MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

7/C

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

7/C

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

7C

Szerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT
1989
Budapest

Kiadja a MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA

A kiadvány a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása" c. kutatási főirányhoz kapcsolódóan készült.

Témafelelős: KRIZA ILDIKÓ

A borítót Wickram Georg Das Rollwagenbüchlin címlap illusztrációja nyomán (Burckhaim 1555) TÓTH VIKTÓRIA készítette

Rövidítése: MNK 7C

Accepted abbreviation: MNK 7C

Szerkesztőség: MTA Néprajzi Kutató Csoport
Budapest Pf. 29. 1250

ISBN száma: 963 7762 52 3

Ö. sz. 963 7761 57 8

Felelős kiadó: MTA Néprajzi Kutató Csoport igazgatója

Hozott anyagról sokszorosítva

8918986 MTA Sokszorosító, Budapest. F. v.: dr. Héczey Lászlóné

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

7/C

A MAGYAR NÉPMESÉK TRUFA- ÉS ANEKDOTAKATALÓGUSA (AaTh 1640-1874)

Összeállította és a bevezetőt írta:
VEHMAS MARJA és
BENEDEK KATALIN

TARTALOMJEGYZÉK

AJÁNLÁS 9

BEVEZETŐ

BENEDEK KATALIN: A trufák és anekdoták befejező részének szereplői és attributumai 13

VEHMAS MARJA: A magyar népmesék trufa- és anekdota katalógusának befejező része 35

IRODALOM 49

TÍPUSMUTATÓ 57

KATALÓGUS

SZERENCSÉS VÉLETLEN	**AaTh 1640-1674***	61
AZ OSTOBA EMBER	**AaTh 1675-1724**	90
TRÉFÁK A PAPOKRÓL	**AaTh 1725-1874**	
A lóvátett pap	AaTh 1725-1774	123
A pap és a sekrestyés	MNK 1775A*-1799	142
EGYÉB TRUFÁK A PAPSÁGRÓL VAGY SZERZETES RENDEKRÖL	**AaTh 1800-1849**	
Trufák a gyóntatószékről	AaTh 1800-1809	148
ANEKDOTÁK MÁS EMBERCSOPORTOKRÓL	**AaTh 1850-1874**	169

FELHASZNÁLT MŰVEK BIBLIOGRÁFIÁJA 172

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK 191

FÖLDRAJZI MUTATÓ 193

CATALOGUE 221

PÉLDATÁR 251

SZÓMUTATÓ 413

AJÁNLÁS

A trufák és anekdoták e befejező kötetének anyagát egyes esetekben a középkor, máskor pedig a humanizmus, reneszánsz, reformáció irodalma foglalta először könyvbe, teritette szét és tette széles társadalmi rétegeken való gúnyolódó, csúfondáros, mulató, szórakoztató műfajjá. E képességek és kárvallások irott forrásoktól függően és függetlenül napjainkig vidáman élnek és életképességük bizonyítéka, hogy játszi könnyedséggel készek a műfajváltásra és viccként ma is szellemesnek, humorosnak, mulattatónak érezzük. Talán a bennük rejlő, általános emberit képviselő, a megértő humor hangján előadott, a rászedettekkel kapcsolatban érzett együttérzés miatt, s a mindig változó csaló szereplő váratlan szellemes kimagyarázásai, vagy az őt fenyegető veszélyek megkerülésének ötletes, fortélyos esetei, vagy a szerencsés véletlenek hordozta meglepetések okán élvezzük ezeket a történeteket. A tulajdonképpen erkölcstelen, jellemhibás, negatív minősítésű szereplők ui. igazán komikussá válnak, ha az amorális jegyek olyanok sajátja, akiknél a külszini jelentékenység valójában belső jelentéktelenséget, hibát takar. És forditva is: mulatunk a fizikailag gyenge szájhős, de vakmerően fortélyos vitéz szűcsön, a tanulatlan "mindentudó" doktoron, az eszelősön, az álomlátón, az együgyű ostobán, a kicsinyes, de szemtelenül követelőző kolduson, a szőrszálhasogató diákon, amikor a szerencsés véletleneknek köszönhetően minden várakozással ellentétben sikert aratva elérik céljukat.

Nevetségesek az ostobák, a képzetlenek, a szexuálisan tudatlanok, a lisztlopó, a bolond, a bárgyú, az irigy, a szánalmas süket, az idegen nyelvet nem tudó, a szerencsétlen dadogó, a szükszavú, a közönséges, a szószegő is. Kinevetjük a póruljárt menyecskéző papot, a bujálkodót, fösvényt, hazugot, hiszékenyt, magát terhesnek hivót, a babonást, a rászedettet, az éhes katonát, a meglopott, gyáva, szaván fogott, kapzsi, leleplezett, lomha észjárású gyóntatót, a böjt vallási törvényének megszegőjét, az áldással átkozódót, a müveletlen, pappá

lett parasztot. És nevetve szánakozunk a szegény, a kecskehangú, stb. prédikátoron, de elismeréssel adózunk annak, aki rossz szövegből is, vagy szöveg nélkül tud prédikálni s a házassági hűség valláserkölcse őrének is, lenézve viszont a buta, rászedhető, becsapott, szellemi tehetetlenséget mutató vallási elöljárót.

E kötet trufái, anekdotái sokban hasonlítanak az előző kötet okos emberéről szóló történeteihez, de a magas/alacsony oppozíciót megvalósító gazda/szolga ellentétpárba még egy vallási szint is beleépül: a gazda egyben pap is, aki vallásos szentenciákkal emel egyet a csattanón. Ilyen pl. az Evés és a munka mímelése (AaTh 1560) és a Szándék annyi, mint a cselekedet (AaTh 1807), a megvert ködmön (AaTh 1630A*) és a Félrevezető gyónás (AaTh 1807) stb. páros. Ilyenformán itt inkább a becsapás áldozata, a pap kap döntőbb szerepet, ő az állandó vesztes, akivel szemben vonul fel a győztesek sokszínű hada. A furfangos csaló szemszögéből megfogalmazott előző kötetbeli anekdoták a csaló tevékenységi köreit nyújtják nagy bőségben, ebben a kötetben a csalás-becsapás áldozata szerepeinek színességéből is ízelítőt kapunk a vallási törvények megtartatása és megszegése, gyónás, feloldozás, prédikáció stb. tevékenységei közepette. A két, egymáshoz sok szállal kapcsolódó kötet anyagát - a terjedelem szabta korlátok miatti bizonyos szelekcióval - együtt mutatjuk be e könyvünk példatár részében, nemcsak azzal a rejtett céllal, hogy mulattassunk és további gyűjtőmunkára serkentsünk, hanem hogy élvezhető formában illusztráljuk a két katalógusban foglaltakat és távolabbi összefüggések feltárásához, általánosabb következtetések levonásához segítsük hozzá az e téma iránt érdeklődőket.

E kötetben is, akár az előzőkben fel van dolgozva valamennyi jelentős mesekiadvány - beleértve az anyagnak több mint a felét adó igen gazdag erdélyi, kárpátaljai, felvidéki, vajdasági, burgenlandi magyar népköltészeti kiadványokat, anyagközléseket-, valamint az MTA Könyvtára Kézirattára és a budapesti Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára kéziratos anyagát is.

Itt szeretnénk köszönetet mondani a megjelentetést lehetővé tevő "Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása" c. kutatási főirány elnökének, Klaniczay Tibor akadémikusnak és Paládi-Kovács Attilának, az NKCs igazgatójának, Kriza Ildikónak, a kutatás témafelelősének, a 70. születésnapját ünneplő sorozatszerkesztőnknek, Kovács Ágnesnek, akinek munkánkat ajánljuk, Uszkay Miklós fordítónak, Forrai Ibolyának és Iványi Imrénének a Néprajzi Múzeum Adattára munkatársainak, és gondos, fáradhatatlan, áldozatkész technikai munkatársunknak Tősmagi Erikának, akinek kizárólagos érdeme a katalógus számítógépes szövegszerkesztése.

Budapest, 1989. szeptember 20.

a szerzők

BEVEZETŐ

BENEDEK KATALIN:

A TRUFÁK ÉS ANEKDOTÁK BEFEJEZŐ RÉSZÉNEK SZEREPLŐI ÉS ATTRIBUTUMAI

A trufák és anekdoták ezen befejező kötetébe tartozó mesèknek kis számu társadalmi és/vagy "örök" emberi tipusu sztereotip szereplője van (szerencsés vagy balszerencsés bolond legény, házaspár, elcsábitott hitves, felszarvazott férj, buja, kicsapongó pap, stb.), akiknek a tekintetbe veendő attributumai és azon viszonyok, melyekben a narrativ cselekvésben előfordulnak állandók és műfajilag jellemzők. Bizonyos társadalmi és/vagy pszichológiai attributumok kapcsolatával és meghatározott viselkedéstipusokkal jellemzett emberi és/vagy társadalmi szereplőtipusok a következők:

a./ a szerencsés véletlenek csoportjába azok az intellektuálisan lenézett, a tudós, azaz táltos, kincslátó, kuruzsló, gyógyitó, a tulajdonképpeni ostoba, illetve társadalmi, vagy etnikai pozicióját tekintve marginális helyzetü, esztelenséget elkövető bolond emberek tartoznak, akik magukat, reménytelen helyzetükből, az életüket veszélyeztető ostoba ördögtől, sárkánytól, óriástól királytól, főúrtól, létüket fenyegető rablóktól, betyároktól, zsiványoktól, váratlan külső körülményeknek köszönhetően tudják megmenteni úgy, hogy végül szegénységüket is gazdagságra képesek változtatni. **A szerencsés véletlenek** legnépszerübb hőse, a nem létező erejét fitogtató, a hetvenkedő, de fortélyos, találékony, a vitézségi fizikai erőpróbákat csalafintán megkerülő, s ilyenformán hősparódia gyanánt fellépő szegény szabó legény, vagy szücs, vagy jó erős kamasz cigánylegény,a hősietlen és nevetséges, de **becsapásra vakmerő** szereplő (AaTh 1640, MNK 1640**).

Másrészt az okos/ostoba szémapárból az **ostoba** megvalósulásaként itt kapnak helyet az eszelős, de(?) természetfeletti erők pártfogoltjai, a kelekótya, a három fiú közül a legkisebb mutuj, a tébolyi, a bolond, félnótás legény, a gyenge eszü prosztu György, A bikavásárló fakereszt, vagy Kutyának eladott malac c. mesék hősei (AaTh 1643 stb.). A "bolondé a szerencse" tipusu mesékben ennek is köszönhető, hogy a bolond akcióját,

tetteit félreértik, mondását hibásan értelmezik, hazug illetve félreértett mivoltában a szerencsés körülmények folytán sikeres lehet, szegény alacsony státusából gazdag pozicióba emelkedhet. Ezek az okos bátyjaikkal együtt örökölt bikát, stb. azzal nyerik el fivéreik elől, hogy az ő téglából, kőből jól megépített istállójuk helyett a bika a bolond zöldágból, levelekből összetákolt kalyibájába fut. Hogy pénzzé tegye egyetlen vagyonát, a félnótás legény vásárra hajtja a bikát, de útközben hitelbe ott hagyja az erdőben egy nyikorgó fának, úgy vélvén, hogy a nyikorgás megbízható vevői szándékot, valamint a kialkudott vételárra vonatkozó, rövid időn belül teljesítendő egyezséget jelent. Az egy hét múlva visszatérő hitelező az alku be nem tartásakor, s a kialkudott vételár meg nem adásakor fejszéjével odavág a fához, s alatta rálel a bika árának sokszorosát kitevő kincsre.

Ugyancsak - magas/alacsony oppoziciópárból az alacsony megtestesitője a tudatlan, iskolázatlan "nagyparaszt" mesterlegény, varga, többnyire Prücsök, ill. cigány, kiszolgált katona, gyakran Dongó névvel, akik mindentudó doktor szerepében lépnek fel intellektuális **csalóként**, félrevezetőként (AaTh 1641).

Nem különben e csoportba sorolhatók azok a védtelen vénlányok, öregasszonyok, vénemberek, akik rablóktól fenyegetett, összekuporgatott vagyonkájuk megmenekülését szintén véletlennek köszönhetik, annak a szerencsés körülménynek, hogy az önmaguknak motyogott monológjukat a házuk körül settenkedő rablók félreértik, s velük folytatott dialógusnak, nekik szóló fenyegetésnek hiszik (AaTh 1653F1,2,3). E szereplők attributumai között jelentékeny szerepet kapnak a hiedelem elemek, pl. a moldvai "bolondé a szerencse" tipusu mesékben. Itt a tudós mindenfélét tud, az elveszett dolgokat ráolvasással képes visszaszerezni (AaTh 1641), a pár ökrét eladó gazdag vén emberről úgy tartják a rablók, hogy **ördöngösséget tud, ha ötöt megkötött** (AaTh 1653F3). A pénzes vénasszonynak **ördöge van,** ha a rablók távoli susogását is meghallja, s **boszorkány,** hisz a betyárok felé sem néz, de mégis látja őket (Bukovina, AaTh 1653F1-2).

A szerencsés véletlen hasonló váratlan körülmények közepette teszi gazdaggá az egy polturán huzakodó, nincstelen kiszolgált katonákat: Dongót és Mohácsit, vagy a fotosi és martonosi két komát, **rászedni** sikerülvén a rablott kincsükkel a templomba osztozkodni térő zsiványokat (AaTh 1654). Hogy a rablók zsákmányából tartozását meg tudja adni, az egyik cimbora lepedőbe tekerten a templom közepére fekszik épp akkor, mikor oda betérnek a zsiványok. Eldöntendő, hogy közülük kié legyen egy értékes rablott tárgy, a zsiványok úgy határoznak, hogy azé, aki a kiteritett holt emberbe bele mer vágni egy kardot. A feltámadt halottnak vélt hirtelen felülő kópétól azonban a rablók úgy megijednek, hogy kincsüket hátrahagyva hanyatt-homlok menekülnek el. Az egyik visszaorozkodó rabló a két koma egy polturán való vitáját úgy értelmezi, hogy a feltámadt halottak annyian vannak, hogy egynek-egynek még egy poltura sem jutott. Nyers fizikai erőszak nevetségessé tevése hiedelem alapú fölényből: a halottak feltámadtak és a cinteremben számolják a csontokat, vagy a temetőkertben, templomban osztozkodnak a rabolt kincsen.

Rászedési sorozatból épül fel a koldus jószága(AaTh1655), s ez az alapja a Miért nincs zsidó a mennyországban? mesének is, ahol elhiresztelik, hogy árverés van a pokolban, s az ezt elhivő odasietők zsidók után bezárják a menny kapuját (AaTh 1656).

Valódi bolondokról szól a házaspár/fivérek a fán mese (AaTh 1653A) ahol az okos rokon azt parancsolja (a szegény házaspárból) a bolond asszonynak, vagy a bolond embernek, Bolond Mihóknak, bolondosnak, Bolond Jankónak, özvegyasszony boldogtalan fiának, gyönge, bolondos Bohó Misinek, vagy a fivérek közül a bolondosnak, hogy otthonról távoztukban húzza be az ajtót, hogy távollétükben ki ne rabolják őket. Ezt a bolond úgy érti, hogy hozza el, s igy hátán a házajtót cipelve ered a férje/felesége/fivére után. Éjjel rablóktól féltükben fára másznak az ajtóval együtt, ezt azonban a bolond éppen akkor nem tudja tovább a fán megtartani, mikor kincsekkel megrakodott rablók telepednek alája. A váratlanul közéjük zuhanó ajtó szétugrasztja a zsiványokat s az ott hagyott kincs itt is a bolondé marad, igy juttatván anyagi felemelkedéshez - a bár

félreértés következtében - de ideiglenes fölénybe került reményekkel nem kecsegtető hőst.

Az eddigiekkel ellentétben a **balszerencsés véletlenek** a körülmények fokozódó romlását idézik elő a **becsapott ostoba emberek** életében. Ezek lehetnek szegény öreg emberek, szegény házastársak, akik a normál ismeretek nevetséges hiánya miatt ökrüket továbbtanulásra mészároshoz adják (AaTh 1675), ki azt levágja, s az elömenetelt ellenőrizni érkező egykori gazdákat megszégyenítve elzavartatja. Vagy az iskolázatlan, tudatlan cigány, aki orvos akar lenni (AaTh 1676*) és a doktori tevékenység külsőségeit igyekszik utánozni, s csak sikertelenségének köszönhető, hogy végül önként mond le arról, hogy orvos legyen. Idetartozik a gazdag menyecskéhez vőnek ment gyáva ember meséje (AaTh 1681) aki tutyimutyi és hiábavaló próbálkozásai közepette, hogy gazdag feleségének megfeleljen, egyre jobban elszegényedik, míg végül férfiasságától is megfosztatván felesége elzavarja a háztól. Hasonló szeriális balszerencse üldözi a Bolond Mihók, Bolond Jankó típusú, valóban bolond hősöket, a gyönge legényt, a bolondos Bohó Misit, szegény özvegyasszony egyetlen lusta, mihaszna, boldogtalan fiát (MNK 1684*), aki az éves szolgálataiért kapott bért rendre elherdálja, vagy ostobán kezeli, illetve ugyanezt a megházasodott bolond embert a felesége rokonságánál tett látogatáskor (AaTh 1691). Épp ilyen balszerencse üldözi a szegény öreget, szegény Istókot, a hiszékeny, feledékeny áldozatot a Mit kellett volna mondanom? (AaTh 1696) mesében. Bolondsága és tudatlansága áldozata A három bolond fiú (AaTh 1697) és Idegen nyelv nem tudása miatti félreértésnek köszönheti balszerencséjét a két székely legény az AaTh 1699-ben.

b./ **Csaló, becsapó** szerepköre van a trufában egyrészt a módos öregecske ember szép, szegény fiatal feleségének, a szépasszonynak, a csudaszép, csinos, fiatal menyecskének, szép Mariskának, cifra Marinkának, szép asztalosnénak, harangozónénak, akik fortélyosan elszedik a papok pénzét, s saját eszük, vagy férjük segítségével eltávolítják a rászedett udvarlókat (MNK 1729*, AaTh 1730, AaTh 1730A1*, AaTh 1730A2*, MNK 1730C*, MNK 1730D*), ugyanez a helyzet az özvegyasszonnyal és három udvarlójával (MNK 1728*). A (szép)asszonyi ravaszság és pénzéhség győz a férfiúi buja mohóság felett. Megfordul tehát a műfajban egyébként gyakori szerepek és attributumok viszonya: kikapós menyecskék helyett házasságtörő - többnyire egyházi - férfiakon verik el a port.

Csaló, becsapó szerepkörben azonban mások is feltünnek az áldozatul esett papok ellenfeleiként: mindenekelőtt a **furfangos** szolga, az akasztófára való semmiházi János (AaTh 1725), s a kisebb-nagyobb lopások **tolvaj** vétkesei: a diólopó három rossz legény, két rosszféle testvér, valamint a tolvajok a hozzájuk csatlakozó tollasördög, csudaördög (bolond) asszonynyal, akik templomi, templomkerti kísértetként késztetik elmenekülésre a fájóslábú papot (AaTh 1791). Úgyszintén a kántor és komája, akik a pap kolbászát, a suszter mester és inasa, akik a pap tehenét lopják el, de tettüket álomban elkövetett, álmodott lopásnak állítják be, kétszeresen is rászedve így hiszékeny pap szomszédjukat (AaTh 1790). Hasonlóan csapják be a papot tejföle, vagy búzája, stb. eltulajdonítói, a cigány, vagy kántor, illetve harangozó is, akik a (tejföllel bekent szájú) szentre fogják, hogy az a bűnös a harangtoronyban, templomban tartott élelem eltüntetésében (AaTh 1829A*). A hiszékeny pap összetöri a szent szobrát.

c./ **Diákok, csavargók, kópék, cigányok**, bizonyos esetekben szolgálók és szolgák, pozitívan jelölt figurák, akik kedveltmókás-okos csalók, s akiknek intellektuális képességei, beszédkészségük kompenzálja relatíve alacsony szociális helyzetüket, szegénységüket. Ilyen pl. a cigány, a szegény ember, akik szaván fogják a papot, mikor azt prédikálja, hogy Aki egyetlen jószágát Istennek adja, tízszeresen kapja azt vissza. Egyetlen tehenüket papnak/szegényeknek adják, de állatuk a pap összes tehenét vezeti vissza hozzájuk, úgyhogy a gazdagságából kiforgatott pap hiába követeli tőlük, mert a prédikációban hallott tanítással vágnak vissza (AaTh 1735). Szintén szaván fogott pap az, aki "Szándék annyi mint a cselekedet" (AaTh 1804) jegyében szigorú penitenciát ír elő a bűnre csak gondoló, de el nem követő gyónónak. Más alkalommal híve napszámosként fordítja ellene ugyanezt a gondolatot: pipázik egész nap ahelyett, hogy dolgozna, mondván: a szándék annyi mint a cselekedet. A komikumot az ismert szólás "helytelen"

használata idézi elő adott beszédhelyzetben, minthogy a szándékosan téves azonosítás alapja egy formális egyenlősítés: aki csak fejében forgatja is a (rossz)szándékot, olyan mintha elkövette volna a bűnt, ennek felelteti meg a napszámos a maga henyélését: ő is forgatván fejében a munkát, olyan mintha dolgozna. Holott az egyenlőség helyett az egyenlőtlenség érvényes a két dologra: a rossz szándék ugyan annyit tesz mint maga a bűn elkövetése, de a jó szándék kevesebb, mint a jó cselekedet. Ilyenkor a kihívás a társadalmi fölényhelyzetű, végül vesztes féltől indul ki. A revans a fölényt szétoszlatja, s nevetségessé teszi annak korábbi birtokosát. Visszájára fordított "jó cselekedet" az alapja a cigány tudatosan félrevezető gyónásának: kitéritette a disznót a káposztából - elhitetve, hogy egy kártevőt akadályozott meg a kártevésben, holott a káposzta(főzelékből) téritette ki (= lopta el) a disznó(csülköt). Bűnvallása tehát hazugság, jótette: lopás, de az ostoba pap mégis feloldozza, mert a "részt" egésznek érti, a ködösítő szépítést konkrét jó cselekedetnek (AaTh 1807). A korábban házasságtörés csalását elkövető, a házassági hűség törvényét megsértő pap utóbb a törvénysértő egyszeri embert, cigányt csalás, lopás bűnének leleplezési szándékából lólopásáról gyóntatja, s nyilvános bűnvallásra készteti penitencia gyanánt. A gyónó azonban a pap törvénysértő házasságtörését gyónja meg nyilvánosan, az egész közösség előtt (a falu minden vörös hajú gyereke a papé: AaTh 1805*), a magáénál sokkal nagyobb bűnt leplezve így le. Ugyanígy rántja le a leplet a hazug misebor-tolvaj gyónó a képmutató, törvényszegő, házasságtörő papról, mikor az a lopás megvallására akarja késztetni. A sekrestyés/cigány a vallatásra azt feleli, a gyóntató székben nem hallani semmit. Hogy a védekezés hazug voltát a pap a bortolvajra rábizonyítsa, helyet cserél vele, s maga ül a gyóntató székbe, ahol számára is azonnal igazolást nyer, hogy semmit nem hallani, mikor az őt gyóntató sekrestyés/cigány megkérdezi, ki jár a feleségéhez (AaTh 1777A*).

d./ a szereplők egyike **pap (barát, plébános stb.)**

A társadalmi rétegződésben elfoglalt elit helyükkel ellentétben a **papok** általában negatív minősítésü, értéktelen, nevetséges attributummal rendelkező szereplők. A róluk szóló, Magyar

népmese katalógusbeli trufák és anekdoták alapján funkciókörük a következő intellektuálisan **rászedett** embert állítja elénk:

1.a./ Kisértettől, ördögtől, feltámadt halottaktól gyáván elszalad, s veszni hagyja kerti veteményét, hagyja magát elraboltatni ördögnek hitt disznótól, kiraboltatni világvége eljöttének hiedelmétől.

b./ Pünkösdkor meg akarva jeleníteni a Szent Lelket, szolgálójával egy azt megtestesítő, eleven galambot akar repíttetni a templomba, de a cseléd a galambot megdögleszti, vagy ügyetlenségből hagyja elszállni, s maga zuhan fedetlen altesttel a mennyezeten lévő lukba a hívek fölé, igy téve nevetségessé a plébánost.

c./ Nem tudja, mikor van vasárnap, mikor prédikálnia kell, s normális ismeretek nevetséges hiányából fakadó tudatlansága folytán azt is elhiszi, hogy terhes lehet és borjút ellhet.

2./ Ők a házasságtörések kárvallottjai, a nevetségessé tettek, a csábításaikon rajtavesztők, a póruljárt szeretők.

3./ A pap szereplők jellemzője az is, hogy ők a csaló ellenfeleik által gazdaságukból kiforgatottak, a fizikailag áldozattá tettek, a meglopottak.

Ebben az anyagban igen ritka az álszent, a böjt törvényét megszegő, képmutató **csaló** pap (csak irodalmi variánsokban fordul elő pl. MNK 1811A*), a házassági hűség **törvényének képviselője**, s a hűtlenség büntetője (rendkivül kevés variáns, és néhány irodalmi változat képviseli ezt a funkciót pl. MNK 1833J*, MNK 1848A*), valamint a hivatali kötelességét - prédikálást - kiválóan, MNK 1835 B*I, ill. elhanyagolóan teljesítő **szónoki funkció** pl. AaTh 1826 (-néhány irodalmi adatból **következtethettük** ki ezt a szerepkört)

Az aktoriális szerep és aktoriális attribútum abban különböznek, hogy ugyanaz az aktoriális szerep néhány egyszerü tevékenység-rendszerre redukálható:

pl. törvényszegés elkövetője/áldozata
megfizettetés végrehajtója/áldozata
csalás elkövetője/áldozata/csalás leleplezője.

Nincs olyan szereplőtipus, amit pontosan meghatározna bizonyos attribútumok és meghatározott narratív szerepek fix konfigurá-

ciója. A trufák szereplői e két tényező-együttes közötti kombinatorika eredményének tűnnek. Pl. papi státus esetén lehetséges, hogy az azonos társadalmi attributum megegyezik, a narrativ szerep pedig opponál:pap, mint a törvény megszegője, akit az elkövetett hiba miatt **megbüntetnek** (AaTh 1730), ill. pap, mint a törvény végrehajtója, aki maga végzi a megfenyítést (AaTh 1833*)

Az **aktanciális szerepek** a műfaj szintjén az **állandók egy rendszerét** határozzák meg, az **aktoriális attributumok** pedig a **változók rendszerét**. A trufát, mint műfajt nem a szereplők attributumai határozzák meg, (társadalmi státusuk, morális, pszichológiai vonásaik), hanem funkcióik, azaz narrativ szerepeik. Mindazonáltal a trufa szereplőinek attributumai nincsenek megfosztva minden jelentéstől.

Az aktoriális attributumok Lajarte szerint 3 különböző funkciót tölthetnek be, ami egy általánosabb szempontból egy beszédegységhez tartozó 3 funkciónak felel meg.

Szintaktikai funkció: a narrativ szereplők szerepeikkel többékevésbé teljesen korreláló attributumai (pl. a társadalmi attributumok közötti széles megfelelés az elbeszélésben betöltött szereppel:pap a vallási törvény cselekvője, ágense,a bíró a polgári törvény ágense) Ezzel ellentétes pl. ha rablók fosztják ki a plébánost, ahol az áldozat társadalmi (egyházi) státusa és a rablás áldozatakénti narrativ szerep között sokkal lazább a viszony. Az aktoriális attributumok szintaktikai funkciója az egyik legalapvetőbb funkciójuk.

Referenciális funkció az, amely révén a narrativ szereplők társadalmi attributumai referensei lehetnek a valóság különböző területeinek, amely révén ezek a szereplők korrelálhatnak bizonyos szüzsékkel és reális társadalmi szereplőkkel. Ez az, ami közvetlenül kapcsolódik a komikus hatáshoz.

Ami az elbeszélések társadalmi és politikai funkciója tekintetében lényegbevágó - egy tisztán struktúrális nézőpontból viszont (azaz a trufát jellemző alapvető vonások szempontjából) másodlagos és véletlenszerű jelenségeknek tűnnek: antiklerikális él, antikatolikus propagandisztikus cél stb.

Szemantikai funkció-t a következő leggyakoribb szémapárok hordozzák:

szent/profán (égi/földi) leggyakoribb megnyilvánulásában aktoriális szinten: pap/laikus

magas/alacsony társadalmi státus részletezőbben: fölérendelt/alárendelt viszony, melyet betölthet püspök/plébános, főúr/püspök stb.

legális/illegális pár: férj/szeretője, vagy feleség/szeretője

emberi/ördögi - melynek szereplői megvalósulása ember/ördög vagy ördögi tulajdonságu pl. félszemü stb.

Mindezek úgy vizsgálhatók, mint a törvény alakzatai és a törvény megszegőinek alakzatai. Ezek a szémapárok tipikusan karneváliak, mindegyikben a kettő közül az egyik +, a másik - értéket képvisel. Mindezek után a fő struktúrális és ideológikus vonások a következők:

struktúrális vonások:	ideológikus vonások:
- a szereplők széles körü alárendelése a narrativ struktúrának és az elbeszélés szemantikájának	- a fő szémikus oppozíciók karneváli jellege összekapcsolható az aktoriális attributumok szintjével
- a mélystruktúra szempontjából az elbeszélésnek, az aktanciális szerepeknek van elsőbbsége az aktoriális attributumok előtt.	
- az aktoriális attributumok szemantikai funkciójának primátusa azok refenciális funkciója előtt és szemantikai funkciójukon belül szémikus jelentésük primátusa lexématikus jelentésük előtt.[1]	

Az alapvető szembenállások ideológikus/társadalmi, politikai funkciókkal telitését a középkortól fogva a következőkben érhetjük tetten:

A humanista környezetben született trufák szereplői a diákok, csuhások (papok), tudósok és teremtményeik. Erasmustól kezdődően ismeretes a humanista fennsőbbséggel kigúnyolt katolikus babonásság a **Gyertyák a rákokon** (AaTh 1740) - mesében, ahol a pap és a sekrestyés a templomban, temetőkertben hátukon

égő gyertyával mászkáló rákokat feltámadt halottaknak hiszik és ezt a világvége jelének tulajdonítják. Bebelnél is szerepel, de gyakori tréfáskönyv téma **A terhes pap** (AaTh 1739), Hans Sachs, Az ezeregy éjszaka, fabliaux könyvek darabja **Az ördöngös szolga** (AaTh 1725), ahol a gazda+szolga/gazdasszony +szerető szereplő négyesben a szerető történetesen pap. Pauli Schimpf und Ernstjében, Hans Sachsnál is, de Naszreddinnel is előfordul **A pap vendégei és a megevett tyúkok**, ahol indifferens a pap felekezeti milyensége, sőt pap mivolta is, minthogy gazda/szolga oppozició érvényesül. Mellettük élt a plebejus, vágáns, paraszti világszemléletü Eulenspiegel, az udvar- és polgárellenes, antiklerikális, a legalsó réteg mindennapi életének talajából sarjadt szereplő: öt idézi anyagunkban a **Szagért hang** (AaTh 1804B) mese, ahol a vendéglős/vendég vitájában hozott bírói ítélet szerint a pörkölt gőzéért krajcár csengése a fizetség. Ő és társai szójáték készségükkel, paraszti okosságukkal, agyafurt cselekedeteikkel válnak partnereik ellenfeleivé és legyőzőivé.[2]

A reneszánsz féktelen jókedvéről ad hírt a világhírü tréfacsináló Gonnella, a ferrarai herceg udvari mulattatója is, aki III. Miklós herceggel üzi a **Nevetnek a lovak** (AaTh 1688A*) durva tréfáját, s hozzá kapcsolható a **Szándék annyi, mint a cselekedet** (AaTh 1804) anekdota is.

Reneszánsz irodalmi mese az alapja a Póruljárt szeretők tréfabokrának, de anyagunkban sok közüle független az írott tréfakönyvektől. Ebből a korból származik a pappá lett paraszt néhány története is.[3]

Ebben a műfajban ritkák a lovagok, helyettük polgárok, kispolgárok s mindenekelőtt csavaros észjárásu ill. ostoba emberek szerepelnek. Ezekben a trufákban talpraesett feleletekkel, rafinált cselekedetekkel mindenütt az intelligencia győz az ostobaság felett.

A már évszázadok óta ismert tréfák, trufák és tréfás elbeszélések - melyeket az irodalombeli születésük után a magas irodalmi **divatok** alig befolyásoltak, egyesitik a majdnem mindig tendenciózus humanista facetiát a valamire például szolgáló középkori exemplummal.

A reformátori gondolkodásmóddal átitatott tréfák parodisztikussá teszik a katolikus legendák elemeit, szkeptikusan adják elő a gyónást, kigúnyolják a papi tudatlanságot (MNK 1848E*), a vallási fanatizmust mutatókat (katolikusok vetélkedései a lutheránusokkal) (MNK 1833J*), nevetségessé teszik a szentek tiszteletét (vö. AaTh 1837), felhivják a figyelmet a böjt komolyan nem vételére (MNK 1811A*), gúnyt üznek az Istennek nyújtott felajánlásokból, s éles a katolikus babonásságellenesség bennük (AaTh 1740, AaTh 1791 stb.) a humanistáktól kezdve a reformátorokon át, szinte napjainkig.

Más oldalról viszont Naszreddin a nyugat-európai reneszánsz városi - paraszti miliőjével szemben a középkori (14. századi) kisázsiai, paraszti miliőről ad hirt. Az egy személyben pap, tanitómester, itélő, biráskodó hodzsa, gyógyitó, ráolvasó kuruzsló, de együgyü paraszt is (AaTh 1675) a hozzá kapcsolódó tréfák, anekdoták tanusága szerint egyidőben póriasan furfangos, nevettetően ostoba (AaTh 1653F), de jellemzi öt a szándékos, tettetett naivság (AaTh 1689) éppúgy, mint az, hogy közösségének ő a legtöbbet tudó, legokosabban beszélő embere. A szinlelt tudatlanság mellett más esetekben ő a póriasabb bárdolatlansággal vallott csúfos kudarcok elszenvedője is (AaTh 1741). Közismert szókimondásán túl néha a vaskos tréfák is hozzá kapcsolódnak. Ítélkezéseiben, községének nyújtott tanácsaiban találó, jellemző oktatásaiban, meglecketetéseiben (AaTh 1830) póri furfang, nevettető együgyüség, gúny, csürtcsavart magyarázatok, ismert kiszólások eszközeivel él.[4]

Úgy tünik, hogy e trufák és anekdoták földrajzi elterjedtségéből az egyes tájanként kedvelt narratív struktúrák regionális különbözőségei bonthatók ki, vizsgálni lehet, hogy bizonyos vándor komikai elemek milyen szerkezeti összefüggésben jelennek meg a magyarban, jóllehet felmerül a kérdés, hogy milyen földrajzi-történeti határok közt történjen az összehasonlitás. Az egyes régiókban ugyanis több etnikum él, de csak a magyaroktól van kimeritő gyüjtés (Moldvából pl. egy-két 19. századi adat kivételével csak az 1950-es évektől van néhány szórványos mese), a bukovinai szinezetet is őrző (de a népszerüsitő müvek hatását is mutató) tolnai viszont bár az 1970-es

években gyült össze, zömmel századfordulós mesekincset reprezentál. A 40-es évekbeli Baranyában, s a 40-es évektől Szabolcsban szisztematikus, szervezett gyüjtőhálózat révén összeszedett anyag került egybe. A 40-es években Ketesden, a 40-es évektől Széken, a 60-as évektől Karcsán, a 70-es évektől pedig az egykori Gömör-Kishont területén folyt kimeritő gyüjtés, ami felszinre hozott sok ponyva, Grimm, iskoláskönyv, kalendárium, vicclap stb. anyag mellett ezektől független mesehagyományt is stb. A katalógus anyaga alapján csak az egyes tájakon előforduló különböző gondolkodási formákat, jellemző müveltségi elemeket lehet vizsgálni, s egymással összehasonlitani. Noha a hiányokból nem következik, hogy a másutt létező formák itt vagy ott fel sem tételezhetők, azok jellemzően hiányoznak a spektrumból, a táji különbözőségek mindazonáltal mégis szembetünők, úgyhogy ezek kielemzésére teszünk itt kisérletet, igyekezvén bemutatni - értelmezni a tréfás népköltészet ezen szegmentumának térbeli tagozódását. Bár a történetek bizonyos esetekben a 16. századra nyúlnak vissza, az alakulási folyamatokat csak a 19. századtól vizsgáljuk a magyar folklórtörténeti adatok határon innen és túli hiányos és szükös volta miatt.

A sikeresnek kevéssé mondható, sajnálatosan sok zökkenővel járó, Budapesten megrendezett 9. ISFNR nemzetközi mesekutató konferencia egy minden valószinüség szerint valódi nyereséget is felmutathat: az 1982-ben Lee Haring megjelentette Malagasy tale index-jéből kifejlesztett előadását, melyet a strukturális alapu, regionális stilusösszehasonlitásra dolgozott ki elméleti modellként. A szerző könyvében V.J.Propp, Denise Paulme morfológiai elemzéseire támaszkodott - figyelembe véve az Aarne-Thompson nemzetközi mese, és Stith Thompson nemzetközi motivum osztályozásait s ezek nyomán 850 madagaszkári narrativ klasszifikációja gyanánt struktúrális analizist használ. Anyagát felszálló, leszálló-, ciklikus-, spirális-, tükör-, homokóra és komplex struktúra szerkezetekben osztja el. A **felszálló** struktúrába sorolja a kozmikus-, társadalmi-, emberi hiányok felszámolását, a dilemmán alapuló epikumokat, a hiány/kudarc/ellenakció/hiány felszámolása funkciósorral képzett narrativumokat, a hiány/feladat/mediátor

/feladat megoldása/hiány felszámolása, valamint a rendkivüli fogamzás/feladat/megoldás/magas rang motifémájuakat. **Leszálló** cselekmények képződnek a normális szituáció/rosszabbodás/hiány ill. tilalom megszegése/csinytevés/telhetetlen mohóság következtében. A kezdeti szituáció negativról negativra, vagy pozitivról pozitivra változik a **ciklikus** szerkezetekben. Vannak spirál-, sikeres és sikertelen utánzáson alapuló tükör-, valamint homokóra- és komplex cselekményü strukturák.[5]

Az archaikus mitikus mesék, aetiológiai mitoszok, kulturhérosztörténetek aktuálisan érvényes hitvilághoz, konkrét hétköznapi élethez kötöttségükkel lehetővé teszik, hogy jellemző struktúráik felszálló. leszálló stb. irányultsága általánosabb mentalitásbeli sajátságok vizsgálatát is eredményezze. Emiatt Haring (1989) összehasonlitásában a 10 legarchaikusabb területről választott narrativjai összevetéséből joggal következtethetett arra, hogy bizonyos kulturák preferálnak bizonyos struktúrákat és esetleg összefüggés mutatható ki a kedvelt narrativ struktúrák és a kulturák gazdasági, pszichológiai jellegzetességei között.[6]

Legutóbb Grober-Glück (1987) a német mondák látó, néző, nyomólény=lidérc alakjainak térképezése során a következő figyelemre méltó vizsgálatot végezte el: megvizsgálta a hiedelemalakok terminológiájának elterjedését, hogy mely területen fordulnak intenzivebben elő, s az elnevezések analizise során kitünt, hogy kik azok, akiknek ilyen szerepük van. Funkcionális szempontot érvényesitve térképre vitte a narrativ szerepek terminológiai differenciáit is, feltárva azt is, hogy a fő tevékenységek hiánya esetén, funkcióik alapján milyen tartalmi behelyettesitések **fordulnak** elő. Következtetéseket vont le az elnevezési és tevékenységi elterjedések különbözőségeiből. Térképre vitte a hiedelemalakok szempontjából jelentékeny, kitüntetett tereket és időket. Ezután fordult a hiedelemelbeszélések magja felé. Itt a leggyakoribb domináns motivumok elterjedtségét vizsgálta és összefüggésbe hozta az eddigi elterjedésekkel. Ennek alapján választ adott arra, hogy milyen területi eltérései vannak és milyen fajta tevékenységeket reprezentálnak az azonos funkciót betöltő egymástól eltérő hiedelemalakok s az egyes narrativ szerepeket kik tölt-

hetik be. Igy az egész német hiedelemanyag ezen alakjaival kapcsolatban a konstitutiv elemek térképes összehasonlitása során kibontakoztathatta a rájuk vonatkozó intenzitás és minőség különbözőségeit.[7]

A magyar néprajzban ismeretes és máig érvényes az a megállapitás, hogy szükséges az eredmények szektoronkénti összegezése, a részjelenségek területi sémáinak felállitása a kultúra regionális tagolódására vonatkozó ismereteink elmélyitéséhez, a szignifikáns, lényeget meghatározó tények felismeréséhez,[8] s már két évtizeddel ezelőtt komoly eredmények láttak napvilágot a szemantikai modellálás és a kartográfiai módszer összeötvözéséből.

Bár a mitológiai csinytevő távoli elődje a középkor bolondjának, kópéregények hőseinek, a reneszánsz irodalom vérbő figuráinak stb. s rendkivül archaikus figura, hiszen pl. az archaikus állatmitoszok tricksterének csinytevései ravaszságra, s nem varázserőre vallanak. A legtöbb csinyét (hogy halottnak tetteti magát, nem létező erejének fitogtatásával ijesztgeti az állatokat, ráveszi a hiszékenyt, hogy engedje magát megkötözni, és a tehetetlent megfőzi...stb.) közös, vagy idegen zsákmány megszerzéséért követi el.[9] Jelentős mértékben különbözik is a tréfás mesei hősöktől, elsősorban az utóbbiak deszakralizáltsága, demitizáltsága, ilyenformán a konkrét hétköznapi élettől való függetlensége miatt és poetizáltsága következtében. Ez utóbbiak is tudatosan, vagy véletlenül, vagy sikertelen utánzásból fakadóan kártékony dolgok elkövetői, antiszociálisak, mint egykori elődeik, nyiltan szentségtörők, s haszonleső sikeres kópék. Mindazonáltal csak egy soktényezős kapcsolatrendszer ismeretében dönthető el, mi a valódi jelentése esetünkben az alább vizsgált, vidékenként eltérő preferenciáknak.

Jóllehet az általánosan elterjedt irodalmi előzmények egységesitő hatása befolyásolta a trufák és anekdoták választékát, merevitett a spontán tipusalakulásokon, láncba kapcsolódó, vagy sorozatokként felépülő tipusösszetételeken, s egyáltalán az egyes vidékek repertoárjának milyenségén, mégis különbségek mutatkoznak a tipuskapcsolatok száma, kapcsolódási

rendje, kombinációi között is és nyilvánvaló eltérő kombinációk jellemzők vidékenként.

E kötet anyagának egyharmadát kitevő, e tréfás mesék hat legjelentősebb elterjedési területén a következő megoszlás mutatható ki a tartalmi csoportok között:
A szerencsés véletlenek tartalmi csoport (86 variáns) különböző összetevőknek köszönhetően, leggazdagabb a kolozsi, bukovinai és szabolcsi gyüjtésben (21/19/18), s fele olyan gazdag a borsodi, baranyai, moldvai anyagban (11/9/8). Ez a kolozsi mesék közt **A bikavásárló fa** és a jelentős Grimm befolyásra utaló **Rablók a fa alatt** (házaspár/fivérek a fán) túlsúlyából adódik. A bukovinai, szabolcsi, de a baranyai anyagban is ugyanezek a legfrekventáltabb tipusok, hasonló és más irott előzményeknek is köszönhetően, de a változékonyabb tipusösszetételek bizonyitéka szerint itt gyengébb és áttételesebb irodalmi hatás érvényesül a szóbeliség nagyobb alakitó befolyása mellett. Gazdag és variábilis a bukovinai és szabolcsi **"Hetet egy csapásra"**. Magyar mese- és mondavilág, valamint Arany László Dongó és Mohácsi mesejének és a belőle készült ponyvának a hatása tapintható ki a **"Vitéz szőcs"** mese kolozsvári és borsodi változataiban. Ez utóbbi tipusokból nincs adat Moldvából és Baranyából. Részben ugyanez az Arany közölte mese hatása, részben Kónyi, Merényi, Benedek Prücsök meséé, részben pedig hiedelemelemekkel telitett szóbeliség jellemzi a **Prücsök** és az ezzel kontaminálódott **A fotosi ember polturája**t, valamennyi közölt variáns esetén. Az utóbbiból nincs közlés Szabolcsból és Borsodból. A **Miért nincs zsidó a mennyországban?** valamilyen ponyvával állhat kapcsolatban a bukovinai, szabolcsi, borsodi adatoknál, s nem szerepelnek közlések a katalógus anyagában Moldvából, Kolozsból, Baranyából. Bukovinai kedveltségnek örvend, de feljegyezték Moldvában és Szabolcsban is (a másik három területen nem), **Az ostoba saját magához beszél és elijeszti a rablókat** különféle változatait.
Az ostoba ember tartalmi csoport (77 variáns) kétharmad részét teszik ki az országosan elterjedt, legjelentősebb, e csoportba tartozó mesék, a **Bolond Mihók, Az ostoba ember látogatóban, a Mit kellett volna mondanom? és A megkecskésedett menyasszony**.

Mindhárom hátterében népszerüsitő irodalom is áll, Magyar mese- és mondavilág, Grimm, ill. a negyedik esetében gyakran a Csalóka Péterről szóló ponyva, de a nem szokványos összetételek, s az önálló előfordulások bizonyitják, hogy az irásos források mellett a szájhagyománynak is integráns részei mindenütt. A csoport fennmaradó harmada viszont egyetlen kivételtől eltekintve jelentős szóródást mutat. **A félreértések idegen nyelv nem tudása miatt** tipus gyüjtésére gondot forditó kolozsvári Folklór Intézet egyedül e területről 10 variánst közölt, mig ugyanez a tipus Moldvából csak 2, Bukovinából pedig 1 variánst eredményezett. A kolozsi, szabolcsi területen ismert a **Nevetnek a lovak**, bukovinai, szabolcsi, baranyai adatok vannak **A birává lett ökör**, moldvai, baranyai a **Süket emberek visszás feleletei**, kolozsi, szabolcsi **Az Isten nem érti a tréfát**, s egy borsodi, egy kolozsi **A cigány orvos** ill. **A fiú, aki soha nem látott asszonyt** tipusból.

Népszerüséget tekintve megfordul a sorrend **a trufák a papokról** tartalmi csoporttól kezdve (82 variáns). Szabolcs, Borsod (Gömör-Kishont),Kolozs, Baranya 76 variánsa mellett (26/20/17/13) Moldvából csak 4, Bukovinából pedig 2 közlés ismert. **A pap, a kántor és a harangozó a szépasszonynál** és altipusai országos 38 változatából a kétharmadát, 26 változatot itt gyüjtöttek össze, legnépszerübb és igen változatos Szabolcsban és Borsodban, gyakori Kolozsban és Baranyában és előfordul Moldvában és Bukovinában is. Szabolcsban, Baranyában, Borsodban ezenkivül 2-2 variánst gyüjtöttek az ugyanebbe a témakörbe tartozó **A kukoricadaráló barát**-ból is. **A terhes pap** variánsai ismertek Kolozsból, Baranyából, Borsodból, **A pap zsákban megy az égbe** Kolozsból, Borsodból, s az egyébként ezzel kapcsolatot tartó **Gyertyák a rákokon** egy eltérő moldvai variáns mellett Borsodból van feljegyezve, Kolozsból, Szabolcsból ill. Kolozsból, Szabolcsból, Borsodból ismert **Az éhes katona** ill. **A rossz gyóntatószék**. Rendkivül népszerü és ismert Grimm összetételben és egyéb irodalmi források nyomán önállóan is Szabolcsban **A fájóslábu pap a harangozó hátán**, ezenkivül csak Baranyából és Borsodból van egy-egy közlés. Kolozs kivételével mindenütt ismert **Az ördöngös szolga**, s Bukovina kivételével az **Aki egyetlen jószágát Istennek adja...**is. Kolozsból van feljegyezve **A pap vendégei és a megevett tyúkok** Szabolcsból és Baranyából **Az álom gyanánt elmondott lopás**, Kolozsból **A fösvény pap**, s Baranyából, Borsodból **A fává vált kard** tipusa.

A többnyire pap-cigány szereplőpárosu, **gyóntatószékről** szóló anekdoták tartalmi csoportjának (43 variáns) több, mint fele Szabolcsból és Borsodból való, Kolozs, Baranya, Bukovina 9/7/3 változattal van képviselve, Moldvából pedig nincsenek lejegyzések. Mind az öt területen gyüjtöttek Andrád - kalendáriumok, ill. Grimm - ponyva előzményekkel rendelkező anekdotákat **Mit mondott Dávid?** (Kolozs, Baranya, Borsod) **Hát a fiú hol maradt?** (Bukovina, Szabolcs, Baranya), **Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül** (Szabolcs, Baranya, Borsod), **A szegény pap prédikációja** (Kolozs). Kolozsban, Szabolcsban, Borsodban népszerü **A tejfölös száju szent**, Moldva, Bukovina kivételével mindenütt előfordul **A Szentlélek** mesetipus. Bukovinából, Szabolcsból, Baranyából van adat **A disznó a templomban**-ból, Szabolcsból, Baranyából **Isten igéjét hirdetem** tipusból, Kolozsból, Szabolcsból, Borsodból **A félrevezető gyónás**-ból. **Az időjárás és a papválasztás** tipust Bukovinában és Szabolcsban jegyezték le. Egy-egy közlés ismert Borsodból **A vöröshaju gyerekek, Miatyánk, Bekötött szemü kocsmárosné** Szabolcsból pedig a **Tessék leülni (A cigány új ruhája)** mesékből.

Összefoglalva az elmondottakat, trufák, tréfák, anekdoták ez utolsó harmadát tekintve a **moldvai** meseközlésekben[10] **dominálnak** a szerencsés véletlenről szólók, és az ostoba emberrel foglalkozók, előfordul néhány trufa és anekdota a papokról, de teljesen **hiányoznak** a pap-cigány anekdoták.

Bukovinai[11] mesék közt is a **legkedveltebbek** a szerencsés véletlenek, és jelentékeny számban közöltek ostoba emberrel foglalkozó meséket, viszont **minimális** trufa és anekdota szól a papokról.

A Kolozs megyei[12] anyagra jellemző a szerencsés véletlenek, ostoba emberről, papokról szóló mesék **leggazdagabb készlete**, valamint a papokról szóló anekdoták jelentékeny száma.

A **szabolcsi**[13] gyüjtést a trufák és anekdoták a papokról tartalmi csoportok **kimagasló száma**, a szerencsés véletlenek nagy

gazdagsága, s jelentékeny mennyiségü ostoba emberről szóló mese jellemzi.

A **baranyai anyag**[14] **mérsékelt módon** tartalmaz szerencsés véletlenekhez tartozó meséket, **közepes** mennyiségü az ostoba emberről szóló mesék súlya, valamint a papokról szóló trufáké és csak néhány pap-cigány anekdota került lejegyzésre.

Ezzel szemben a **borsodi (Gömör-Kishont)**[15] meseanyagban **túlnyomó többségben** vannak a papokról szóló trufák és anekdoták, elég jelentékeny az ostoba emberről szólók hányada és némileg szerényebb mértékü a többi területhez képest a szerencsés véletleneket előadó mesék aránya.

Mindazonáltal a teljes nyelvterületen található képhez viszonyítva, e hat régió kimagasló a tréfás meséket tekintve, hisz míg az egyéb műfajokban oly jelentékeny anyagot felmutató Torontál (Kálmány Lajos gyüjtéseinek köszönhetően) is csak a legszerényebb mennyiségü moldvai, baranyai anyaghoz hasonlítható számbelileg, egyéb területekről pedig legfeljebb Moldvához hasonló, vagy annál is kevesebb gyüjtés került felszinre. Ennélfogva azt mondhatjuk, hogy a műfaj jellemző jegyeit újabb gyüjtések felbukkanásáig, a fentebbi területek reprezentálják a legsokoldalúbban.

JEGYZETEK

1 LAJARTE, Ph. de 1981. 77-81.pp. uö. 1974. 319-333.pp.

2 KÖPF, G., 1978. 67-70.pp.

3 THOMPSON, S.²1951 188-228.pp., BOLTE, J.-POLIVKA, G. 1913-1932

4 KÚNOS I. 1926, VÖÖ G. 1981.

5 HARING, L. 1982. 1989. 87.p.

6 HARING, L. 1989. 87.p.

7 GROBER-GLÜCK, G. 1987. 91-121.p.

8 PALÁDI-KOVÁCS A. 1980.66-69.pp.

9 MELETYINSZKIJ, E.M. 1982. 147-190.p.

10 Moldvai gyüjtés: HEGEDÜS 1952., ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 1960.3.k., VÖÖ G. 1981., Magyar Nyelvör 1885., EA 6994.

11 Tolna megyei bukovinai székelyeketől való gyüjtés: DÉGH L. 1955, 1960, SEBESTYÉN Á. 1979, 1981, 1983, 1986. EA 13502, ld még Hertelendyfalváról való gyüjtéseket: BERZE NAGY J. 1960., PENAVIN O. 1984 is.

12 Kolozs megyei gyüjtés: KOVÁCS Á. 1941-43., NAGY O. 1958., 1976., 1977., VÖÖ G. 1969., 1981., Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 1971., EA 3912, EA 4696, MTAK Kézirattár Ir. 4-r. 371., MTAK Kézirattár Ir. 4-r. 397/I.

13 Szabolcs-Szatmár megyei gyüjtés: ORTUTAY Gy. 1935., 1940., BÉRES A., 1967., ERDÉSZ S., 1968. 3.k., ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 1960. 3.k., BODNÁR B., 1980., Magyar Nyelvör 1888., Ethnographia 1939., EA 474, EA 477, EA 924, EA 3104, EA 4137, EA 6312, EA 6314, EA 6544, EA 7104, EA 7120, EA 7172, EA 8728, EA 9918, EA 10095, EA 10137, NIFA 16/1, NIFA 16/2, NIFA 103.

14 Baranya megyei gyüjtés: BERZE NAGY J. 1940. 2.k.,BANÓ I. 1941., ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 1960. 3.k., BOSNYÁK 1967., EA 12884.

15 Borsod megyei gyüjtés: MERÉNYI L. 1862. 1-2.k., BERZE NAGY J. 1957 2.k., NAGY G. 1985. 2.k., UJVÁRY Z. 1982., 1986., 1988., EA 496, EA 1015, EA 4060, EA 7206, EA 10137, EA 12812, EA 13060, MTAK Kézirattár Ms 10020/VI.

VEHMAS MARJA

A MAGYAR NÉPMESÉK TRUFA- ÉS ANEKDOTA KATALÓGUSÁNAK BEFEJEZŐ RÉSZE

A tréfák és anekdoták katalógusának ez a része, amelybe a nemzetközi katalógus AaTh 1640 és AaTh 1874 közötti számai tartoznak, nem tartalmaz trufákból álló csoportokat, bár néhány trufa ezek között is található mint pl. AaTh 1725, amely viszonylag közkedvelt volt, hiszen ebből 27 variáns ismert. Trufák azonban egyik csoportra sem jellemzők. Ezzel szemben az AaTh 1675-1724 **Az ostoba emberről** szóló és AaTh 1800-1849 **A papokról szóló történetek anekdoták**. Ezenkívül a kötet anyagához tartozik a **Szerencsés véletlenek** csoportja (AaTh 1640-1674) és **A papokról szóló tréfák** (AaTh 1725-1729). Külön megemlíthető az AaTh 1850-1874 csoport, az **Anekdoták más embercsoportokról**, de mivel ezekből nagyon kevés anyag van és az egész anekdotákból áll, ezt a részt együtt kezeltem a papokról szóló anekdotákkal.

Az előbbiekből kiderül, hogy az ebbe a kötetbe tartozó anyag általában fiatalabb, mint a két előző kötet anyaga. De nem minden esetben van szó eredetileg fiatal anyagról, mert például a papokkal kapcsolatos tréfák viszonylag késői lejegyzéseken alapulnak, de egy részük régi elemeket tartalmaz. Inkább arról van szó több esetben, hogy a nép között élő szájhagyomány viszonylag későn jutott a gyűjtőkhöz. Például **Benedek Elek** mesei között csak egy papokról szóló tréfa (MNK 1728*) található és az is egy tündérmese (AaTh 313C) keretei között. **Merényi** anyagában az előbb említetten kívül található még egy papokról szóló tréfa vagy anekdota, de csak AaTh 1735 ezek között önálló anekdota; AaTh 1736A egy tündérmese (AaTh 612) vége és az AaTh 1737 és AaTh 1740 a Mestertolvaj mese (AaTh1525) motivumai.

Attól függetlenül, hogy a papokról szóló tréfákból kevés nép között elterjedt irodalmi variáns létezik, több mint 30 % minimum 9 variánsból áll és kevesebb mint 40 % 1-4 variánsból. A papokról szóló anekdoták között csak egyetlen egy (MNK 1833C*) fordul elő több mint 9 variánsban és a variánsok több

mint 40 % 1 variációs és több mint 3/4 része maximum 4 variációs. Ez a nagy különbség abból is adódhat, hogy a papokról szóló tréfák általában valamelyik pap egyéni gyengeségeit gúnyolják és a papok között is elterjedtek. Ezt mutatja az is, hogy **Poggio** "1450 táján 273 olyan anekdotát mentett meg az utókor számára, melyek a pápai kúriában jutottak a fülébe"[1]. Ezek a papokról szóló tréfák vagy néha trufák a pap emberi gyengeségeit gúnyolják: ittasság, kapzsiság, a nők hajkurászása, de nem említik a papok munkakörében elkövetett hibáit. Érthető, hogy régi forrásokban a papokról szóló anekdoták ritkábban kerülnek elő, de biztos, hogy alaposabb gyűjtéssel sokkal több is került volna a gyűjteményekbe. A papokról szóló tréfákhoz hasonlítanak a mai pl. orvosokról vagy ügyvédekről szóló tréfa- és anekdota-gyűjtemények, amelyekben megemlítik ezeknek a szereplőknek az iszákosságát, nyers beszédét vagy kapzsiságát, de nem a munkakörében elkövetett hibáit. A finn anyagban a papokról szóló anekdoták 3,5-ször általánosabbak, mint a magyar anyagban. Igaz, hogy ez azzal is kapcsolatban lehet, hogy protestánsok között kedveltebbek a papokról szóló tréfák és anekdoták mint katolikus környezetben[2]. Még jobban érezhető ez **Az anekdoták más embercsoportokról** (AaTh 1850-1874) esetén, amely azzal magyarázható, hogy Finnországban intenzívebb volt a gyűjtés, és az 1930-as évektől napjainkig tart sok szakmai és etnikai csoportról szóló anekdota felszínre hozatala[3].

Mivel az anekdotatipusok viszonylag újak, érthető lenne, ha az anyag nagyobb része viszonylag új lenne. Ez inkább jellemzője a papokról szóló tréfáknak, mert ezek variációinak nagy része háború utáni időkből való, amely még nem jelenti azt, hogy egyébként is késői hagyományok közé tartoznak. A **szerencsés véletlenek** csoportjára (AaTh 1640-1674) és **Az ostoba ember** csoportjára (AaTh 1675-1724) jellemző, hogy a hozzájuk tartozó variánsok között a régi és a második világháború utáni variánsok viszonylag egyensúlyban vannak. Ez részben attól is függ, hogy ezek között viszonylag sok van **Benedek Elek** vagy **Jókai Mór** által közölt változat, és ezek hatással voltak a mesélőkre, így az újabb változatok minőségileg nem lényegesen gyengébbek mint **Benedek** vagy **Jókai** meséinek vagy anekdotáinak a változatai. Egy részük valószínűleg **Benedek** MMMV-ből is származik. A papokról szóló anekdoták esetében megint látható az esetleges gyűjtés eredménye, mert az anyagból kevesebb mint 40 % régi és új variációkat tartalmaz, és több mint 35 % háború előtti variáció, több mint 25 % pedig a háború utáni időből való.

A papokról szóló tréfák és anekdoták nem csak gyűjtés szempontjából elhanyagolt terület, hanem még inkább a kutatás szempontjából. Erre jó példa, hogy a MNL öt kötetébe nem jutott belőlük semmiféle bővebb ismertetés, csak egy-két anekdotáról van rövid, pár soros cikk. De nem csak magyar anyagban, hanem nemzetközileg is ez a terület kevésbé kutatott, mint a házaspárokról vagy a ravasz fickóról szóló trufák vagy anekdoták. A trufákban a pap általában házasságtörő és ezért érdemes figyelni EM-ben[4] megjelent cikkre, amely a házasságtörés témáról szóló tréfákkal és trufákkal foglalkozik. A cikk szerint a mesekatalógusban kb. 80 db házasságtörésről szóló tréfa (Schwank) létezik. A nagyobb részük trufák és anekdoták között található, de ilyen témák vannak állatmesék, tündérmesék és legendamesék között is[5]. A legtöbb esetben a házasságtörő a pap, akkor is, ha a tréfa házaspárokról szól. Ritkább esetben a pap a szenvedő alany (pl. AaTh 1563).

A házasságtörésről szóló tréfákat Roth (a cikk írója) három altipusra osztja: 1./ (A felszarvazott férj.) Ezek közé tartozik a házaspárokról szóló trufák nagyobb része. 1a./ A szerető túljár a házaspár eszén. Ezek közé tartozik pl. az előbb említett AaTh 1563. 2./ (A házasságtörőt megbüntetik)[6]. Idetartozik a magyar anyagban a legtöbb variációban ismert papról szóló tréfa, AaTh 1725 és a magyar anyagban viszonylag általános mese, AaTh 1536B = A három vízbe fojtott pap. Roth a harmadik példaként említi AaTh 1750A-t, de szerintem ez nem jó példa, mert inkább a buta emberről szól, (aki ebben az esetben kivételesen pap), mert a csaló, aki a pap kutyáját beszélni akarja tanítani, a kutyát eladja és a kapott pénzt magára költi. A házasságtörés ebben az esetben csak a csaló magyarázatában fordul elő, és ha igaz is, akkor a papot kellett volna agyonütni, nem a kutyát, mert a tipus neve A házasságtörőt megbüntetik. 3./ (Roth szerint) A házasságtörés megakadályozá-

sa és a hüség bizonyitéka. Ebből Roth példaként emliti az AaTh 1730-as mesét. 3a./ pedig Roth szerint A férj megakadályozza a házasságtörést[7]. Szerintem a 3 tipusban is az akadályozó személy legtöbb esetben a férj, de ezekben az akadályozás a felességével történt megegyezés után következik, a házaspárokról szóló trufákban pedig a felesége tudta és beleegyezése nélkül.

Roth külön emliti, hogy sok trufa és házasságtörésről szóló tréfa dramatizálásra került a 15. századtól kezdve, mert a hármas viszonyban található konfliktus megfelel a dramatizálás céljainak. Farsangi és zenés játékokban bukkant elő sok házasságtöréssel kapcsolatos régi trufa-téma[8]. Roth szerint a 19. századtól kezdve a házasságtörésről szóló tréfák és trufák csak az irodalomban éltek tovább. Ezekre jellemző témák pedig viccekben éltek tovább és azokra jellemző lett a szórakoztatási és mulattatási funkció[9]. Ez semmiképpen sem jellemző a magyar papokról szóló trufákra és tréfákra, mert ezek között nagyobb rész a szájhagyományból való és a második világháború után került gyüjteményekbe és az ismert irodalmi előzmények általában hiányoznak. Valószinü, hogy a nemzetközi katalógus szerzői is arra gondoltak, hogy a papokról szóló tréfák és anekdoták a késői hagyományok közé tartoznak és azért ezeknek a tréfás mesék végén adtak helyet, bár papokról szóló tréfák és trufák vannak a házaspárokról szóló trufák között és előfordul néhány a Ravasz fickóról szóló trufák között is.

Egyik kérdés, amelyre Roth nem sok figyelmet fordit, az, hogy miért a pap lett a durva tréfálkozás célja. Valószinü, hogy ez a tréfálkozás nem csak azért tetszett a polgárokból és parasztokból álló közönségnek, hogy kritizálhassa a romlott papokat[10], hanem azért is, mert ilyen tréfákkal tudták megrenditeni a papok hatalmát és mutathatták ki antiklerikális érzelmüket, amely bátorságot követelő tett volt abban az időben, mikor az egyház nagy hatalom volt, amellyel mindenki felett rendelkezett.

A szerencsés véletlenek csoportjába (AaTh 1640-1674) tartozó mesék mint pl. AaTh 1640 = **A vitéz szőcs** és AaTh 1641 = **Prücsök** tréfás hősmesék, ezek arról szólnak, hogy az egyszerü paraszt vagy mesterlegény szerencsés véletlen folytán hős nevet és nagy jutalmat kap. Ezeknek a meséknek a szerkezete és

stilusa annyira hasonlit az igazi hősmesékhez, hogy azok paródiáinak tünnek. Lehet, hogy ezek névtelen szerzői fel akarták rázni a tündérmesék büvöletében élő hallgatókat[11]. A magyarban az ehhez a csoporthoz tartozó mesék között különösen az AaTh 1641 = **Prücsök** (A mindentudó doktor) az, amelynek egyes változatai valóságos **hősmese-paródiák**[12].

Ez a mese keleti eredetü, már a második században ismert Indiában és a 11. századból van belőle szanszkrit nyelvü feljegyzés[13]. A mese ismert egész Eurázsiában, Afrikában és Amerikában[14]. A régi indiai változathoz "legközelebb egy Kúnos Ignác által közzétett török szöveg áll. A magyar változatok nagy része nem ehhez a keleti szövegcsoporthoz, hanem a középkori példatárakra támaszkodó nyugatihoz, annak is az olasz-francia ágához kapcsolódik - itt hivják a hőst is Prücsöknek"[15]. A tücsök marokban tartásának motivuma az olasz Giovanni Sercambitól származik a 15. század elejéről[16].

Ennek a mesének első magyar változatát **Kónyi János** közölte, az ő változatának "egy származéka **Merényi László** feljegyzésében és **Benedek Elek** feldolgozásában vált forrásává - a magyar változatok jelentékeny részének (8 szöveg). 2 változat **Arany László** Dongó és Mohácsi c. meséjének a származéka, 1 pedig a **Grimm** gyüjtemény Doktor Mindentudó-jának a magyar forditása, ill. utánmesélése"[17]. **György Lajos** szerint **Kónyi** meséje nem irodalmi eredetü, hanem népmese[18]. Lehet, hogy ez azért terjedt el jobban, mint más irodalmi eredetüek.

Az összetett variációk kis száma (20+8)és az állandó kapcsolatok hiánya arra mutat, hogy a mese irodalmi eredetü is lehet. Az AaTh 1640 = **A vitéz szőcs** nagyjából ugyanannyiszor fordul elő a magyar nyelvterületen önállóan és összetetten (6+16). Emellett létezik még a meséből egy mesekezdő = MNK 1640** is, amely különböző ostoba-ördög meséknek a bevezetője szokott lenni. Az AaTh 1640-es meséből van két régi irodalmi változat: **Merényi** I_2: AaTh 1640-AaTh 1050-AaTh 1062-AaTh 1099 és **Benedek** I_4: AaTh 1640 (AaTh 1072-AaTh 1060-AaTh 1115-AaTh 804B). Bár a mesekezdő és az AaTh 1640 tipus változatai az ostoba ördögről szóló mesékhez szoktak kapcsolódni, csak egy olyan ostoba-ördög mese van,amely mindkét mesével kapcsolatban az átlagnál többször fordul elő; **AaTh 1115**. Az AaTh 1640 ezen

kívül az **AaTh 1060**-as, **1062**-es és **1063**-as mesékkel szokott összekapcsolódni. Ezek az AaTh 1063-on kívül még két régi irodalmi variánsban találhatók meg és a legelső ismert magyar variánsban szintén. Lehet, hogy az irodalmi változatok a szájhagyományra is akkora hatással voltak, hogy az irodalmi mesékben előforduló ostoba-ördög mesék a szájhagyományban is általánossá váltak. Ezt látszik erősíteni az is, hogy a mesekezdővel összekapcsolódó ostoba-ördög-mesék egy kivételével (AaTh 1115) teljesen mások: AaTh **1049**, **1084** és **1149**.

A fának eladott tehén is egy olyan mese, amely viszonylag sok variánsban fordul elő. Két altípusa AaTh 1643 = **A fának eladott tehén** és **MNK 1643A*** számmal jelölt mese, amely igazából nemzetközileg az AaTh 1643 + AaTh 1600 összetételnek felel meg, de mikor az AaTh 1600 a magyar mesékben a **Fának eladott tehén** mesével összekapcsolódik - az összetétel stabilitása miatt -, ezt az összetételt **MNK 1643A*** számmal jelöltük. Mindkét mese könnyen összekapcsolódik más tréfás mesékkel, ezért mindkettőből több az összetett változat: AaTh 1643 (9+17) és MNK 1643A* (4+11). Mindkettőből vannak irodalmi variánsok is. Az AaTh 1643 **Benedek Elek** MMMV-jában két változatban is előfordul: I_4 = AaTh 1643 ≈ AaTh 572 és I_5 = AaTh 1643 + AaTh 1535. Az utóbbi **Benedek** variáns általánosabb lett, összesen 5 olyan változat található, amelynek ez a magja. Ez a mese nagyon könnyen összekapcsolódott különféle más mesékkel, nemcsak tréfákkal, hanem tündérmesékkel és ostoba-ördög-mesékkel is, de legtöbb esetben ezek a kapcsolatok véletlenszerűek.

Az **MNK 1643A*** meséből is van régi irodalmi variáns, amelyet **Merényi** jegyzett fel és **Benedek Elek** is újra-mesélt. I_2 = AaTh 326-MNK 1643A*-AaTh 1537. Már **Az ötször megölt holttest** mesénél szó volt róla, hogy az **MNK 1643A*-AaTh 1537** összetétel ötször fordul elő, ezen kívül ebből a meséből még a következő összetételek találhatók: **MNK 1643A*+AaTh 1653B (AaTh 1653B** = Rablók a fa alatt (Fivérek a fán) és **MNK 1643A*-AaTh 1691 (AaTh 1691** = Az ostoba ember látogatóban).

A fotosi ember polturája = AaTh 1654 összetett variánsai az **AaTh 1525N** mesével kapcsolódnak össze. Ennél a mesénél az önálló és összetett változatok aránya is azonos, mint az AaTh 1525N-nél (9+9). A már AaTh 1525N-nél említett Arany Lászlótól

származó összetett variánson kívül I_2: AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654 ebből a meséből van még két önálló régebbi variáns is, **Jókaitól** (I_1) és **Benedektől** (I_3).

Az ostoba emberről "szóló meséket két nagy csoportba sorolja a nemzetközi mesekatalógus: AaTh 1675-1724 és 1200-1349"[19]. Még az ostoba férjről szóló mesék (AaTh 1405-1429) is gyakran összekapcsolódnak az ostoba emberről szóló mesékkel. Az ostoba emberről szóló mesék között van két olyan, amely elég sokszor összekapcsolódik egymással; AaTh 1681 = **Szerencsétlen János** és **"Mit kellett volna mondanom?"** = AaTh 1696. Ezekhez kapcsolódik még sokszor AaTh 1387m, amely a férfi párja az ostoba asszonyról szóló mesékhez tartozó "Okos Katinak" = AaTh 1387. Az AaTh 1696-hoz kapcsolódik ezeken kívül az **AaTh 1313A**-as rátótiáda = **Valaki halottnak hiszi magát**. Ilyen típusú változatok az irodalomból is ismertek, már **Jókainál** előfordul ilyen összetételű mese (I_1): AaTh 1313A (MNK 1313B*) + AaTh 1696, **Merényi** is följegyzett egy azonos összetételű mesét (I_4). Ez az összetétel elsősorban a régi variánsokban található Összesen 8 változatban fordul elő az **AaTh 1313A + AaTh 1696 mag**. Az előbb említett AaTh 1387m mese mellett ezekhez a mesékhez kapcsolódik időnként egy másik ostoba férjről szóló mese is, AaTh 1408 = **Az asszonyi munkát végző ember**. AaTh 1696, igaz, hogy ritkán, összekapcsolódik még a csoport legelterjedtebb meséjével, MNK 1684* = **Bolond Mihókkal**.

Bolond Mihók = MNK 1684*-es mese egy ostoba fiúról szól, aki szolgálatba indul. Első izben egy tűt kap szolgálatáért. "Egy szénásszekérbe dugja. Anyja megrója, hogy kalapjába kellett volna tűznie. Másodszor egy ekevasat kap, azt a kalapjába szúrja, nehezeli, eldobja. Azt a vállára kellett volna vennie. Harmadszor egy kiskutyát kap, a vállára veszi. A kutya marja, eldobja. Azt madzagra kellett volna kötnie. Negyedszer egy oldalszalonnát kap, madzagra köti, lerágják a kutyák. Azt füstre kellett volna tennie. Ötödször egy borjút kap, a füstre köti, megfullad. Azt az istállóba, jászol elé kellett volna kötnie. Hatodszor megkapja a lányt, beköti az istállóba."[20]. A későbbi variánsok általában csak négy-öt jutalmat tartalmaznak, de egyébként a második világháború utáni variánsok is hasonlók.

"A nemzetközi népmesekatalógus a típust azonosnak véli a Mit kellett volna mondanom? típussal, melyben az ostoba ember a köszönési módokat alkalmazza helytelenül. Bár mindkét típus **láncmese**, azonosnak nem mondhatók. A helytelen gyakorlat következtében mesénk nemzetközi elterjedése nehezen állapítható meg. Minden bizonnyal egész Európában ismert és népszerű."[21]. Valószínű, hogy a mese európai változatainak egy része AaTh 1685 trufánál található. A magyar anyagban ennek a mesének címe **A megkecskésedett menyasszony**, de az európai változatok **Az ostoba vőlegény** címmel szerepelnek. Nemcsak a cím különböző, hanem annak megfelelően a tartalma is. A magyar változatok általában egy keleti Csalóka Péter mesekeretben fordulnak elő: MNK 1539* + AaTh 1685 + AaTh 1525H4. A magyar mesében Csalóka Péter helyet cserél az igazi menyasszonnyal, és azért is menekül, hogy a vőlegény ne vegye észre, hogy egy férfival van dolga. Ezekben a változatokban a hangsúly a Csalóka ügyességén nem a vőlegény butaságán van. De Európában ismert olyan önálló típus is, amelyben az igazi menyasszony menekül a buta vőlegényétől, akinek neve is valami ostoba Hans vagy Jean szokott lenni és aki hasonló butaságokat követ el, mint a magyar Bolond Mihók[22]. Az eredeti változatok alaposabb ismerete nélkül nehéz megmondani, hogy azok mennyire hasonlítanak a magyar **Bolond Mihókhoz**, Grimm gyűjteményében szerepel egy **Der gescheite Hans** című mese, amely egyébként azonos a Bolond Mihókkal, de ott Hans nem kap jutalmat a munkájáért, hanem ajándékokat a menyasszonyától, Grételtől[23]. **Arany Lászlótól** van olyan változat is, amelyben **Bolond Mihók** és **A megkecskésedett menyasszony** összekapcsolódnak. Valószínűleg ez viszonylag közel áll a nemzetközi változatokhoz, de ennek csak egy kései származéka van. Lehetséges az is, hogy Bolond Mihók leszakadt AaTh 1685-ből és később bővült, de abban az esetben a nyugati redakciójú AaTh 1685 eltűnt a magyar hagyományból és helyet adott a mostani keleti redakciónak. Az európai **AaTh 1685**-ös változatok időnként összekapcsolódnak **AaTh 1691**-gyel = Az ostoba ember látogatóban és **AaTh 1653A**-val = Rablók a fa alatt (Házaspár a fán), amelyek a magyar változatokban **Bolond Mihókkal** együtt a legáltalánosabb összetett variánst képezik.

Már a 19. század első felében ismert az összetett típus: MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A, amely különösen a későbbi változatokra jellemző. **Bolond Mihók**ból az előbb említett összetett típus 18 variánsban fordul elő, azon kívül van még három olyan variáns, amelyben ezeken a meséken kívül más mese is van, és még három olyan változat, amelyből a befejező mese hiányzik. "A 20. századi magyar változatok nagy része meglepő egyezést mutat. Ennek az oka Benedek Elek hasonló című és menetű meséjének népi olvasmánnyá válása."[24]. Ez a **Benedek Elek** mese **Merényi** följegyzésen alapszik. Attól függetlenül, hogy Benedek Elek MMMV-ban megjelent változata valószínűleg a szájhagyományból való, a mesének a régi változatai önállóak, a legrégebbit 1850-ben **Ballagi Mór** jegyezte fel. De már az 1850-es évekből ismertek összetett variánsai is, a később hozzátapadt mesék mellett **Bolond Mihók** összekapcsolódik pl. a **Mestertolvaj** mesével és az AaTh 1586-os anekdotával = **A légy elpusztítása**. Néha a mese az ostoba asszonyról szóló mesékkel is összekapcsolódik. A **Bolond Mihók** meséből 8 önálló és 30 összetett változat ismert.

Bolond Mihók mellett a hős neve néha Bolond Istók, lehet,hogy ez a név irodalmi eredetű. "**Bolond Istók** anekdotahős, az ostoba, felületes ember jelképe." "A Bolond Istók anekdota Dugonics nyomán végigvonul a 19. századi közmondás- és anekdotagyűjteményeken."[25].

AaTh 1691 = **Az ostoba ember látogatóban** inkább **Bolond Mihók** folytatásaként él, mint önálló meseként. Egyetlen régi önálló változata (I3) **Jókai Mórtól** való, ezen kívül csak egy késői önálló változat ismert. Az előbb **Bolond Mihóknál** említett összetett variációtípus mellett tudunk még 8 olyan változatról, ahol ez a mese csak az AaTh 1653-as mesével kapcsolódik össze. Azon kívül még két esetben szerepel az egy ostoba emberről szóló, több motívumból álló mesében motívumként.

Az előbb említett összetett mesék viszonylag nagy számban fordulnak elő, de végül is ennek a csoportnak (AaTh 1675-AaTh 1724) a változatai 80 %-ban önállók és anekdoták. Azért érdemes ebből a csoportból megemlíteni a két legismertebb anekdotát is, AaTh 1675 = **A bíróvá lett ökör** és AaTh 1678* = **A lisztlopó**. Az AaTh 1675-ös anekdotának a magyar változatai

zömmel a második világháború utániak, függetlenül attól, hogy ez az anekdota már Eulenspiegel 29. históriájaként ismert volt[26]. Csak egy régebbi magyar változata ismert. Első látásra az anekdota egy idős házaspáron nevet, aki iskolába küldi Virág nevü borját és azt hiszi, hogy ügyvéd lett belőle. De az idős házaspár keserüségében, mikor úgy gondolják, hogy nem érdemes a borjút iskolába küldeni, elhangzik azoknak az egyszerü szülőknek a keserüsége is, akiket a nagy erőfeszitésekkel iskoláztatott gyerekük lenéz. Ez is olyan eset szerintem, amelyről **Vőő Gabriella** ir: "A komikumot közvetlenül kiváltó ellentmondás leleplezödése sok esetben egy sokkal mélyebb ellentmondást is implikál, tudatosit. A komikum túlzásai, abszurd helyzetei mélyén mindig ott rejtőzik valahol az igazság szilánkja, amely megnevettet ugyan, de fúrja értelmünket, állásfoglalásra késztet."[27].

Az AaTh 1678* = **Lisztlopó** "passiojátékkal kapcsolatos anekdota: egy alkalommal Krisztus szerepe egy molnárnak jutott. Felfeszitették a keresztre, és a farizeusok szerepüknek megfelelően csúfolták. Békésen türte a szidalmakat mindaddig, amig egyikük, egy varga lisztlopónak nem nevezte. Ezen úgy felháborodott, hogy lekiáltott: "Megállj, varga, szálljak csak le a keresztről, ellátom a bajodat!"[28]. "Nálunk az anekdota első ismert feljegyzése a 19. század legelején Szirmay Antal **Hungaria in parabolis** c. latin-magyar gyüjteményében található, innen terjedt el Erdélyi János közvetitésével közmondásgyüjteményeinkben és Jókai jóvoltából anekdotagyüjteményeinkben."[29]. "György Lajos Bebel 16. századi facetiagyüjteményét, K. Possonyi Erzsébet emellett Pauli Schimpf und Ernst-jét vagy Weber Demokritos-át tartja a valószinü forrásnak. A német "Schwankok" között még számos hasonló, tréfás történet szól arról, hogy a passiójátékban Krisztus vagy valamelyik bibliai alak megtestesitője kiesik a szerepéből és a helyzethez nem illő szavakat mond, szitkozódik, káromkodik, stb."[30] .

Érthető, hogy a passiojátékokban sok ilyen tréfás szituáció előfordult, mert a komikum egyik forrása a két stilus összeütközése; a húsvéti passió ünnepélyes és tragikus hangulata és a mindennapi gondokkal bajlódó egyszerü falusi emberek. Ez az anekdota mostanában csak az irodalomban él.

Ez érthető is, mert **Dömötör Tekla** szerint a 18. században virágzottak Magyarország néhány területén a passiójátékok[31]. Ilyen tréfák valószinüleg a játékokban szereplő falusiak között éltek. A játékok gyakorlása közben szóbakerültek biztos a régebbi játékok és az azok közben megesett mulatságos történetek. Ilyen tréfák és anekdoták a nép között magukban nem maradtak életben, más lapra tartozik, hogy értelmiségiek nevethettek azok komikumán akkor is, ha az anekdota már nem volt időszerü.

A magyar papokról szóló tréfák és trufák között legismertebb AaTh 1725 = **Az ördöngös szolga**. Ennek a tréfának jellemzője a hasonló tréfákkal szemben az erős struktúra és a bő dialógus. Ez a bonyolult trufa már a 16. századból ismertté vált. Ilyen bonyolult formában a trufa viszonylag fiatal lehet, de vannak vonásai, amelyek arra mutatnak, hogy a bonyolult forma alatt egy régebbi és egyszerübb mese található. Vannak olyan keleti variánsok, amelyekben a szolga helyett a főszereplő látnok, varázsló vagy isten[32]. Az **Enzyklopädie des Märchens** szerint a folyamat rendezője és főszereplője a szolga, aki valahol az udvari bolond és moralista között található[33]. De a magyar szolga ördöngös és eredetileg ördög. Vannak még magyar variánsok, amelyekben a mese bevezetője **János szolga** meséje = AaTh 1000, vagy olyan variánsok is léteznek, ahol a szolgáról mondják, hogy eredetileg ördög volt, vagy a mese végén mondják, hogy nyomtalanul eltünt.

A szolga tulajdonságai is arra utalnak, hogy ő természet feletti lény, mert naponta többször jár haza és senki sem veszi észre, arról nem is beszélve, hogy a gazdája megengedi neki ezt a viselkedést. A mese ismerete Kínában és Bengáliában[34] is arra mutat, hogy egy régebbi meséről van szó, még jobban ezt mutatja az, hogy a pap (valószinüleg eredetileg az isten) ellenfele az ember oldalán áll és győz. Valószinü, hogy egy keleti meséről van szó, amely Európában modernebb formába átöltözött, de az új ruhája nem tudja teljesen eltakarni régi eredetét. Lehet, hogy Magyarországon található Ördög a szolga szerepében keleti hatásról tanúskodik, amely lehet hogy a törökök közvetitésével jutott Magyarországra.

AaTh 1725 mesén kivül csak két olyan, a papokról szóló tréfa vagy anekdota említhető, amelyekről van valami irodalmi feljegyzés, egyik AaTh 1741 = **A pap vendégei és a megevett tyúkok**, amelyből az első ismert magyar variánst **Kónyi János** közli, de ettől függetlenül csak öt variáns ismert, amelyek között két variáns a második világháború utáni időből való. Ezek is irodalmi eredetűek lehetnek, mert különösen **Katona Imre** Tiszaigari gyűjtésében vannak olyan variánsok, amelyek egyébként csak Kónyi gyűjteményéből ismertek. György Lajos szerint az anekdota legrégebbi változata az Ezeregyéjszaka meséinek egyike, amely Mardus fordításban ismertté vált Európában[35]. György Lajos szerint Kónyi változata keveréke a francia és német tipusoknak[36]. Megemlithető még a papokról szóló tréfák között AaTh 1791 = **Fájóslábú pap a harangozó hátán**, amely az ostoba asszonyról szóló mesékkel szokott összekapcsolódni, de a húsz variáns között majdnem fele (9) önálló. A régebbi variánsok önállóak, de később megtörtént az összekapcsolódás az ostoba asszonyról szóló mesékkel. A legáltalánosabb az összekapcsolódás az AaTh 1383-as mesével, emellett az AaTh 1791-es tréfa időnként összekapcsolódik AaTh 1386-os vagy AaTh 1293A^{x}-os mesével vagy még ritkábban a Ravasz fickó csoportjába tartozó **AaTh 1530^{x}**-os vagy AaTh 1525H$_{4}$-es mesékkel.

A papokról szóló anekdoták között említésre méltó a legáltalánosabb, **MNK 1833C^{x}** = "**Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül**", amely általában összekapcsolódik **AaTh 1626**-os mesével = **Ki álmodik szebbet**, a nyolc ilyen összetételü mese mellett ismert négy önálló és két későbbi variáció (II$_{3}$ és II$_{6}$), amelyekben **MNK 1833C^{x} AaTh 1735**-ös mesével kapcsolódik össze. Bár ez a legismertebb a pap-anekdoták között, mégis ismeretlen a régi irodalmi anyagban. Amint már az AaTh 1626-os mesénél megállapitottam, valószinü, hogy az eredeti forrása valami élclap.

Emellett nemzetközileg is ismert **AaTh 1807A$_{1}$** = **A cigány gyónása** (órát lop), amelynek a négy magyar változata közül három a második világháború utáni időből való.

Attól függetlenül, hogy a magyar változatok viszonylag későiek, a tipus Európában ismert. Az anekdota stabil és ismert Finnországban, a balti országokban, a szláv területen, Németországban, Flandriában, Irországban, a Földközi tenger környékén, Portugáliában, a cigányok között és Dél-Amerikában. Ez az anekdota már a 17. és 18. századi Schwankgyüjteményekben is ismert volt. A keleti Alpokból való variációkban a lopott tárgy üst. Burmából ismert hasonló anekdota, amelyben egy notórius tolvaj egy kolostorból tyúkot lop, de mivel bőven volt a baromfiból, az apát a tolvajt visszaküldte és igy a kópé az állitólagos adományával elmehetett[37].

JEGYZETEK

1 GYÖRGY L., é.n. (1935.) III. 161.p.
2 RAINO R., (SK. I.) 516.p.
3 KNUUTTILA S., 1978. 14-15.pp.
4 ROTH, K. EM III. 1070-1076.pp.
5 ROTH, K. EM III. 1070-1071.pp.
6 ROTH, K. EM III. 1071.p.
7 ROTH, K. EM III. 1072.p.
8 ROTH, K. EM III. 1076.
9 ROTH, K. EM III. 1076.p.
10 ROTH, K. EM III. 1076.p.
11 RAINO, R. (SK. I.) 511-512.pp.
12 KOVÁCS Á., MNL IV. 276.p.
13 DÖMÖTÖR Á., EM III. 2-3. 734-735.pp.
14 DÖMÖTÖR Á., EM III. 2-3. 735-736.pp.
15 KOVÁCS Á., MNL IV. 276.p
16 DÖMÖTÖR Á., EM III. 2-3. 738.p.
17 KOVÁCS Á., MNL IV. 276.p.
18 GYÖRGY L., 1932. 31.p.
19 KOVÁCS Á., MNL IV. 116.p.
20 KOVÁCS Á., MNL I. 321.p.
21 KOVÁCS Á., MNL I. 322.p.
22 ld. DÖMÖTÖR Á., EM II.3. 740-741.pp.
23 ld. GRIMM, 1857. I. 32. sz. 183-186.pp.
24 KOVÁCS Á., MNL I. 322.p.
25 KOVÁCS Á., MNL I. 321.p.
26 ld. HUCKER, B.U. EM IV. 2-3. 547.p.
27 VÖÖ G., 1981. 123.p.
28 KOVÁCS Á., MNL III. 459.p.
29 KOVÁCS Á., MNL III. 460.p.
30 KOVÁCS Á., MNL III. 460.p.
31 DÖMÖTÖR T., MNL III. 629.p.
32 WOLF H., EM III. 1061-1062.pp.
33 WOLF H., EM III. 1062.p.
34 WOLF H., EM III. 1062.p.
35 GYÖRGY L., 1932. 35.p.
36 GYÖRGY L., 1932. 36.p.
37 MOSER-RATH, E., EM III. 1181.p.

IRODALOM

AARNE, Antti
1914 - Schwänke über schwerhörige Menschen. Eine vergleichende Untersuchung. Hamina. FFC 20.

AARNE, Antti-THOMPSON, Stith
1961 - The types of the Folktale. Second Revision. FFC 184. Helsinki.

BAUSINGER, Hermann
1967 - Bemerkungen zum Schwank und seinen Formtypen. In:Fabula 9. évf. 118-136.pp.

BERZE NAGY János
1957 - Magyar népmesetipusok. 1-2. köt. Pécs.

BINDER Jenő Ethn.
1920 - Álom a hidon lévő kincsről. In:Ethnographia 31. évf. 41-45.pp.
1928 - Folklore - forgácsok. I. A nagyothallókról szóló trufákhoz. In:Ethnographia 39. évf. 137-138.pp.

BOLTE, Johannes und POLIVKA, Georg
1913-1932 - Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. 5 köt. Leipzig.

BRATCHER, James T.
1979 - Brüder: Die drei glücklichen Brüder. EM 2. köt.871-874.

BREDNICH, Rolf W.
1973 - Schwankballade. In: Handbuch des Volksliedes 1. köt. ed. Röhrich, Lutz-Suppan, Wolfgang München 157-203.p

DÖMÖTÖR Ákos
1981 - Doktor Allwissend. EM 3. köt. 734-742.

DÖMÖTÖR Sándor Ethn.
1929 - Cigányadomáink. In: Ethnographia 40.évf. 82-106 p.

FÁBIÁN István
1943 - Az adoma irodalmunkban. In: Magyarságtudomány II. 1.sz. 119-134.pp.

GOERGE, Rudolf
1989 - Heiliger Geist in der Kirche (AaTh 1837) EM 6. köt. 2/3 686-690.

GROBER-GLÜCK, Gerda
1987 - Probleme kartographischer Darstellung von Phänomenen der Volkssage und des Volksglaubens. In: Petzoldt, L.-Rachewiltz, S.de /Hrsg./ Studien zur Volkserzählung. Berichte und Referate des ersten und zweiten Symposions zur Volkserzählung. Brunnenburg /Südtirol 1984/85 1. Frankfurt a.M.-Bern-New Zork-Paris

GUMBEL, H.
1928 - Zur deutsche Schwankliteratur im 17. Jh. In: Zeitschrift für deutsche Philologie. 53. évf. 303-346.p

GYÖRGY Lajos
1932a - Kónyi János Demokritusa. Bp.
1932b - Eulenspiegel magyar nyomai. Kolozsvár.
1933 - Magyar anekdotáink Naszreddin kapcsolatai. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum, Erdélyi Tudományos Füzetek.
1934 - A magyar anekdota története és egyetemes kapcsolatai. Bp.
1938 - Világjáró anekdoták. Budapest.
é. n. - Anekdota. In: A magyarság néprajza III. Szellemi néprajz. Bp. 127-159.pp.

HARING, Lee
1982 - Malagasy tale index. FFC 231. Helsinki.
1989 - Folk Narratives as Cultural Indicators. In: Folk Narrative and Cultural Identity. 9th Congress of the International Society for Folk-Narrative Research. Summaries. I. A-K. Bp. 87.p.

HOLLÓ Domokos Ethn.
1937 - Néhány népi Mátyás anekdotánk forrása. In:Ethnographia 48. évf. 416.p.

HONTI, Hans
1928 - Vezeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. FFC 81. Helsinki.

HONTI János
1962 - A mese világa. In: Válogatott tanulmányok. Bp. 13-85.

HUCKER, Bernd Ulrich
1981 - Eulenspiegel. EM 4. köt. 538-555.

ISTVÁNOVITS Márton
1977 - Pharnavaz király álma. (A Guntram monda történetéhez). In: Népi kultura-népi társadalom 9. 9-27. pp

JÓKAI Mór
1860 - A magyar néphumorról. In: Magyar Akadémiai Értesitő I. 9-25.pp.

JOLLES, Andrée
1958 - Einfache Formen. Legende, Sage, Mythe, Rätsel, Spruch, Kasus, Memorabile, Märchen, Witz. 2. kiad. Darmstadt

KARDOS Tibor
1955 - A trufa. Egy régi magyar irodalmi műfaj jellege és európai összefüggései.In:Filológiai Közlöny 111-138.pp.

KATONA Imre
1980 - Mi a különbség? Közéleti vicceinkről. Bp.

KATONA Lajos Ethn
1891 - Párhuzamok magyar meséink és egyébfajta népies elbeszéléseinkhez. In: Ethnographia 2. évf. 58-62.pp.
1901 - Fiat piscis. In: Ethnographia 12. évf. 22-25.pp.
1902a - Salamon és Markalf. XV. századi francia feljegyzés --irodalmi adalék az anekdota családfájához. In: Ethnographia 13. évf. 93-94.pp.
1902b - Salamon és Markalf.--irodalmi adalék. In: Ethnographia 13. évf. 377-378.pp.
1903 - Három balga. In: Magyar népmesetipusok.Ethnográphia 14. évf. 466-468.p. 13.sz.

KNUUTTILA, Seppo
1978 - Pitkästa ilostä. /Vanhoja kaskuja/. Hämeenlinna.

KÓNYI János
/1782,85/1981 - A mindenkor nevető Demokritus. Vál.,s.a. rend., utószó Biró Ferenc. Budapest.

KOVÁCS Ágnes
1960 - A készülő Magyar Népmesekatalógus meséinek tipusmutatója. Debrecen. Müveltség és Hagyomány, I-II. évf. 359-389.pp.
1977a - Anekdota. In:Magyar néprajzi lexikon 1. köt.101-102.pp.
1977b - Bolond Mihók. In: Magyar néprajzi lexikon 1. köt. 321-322.pp.
1979 - Der heutige Stand der Arbeiten des ungarischen Volksmärchenkatalogs. Artes Populares 4-5. 147-170.pp.
1980 - Lisztlopó. In: Magyar néprajzi lexikon 3. köt. 459-460.pp.
1981 - Prücsök. In: Magyar néprajzi lexikon 4. köt. 276.p
1982a - Trufa. In: Magyar néprajzi lexikon 5. köt. 356-357.

KOVÁCS Ágnes-KATONA Imre
1982b - Vicc. In: Magyar néprajzi lexikon 5. köt. 552-553.p

KÖPF, Gerhard
1978 - Märendichtung. Sammlung Metzler, Bd. 166. Stuttgart.

KRETZENBACHER, Leopold
1963 - Anton Bruckner und die Lichtkrebse. In:Österreichische Zeitschrift für Volkskunde. 66. Bd. 141-153.pp.
1964 - Frühe italienische und französische Zeugnisse zum Humanistenschwank vom Betrug mit den Lichtkrebsen. In: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde 67. Bd. 171-184.pp.

KÚNOS Ignác
1926 - A török hodzsa tréfái...Török eredetijét gyüjtötte és magyarul megirta -. Bp.

LAJARTE, Philippe de
1974 - Du conte facetieux considéré comme genre: esquisse d'une analyse structurale. In: Ethnologie française IV/4 319-333.pp.
1981 - Structure et fonctions des personnages dans les recueils de contes de la Rennaissance issus de la tradition orale. In: Ethnologie française XI/1 77-82.pp.

LENGYEL Dénes
1963 - L'office religieux singulier. Acta Ethnographica. XII.t. 85-98.pp.

LIXFELD, Hannjost Ethn.
1970 - A Guntram-monda Paulus Diaconusnál (AaTh 1645A). Előzetes közlemény. In:Ethnographia 80. évf. 1-12.p
1972 - Die Guntramsage (AT 1645A). Volkserzählung vom Alter ego in Tiergestalt und ihre schamanistische Herkunft. In: Fabula 13. 60-107.pp.

MAGYAR népköltészet ld. VARGYAS Lajos főszerk.

A MAGYARSÁG néprajza
é.n. /1935/ - Szellemi néprajz. 3. köt. H.n. /Bp./

Die Märchen der Brüder Grimm
1979 - Vollständige Ausgabe. 9. Aufl. München.

MELETYINSZKIJ, E.M.
1982 - A szó művészetének ősi formái. In: A művészet ősi formái. Bp. 147-190.pp.

MERHAR, Boris
1960 - Prevara z raki v protestantski literaturi in v ljudski pravljici o spretnem tatu. In: Slovenski Etnograf, Ljubljana 13. évf. 31-40.pp.

MOSER-RATH, Elfriede
1981 - Eigentümer weist Gestohlenes zurück. EM 3. köt. 1180-1181.

MOSER-RATH, Elfriede
1984 - Lustige Gesellschaft. Schwank und Witz des 17. und 18. Jahrhunderts in Kultur- und sozialgeschichtlichem Kontext. Stuttgart.

NAGY Olga
1960 - Szèki anekdoták vallásról, papról, istenről. In: Korunk XIX. 1070-1081.pp.
1978 - A táltos törvénye. Népmese és esztétikum. Bukarest.
1983 - Ujabb parasztdekameron. A szerelemről és a házasságról. Bp.

NEUMANN Siegfried
1963/64 - Schwank und Witz. In: Letopis. Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung C 6/7
1964 - Der mecklenburgische Volksschwank. Sein sozialer Gehalt und seine soziale Funktion. Berlin.
1967 - Volksprosa mit komischem Inhalt.In:Fabula 9.134-148.pp.

ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes
1960 - Magyar népmesék. 1-3. Bp.

PALÁDI-KOVÁCS Attila
1980 - Kulturális régiók néprajzi vizsgálata. In: Néprajzi csoportok kutatási módszerei. Sárospatak 1977. november 15-16. EMN 7. Bp. 57-75.pp.

K.POSONYI Erzsébet Ethn.
1929 - A "lisztlopó" anekdota és a passiójátékok. In: Ethnographia 40. évf. 74- pp.

PROPP, V.J.
1975 - A mese morfológiája. Bp.

RAINIO, Ritva
1963 - Pilasadut ja kaskut. In: Suomen kirjallisuus I. Kirjoittamaton kirjallisuus. Keuruu, 508-524.pp./SK I./

RANKE, Kurt
1955 - Schwank und Witz als Schwundstufe. In: Festschrift W. E. Peuckert, 41-59.pp.
1967 - Kategorienprobleme der Volksprosa. In: Fabula 9. 4-12.pp.
1978 - Die Welt der Einfachen Formen. Studien zur Motiv-, Wort- und Quellenkunde. Berlin-New York.

RAUSMAA, Pirkko-Liisa
1969 - A Catalogue of anecdotes in the Folklore Archive of the Finnish Literature Society. Helsinki.

REHERMANN,E.H.
1977 - Das Predigtexempel bei protestantischen Theologen des 16. und 17. Jahrhunderts. Göttingen.
ROTH Klaus
1977 - Ehebruchschwänke in Liedform. Eine Untersuchung zur deutsch- und englischsprachigen Schwankballade. München 34-117.pp.
1981 - Ehebruchschwänke und -witze. In: EM 3. köt. 1068-1077
RÖHRICH, Lutz
1977 - Der Witz. Figuren, Formen, Funktionen. Stuttgart.
RUPP, H.
1962 - Schwank und Schwankdichtung in der deutsche Literatur des Mittelalters. In: Der Deutschunterricht 14. évf. 29-48.pp
SÁNDOR István
1980 - Mit mondott Dávid? In: Magyar néprajzi lexikon 3. köt 629.p.
SCHADE, Heidemarie
1974 - Andreas Hondorffs Promptuarium Exemplorum. In: Volkserzählung und Reformation. Hg. W. Brückner. 647-703.p
STRASSNER, Erich
1968 (²1978) - Schwank. Sammlung Metzler, Bd. 77. Stuttgart.
STROESCU, S.C.
1969 - La typologie bibliographique des facéties roumaines I-II. Bucuresti.
SUOJANEN, Paivikki
1980 - The spontaneous sermon:Its production and context. In: V. Finnugor Kongresszus IV. köt. Turku, 389-401.
von SYDOW, C.W.
1948 - Kategorien der Prosa-Volksdichtung. In: Selected Papers on Folklore. 60-88.pp.
SZEMERKÉNYI Ágnes
1977 - Adoma. In:Magyar néprajzi lexikon 1. köt. 32.p.
1980 (szerk.)- Nógrádsipek. Tanulmányok egy észak-magyarországi falu mai folklórjáról. Bp. Néprajzi tanulmányok.
1982 - Tréfa. In:Magyar néprajzi lexikon 5. köt. 353.p.
TEGETHOFF, E.
1925 - Märchen Schwänke und Fabeln /Bücher des Mittelalters 4./
THOMPSON, Stith
1946 (²1951) - The simple tale. In: The Folktale. New York 188-228.p

TOMKOWIAK, Ingrid
1989 - Handel mit dem Teufel. (AaTh 360, 1697). EM 6. köt. 2/3 454-459.pp.
TROSTLER József Nyr.
1927 - Mesenyomok a XVIII. század magyar irodalmában. (A racionális és irracionális küzdelméhez).
4. közl. 101-109.pp.
5. közl.142-149.pp.
UJVÁRY Zoltán
1986 - Menyecske a kemencében. Világjáró palóc adomák és huncutságok. Bp.
1988 - Adomák Gömörből. Debrecen, Gömör néprajza XIII.
UTHER, Hans-Jörg
1979 - Bürgermeisterwahl. EM 2. köt. 1036-1040.
1987 - Geld im Kruzifix. EM 5. köt. 4/5 Lieferung 958-963.
1989a - Guntram. EM 6. köt. 2/3 305-311.
1989b - Heiligenbild: Das lebendige H. (AaTh 1829) EM 6. köt. 2/3 682-686.
1989c - Heiliger: Der naschhafte H. (AaTh 1572A*, AaTh 1829A*) EM 6. köt. 2/3 690-694.
VARGYAS Lajos főszerk.
1988 - Magyar népköltészet. Magyar Néprajz 5. köt. Bp.
VOIGT Vilmos
1974 - Tréfás és humoros prózaműfajok. In: A Magyar népköltészet. Dömötör Tekla-Katona Imre-Ortutay Gyula- -- szerk. 2. jav.böv. kiad. 2. utánnyomás. Bp. 186-191.p
VÖÖ Gabriella
1981 - Tréfás népi elbeszélések. Bukarest.
WEHSE, Rainer
1979a - Bräutigam:Der dumme B. EM 2. köt. 738-745.
1979b - Schwanklied und Flugblatt in Grossbritannien. Frankfurt am Main/Bern/Las Vegas 380-430.pp.
WENDLAND, Volker
1980 - Ostermärchen und Ostergelächter. Brauchtümliche Kanzelrhetorik und ihre kulturkritische Würdigung seit dem ausgehende Mittelalter. Frankfurt am Main/Bern/ Cirencester/UK.
WOLF, Herbert
1974 - Erzählttraditionen in homiletischen Quellen. In: Volkserzählung und Reformation. Hg. W. Brückner. 705-756.pp.
1981 - Ehebruch belauscht. EM 3. köt. 1055-1065.

WESSELSKI, Albert
1911 - Der Hodscha Nasreddin. Weimar.
WICKRAM, Georg
(1555) 1968 - Das Rollwagenbüchlin. Text nach der Ausgabe von Johannes Bolte. Stuttgart.

TÍPUSMUTATÓ

SZERENCSÉS VÉLETLEN

AaTh 1640	A vitéz szőcs ("Hetet egy csapásra")	21+1
MNK 1640**	Hetet egy csapásra (mesekezdő epizód)	16
AaTh 1641	Prücsök (A mindentudó doktor)	28+6
AaTh 1643	A bikavásárló fa	26
MNK 1643A*	= AaTh 1643 + AaTh 1600	
	A tökfilkó megöli a papot	15
MNK 1643B*	A kutyának eladott tehénbőr	8
AaTh 1645	Kincs a saját otthonban	2+3
AaTh 1645A	A megvásárolt kincsről szóló álom	2+1
AaTh 1650	A három szerencsés testvér	2
AaTh 1651	Whittington macskája	1
AaTh 1653A	Rablók a fa alatt	42
AaTh 1653B	Rablók a fa alatt (Fivérek a fán)	7
AaTh 1653F	Az ostoba saját magához beszél és elijeszti a rablókat	
AaTh 1653F1	A vénlány és a tolvajok (Számokat mond a vénlány)	6
AaTh 1653F2	"Sisteregjetek, sisteregjetek!"	1
AaTh 1653F3	"Ötöt megköttem, s még ötöt megkötök."	2
AaTh 1654	A fotosi ember polturája	17+1
AaTh 1655	A koldus jószága	9
AaTh 1656	Miért nincs zsidó a mennyországban?	5
MNK 1663*	Hány tojás van a tálban?	2+3

AZ OSTOBA EMBER

AaTh 1675	A bíróvá lett ökör	10+1
AaTh 1676*	A cigány orvos	2
AaTh 1678	A fiú aki soha nem látott asszonyt	1
MNK 1678A*	A lisztlopó	+5
AaTh 1681	Szerencsétlen János	13
AaTh 1682	A cigány lova	2+1
MNK 1684*	Bolond Mihók	43
AaTh 1685	A megkecskésedett menyasszony	18+2
AaTh 1688A*	Nevető lovak	6+4

AaTh 1689 "Hála Istennek, hogy nem volt dió!" +2
AaTh 1689A A szegény és a gazdag ajándéka (A nagy tök és a négy ökör) 4+10
AaTh 1689B, AaTh 1689B* AaTh 1689B** ld. MNK 1339*
BN 1689** ld. MNK 1321G*
AaTh 1691 Az ostoba ember látogatóban 38
AaTh 1696 Mit kellett volna mondanom? 27
AaTh 1696A* Aki megdob kővel, dobd vissza kenyérrel 1
AaTh 1697 A három ostoba legény 3
AaTh 1698 Süket emberek visszás feleletei 1
AaTh 1698A Süket emberek visszás feleletei: az elveszett állat keresése 2
AaTh 1698C Süket emberek visszás feleletei: két ember kölcsönösen süketnek gondolja egymást 6
AaTh 1698K Süket emberek visszás feleletei: a vevő és a süket eladó 4
AaTh 1698C* ld. MNK 1300$_2$*
AaTh 1699 Félreértések idegen nyelv nem tudása miatt 22
AaTh 1699B A megváltozott sorrend 1
BN 1700* Ördöggel kártyázó bolond 2
AaTh 1702 Anekdoták dadogókról 2
AaTh 1702A* A szűkszavú beszélgetés 5
MNK 1711A* Ha te ütöd az én gazdámat, én is ütöm a te gazdádat 2
MNK 1713* Hogyan egyék az ember? 1
AaTh 1718* Az Isten nem érti a tréfát 7+2

TRUFÁK A PAPOKRÓL

A LÓVÁTETT PAP

AaTh 1725 Az ördöngös szolga 27
MNK 1728* Az özvegyasszony három udvarlója 3
MNK 1729* A kukoricadaráló barát 16
AaTh 1730 A pap, a kántor és a harangozó a szépasszonynál 22+3
AaTh 1730A$_1$* Az erényes asszony 3
AaTh 1730A$_2$* Az erényes asszony 2
MNK 1730C* A pap, a tanító meg a kántor a szépasszonynál "fityfirityelnek" 7

MNK 1730D* "Kutykurutty--pitypalatty" 4
AaTh 1735 Aki egyetlen jószágát Istennek adja, tizszeresen kapja azt vissza 19
AaTh 1736 A fösvény pap 1
AaTh 1736A A fává vált kard 5+1
AaTh 1737 A pap a zsákban megy az égbe 16
AaTh 1739 A terhes pap 8
AaTh 1740 Gyertyák a rákokon 10
AaTh 1741 A pap vendégei és a megevett tyúkok 4+3
AaTh 1750A A tanulni küldött kutya 3

A PAP ÉS A SEKRESTYÉS

MNK 1775A* Az éhes katona 6
AaTh 1777A* A rossz gyóntatószék 5
AaTh 1790 Álom gyanánt elmondott lopás 8
AaTh 1791 Fájóslábú pap a harangozó hátán 18+3
AaTh 1792 A fösvény pap disznaja 1+1

EGYÉB TRUFÁK A PAPSÁGRÓL VAGY SZEREZETES RENDEKRÖL

TRUFÁK A GYÓNTATÓSZÉKRÖL

AaTh 1804 A szándék annyi, mint a cselekedet 1+7
AaTh 1804B Szagért hang 6
AaTh 1805* A vöröshajú gyerekek 4
AaTh 1807 A félrevezető gyónás 3
AaTh 1807A$_1$ A cigány gyónása (órát lop) 4+2
AaTh 1807A$_2$ A cigány gyónása (órát lop) 2+1
AaTh 1807B Aludni az Isten lányával 1
AaTh 1810 Tréfák a katekizmusról 1
MNK 1811A* "Fiat piscis!" 2
MNK 1822B* "Áldja meg az Isten!" 9
AaTh 1825 A pappá lett paraszt
AaTh 1825B "Isten igéjét hirdetem" 8
AaTh 1826 A papnak nem szükséges prédikálnia 1
AaTh 1829 Az eleven szentszobor 3
AaTh 1829A* A tejfölös szájú szent 8
MNK 1829C* Az imádkozó tót legény és a sekrestyés 4
MNK 1829C** A zsivány mestersége (mesekezdő) 3
AaTh 1830 Az időjárás és a papválasztás 4

AaTh 1831A*	"Szerbusz Jóska!"	1
AaTh 1832F*	Mindent, amit a fiú megcsinál a feltálalt malaccal (pulykával), a vendéglátó megcsinálhatja vele	2
AaTh 1833	A prédikáció alkalmazása	
AaTh 1833A	"Mit mondott Dávid?"	8+1
AaTh 1833D	A Miatyánk tanulása állatok segítségével	1
AaTh 1833*	A szegény pap prédikációja	1
MNK 1833B*	"Hát a fiú hol maradt?"	3+
MNK 1833C*	"Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül"	16
MNK 1833J*	Prédikáció segítségével kideritett bűnös	1+
AaTh 1834	A széphangú pap	
AaTh 1835B*	A biblia összeragasztott lapjai	
MNK 1835B*I	Pap, aki rossz szövegből, vagy szöveg nélkül tud prdédikálni	5
AaTh 1837	A Szentlélek	9
AaTh 1838	Disznó a templomban	6+
MNK 1844*	A Miatyánk	3
MNK 1848A*	Bűnökért gyertyák	2
MNK 1848E*	A pap nem tudja, mikor van vasárnap	1

ANEKDOTÁK MÁS EMBERCSOPORTOKRÓL

AaTh 1852*	A bekötözött szemű kocsmárosné	3+
MNK 1860B*	Pénzért hazudik	
AaTh 1861*	Tessék leülni (A cigány új ruhája)	2+
MNK 1863A	A legbátrabb katona	
AaTh 1865	Tréfák idegenekről	1
MNK 1867A*	Két inditvány	
MNK 1867B*	A huszonöt bot	

SZERENCSÉS VÉLETLEN
AaTh 1640-1674*

AaTh 1640 A vitéz szőcs ("Hetet egy csapásra!")
(The Brave Tailor; H 1640; BN 1640)

I. Szegény ember ennivalóját /őt magát/ meglepik a legyek. Odacsap s leüt egyszerre hetet /huszat stb./. Felirja egy cédulára kitűzi a sapkájára, hogy "hetet egy csapásra".

II. Útnak indul, a király városába ér, a király elolvassa a cédulát, s neki igéri lányát és fele királyságát, ha
a. elpusztit három medvét. A szőcs lerészegiti a medvéket s leöli őket.
b. elpusztit egy egyszarvút, agarat stb. A szőcs egy fába fúrt lyuk segitségével törbecsalja és megöli az egyszarvút.
c. elpusztit három óriást. Erőpróbák az óriásokkal /ld. 1060-1115 mt-okat/. A hős legyőzi és legyilkolja az óriásokat.

IIIA. A király be akarja váltani igéretét. Mikor az esküvőre készülnek, a szomszéd király hadat üzen neki. A legény miután nem tud lovagolni, parasztlovat kér maga alá. A ló megijed az ágyuszótól, elnyargal. A legény futtában belekapaszkodik egy keresztbe, azt is viszi magával. Az ellenség azt hiszi, hogy Isten maga jön ellenük, s lerakja a fegyvert.

IIIB. Mikor közeledik az ellenség, a legény ijedtében letolja a gatyáját, a katonák követik a példáját, és az ellenség ijedten menekül.

IV. Megtartják a lakodalmat. A legény a nászéjszakán álmában vasat, tüt, cérnát emleget. Mikor számonkérik tőle, azt hazudja, hogy előttevaló nap szabóboltban járt.

1. IPOLYI Arnold, EA 2958.629-635. pp. Százat egy csapásra /Hont m.; 1847-1853/
AaTh 1640 + AaTh 1062 + MNK 1062*

2. ERDÉLYI János, 1855. 128-134.pp. 12.sz. Százat egy ütéssel. /1855./
   AaTh 1640 (AaTh 1060 + AaTh 1062 + AaTh 1115)
   H 1; BN 1.
   STIER Georg; 1857. 106-113.pp. 11. sz. Hundert auf einen Streich.
   ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III. 772-777.pp. 318. sz. Százat egy ütéssel.
3. MERÉNYI László, 1862. I.183-201.pp. A vitéz szabó. /Sajóvölgy, 1862./
   AaTh 1640 (AaTh 1051 + AaTh 1062 + AaTh 1060 + MNK 1088ˣˣ + MNK 1052ˣˣ) H 5; BN 2.
4. BALÁS Gyula, MTAK. Kézirat. Ir.2-r. 76.68.p. 29. sz. Kis kanász pajtás. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
5. BENEDEK Elek, 1896. MMMV/V/1. 121-126.pp. 21.sz. A vitéz szabólegény. /Székelyföld, 1894-1896/
   AaTh 1640 (AaTh 1072 + AaTh 1060 + AaTh 1061 + AaTh 1115 (AaTh 804B))
6. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./ 403-405.pp. 47.sz. A szabó és az óriások. /Zajzon, Brassó m.; 1898-1906/ H 6; BN 4.
7. KÁLMÁNY Lajos, 1914.I. 83-86.pp. 19.sz. Százat egy csapásra./Hódmezővásárhely,Csongrád m.;1914./
   AaTh 1640 (AaTh 1062 + MNK 1062ˣ + AaTh 1115)
   H 2; BN 5.
8. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 788-790.pp. 197.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
   1943. II. /ÜMNGy VI./ 178-179.pp. 95.sz. A cigány királysága.
9. BÖZÖDI György, 1942. 53-58.pp. 8.sz. A hős szabólegény. /Bözöd, Maros-Torda m.; 1942./
   AaTh 1640 (AaTh 1062 + AaTh 1065ˣ + MNK 1143ˣ)
10. KONSZA Samu-FARAGÓ József,
    ILLYÉS Tibor gy. 1957. 169-170.pp. 105.sz. A kovács és a két rabló. /Sepsiszentgyörgy, Háromszék vm.; 1948./

11. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 137-143.pp. 34a.sz. A cigányfiú mindég megette, amit az anyja vitt a faluból. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
    AaTh 1640-AaTh 314
12. BÖZÖDI György, 1958. 170-176.pp. 28.sz. A kicsi embör. /Bözöd, Maros-Torda m., R.; gyi.: -/
    AaTh 1640 (AaTh 1060 + AaTh 1063 + AaTh 1115)
13. NAGY Olga, 1958. 161-165.pp. 30. sz. Aki egy ütéssel százat talált./Szék,Kolozs m.,R.; 1943./
    AaTh 1640 (AaTh 1060 + AaTh 1062 ≈ AaTh 1063 + AaTh 1115)
14. BODNÁR Bálint, EA 10.137. 137-140.pp. 22.sz. Vitéz Mihály./Pátroha,Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
    AaTh 1640 (AaTh 1060 + AaTh 1062 + AaTh 1115)
15. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 44-47.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
    AaTh 1641 + AaTh 1640
16. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 402-405.pp. 194.sz. Mikor egy ember a világot járta, egy viénasszonynyal összetanálkozott. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
17. DÉGH Linda, 1960.II. 107-111.pp. 62.sz. Cigányból lett király. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1959./
    ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 765-771.pp. 317. sz. A cigányból lett király.
18. NAGY Olga, 1976. 416-423.pp. 79.sz. Aki kétszázat ölt meg egycsapásra. /Szék, Kolozs m.; R.; 1960./
    AaTh 1640 (AaTh 1060 + AaTh 1062 + AaTh 1063 + AaTh 1115)
    NAGY Olga, 1969. 302-308.pp. Aki kétszázat ölt meg egy csapással. /Szék, Kolozs m.; R.; 1960./
19. GAÁL Károly, 1970. 108-116.pp. 22.sz. Királyfi háztűznézőben. /Középpulya (Mitterpullendorf), Burgenland /A/; 1961-1963/
    AaTh 513A + AaTh 1640 + AaTh 1060 + AaTh 301B

20. NAGY Géza, 1985. II. 774-781.pp. 128.sz. A három diák meg a cigány. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./
AaTh 1526 + AaTh 1634D* + AaTh 1641 - AaTh 1640
21. NAGY Géza, 1985. II. 781-792.pp. 129.sz. Dongó és Mohácsi. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1968./
AaTh 1525N - AaTh 1641 - AaTh 1640

Irodalmi változat:

RÓZSA Kálmán, 1925. OSZK 74/160. A bátor szabólegény. /Jancsi és Juliska; Piroska - tündéries elbeszélések közt, szép képekkel./

vö. : GRIMM, 1979.87-93.20. Das tapfere Schneiderlein

MNK 1640 Hetet egy csapásra (mesekezdő epizód)**

(H 1640; BN 1640)

Szegény ember ennivalóját vagy italát meglepik a legyek. Hozzácsap, s leüt egyszerre hetet /huszat stb./. Felírja egy cédulára, s kitűzi a sapkájára, hogy "hetet egy csapásra". Folytatása: Ostoba ördög mesék: AaTh 1049 + AaTh 1115 + AaTh 1149

1. KRIZA János-GERGELY Pál-KOVÁCS Ágnes, TIBOLDI István gy., 1956. II. 336-344.pp. 38.sz. A vitéz csizmadia legény /Udvarhely m.; 1860 k./
TIBOLDI István (gy.) MTAK.Kézirat Ir.8-r. 178 273-284.pp. 21.sz. /Udvarhely m.; 1860 körül/
MNK 1640** + AaTh 1049 (AaTh 1084 + AaTh 1072 + AaTh 1071)
2. PAÁL Gyula, 1879. Nyr. 3.évf. 182-185.pp. A szegény ember fia. /Csík m.; 1879./
MNK 1640** + AaTh 1049 (AaTh 1063) + AaTh 1115) + (AaTh 330) H 1640 7.;BN 1640 3.
3. BENEDEK Elek, 1888. 115-122.pp. 13.sz. A vitéz szőcs. /Székelyföld, 1880-as évek/
MNK 1640** + AaTh 1049 (AaTh 1051) + AaTh 1084 (MNK 1063**)+ MNK 1167** (AaTh 1149)

4. BERZE NAGY János, ZSIDÓ Domokos gy. 1957.II. 586.p. 8.sz. A furfangos cigány./Hertelendyfalva,Torontál m.;1887./
MNK 1640** + AaTh 1051 + AaTh 1084 + AaTh 1063 + AaTh 1049 + AaTh 1115 + AaTh 1149
5. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 194-195.pp. 111.sz. Egy csapásra százat. /Egyházaskér,Torontál m.; 1914./
MNK 1640** + AaTh 326; H 1640 3.;BN 1640 6.
6. SZENDREY Zsigmond, EA 4652. 39-40.pp. A becsapott ördög. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1919./
7. ORTUTAY Gyula, 1935.228-230.pp.22.sz.Vitéz szőcs. /Nyírbátor,Bátorliget,Szabolcs-Szatmár m.; 1934./
MNK 1640** + AaTh 1049 + (AaTh 1051 + AaTh 1084) + AaTh 1149
8. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 39-40.pp. 9.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
MNK 1640** + AaTh 1049 + AaTh 1149
9. MAKRA Sándor, EA 9466. 58-65.pp. 67.sz. A vitéz szűcs. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1954./
MNK 1640** + AaTh 1049 + AaTh 1062 + AaTh 1063 + AaTh 1084+MNK 1168* + AaTh 1149
10. BODNÁR Bálint, EA 9918. 260-263.pp. 56.sz. Vitéz varga és erős cselekedete. /Döge, Szabolcs-Szatmár m.; 1954./
MNK 1640** + AaTh 1049 + AaTh 1051 + AaTh 1084 ≈ MNK 1063** + MNK 1167** (AaTh 1149)
11. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 116-119.pp. 78. sz. Egy csapásra tizenkettőt. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1957./
MNK 1640** + (AaTh 1051 + AaTh 1049) + AaTh 1115 + AaTh 1149
12. ERDÉSZ Sándor EA 7272. 269-280.pp. 19.sz. Háromszázhatvanhatot egy csapásra. /Ramocsaháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
MNK 1640** (AaTh 1586) - AaTh 1049 (AaTh 1115) - AaTh 1149 + AaTh 563

13. REKOLA M. - DOBOS I.EA 7528. 46-50.p. 2.sz. Cim nélkül. /Parád, Heves m.; 1965./
MNK 1640** + AaTh 1049 + MNK 1049*** + MNK 1100* + AaTh 1088 + AaTh 1115
14. NAGY Géza, 1985. II.769-774.pp.127.sz. A cigány és a rablók./Karcsa,Borsod-Abaúj-Zemplén m;1969./
MNK 1640** - AaTh 1049 - AaTh 21
15. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 67-69.pp. 17.sz. Tizenkettőt egy csapásra. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-1977/
MNK 1640** + AaTh 1145 + AaTh 1063 + AaTh 1083A + AaTh 1115 + AaTh 1139 + AaTh 1149
16. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 329-333.pp. 23.sz. A cigán, az óriás és az ördög. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972./
MNK 1640** + AaTh 1084 + AaTh 1049 + AaTh 1060 + AaTh 1036 + AaTh 1149

AaTh 1641 Prücsök (A mindentudó doktor)

(Doctor Know-All; H 1641; BN 1641 Mindentudó doktor)

IA. Két szegény szomszéd összebeszél, hogy nyomorúságukon való segítés végett, lopásra és jövendölésre szövetkezzenek. Amit az egyik ellop, azt a másik jó pénzért visszajövendöli. Az ellopott állatokat az egyik elhajtja, s az erdőben elrejti. A másik mindent visszajövendöl jópénzért. Ezért mindentudó hirbe keveredik.

IB. Együgyű ember magát nagy tudósnak adja ki vagy véletlen körülmények összejátszása folytán mindentudó hirébe keveredik.

II. Felvezetik az urasághoz /királyhoz/, hogy deritse ki, ki lopta el a királykisasszony gyürüjét. Három nap gondolkodási időt adnak neki.

Minden este számolja a napokat: "Ez az első, második, harmadik." /Vagy az utolsó nap fogyasztott fogásokat./ A szolgák, akik azt hiszik, hogy rájuk érti, bevallják, hogy ők lopták el a gyürüt, s átadják neki magas pénzösszeg kiséretében, nehogy elárulja őket. Prücsök a gyürüt megeteti az udvaron sétáló pulykakakassal /pávával/ s jelenti a királynak, hogy megvan a gyürü az állat begyében. Magas jutalommal távozik.

III. Hazafelé menet próbára akarják tenni, s a kisérők egyike egy prücsköt szorit a markába. Prücsök nem tudja kitalálni s kétségbeesésében megvakarja a fejét és felsóhajt: "Szegény Prücsök." A kisérők meggyőződnek róla, hogy valóban mindentudó.

1. KRIZA Jánoshoz küldött NM. MTAK Kézirat Ir.4-r. 409/I. 111-114.ff. 27.sz.+ 43-48.ff. 14.sz. Prücsök Jani + cim nélkül /Székelyföld, 1850-es évek/
AaTh 1825B - AaTh 1641
2. ARANY László, 1862. 246-255.pp. 18.sz. Dongó meg Mohácsi./Nagyszalonta-Nagykörös, Bihar m.; 1853./ H 1; BN 1641 2; BN 1643* 1.
KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, MTAK Kézirat Ms. 10.020/VIII. 116-125.=
1901.218-232.pp.27.sz. Dongó meg Mohácsi.
1914./1901⁵/ 233-249.pp.27.sz.=
ORTUTAY Gyula, 1955. III. 537-546.pp. 62.sz.=
ORTUTAY Gyula, 1957. 448-461.pp. 32.sz. Dongó und Mohácsi.
AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654
3. MERÉNYI László, 1861. II. 143-156.pp. 6.sz. Prücsök János. /1861./ H 3; BN 1.
BENEDEK Elek, 1894-1896. IV/1. MMMV. 33-38.pp. 5.sz. Prücsök.
4. KÖNNYE Nándor, 1876. Nyr. 5.évf. 125-126.pp. Pücsök Miska /Örség, 1876./ H 4; BN 3.
5. CSILLAG Béla, 1889. Nyr.18.évf.473-474.pp. Népmesék. /Szolnok, Jász-Nagykún-Szolnok m.; 1889./ H 5; BN 4.
6. BERZE NAGY János, 1907. /MNGy. IX./ 510-513.pp. 72.sz. A tót diák. /Eger, Heves m.;1904./ BN 5.
7. SZENDREY Ákos, EA 616. 143-144.pp. 5.sz. Cim nélkül. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915./

8. BERZE NAGY János, 1940. II. 434-436.pp. 237.sz. Dongó mög Mohácsi./Püspökbogád,Baranya m.; 1935./ AaTh 1641 + AaTh 1654
9. SZENTMÁRTONI Kálmán, 1944. 50-55.pp. Kaskötő Sáska Péter./Székelyföld, gyi.: -/
10. BORZSÁK Endre, EA 139. 2-5.pp. Cím nélkül. /Kiskunhalas, Bács-Kiskun m.; 1939-1940./
11. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 104-106.pp. 28.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
12. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 374-375.pp. 97.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
13. KATONA Imre, EA 8170. 415-432.pp. 16.sz. Cím nélkül. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./ AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654
14. BELATINI BRAUN Olga, Ms 1./NIFA 131-132./ 68-70.pp. 12.sz.A Prücsök és a kiráj. /Csíkszentdomokos, Csík m.; 1944./
15. NAGY Olga, 1953. 139-141.pp. A mindentudó Dongó. /Szék, Kolozs m.; 1943./ 1958. 178-180.pp. Mindentudó Dongó. 1976. 423-425.pp. 80.sz.Mindentudó Dongó. /Szék, Kolozs m.; R.; 1949./
16. HEGEDŰS Lajos, 1952. 76-83.pp.A szegény csobotár. /Klézse, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
17. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, KOVÁCS Ágnes gy. 1960. III. 778-789.pp. 319.sz. A csobotár. /Klézse, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./ AaTh 1372 + AaTh 1610 + AaTh 1641
18. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ I.289-292.pp. 40.sz. Tücsök Miska. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
19. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ III. 445-448.pp. 25.sz. Csóré Csutak Prücsök. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
20. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 83-85.pp. 13.sz. A pap, a kántor és a kurátor. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./

21. BODNÁR Bálint, EA 10137. 224-242.pp.37.sz. A ravasz cigány./Pátroha, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
22. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 44-47.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./ AaTh 1641 + AaTh 1640/hiányos/
23. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 87-89.pp. Cím nélkül. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
24. BÖZÖDI György, 1958. 109-112.pp. Prücsök János. /Bözöd, Maros-Torda m.; R.; gyi.: -/
25. DÖMÖTÖR Ákos, 1962. 66-67.pp. 13.sz. Tücsök. /Sarkad, Békés m.; 1960./
26. NAGY Géza, 1985. II. 774-781.pp. 128.sz. A három diák meg a cigány. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./ AaTh 1526 + AaTh 1634D* + AaTh 1641 - AaTh 1640
27. NAGY Géza, 1985. II. 781-792.pp. 129.sz. Dongó és Mohácsi. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1525N - AaTh 1641 - AaTh 1640
28. SEBESTYÉN Ádám, 1981.II.324-326.pp.A foltozó varga./Andrásfalva,Bukovina,R;Kakasd,Tolna m.;1972./

Irodalmi változatok:

KÓNYI János, (1785. II.) 1981. 206-210.pp.Cím nélkül.

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 199-200.pp. 287. Szénégető s a kintslopók. Vö. Vade Mecum II. 286.

DUGONICS András, 1820. II. 276.p. Szegény tprücsök ugyan megszoritanak - szólásmondás magyarázata.

HASZNOS mulatságok, 1820. II. 12.

MAGYAR és Erdélyországi Új és Ó Váczi Kalendárium, 1826.

KANYARÓ Ferenc, 1910.Ethn.48-49.pp.A minden tudó doktor.

Közli: GÁSPÁR János-KOVÁCSI Antal /szerk./ 1859. Magyar Olvasókönyv II. folyam I. kt. 2. változtatott kiad. Kolozsvár 44-46.p. szövege nyomán.

vö.: GRIMM, 1979. 343-344. 98. Doktor Allwissend

Irodalom:

TROSTLER József, 1927. Nyr. 142-149.pp. Ötödik közlemény. Mesenyomok a XVIII.század magyar irodalmában. /A racionalizmus és irracionalizmus küzdelméhez./

GYÖRGY Lajos, 1932. 29-31.pp. Cim nélkül.

GYÖRGY Lajos, 1934. 166-167.pp. 144.sz. Mindentudó doktor.

GYÖRGY Lajos, 1938. 224-225.pp. 132.sz. Mindentudó doktor.

DÖMÖTÖR, Ákos 1981.Doktor Allwissend EM 3.kötet 734-742.pp.

AaTh 1643 A bikavásárló fa

(The Broken Image; H 1642; BN 1646* Bolond örökös)

I. Három testvér örököl egy tehenet /bikát/. Megállapodnak, hogy azé lesz, akinek az istállójába beszalad. Mind a hárman egy-egy istállót épitenek, a két nagyobb kőből, a legkisebb leveles gallyakból. A tehén a legkisebb istállójába fut be.

II. A legkisebb fiú elhajtja a tehenet vásárba. Útközben egy erdőn megy keresztül. Egy fát erősen nyikorgat a szél. A fiú úgy értelmezi, hogy a fa meg akarja tőle venni a tehenet. Odakötözi a fa törzséhez és hazamegy. Egy idő múlva elmegy a pénzért. Tehenét már nem találja, mert megették a farkasok, de pénzt nem kap. Mégegyszer kilátogat a fához, de akkor is eredménytelenül. Harmadszor fejszét visz, s kivágja a fát. Tövéről rengeteg pénz dül ki. A legkisebb a három testvér közül meggazdagszik.

1. NÉPMESEGYŰJTEMÉNY.
   VASS Imre gy., MTAK Kézirat Ir.4-r.371.
   136-137.pp.38.sz. A Bolond./gy.h.:-;1850-es évek/
2. KRIZA Jánoshoz beküldött népmesék, MTAK Kézirat Ir.4-r. 409/II. 4.sz.5.,6.,7.,8.levél. A bolond. /Székelyföld, 1850-es évek/
   AaTh 1643 + AaTh 1535

3. KISFALUDY Társaság NMGy, MTAK Kézirat Ms 10.020/VIII. 30b-31b.ff. 15.sz. Hogyan jött meg a dörének az esze. /1860-as évek, Pest m./?//
4. KRIZA János-ORBÁN Balázs-BENEDEK Elek-SEBESI Jób, 1882. /MNGy III./ 373-376.pp. 8.sz. A bolondos legény. /Székelyföld, 1882./
   AaTh 1643 ≈ AaTh 571; H 1642 1; BN 1646* 2.
   BENEDEK Elek, 1885. 213-218.pp. 26.sz. Bolondos Gyurka.
   SKLAREK Elisabet, 1901. 204-207.pp. 23.sz. Der närrische Bursche.
5. BENEDEK Elek, 1888. 84-91.pp. 9.sz. Bolond Istók. /Székelyföld, 1880-as évek/
   MMMV I/1.127-133.pp.13.sz.=
   AaTh 1643 + AaTh 1535
6. OLOSZ Katalin,
   KOLUMBÁN István gy. 1972. 159-167.pp. Pistuka meg Kató. /Udvarhely m.; 1891./
   MNK 1450A* + AaTh 1384 + AaTh 1245 + AaTh 1288 + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh 1211 + AaTh 1293A* + AaTh 1643
7. HALÁSZ Ignác, 1933. 10-15.pp. Bolond világ. /gy.h.: -; 1901./
   AaTh 1284* + AaTh 1384 (MNK 1233* + MNK 1242A* + AaTh 1229* + AaTh 1643 + AaTh 1245 + AaTh 1450)
8. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./ 261-275.pp. 32.sz. Erön túl való. /Tatrang, Brassó m.; 1898-1906/
   AaTh 301B - AaTh 1643 - AaTh 819A - AaTh 650 (AaTh 326) BN 1646* 4.
9. VIKÁR Béla, Ms 1. /NIFA 8.134 c./ 17-27.pp. 2.sz. Cim nélkül. /Resznek, Zala m.; 1909-1910/
   AaTh 1006* + AaTh 1653B + AaTh 1643
10. KOCSIS Lajos, EA 501. 74-77.pp. Az ember és két fia. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
11. FAZEKAS István, EA 1878. 100-103.pp. Nem tudom. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/

12. BERZE NAGY János, 1940. II. 436-437.pp. 238.sz. A bikavásálló fakörösztt. /Kákics,Baranya m.; 1934./
13. BERZE NAGY János, 1940. II. 421-423.pp. 230.sz. Csaló István. /Nagyváty, Baranya m.; 1934./
AaTh 1535 (AaTh 1211) - AaTh 1643
14. BERZE NAGY János, 1940. II. 438-439.pp. 239.sz. A félnótás legény. /Püspökbogád,Baranya m.;1935./
15. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 150-152.pp. 18.sz. Az ostoba fiú. /Kárász, Baranya m.; 1940./
AaTh 1643 + AaTh 1082 + AaTh 1049
16. BÖZÖDI György, 1942. 87-92.pp. Hóbortos Istók. /Bözöd, Maros-Torda m.; R.; 1942./
AaTh 1643 + AaTh 1535
17. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 671-672.pp. 182.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
18. KOVÁCS Ágnes, 1943. II. 113-114.pp. 82.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
AaTh 1643 - MNK 1535*
19. KONSZA Samu-FARAGÓ József,
KESE Zoltán gy., 1957. 172-173.pp. 107.sz. A bolondos legény./Lisznyó, Háromszék m.;R.;1948./
AaTh 1643 + AaTh 571
20. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 163-169.pp. 39.sz. Csalóka Péter. /Gálócs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A + AaTh 1643
21. VÖÖ Gabriella, 1981. 218-219.pp. 43.sz. Bolond Istók. /Siménfalva, Udvarhely vm.; R.; 1958./
AaTh 1643 + AaTh 1293A*
22. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 131-132.pp. 85.sz. Bolond Istók. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
AaTh 1643 + AaTh 1115
23. GAÁL Károly, 1970. 214-216.pp. 80.sz. A jó üzlet. /Alsóör /Unterwart/, Burgenland, A.; 1961-1963/
AaTh 1643 + AaTh 853

24. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 565-566.pp. 187.sz. A bolondos Istuk. /Pince, Mura vidék Ju.; 1960-1970/
AaTh 1643 - AaTh 1535
25. SEBESTYÉN Ádám, 1986.IV.69-70.pp.Bolond Istók. /Andrásfalva, Bukovina, R.;Kakasd, Tolna m.;1971./
26. NAGY Zoltán, 1987. 144-145.pp. A bolond örökös. /Nagylóc, Nógrád m.; 1977./ töredék.

Irodalom:

UTHER, Hans-Jörg 1987.Geld im Kruzifix
EM 5.köt.4/5 Lieferung 958-963.

MNK 1643A* = (AaTh 1643 + AaTh 1600) Tökfilkó megöli a papot
(H -; BN 1646*)

I-II. = AaTh 1643

III. A testvérek a paptól vékát kérnek, hogy mérjék meg a pénzt, de nem mondják meg, hogy mire kell. A pap /szomszéd/ az ablak alá áll, hogy meglesse, mit mérnek a vékájával. A legkisebb fiú agyonüti és elföldeli.

IV. A két nagyobb testvér kiássa és egy kecskét temet a helyére. Mikor a hívek a pap keresésére jönnek, a legkisebb őszintén bevallja tettét s a helyét is megmutatja, ahova a papot temette. A hívők a gödörben egy kecskét találnak, s a legkisebb fiút kinevetik. Belenyugszanak a pap eltűnésébe, meggyilkolásáért nem büntetnek meg senkit. A három fiú meggazdagszik.

1. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat Ir.4-r.397/I. 15-17.pp.4.sz. A bolond fiú. /Székelyföld, 1861./
2. MERÉNYI László, 1861. II. 213-228.pp. 13.sz. Bolond Jankó. /gy.h.: -; 1861./
BN 1700* + AaTh 326 + AaTh 330B + MNK 1643A* + AaTh 1537; BN 1646* 1.
3. MAROSI-BAGOSSY-BAK,
BAGOSSY Károly gy., MTAK Kézirat Ms.1.Ir.4-r. 397/I. 7.meséje. 43-45a ff./Székelyföld, 1860-as évek/

4. ISTVÁNFFY Gyula, EA 4637 97-106.pp.9.sz. Bolondos Jankó meg az ördög. /Palócföld, Heves m.; 1890./
MNK 1643A* (BN 1700* + AaTh 330B) + AaTh 1537; BN 1646* 3.
5. KOVÁCS Ágnes, 1943./ÚMNGy V-VI./I.köt.225-233.pp. 24.sz.A fának eladott tehén. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942./
MNK 1643A* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 790-799.pp. 320.sz. A fának eladott tehén.
6. HORVÁTH István, 1971. 268-272.pp. A szegény ember és a pap. /Magyarózd, Maros-Torda m.; R.; 1948./
MNK 1535*(MNK 1643A*)
7. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 1-17.pp. A fának eladott tehén./Lészped,Moldva; Mekényes,Baranya m.;1952./
MNK 1643A* + AaTh 1653B + AaTh 1535
8. ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes, EA 8728.458-464.pp. 80.sz. A három testvér. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
MNK 1643A* + AaTh 1537 + AaTh 1653B /tör./
9. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 37-39.pp. Bolond János. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
10. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 405-409.pp.195.sz.Három szegény legény maradt árván. Maradt egy bikájuk, azon akarnak megosztozni, de a bolondot be akarják csapni./Szamosszeg,Szabolcs-Szatmár m.;1959./
MNK 1643A* - AaTh 1537
11. NAGY Olga, 1976. 425-430.pp. 81.sz. Az árva fiúk bikája. /Szék, Kolozs m.; R.; 1959./
MNK 1643A*+AaTh 1653B
12. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 16-20.pp.6.sz. Bolondos Jankó. /Siklós, Baranya m.; 1959./
MNK 1643A* + AaTh 1537
13. VÖÖ Gabriella, 1981. 301-304.pp.99.sz. A bolond testvér. /Halmágy, Brassó m.; R.; 1966./
MNK 1643A* + AaTh 1653B

14. SEBESTYÉN Ádám, 1986.IV.203-204.pp. Bolond Mihók. /Andrásfalva,Bukovina,R.; Kakasd, Tolna m.;1972./
MNK 1643A* + AaTh 1537
15. SEBESTYÉN Ádám, 1979.I.15-17.pp.1.sz. A kelekótya legén. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-1977/

MNK 1643B* A kutyának eladott tehén (tehénbőr)
(H -; BN 1642)

Egy együgyű ember tehenét levágja, és vásárra viszi a bőrét. Útközben kutyák támadnak rá, és azt hiszi, hogy a bőrt akarják elvenni tőle. A bőrt a kutyáknak hagyja, és két hét múlva a pénzért megy. De a kutyák csak ugatnak és nem akarnak fizetni. Az együgyű kergetni kezdi a kutyákat és kergetés közben kincset talál.

1. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./ 250-260.pp. 31.sz. A paraszt ember találósa. /Tatrang, Brassó m.; 1890-es évek vége/
AaTh 401 + MNK 1643B* + AaTh 1381B + AaTh 1535
2. SEBESTYÉN Gyula, 1906. /MNGy VIII./ 444-461.pp. 4.sz. Csacsi Csicsa. /Köveskálla, Zala m.; 1906./
MNK 2101B*4 + AaTh 1408 + AaTh 1381E + MNK 1643B* + AaTh 1691 + AaTh 1387m + AaTh 1537; BN 1642 3.
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914.II.138-139.pp.32.sz. A szögén embör hogy atta el az emelgetős tehenet 300 forinté?/Egyházaskér,Torontál m.;1913./BN 1642 6.
MNK 1643B* + AaTh 1610 /eltér/
4. KRESZ Mária, EA 4696 35.p. 16.sz. Cím nélkül. /Nyárszó, Kolozs m.; 1941./
5. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 66-70.pp. 14.sz. A szegény emberből lett király. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
MNK 1535* (MNK 1643B*)
6. BÉRES András, 1967./ÚMNGy XII./ 355-359.pp.87.sz. A szegény ember tehene. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./
EA 2990.691-697.pp.131.sz.=
MNK 1535* (MNK 1643B*)

7. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
KOVÁCS Ágnes gy., 1960. III.800-802.pp. 321.sz. A kutyának eladott malac. /Lészped, Moldva; Mekényes, Baranya m.; 1952./
MNK 1643B* + AaTh 1381B
8. BALASSA M. Iván, EA 12812. 103-112.pp. 5.sz. Cím nélkül./Széphalom,Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
MNK 1535* (MNK 1643B*)

Irodalmi változat:
vö.: GRIMM, 1979.41-44.pp.7.Der gute Handel

AaTh 1645 Kincs a saját otthonban
(The Treasure at Home; H -; BN 557*)

Egy ember azt álmodja, hogy egy távoli városban kincset fog találni. Nem találva a kincset elmondja álmát egy embernek, aki elmeséli, hogy ő szintén kincsről álmodott, ami egy bizonyos helyen van. Leírja azt a helyet, mely az első ember otthona. Mikor később hazatér, megtalálja a kincset.

1. KRIZA Jánoshoz küldött népmesék, MTAK Kézirat Ir.4-r. 409/I.21.p.7.sz./Székelyföld, 1860 körül/
2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II.83.p. 13.sz. Hogy tanáta mög a szögén embör a vásárba az aranyat? /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./

Irodalmi változatok:
ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 212-214.p. 302.sz. Az álom kiásatja az apja kintsét.
FARKAS Antal, 1790. 427-433. 23.sz. Isop Fa alatt szerentséssé lett Fortunatus
TOMPA Mihály, 1870. IV.174-183.pp. Diós-Győr

Irodalom:
BINDER Jenő, 1920. Ethn.41-45.pp. Álom a hídon levő kincsről.
TROSTLER József, 1927. Mesenyomok a XVIII.század magyar irodalmában. /A racionalizmus és irracionalizmus küzdelméhez./ Nyr.4.közl.101-109.pp.
GYÖRGY Lajos, 1934. 89.p. 7.sz. Álom a hídon levő kincsről.

AaTh 1645A A megvásárolt kincsről szóló álom
(Dream of Treasure Bought; H -; BN -)

Egy ember azt álmodja, hogy légy /egér/ formájában elhagyja a lélek, ami kincset lát meg. Az álom megfejtője megtalálja a kincset.

1. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 102-107.pp. 6.sz. Dácius. /Felsőegerszeg, Baranya m.; 1938-1940/
MNK 516D* (AaTh 1645A)
2. BOSNYÁK Sándor, 1980. FA 12.48-49.pp. 431.sz. Cím nélkül. /Pokolpatak, Moldva, R.; 1970-73/

Hiedelem mondaként:
BOSNYÁK Sándor, 1980. FA 12.439, 440, 441.sz.

Irodalmi változatok:
GESTA Romanorum (1695) CLXXII.A hív léleknek állhatatosságáról.
In: KATONA Lajos, 1900.455-464.pp.

Irodalom:
LIXFELD, Hannjost 1970.Ethn.1-12.A Guntram-monda Paulus Diaconusnál (AaTh 1645A). Előzetes közlemény.

AaTh 1650 A három szerencsés testvér
(The Three Lucky Brothers; H 1650; BN 1650)

Ember három fiának örökbe hagy:
a. egy macskát,
b. egy kakast,
c. sóstülköt.

Mind olyan országba kerülnek, ahol ezek a tárgyak és állatok ismeretlenek; drágán eladják és gazdagok lesznek.

1. BERZE NAGY János, 1907./MNGy IX./518-522.pp.74. sz. A három örökség./Besenyőtelek,Heves m.;1904./
AaTh 1650 + AaTh 804B + AaTh 1072 + AaTh 1081 + AaTh 1084; H 1; BN 1.
2. NAGY Zoltán, 1987. 141-143.pp. Három örökség. /Maconka, Nógrád m.; 1983./

Irodalmi változat:
vö.: GRIMM, 1979.259-261.pp.70.Die drei Glückskinder

Irodalom:

BRATCHER,James T.1979.Brüder:Die drei glücklichen B. EM 2.köt. 871-874.

AaTh 1651 Whittington macskája

(Whittington´s Cat; H 1651; BN 1651)

Mint egyetlen örökséget, egy macskát hagynak egy szegény fiúra. Ő azt egy olyan országban, ahol a macskák ismeretlenek, egy vagyonért adja el.

1. SZENDREY Zsigmond, 1924./MNGy XIV./ 210-212.pp. 12. sz. Az egerek. /Nagyszalonta, Bihar m.;1915./ H 2; BN 1.

Irodalom:

TROSTLER József, 1927. Mesenyomok a XVIII.századi magyar irodalomban. /A racionalizmus és irracionalizmus küzdelméhez./ Nyr. 4.közl. 101-109.pp.

HONTI János, 1962.13-85.A mese világa. In: Válogatott tanulmányok. Bp.

AaTh 1653A Rablók a fa alatt (Házaspár a fán)

(Guarding the Door; H 1653A; BN 1653A)

I. Egy házaspár elindul otthonról, de útközben eszébe jut, hogy nyitva hagyták az ajtót. Az együgyű férj /feleség/ az ajtót magával hozza.

II. Éjszaka félnek az erdőben és egy fára másznak. A fa alá jönnek a rablók és az ember /vagy az asszony/ nem tudja tartani tovább az ajtót, hanem elengedi, és az ajtó agyonüti a rablókat, vagy a rablók ijedten elmenekülnek.

1. ARANY László-ARANY Juliska, MTAK Kézirat. Ir.4-r. 409/III.127-130a.ff. Bolond Jankó. /Nagykörös/?/, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1854./?//
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
2. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir.4-r. 397/I. 100-101, 64-65.ff.32.sz.Ilka és Pilka /Kolozsvár, Kolozs m.; 1860-as évek/ Átkötve KRIZA MTAK Kézirat. Ir.4-r.409/II-ből: a szöveg így teljes. AaTh 1691 /hiányos/ + AaTh 1387ˣ + AaTh 1341 + AaTh 1653A + AaTh 1586A

3. MERÉNYI László, 1861. I. 195-204.pp. 10.sz. Bolond Jankó. /1861./ BN 1.
BENEDEK Elek, 1894-96⁴ MMMV/V/1. 100-107.pp. 17.sz. Bolond Jankó.
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
4. KISFALUDY Társaság, NM.V.,MTAK Kézirat.Ms 10.020. V. 9/b-11aff. 6.sz. Cím nélkül. /gy.h.: -; 1863./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
5. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat.Ir.2-r.76.62-64. 23.sz. Féleszű Jankó. /Mezőkovácsháza,Csanád vm.; 1878./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
6. BENEDEK Elek, 1894-96⁶ MMMV II/1. 229-236.pp. 29.sz. Bolond Mihók. /Székelyföld, gy.i.: -/
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
7. BERZE NAGY János, 1957. II. 581-582.pp. 7.sz. Bohóka. /Besenyőtelek, Heves m.; 1904./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
8. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 121-124.pp. 21.sz. Bohó Misi. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A; BN 3.
9. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 186-190.pp. 60.sz. Féleszű Pista. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684ˣ + AaTh 1386 + AaTh 1408 + AaTh 1387ᵐ + AaTh 1012 + AaTh 1691 + AaTh 1653A; BN 4.
10. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 191-193.pp. 62.sz. Okosbolond asszon./Hódmezővásárhely,Csongrád m. ; 1913./?//
AaTh 1387 + AaTh 1293Aˣ + AaTh 1653A; H 1; BN 6.
11. RUBOVSZKY Ferenc, EA 477. 87-89.pp.20.sz. Az egyszeri vőlegény./Kisvárda,Szabolcs-Szatmár m;1914/
AaTh 1691 + AaTh 1653A
12. BERZE NAGY János, 1940. II. 442-447.pp. 243.sz. Bolondos Jancsi. /Hosszúhetény, Baranya m.;1934./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
13. KONSZA Samu-FARAGÓ József,
KICSI Sándor gy., 1957.159-160.pp.96.sz. A bolond asszony szerencséje./Dálnok,Háromszék vm.; 1937./

14. DÉGH Linda, 1939. Ethn. 50.évf. 162-163.pp. Vót egy új pár. /Piricse, Szabolcs-Szatmár m.; 1939./
AaTh 1691 (AaTh 1248) + AaTh 1653A
15. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 270-273.pp. 60.sz. Bolonkata meg Bolonjankó. /Kaposszekcső, Baranya m.; 1941./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
16. KRESZ Mária, EA 4696. 25-26.pp. 10.sz. Okos Kati. /Nyárszó, Kolozs m.; 1941./
AaTh 1387 + AaTh 1293A* + AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh 1653A
17. DÉGH Linda, 1942. II. /ÚMNGY IV./ 185-190.pp. 44.sz. A bolond ember meg a felesége. /Bag, Pest m.;1940-1942./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
18. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy V-VI./ I. 225-233.pp. 24. sz. A fának eladott tehén. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
MNK 1643A* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III.790-799.pp.320.sz.=
19. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy V-VI./ II.76-79.pp. 69. sz. Okos Kati. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
AaTh 1387 + AaTh 1293A* - AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh 1653A
20. KOVÁCS Ágnes, 1943./ÚMNGy V-VI./ II. 124-127.pp. 89. sz. Okos Kati. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
AaTh 1387 + AaTh 1653A (AaTh 1291)
21. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 81-83.pp. 19.sz. Bolond Mihók. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
22. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132.143-144.pp. 27. sz. Bolond Mihók./Csíkszentdomokos,Csík m; 1944./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
23. KOCSISNÉ SZIRMAI FÓRIS Mária, EA 4203.1-7.pp.36. sz. Cím nélkül. /Tiszabökény, Ugocsa m.; 1940-es évek/
AaTh 573 + AaTh 1691 + AaTh 1653A

24. VÖÖ Gabriella,
NAGY Olga gy., 1981. 222-226.pp. 45.sz. A bolond asszony./Köbölkút, Beszterce-Naszód m.;R.; 1945./
AaTh 1381 + AaTh 1293A* + AaTh 1653A
NAGY Olga, 1983.86-91.pp.27.sz. A bolond asszony.
25. DÉGH Linda, 1955. /ÚMNGy VIII-IX./ I. 403-410.pp. 39. sz. Katika és Matyika. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
AaTh 1387 + AaTh 1293A* + AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh 1653A
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III.519-529.pp.258.sz. = Katyika es Matyika.
26. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 124-127.pp. Rablók a fa alatt./Lészped,Moldva,R.;Mekényes,Baranya m;1952./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
27. FARAGÓ JÓZSEF, 1969. 200-205.pp. A félkegyelmű asszony a sárga krajcárokkal. /Magyaró, Maros-Torda m.; R.; 1954./
AaTh 1293A* + AaTh 1291B + AaTh 1291 + AaTh 1653A
28. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 163-169.pp. 39.sz. Csalóka Péter. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A + AaTh 1643
29. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 259-262.pp.I.köt. 34. sz.Cím nélkül. /Kisbajom, Somogy m;1953-1959/
AaTh 1691 + AaTh 1653A
30. VÖÖ Gabriella, 1981. 219-222.pp. 44.sz. Bolond Mihók. /Szék, Kolozs m.; 1958./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
31. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 36-39.pp. 12.sz. Nagyevő János. /Siklós, Baranya m.; 1959./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
32. DOBOS Ilona, EA 7206. 1-13.pp. Cím nélkül. /Bodrogkeresztúr, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
33. BALASSA M.Iván, EA 12812. 248-251.pp.34.sz. Cím nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m; 1961./
MNK 1684* AaTh 1691 + AaTh 1653A

34. DÉGH Linda, EA 7104. 115-116.pp. Cím nélkül. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
35. REKOLA M.-DOBOS I.,EA 7528. 51-53.pp. 3.sz. Cím nélkül. /Parád, Heves m.; 1965./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
36. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 412-415.pp.100. sz. Bohó Misi. /Horgos, Bácska, Ju.; 1960-1970/
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
37. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 461-463.pp.146. sz. Bohó Misi. /Padé, Bánság, Ju.; 1960-1970/
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
38. NAGY Géza, 1985. II. 801-803.pp. 132.sz. Bolond Jankó. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
39. SZEMERKÉNYI Ágnes,
KOVÁCS Ágnes gy. 1980. 476-480.pp. 13.sz. Ilók és Bohók. /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1973./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
40. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 99-102.pp. 116.sz. Bolond Mihók, /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.; 1977-1980/
MNK 1684* AaTh 1691 + AaTh 1653A
41. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 11-13.pp. Bolond Mihók. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.; 1970-1971/
MNK 1684* + AaTh 1653A
42. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV.425.pp. Az együgyü embör szöröncséje. /Józseffalva, Bukovina, R.; Bátaszék, Tolna m.; 1983./

Irodalmi változat:

vö.: GRIMM, 1979. 215-220.pp. 59.sz. Der Frieder und das Katherlieschen

AaTh 1653B Rablók a fa alatt (Fivérek a fán)

(The Brothers in the Tree; H- ; BN 1653A)

Két testvér /vagy mester és inas/ éjszaka az erdőben sétálnak. Félnek a rablóktól és fára másznak. A fa alá jönnek a rablók, és a kisebb testvér vagy inas leejti az ajtót, melyet a hátán cipel vagy más nehéz tárgyat, amely agyonüti a rablókat.

1. JAKAB Miklós, EA 3631. 121-124.pp. A két testvér. /Udvarhely m.; 1903./
X + AaTh 1211 + AaTh 1653B
2. VIKÁR Béla, NIFA 8.134. 17-27.pp. 2.sz. /Resznek, Zala m.; 1909-1910/
AaTh 1006* + AaTh 1653B + AaTh 1643
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 190-191.pp. 61.sz. Bolond Károly. /Pécska, Arad m.; 1913./
MNK 1684* + AaTh 1653B; BN 1653A 5.
4. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. II.rész, 1-17.pp. 43.sz. A fának eladott tehén. /Lészped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
MNK 1643A* + AaTh 1653B + AaTh 1535
5. ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes, EA 8728. 458-464.pp. 80.sz. A három testvér. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
MNK 1643A* + AaTh 1537 + AaTh 1653B (töredék)
6. NAGY Olga, 1976. 425-430.pp. 81.sz. Az árva fiúk bikája. /Szék, Kolozs m.; R.; 1959./
MNK 1643A*+AaTh 1653B
7. VÖÖ Gabriella, 1981. 301-303.pp. 99.sz. A bolond testvér. /Halmágy, Brassó m.; 1966./
MNK 1643A* + AaTh 1653B

AaTh 1653F Az ostoba saját magához beszél és elijeszti a rablókat

(Numskull Talks to Himself and Frightens Robbers Away; H -; BN 1641 I* A vén leány és a tolvajok)

AaTh 1653F1 A vén lány és a tolvajok (számokat mond)

A vén lány épp az ásitásokat számolja, mikor a tolvajok az ablak alatt bujkálnak és készülnek öt kirabolni. Mikor azt mondja, hogy itt az első, második, harmadik, a tolvajok azt hiszik, hogy öket számolja és elmenekülnek.

1. MERÉNYI László, 1861. II. 203-208.pp. 11.sz. A vén leány. /1861./
   AaTh 1653F1 + AaTh 1530x
   BENEDEK Elek, 1894-964 MMMV V/1.61-63.pp.9.sz.=
   ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 589-591.pp. 279. sz. A vénleány.
2. RELKOVIC Davorka, 1922. Ethn. 33.évf. 84.p. A három tolvaj meg az ásitozó asszony. /Lepsény, Fejér m.; 1922./
3. BÉRES András, EA 4137. 256-261.pp. 79.sz.
   EA 6001. 725-730.pp. 137.sz. Tökinra te.
   /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./
   AaTh 1653F1 + AaTh 1530x /elt./ - AaTh 956B - AaTh 955
4. DÉGH Linda, 1955. /ÚMNGy VIII./ 441.p. 46.sz. Cim nélkül. /Andrásfalva, Bukovina R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
   AaTh 1653F1 + AaTh 1530x
5. VÖÖ Gabriella, 1969. 180-183.pp. 60.sz. A vénkisasszony és a zsiványok. /Csikverebes, Csik m.; R.; 1963./
   AaTh 1653F1 + AaTh 1530x
6. PENAVIN Olga, 1984. II. /ÚMNGy XIX./ 128-129.pp. 74.sz. Az öregasszony meg a három tolvaj. /Feketics, Bácska, Ju.; 1971-1977/

AaTh 1653F2 "Sisteregjetek, sisteregjetek!"

Öregasszony vadalmákat főz és közben azt mondja: "Sisteregjetek, sisteregjetek, me minyá bekaplak." Tolvajok, akik ki akarták rabolni az öregasszonyt, azt hiszik, hogy nekik szól és elmenekülnek.

1. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 418.p. Az öregasszon. /Józseffalva, Bukovina; Bátaszék, Tolna m.;1983./
   AaTh 1530x - AaTh 1653F2

AaTh 1653F3 "Ötöt megköttem, s még ötöt megkötök."

Egy ember felköti a bocskorát és azt mondja: "Ötöt megköttem, s még ötöt megkötök." Öt tolvaj ezt hallja és elmenekül.

1. VÖÖ Gabriella, 1981. 275.p. 82.sz. Cim nélkül. /Lészped, Moldva, R.; 1956./
2. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV.377.p. A cibényi ember. /Istensegits,Bukovina,R.; Majos, Tolna m.; 1982./

AaTh 1654 A fotosi ember polturája

(The Robbers in the Death Chamber; BN 1643x Két naplopó.)

I. Egy ember, aki a másiknak adósa volt, halottnak tetteti magát. Mikor a "halottat"felravatalozzák a templomban, a hitelező az éjszaka elbújik és azt gondolja, hogy még a temetés előtt kihajtja a pénzét.
II. Tizenkét rabló jön a templomba elosztani a zsákmányt. Egy kardot/kést/ akarnak a "halott" szivébe döfni. Erre a halott ijedtében megszólal vagy felül és a tolvajok elmenekülnek.
III. A hitelező és a "halott" elosztják egymás közt a rablók pénzét.

1. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék, TÖRÖK József gy./?/
   MTAK Kézirat. Ir.4-r.414. 15a--15b.ff. 21. Cim nélkül. /1850-es évek/ /?/
   BN 1606x - AaTh 1654
2. JÓKAI Mór, 1856. 81-85.pp. 4.sz. A székely és a vörösüngösök. /1856. Székelyföldi eleven krónikák nyomán/
   1872. 62-65.pp. 29.sz.=
   1904. 60-63.pp. 29.sz.=
   vö.KŐVÁRY László, 1857. 132-134.pp.
   vö.KRIZA János-ORBÁN Balázs-BENEDEK Elek-SEBESI Jób, 1882. MNGy III. 397-398.pp. 13.sz. A fotosi ember polturája.

3. ARANY László, 1862. 246-255.pp. 18.sz. Dongó meg Mohácsi. /Nagyszalonta-Nagykőrös,Bihar m.; 1853./
BN 1643* 1.
KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, MTAK Kézirat. Ms. 10.020/VIII. 116-125.=
1901. 218-232.pp. 27.sz.=
1914./1901[5]/ 233-249.pp. 27.sz.=
ORTUTAY Gyula, 1955. III. 537-546.pp. 62.sz.=
1957. 448-461.pp. 32.sz. Dongó und Mohácsi.
AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654
4. KRIZA János-ORBÁN-Balázs-BENEDEK Elek-SEBESI Jób, 1882. /MNGy III./ 397-398.pp. 13.sz. A fotosi ember polturája. /Székelyföld, 1882./ BN 1643* 4.
5. BENEDEK Elek, 1894-1896. MMMV IV/2. 128-130.pp. 24.sz. A két garas.
6. DÉKÁNY Rafael, EA 2279. 12-22.pp. 2.sz. A furfangos komák. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1881-1883/
AaTh 1525N + AaTh 1654
7. LÁZÁR István, 1896. 168-169.pp.17.sz. Cím nélkül. /Magyarlapád, Alsó-Fehér m.; 1896./ BN 1643* 5.
8. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./ 69-73.pp. 8.sz. A tréfás legények. /Pürkerec, Brassó m.; 1906./
AaTh 1525N + AaTh 1654; BN 1643* 8.
9. ÖSZ János, 1941. 42-46.pp. Szegényember dolga csupa komédia. /Székelyföld, 1900 körül/
10. BERZE NAGY János, 1940. II. 434-436.pp. 237.sz. Dongó meg Mohácsi. /Püspökbogád,Baranya m; 1935./
AaTh 1641 + AaTh 1654
11. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy V-VI./ I. 271-273.pp. 42.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
12. KATONA Imre, EA 8170. XIII.fü. 415-432.pp. 16.sz. Cím nélkül. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./
AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654
13. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 193-194.pp. 61.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./

14. KONSZA Samu-FARAGÓ József,
VIRÁG Imre gy., 1957. 170-171.pp. 106.sz. Tendála és Pekála. /Bibarcfalva, Háromszék m.; R.; 1948./
AaTh 1525N + AaTh 1654
15. HEGEDÜS Lajos, 1952. 36-39.pp. 4.sz. Famoha és Cserebingó. /Lészped, Moldva; Mekényes, Baranya m.; 1950./
AaTh 1525N + AaTh 1654 + AaTh 1539
16. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. I. 100-107.pp. 21.sz. A tehén megőrzése. /Lészped, Moldva; Mekényes, Baranya m.; 1952./
AaTh 1525N + AaTh 1654
17. FÜLÖP István, EA 8260. 44-45.pp. 5.sz. Cím nélkül. /Pakod, Zala m.; 1952./

Irodalmi variáns:
KŐVÁRY László, 1857.132-134.pp.Megveszi még a lelkén is, mint a fotosi martonosin poltráját. (19. század eleje)

AaTh 1655 A koldus jószága
(The Profitable Exchange; H -; BN 1647* Bolond szerencse)

Egy koldus talál egy búzaszemet. Egyik szálláshelyén egy tyúk vagy kakas megeszi. A koldus elviszi magával a tyúkot, amelyet a következő szálláson egy disznó esz meg /ló eltaposса/. A koldus a disznót /lovat/ viszi magával. A disznót egy ökör összetaposса, és a koldus az ökröt viszi magával. Az ökröt egy öregasszony kiengedi, a koldus az öregasszonyt zsákba teszi. Egy lány kiengedi, a koldus a lányt teszi helyére a zsákba. A lányt egy fiú kiengedi, és egy kutyát tesz a helyére.
[A mese egy játékkal kötődik össze, ahol végül egy kutyát kergetnek.]

1. KRIZA Jánoshoz küldött népmesék,
ÜRMÖSI Sándor gy., MTAK Kézirat.Ir.4-r.409./I. 68-73.ff.Csalóka Mihók. /Udvarhely m.; 1863-1872/
AaTh 1655 /elt./ + (AaTh 1685 - AaTh 1535)

2. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat.Ir.2-r. 76. 52-53.ff. A szegény ember buzaszeme. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
   ORTUTAY-KATONA, 1951-1956. II. 361-362.pp. 42.sz. A szegény ember búzaszeme.
3. KÁLMÁNY Lajos, 1877-1878. I. 235-236.pp. A kódus. /Pécska, Arad m.; 1877./ BN 1647* 1.
4. KÁLMÁNY Lajos, 1881-1891. III. 308-309.pp. "Hub bolyhos kutya". /Deszk, Torontál m.;1880-as évek/ BN 1647* 2.
5. LENCSE Mátyás, 1923/24. Ethn. 34/35.évf.111-112. pp. A szeginy ember./Jászdózsa, Szolnok m.;1923./ BN 1647* 3.
6. BERZE NAGY János, KENEDY Géza gy., 1957. II. 579.p. 4.sz. Egy köböl orsócska. /Tisza felső folyása, 1932. Budapesti Hírlap I. 15. 11.sz./ BN 1647* 4.
7. KONSZA Samu-FARAGÓ József, GAZDA József gy., 1957. 23-4.pp. 11.sz. Marcika. /Köpec, Háromszék m.; R.; 1948./
8. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ I. 294-297.pp. 42. sz. A vándorló holttest./Kisbajom,Somogy m;1958./ AaTh 1536A-AaTh 1655
9. PENAVIN Olga, 1971./ÚMNGy XVI./ 396-397.pp.89.sz. Egy szem búza. /Kishegyes, Bácska, Ju.;1960-1970/

AaTh 1656 Miért nincs zsidó a mennyországban

(How the Jews Were Drawn from Heaven; H -; BN -)

Valaki elkiáltja magát: "Ruhákat árvereznek a pokolban!" Erre minden zsidó kifut és utánuk Szent Péter becsukja az ajtót.

1. BARTÓK Jenő, 1888. Nyr. 17.évf. 470-471.pp. Miért nincsen a zsidónak jussa a mennyországba? /Patóháza, Szatmár m.; 1888./
2. BAKÓ István, EA 496. 2-12.pp. Cím nélkül. /Sárospatak /?/, Zemplén m.; 1915./ AaTh 330B + AaTh 1656

3. FAZEKAS István, EA 1878. 35-39.pp. Cím nélkül. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/ AaTh 330B + AaTh 1656
4. VÖŐ Gabriella, 1969. 101-103.pp. 24.sz. A huszár és a kereskedő a mennyországban. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./
5. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 49-52.pp. Jézus Krisztus és az obsitos. Andrásfalva, Bukovina, R.; Aparhant, Tolna m.; 1972./ AaTh 330B + AaTh 1656

MNK 1663* Hány tojás van a tálban?

(H -; BN -;)

Egy gazdag parasztnak a fia iskolába jár és szüleinek tudását akarja fitogtatni. Mikor három tojást hoznak be vacsorára, azt mondja az apjának, hogy a tálban öt tojás van, mert ahol három van ott kettő is van, s az összesen öt. Erre az apja azt válaszolja neki: "Az édesanyád megeszik egyet, kettőt én, a maradékot meg edd meg te!"

1. IMREH Lajos, 1985. 74.p. 159.sz. "Mindnyájan emberek vagyunk". /Sepsikörösпatak, (v.) Háromszék m.; R.; 1930-as évek./
2. KATONA Imre, EA 8170. 406.p. Cím nélkül. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./

Irodalmi variánsok:

KÓNYI János (1782) 1981. 24-25.pp. Cím nélkül.
vö. Vade Mecum I. 87.sz.
VÁTZI Kalendárium 1786.
GYÖRI Kalendárium 1796.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 177.p. 164.sz. Ovum.
GYÖRGY Lajos, 1938. 328-330.pp.193.sz. Tudákos diák.

AZ OSTOBA EMBER
AaTh 1675--1724

AaTh 1675 A biróvá lett ökör

(The Ox /Ass/ as Mayor; H -; BN 1675)

I. Egy parasztembert rábeszélnek arra, hogy tanittassa az ökrét. Az ember, akinek tanitania kellene, levágja, és azt mondja, mikor a paraszt elmegy hozzá érdeklődni a tanitvány előrehaladása felől, hogy ügyvéd /biró/ lett belőle.

II. A paraszt keresi Virág /Bimbó/ ügyvédet. Mikor az utcán talál egy ilyen névtáblát, bemegy az irodába és megöleli az ügyvédet. Közben elmeséli neki, milyen volt borjú korában. Az irodát is beszórja csalamádéval, amelyet a borjú annyira szeretett. Nagyon elkeseredik, mikor az ügyvéd kidobja.

1. BERZE NAGY János, 1957.II. 583.p. 1.sz. A Bimbó tehén./Nagykörű, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1898./ BN 1.
2. BERZE NAGY János, 1940. II. 441-442.pp. 242.sz. Vellás borgyu. /Katádfa, Baranya m.; 1935./
3. BELATINI BRAUN Olga,NIFA 131-132.128-129.pp. 23. sz.Bodor ügyvéd./Csikszentdomokos,Csik m.;1944./ ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,1960.III.868-871.pp.339.sz.=
4. DÉGH Linda, 1955. /ÚMNGy VIII./ 443-445.pp. 47. sz. Virág üdvégy. /Andrásfalva,Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1954./
5. ERDÉSZ Sándor, EA 6312. 34-35.pp. Cim nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
6. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 33-34.pp. Cim nélkül. /Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
7. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 415-417.pp. 198.sz. Egy szegény ember vitt egy tehenet befele a vásárba. Összetanálkozott egy Pesti Csibésszel. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
8. VÖÖ Gabriella, 1969. 170-172.pp. 56.sz. Doktor Bimbó./Lécfalva, Háromszék m., R.; 1966./

9. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 162-164.pp. 139.sz. Virág üdvéd. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.; 1977-1980/
10. KOVÁCS Ágnes, NI.K. 876. 71-72.pp. Bimbó üdvéd. /Gyulafirátót, Veszprém, 1979./

Irodalmi változat:

HERKÓ Páter, 1895. 12.p. 20.sz. Bimbó.
In.: GYÖRGY Lajos, 1938. 153-154.pp. 89.sz. =

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 173.p.155.sz.Naszreddin szamara.
GYÖRGY Lajos, 1938. 153-154.pp. 89.sz. Bimbó.

AaTh 1676* A cigány orvos

(The Foolish Peasant Studies Medicine; H-;BN 1693*)

Egy cigányfiú orvosnak akar tanulni. Mikor az orvossal egy beteghez hivják, az orvos megeteti vele az éjjeli edény tartalmát.

1. BERZE NAGY János, GECSER Béla gy., 1957. II. 591.p. 1.sz. A cigány orvos./Csepe, Ugocsa m.;1880-as évek/BN 1693* 1.
2. BERZE NAGY János, 1957. II. 591.p. 2.sz. A cigány orvos./Mezőkeresztes,Borsod m.;1900./ BN 1693* 2.

AaTh 1678 A fiú, aki soha nem látott asszonyt

(The Boy who had Never Seen a Woman; H -; BN -)

A fiú, aki soha nem látott asszonyt, egy lakodalomban megkérdezi az apjától, hogy az micsoda. Az apja leinti, hogy azok libák. A fiú azt mondja: "Úgy libázhatnék."

1. NAGY Olga, 1976. 432-433.pp. 83.sz. Úgy libázhatnék. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./

MNK 1678A* A lisztlopó

(H -; BN 1626**)

Egy passiójátékban a megfeszitett megváltó szerepe egy molnárra jutott, akit felfeszitettek egy keresztre, és a farizeusok szerepüknek megfelelően csúfolták. Békésen tűri a szidalmakat mindaddig, amig egyikük lisztlopónak nem nevezi. Erre kishija, hogy le nem ugrik a keresztről.

Irodalmi variánsok:

SZIRMAY Antal, 1807. 166.p. Cím nélkül.
TÓTH Béla, 1898-1906. II. 19.p. Cím nélkül.
DUGONICS András, 1820. II. 103.p. "Legnehezebb az igazat türni" - szólás-mondás magyarázata.
ÁCS Gedeon, 1926. Ethn. 37. évf. Hoffmann Mária: Egy bujdosó naplójából. 21.p. 11. bek. Nagy Pénteken böjtöl Magyarországon. . . /Komárom m.; 1850-es évek/
JÓKAI Mór, 1856. 270.p. 68.sz. Megállj varga.
1872. 246.p. 244.sz. =
1904. 240.p. 244.sz. =

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 154-155.pp. 124.sz. Lisztlopó.
GYÖRGY Lajos, 1938. 18-19.pp. 3.sz. =
K.POSONYI Erzsébet: Ethn. 1929. 40. évf. 74- pp. A "lisztlopó" anekdota és a passió-játékok.

AaTh 1681 Szerencsétlen János

(The Boy's Disasters; H -; BN 1642)

Elpazarolja a szekerét s lovát, baltáját bedobja a tóba, hogy az ott úszkáló kacsák közül egyet leüssön. Nem sikerül. Mikor ruháit a parton hagyva meztelenül bemegy a vízbe, hogy baltáját megkeresse, ellopják a ruháit. Egy lapulevélbe "öltözve" megindul haza. Egy szamár lekapja a lapulevelet szerszámostól együtt. Felesége elkergeti.

1. KRIZA János, 1911. II. /MNGy XII./ 123-127.pp. 8.sz. A két gazdag ember gyermeke. /Árkos, Háromszék m.; 1860-as évek/
AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1218 + AaTh 332 (AaTh 331)
2. BORCSA Mihály, 1876. Nyr. 5. évf. 374-376.pp. Népmesék cím alatt. /Hosszúfalu,Brassó m.; 1876./
AaTh 1681 (AaTh 1387m) + AaTh 1696; BN 1642 1.
3. ŐSZ János, 1903. Nyr. 32. évf. 48-52.pp. Butuk Miska. /Pócsfalva, Kis-Küküllő m.; 1903./
AaTh 1681 (AaTh 1381E) + AaTh 1387m + AaTh 1049 + AaTh 1115 + MNK 1149××

ŐSZ János, 1941. 65-70.pp. Együgyü Miska. 1969. 138-142.pp. =
BERDE Mária R., átd., é.n. /1941-42/ 69-74.pp. Együgyü Miska.
4. MAILAND Oszkár, EA 1944. 700-706.pp. I. Hazug mesék. /Óczfalva, Udvarhely m.; 1908./
AaTh 1961C× + AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1242× + AaTh 1408 + AaTh 1876 + AaTh 1313
5. KOVÁCS Ágnes, 1943. II. /ÜMNGy V-VI./17-19.pp. 48.sz. A gyáva ember./Ketesd,Kolozs m.;1940-1942/
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 812-820.pp. 324.sz. Mit kellett volna mondanom?
6. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 163-165.pp. 35.sz. Az okos ámber. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1944./
(MNK 1684× töredék) + AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1691 + AaTh 1387m
7. BAJKÓ Mátyás-BÉRES András, 1955.20-22.pp.Az együgyü mihaszna. /Debrecen /?/,Hajdú-Bihar m.;1955./
AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m
8. VÖÖ Gabriella, 1981. 341-343.pp. 116.sz.Fénköves. /Rugonfalva, Hargita m., R.; 1958./
AaTh 1681 + AaTh 1358 C
9. NAGY Olga,
PAPP Zsuzsanna gy., 1983. 114-116.pp.41.sz.A félkegyelmü ember. /Kobátfalva, v. Hargita m.;1959./
AaTh 1681 + AaTh 1161D
10. VÖÖ Gabriella, 1969. 84-88.pp. 19.sz. Kelekótya. /Görgényüvegcsür, Maros-Torda m.; 1965./
AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1696 + AaTh 1218
11. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 214-216.pp. Cím nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1968./
AaTh 1408 (AaTh 1387m + AaTh 1876) + AaTh 1681
12. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 279-282.pp. János. /Andrásfalva,Bukovina,R.; Kakasd,Tolna m.; 1972./
AaTh 1313 + AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1218

13. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 279-282.pp. Az együgyü ember. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1971./
AaTh 1408 - AaTh 1681

AaTh 1682 A cigány lova

(The Groom Teaches his Horse to Live without Food; H -; BN -)

A cigány módszeresen csökkenti lova táplálékát, s panaszkodik, hogy mikor már odajutott, hogy a lova akár egy szál szalmán is elélt volna, megdöglött.

1. FERENCZI János, 1872. 143.sz. 226.p. Tengődik mint Pap Jóska lova a fürészporon. /Szeged, Csongrád m.; 1872./
2. KATONA Imre, EA 4094. 264.p. és 277.p. Cim nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./

Irodalmi változat:

KÓNYI János (1782) 1981. I. 72. Cim nélkül. In.: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 86.p. 15.sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

MNK 1684* Bolond Mihók

(H 1696; BN 1684*)

I. Egy öregasszonynak van egy ostoba fia.

IIa. Mihók szolgálatba indul. Munkájáért egy tüt kap. Beszúrja egy szénásszekérbe. Mikor hazaérkezik, lehányja az egészet, mégsem találja. Anyja azt tanácsolja neki, hogy máskor a kalapjába szúrja.

b. Másodszor is elmegy szolgálatba. Kap egy ekevasat. Azt a kalapjába tűzi, de mikor iszik, az ekevas kútba esik. Az anyja azt parancsolja, hogy máskor vegye a vállára.

c. Harmadszor egy oldalszalonnát kap. Azt köti madzagra és veszi a vállára. A kutyák lerágják róla. Anyja szerint füstre kellett volna tennie.

d. Negyedszer egy borjút kap. A füstre akasztja. A borjú megfullad. Anyja szerint az istállóba kellett volna kötnie.

III. Ötödszörre megkapja a gazda leányát. Azt beköti az istállóba. Anyja és a szomszédok végül megbékitik és összeadják a fiatalokat.

1. BALLAGI Mór, 1850. I. 28.p. Asztagban tüt keres. BN 1684* 1.
2. ARANY László-ARANY Juliska, MTAK Kézirat.409/III. Ir.4-r. 127-130a.ff. Bolond Jankó./Nagyszalonta-Nagykörös,Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.;1853 /?// MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
3. IPOLYI Arnold, KÁROLY György gy., 1914. /MNGy XIII./ 457-462.pp. 100.sz. A bolondos fiú. /H.n. 1850 körül/ MNK 1684* + AaTh 1341 + AaTh 1586 + AaTh 1691; H 1696 10.; BN 1684* 5.
4. MERÉNYI László, 1861. I. 195-204.pp. 10.sz.Bolond Jankó. /H.n.;1861./ H 1696 7.; BN 1684* 2. BENEDEK Elek,MMMV.1894-964 V/1.100-107.pp.17.sz.= MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
5. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir. 4-r.397/II. 100-101. ff. Ilka és Pilka. /Kolozsvár,Kolozs m.; 1860-as évek/ MNK 1684* + AaTh 1691
6. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, KAZINCZY Gábor gy., MTAK. Kézirat. Ms 10.020/V. 9/b-11a. ff. 6.sz. Cim nélkül. /1863./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
7. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék, VURZEL Lőrinc gy., MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 11b. f. 7.sz. Cim nélkül. /Székelyföld, gyi.: -/
8. ARANY László-GYULAI Pál, ed. BRASSAI Sámuel gy., 1872./MNGy I./ 422-428.pp. 6. sz. Ilók és Mihók. /Torockó,Torda-Aranyos m.;1872./ MNK 1684* + AaTh 1685; H 1696 8.; BN 1684* 3. KRIZA Jánoshoz küldött népmesék, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II. 19-21. ff. Mihók és Ilók. ORTUTAY Gyula, 1957.383-387.pp.20.sz.Ilók und Mihók.

ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 807-811.pp. 323.sz.=
ILLYÉS Gyula, 1972./1953[6]/ 107-111.pp.16.sz. =

9. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Ir.2-r.76. 60-61.ff. A bolondos leány. /Mezőkovácsháza, Csanád m.;1878./
10. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Ir.2-r.76. 62-64.ff. Féleszű Jankó. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
11. BENEDEK Elek, MMMV. 1894-96[6] II/1. 229-236.pp. 29.sz. Bolond Mihók. /Székelyföld/
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
12. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./432-453.pp. 53.sz. A tolvaj cigány. /Zajzon,Hétfalu,Brassó m.;1890 k./
AaTh 1525A (MNK 1684[x] /AaTh 1829A[x]/ + AaTh 1525D) + AaTh 1218; H 1696 9.; BN 1684[x] 4.
13. BERZE NAGY János, 1957. II. 581.p. 7.sz. Bohóka. /Besenyőtelek, Heves m.; 1904./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A;BN 1684[x] 9.
14. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 121-124.pp. 21.sz. Bohó Misi. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A; H 1696 2.; BN 1684[x] 6.
15. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 186-190.pp. 60.sz. Féleszű Pista. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684[x] + AaTh 1386 + AaTh 1408 + AaTh 1387[m] + AaTh 1012 + AaTh 1691 + AaTh 1653A ; H 1696 3.; BN 1684[x] 7.
16. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 190-191.pp. 61.sz. Bolond Károly. /Pécska, Arad m.; 1913./
MNK 1684[x] + AaTh 1653B; H 1696 4.; BN 1684[x] 8.
17. KOCSIS Lajos, EA 501. 17-19.pp. A bolondos fiju. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
18. BERZE NAGY János, 1940. II. 442-447.pp. 243.sz. Bolondos Jancsi. /Hosszúhetény, Baranya m.;1934./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A

19. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 270-273.pp. 60. sz. Bolonkata meg Bolonjankó. /Kaposszekcső, Baranya m.; 1941./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
20. DÉGH Linda, 1942. II. /ÚMNGy IV./ 185-190.pp. 44.sz. A bolond ember meg a felesége. /Bag, Pest m.; 1940-1942/
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
21. KOVÁCS Ágnes, 1943. I. /ÚMNGy V-VI./ 238-241.pp. 26.sz. Bolom Mihóuk./Ketesd, Kolozs m.; 1941./ 1966. 205-208.pp. 38.sz. Mihók der Tölpel.
22. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 81-83.pp. 19.sz. Bolond Mihók. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
23. KOVÁCS Ágnes, EA 3912/B. 471a-473a.pp. 145. sz. Bolond Mihók. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
MNK 1684[x] + AaTh 1691
24. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 157-159.pp. 95.sz. Bolond Ilók. /Uzon, Háromszék m.; 1943./
MNK 1684[x] + AaTh 1685 /elt./
25. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 143-144.pp. 27. sz. Bolond Mihók. /Csíkszentdomokos,Csík m.;1944./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
26. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 293-294.pp. I. 41.sz. Cím nélkül. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
27. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 163-169.pp. Csalóka Péter. 39.sz. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
EA 7651 46-50.pp. 19.sz. =
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A + AaTh 1643
28. VÖÖ Gabriella, 1981. 219-222.pp. 44. Bolond Mihók. /Szék, Kolozs m.; 1958./
MNK 1684[x] + AaTh 1691 + AaTh 1653A
29. NAGY Olga, 1976. 433-436.pp. 84.sz. Mihók. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
AaTh 1696 ≈ MNK 1684[x] ≈ AaTh 1689

30. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 419-421.pp. 200.sz. A fiatalember szóugálni ment, de mindég rosszul beszíélt./Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
AaTh 1696 - MNK 1684*
31. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 40-41.pp. 13.sz. Csere-bere. /Siklós, Baranya m.; 1959./
AaTh 1415 /elt./ + MNK 1684*
32. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 63-65.pp. 23.sz. A bolondos legény. /Siklós, Baranya m.; 1959./
33. DOBOS Ilona, EA 7206. 1-13.pp. Cim nélkül. /Bodrogkeresztúr, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
34. BALASSA M. Iván, EA 12812. 248-251.pp. 34.sz.Cim nélkül./Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
35. DÉGH Linda, EA 7104. 115-116.pp. Cim nélkül. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
36. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 315-317.pp. 56.sz. Hanzi szolgálni megy. /Moravica, Bácska, Ju.; 1960-1970/
37. PENAVIN Olga, 1971a./ÚMNGy XVI./412-415.pp. 100.sz.Bohó Misi./Horgos, Bácska, Ju.; 1960-1970/
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
38. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 443-444.pp. 127.sz. Mese a fiúról, aki gombostűt szolgált. /Csóka, Bánság, Ju. 1960-1970/
MNK 1684*
39. PENAVIN Olga, 1971a./ÚMNGy XVI./461-463.pp. 146.sz. Bohó Misi. /Padé, Bánság, Ju.; 1960-1970/
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
40. NAGY Géza, 1985. II. 801-803.pp. 132.sz. Bolond Jankó. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
41. SZEMERKÉNYI Ágnes, KOVÁCS Ágnes gy. 1980. 476-480. 13.sz. Ilók és Bohók. /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1973./
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A

42. SEBESTYÉN Ádám, 1983.III.11-13.pp. Bolond Mihók. /Andrásfalva,Bukovina;Kakasd,Tolna m.; 1970-1971/
MNK 1684* + AaTh 1653A
43. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 99-102.pp. 116.sz. Bolond Mihók /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1977-1980/
MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A

Irodalmi változat:

vö. GRIMM, 1979. 126-128. pp. 32.sz. Der gescheite Hans

AaTh 1685 A megkecskésedett menyasszony

(The Foolish Bridegroom; H -; BN 1685 Ilók és Mihók)

A bolondos legény és felesége a lakodalom után felfekszenek a szénapadlásra. A leány lekérezkedik a dolgára. A legény egy kötelet kötve a lábaujjára leereszti. A leány a kötelet egy ott legelésző kecske szarvára köti, s megszökik. A legény felhúzza. Lekiált az anyjának: "Édesanyám, kigyelmed mikor férjhezment, kigyelmed is szőrös volt és szarva volt?"

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, KAZINCZY Gábor gy.,MTAK Kézirat. Ms 10.020.VI.41-44.ff.17.sz.Cim nélkül./Bánfalva,Borsod m.;1863./
MNK 1539A* + AaTh 1685 + AaTh 1525H4
2. ARANY László-GYULAI Pál, BRASSAI Sámuel gy., 1872. /MNGy I./ 422-428.pp. 6.sz. Ilók és Mihók./Torockó,Torda-Aranyos m.; 1872./ BN 2.
KRIZA Jánoshoz küldött népmesék MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II. 19-21. ff. Mihók és Ilók.
ORTUTAY Gyula, 1957. 383-387.pp. 20.sz. Ilók und Mihók.
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 807-811.pp. 323.sz. =
ILLYÉS Gyula, 1972. /1953[6]/ 107-111.pp. 16.sz. =
MNK 1684* + AaTh 1685
3. KOCSIS Lajos, EA 501. 64-73.pp. Csalóka Péter. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
MNK 1539A* + AaTh 1685 + AaTh 1525H4

4. BERZE NAGY János, 1940. 447-448.pp. 224.sz.
   A bolondos legény. /Szaporca, Baranya m.; 1934./
5. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 3-6.pp. Csalóka Péter.
   /Rétköz, Szabolcs-Szatmár m.; 1941./
   MNK 1539A^{x} + AaTh 1539 + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
6. KOVÁCS Ágnes, EA 3912/A. 175-176.pp. 50.sz.
   Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
7. KOVÁCS Ágnes, EA 3912/B. 742-748.pp. 190.sz.
   Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
   AaTh 1311 + AaTh 1685 + MNK 1775A^{x}
8. KATONA Imre, 1972. 308-321.pp. Csalóka Péter.
   Kopács, v. Baranya m.; 1942./
   MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
9. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 157-159.pp.
   95.sz. Bolond Ilók. /Uzon, Háromszék m.; 1943./
   MNK 1684^{x} + AaTh 1685 /eltér/
10. BÉRES András, 1967. /ÚMNGy XII./ 364-369.pp.
    89. sz. Csalóka Péter. /Rozsály, Szabolcs-
    Szatmár m.; 1950./
    EA 6001. 473-481.pp. 97.sz. Csalóka Péter.
    EA 2990. 155-160.pp. =
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
11. VÖÖ Gabriella, 1981. 291-297.pp. 97.sz. Csaló
    Pál. / Trunk, Moldva, R.; 1953./
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685
12. HUNYADI András, 1956. 133-142.pp. 15.sz. Csalóka
    Péter. /Zselyk, Beszterce-Naszód m., R.; 1956./
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
13. VÖÖ Gabriella, 1969. 107-110.pp. 27.sz. Csalóka
    Péter. /Csákova, Temes m., R.; 1961./
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685
14. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 125-131.pp.
    84.sz. Csalóka Péter. /Istensegits, Bukovina, R.;
    Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$

15. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./ 421-423.pp.
    103.sz. Csalóka Péter. /Horgos, Bácska, Ju.;
    1960-1970/
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
16. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 51-56.pp. 12.sz.
    Csalóka. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd,
    Tolna m.; 1972-1977/
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1539 + AaTh 1685
17. PENAVIN Olga, 1984. /ÚMNGy XIX./ 147-150.pp.
    92.sz.Bolond Pista./Bezdán, Bácska m.,Ju.;1971-
    1977/
    MNK 1313C^{x} + AaTh 1685
18. SEBESTYÉN Ádám, 1986.IV.369-372.pp.Csalóka Péter.
    /Istensegits,Bukovina, R.;Majos, Tolna m.; 1982./
    MNK 1539A^{x} + AaTh 1685

Irodalmi változat:

JÓKAI Mór, 1856. 59-73.pp.1.sz.Csalóka Péter kaland-
jai./1856./ MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 + AaTh 1525H$_{4}$
1872. 43-55.pp. 25.sz. =
1904. 42-53.pp. 25.sz. =

BUCSÁNSZKY Alajos, 1873. OSZK. 16/8. Csalóka Péter
élete és kalandjai. MNK 1539A^{x} + AaTh 1685 +
AaTh 1525H$_{4}$

Irodalom:

WEHSE, Rainer 1979.Bräutigam: Der dumme B. EM 2.
köt. 738-745.pp.

AaTh 1688A^{x} Nevető lovak

(Jealous Suitors; H -; BN -)

Két úriember mindig bosszantja egymást, de egyik sem akar szégyenben maradni, igyekszik a legközelebbi alkalommal visszaadni a vaskos tréfát.

Egyszer az egyik körülvágja a vendég négy lova lábán a bőrt a körménél és térdig húzza. A gazdának azt mondja, hogy lovai harisnyában járnak.

Mikor ő megy vendégségbe, akkor a házigazda levágja az ő négy lovának a felső ajkát, és azt mondja, hogy azon nevetnek, hogy furcsák voltak a harisnyás lovak.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 101-108.pp. 16.sz. Tréfa /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ AaTh 850 (AaTh 1688A*)
2. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 8728. II. 332-340.pp. 56.sz. A királykisasszony jegyei. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 850 (AaTh 1688A*)
3. NAGY Olga, 1976. 289-297.pp. 44.sz. A kiskondás. /Szék, Szolnok-Doboka m., R.; 1958./ AaTh 850 (AaTh 1688A*)
4. SZILÁGYI Miklós, 1959. Ethn. 70.évf. 449-450.pp. "A nevető lovak" anekdotájának népi változata. /Tiszafüred, Szolnok m.; 1958./
5. SZILÁGYI Miklós, 1976. FA. 5. 120.p. 7.sz. (A nevető lovak) /Tiszafüred, Szolnok m.; 1962./
6. VOIGT Vilmos, 1960. NIFA. 16/2. 12.sz. A királykisasszony jegyeinek kitalálása. /Újdombrád, Szabolcs-Szatmár m.; 1960./ AaTh 850 (AaTh 1688A*)

Irodalmi változatok:

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 53-55.pp. 81.sz. Nevetnek a lovak. Vö.: Vade Mecum I. 148.
GYÖRI Kalendárium 1796. F/3 levél.
KOMÁROMI Kalendárium 1837.
TÓTH Béla, 1898-1906. II. 272-273.pp. Józsa Gyuri.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 174-175.pp.158.sz. Nevető lovak.
GYÖRGY Lajos, 1938. 210-212.pp.126.sz. Nevető lovak.

AaTh 1689 "Hála Istennek, hogy nem volt dió"

(Thank God they Weren´t Peaches"; H -; BN -)

Emberek a királynak /birónak/ akarnak ajándékba vinni diót, de végül körte /szilva/ mellett döntenek. A gyümölcsök éretlenek, és az ajándékozott az ajándékozók fejéhez veri. Ezek azzal vigasztalják egymást, hogy ha dióval dobálták volna őket, véres lett volna a koponyájuk.

Irodalmi változatok:

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 61-63.pp. 91.sz. A Langvédoki Deputatusok. MNK 1300z + AaTh 1689
VADE MECUM I. 127.p. Die Deputierten von Languedoc.
BOROSS Vilmos, 1895. 38.p. Rátóti deputáció.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 110.p. 45.sz. Deputáció.
GYÖRGY Lajos, 1938. 132-134.pp. 71.sz. Rátóti deputáció.

AaTh 1689A A szegény és a gazdag ajándéka (A nagy tök és a négy ökör)

(Two Presents to the King; H 1535I; BN 905)

A szegény embernek óriás tökje terem, elviszi Mátyás királynak ajándékba. Nagy mennyiségű aranyat kap érte. A gazdag tudomást szerez a király nagylelkűségéről és egy pár szép ökröt visz neki ajándékba. A király viszonzásképpen neki adja az óriás tököt s a pár ökröt is a szegény ember kapja meg.

1. Magyar Hirmondó, 1792. 735.p. A nagy tök és a négy ökör. /Dunapataj, Pest 1789./
   HOLLÓ Domokos, 1937. Ethn. 48. évf. 416.p. Néhány népi Mátyás anekdotánk forrása. /1898./
2. ORTUTAY Gyula-KATONA Imre, KÁLMÁNY Lajos gy., 1951-1956. II. 323-324.pp. 26.sz. Hogyan ajándékozott Mátyás király? /Kiszombor-Szeged, Csongrád m.; 1910./
   ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III.191.p.157.sz. = KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 493.p. 5.sz. =
3. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 99-100.pp. 58.sz. Két tök meg hat ökör. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
4. DOBOS Ilona, EA 7516. /Tök, Pest m.; 1965./

Irodalmi variánsok:

BORNEMISZÁ Péter (?) 1577. Fejtegetés - példánya ma ismeretlen.
TELEGDI Miklós, 1580. Telegdi Miklósnak Peechi Püspöknec felelete.

MAROSVÁSÁRHELYI Gergely 1623. 10.p.
KIS János 1806.
PESTI Kalendárium 1811., 1813.
PÁLÓCZI HORVÁTH Ádám 1816. 69-70.; 75-79.; 140-143.; 167.pp.
JÓKAI Mór 1856. 12-13.pp. 4.sz. A nagy tök és a nagy ökör.
1872. 12-13.pp. 4.sz. =
1904. 11-12.pp. 4.sz. =
CSALÁDI Naptár, 1883. 1-24.pp. OSZK 390.
TÓTH Béla 1898-1906. I. 151-154.pp.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos 1934. 171-173.pp. 154.sz. Nagy tök és a négy ökör.
1938. 117-121.pp. 61.sz. Nagy tök és a négy ökör.

Megjegyzés

Telegdi, a katolikus ellenreformátor így őrizte meg a történetet:

"Bornemisza fabulái. De lassac a keresztyen oluasoc minemü fabulakcal bizonyetod a te vallasodat. Azt rebesgeted hogy mikor egy kiraly szaz forentot adatot egy parasztnac hogy aiandekon egy nagy répat vit neki. Es mint Mathias kiralyrul beszellic hogy egy szegeny domine Matianac oskola mesternec, egy tál kaposztas husert nag urasagot adot. az egy répa nem erdemlette volna a szaz forentot, sem az egy tál étec a tiz kö várat. Szinten vg nem mondhatyuc bérnec az öröc eletet hanem ha improprie.

Hallád-e, kilöm á répa s-a kaposztás hus az Isten fiainac io chelekedeteknel. A Répa chac Répa, a kaposztás hus chac kaposztás hus. De az a mi io chelekedetünc, nem chac mi munkanc, hanem á mi bennünc lakozo Istennec alkománya, ü dolga, ü kedue, ü aiandéka: A léleknek gyümölche, azért érdemes"

Marginálisként még ezt teszi hozzá:

"E uilagon menni requisitoriat irnac mind aual sem találnad meg ezt á Mathias király donatioiát. De hogy Isten

donál es ád az io chelekedetért, azt meg talallyuc á Sz.irásbán. Nem illic ide sem á répa sem á káposztás hus."

Bornemisza 1. fabulájával kikövetkeztethetőleg azt példázta, hogy ahogy a földi királyok is donatioval jutalmazzák a nekik ajándékot adókat, úgy nyerhető bérül az örök élet Isten donátiójaként a jó cselekedeteket végzők számára. Telegdi az emberi jó cselekedetek által elnyerhető üdvözülés példájaként felhozott két történettel láthatólag alapjaiban nem ért egyet. Először is helyteleníti, hogy Bornemisza vallása bizonyságául nem hitelesíthető, hanem költött fabulás Mátyás donátiót emleget, mikor Isten adományairól a Szent Irás bizonyosit meg bennünket. Másrészt Isten fiainak jó cselekedete több, mint valami egyszerü munka, hiszen az egyúttal a bennük lakozó Isten személyes alkotása, érdeme jutalma is, melyért nem materiális bér az ellenszolgáltatás, mint az elnyert 100 forint, vagy a tiz kövárnyi gazdagság, hanem az örök élet. Azaz az emberi jó cselekedet nem egyedül emberi érdem, hanem az emberben lakozó Istentől való tetszőleges adomány, attól az Istentől, akiből magából fakad a jó cselekedet lehetősége , aki maga cselekszi azt az ember által. Végül az olyan közönséges és csekély dolgok, mint a répa s a káposztás hús nem érdemelhettek busás ajándékot, ugyanúgy helyén nem valóan - lefokozólag, szinte eretnekség gyanánt - mondható csak bérnek az örök élet, annak szájából, aki vallásáról csak ilyen semmiségekkel képes bizonyságot tenni.

A Nagy tök és a négy ökör c. mese második felének variánsa maradt fenn Marosvásárhelyi Gergely jezsuita prédikátor prédikációs segédeszközül összeállitott példatárában 1623-ból, Erasmus Colloquia-jából idézett alakban XI. Lajos francia királyhoz kapcsoltan. /Világ kezdetitől fogva ioságos és gonosz cselekedeteknek példáinak summái Kassa, 10.p./ Itt az Aiandéknak kivánsága veszedelmes fejezeten belül, a Hasznos neha az aiandek gyülölségnek meg enyhitesére es alamisna gyanant adni szegényeknek avagy Isten szolgainak alcsoportban szerepel a következő summa:

"Egy Gallus nemes ember tizen egyedic Lajos kiralynac egy Lovat aiandekoza, nagy ajandekot varvan érte királytól, kinek kiraly egy repat ada ajandekon."

A 18. századi bécsi Magyar Hirmondó Pest vármegyei /Duna/Pataj mezővárosból kapott közlésében ismét Mátyás körül forog a mese, mely ebben a megfogalmazásban belekerül Kis János /1806/ Kellemes időtöltésre való elmés nyájasságok, ugymint egynehány regék Mátyás királyról válogatott anekdoták és külömb-külömbféle kérdések és feleletek. Rész szerént külföldi, rész szerént kézben kevéssé forgó munkákból...című gyűjteményébe, Pálóczi Horváth Ádám /1816/ vigjátékába /A tétényi leány Mátyás királynál. A régi kis-világbeli magyar erköltsnek és észnek példája, Vig-játék formában. Régen irta és most közre botsátja -./, majd a Pesti kalendáriumba is. A 19-20. században gyűjtött folklórvariánsok könyvforrást sejtetnek.

AaTh 1689B - MNK 1689B* - MNK 1689B Lásd: MNK 1339***

BN 1689* Ijedős bolond Lásd: MNK 1321G*

AaTh 1691 Az ostoba ember látogatóban

("Don't Eat too Greedly"; H 1410; BN 1685 ld. MNK 1319F* /csúfoló/)

I. Az ostoba ember és felesége látogatóba mennek. Az asszony ismerve férje nagy étvágyát, ráparancsol, hogy azután ne merjen enni, ha ő a lábára lépett. Alig ülnek asztalhoz, a kutya /macska/ rálép az ember lábára, s az éhen marad.

IIa. Este feleségének éhségről panaszkodik s az biztatja, hogy lakjon jól a kemence hátán levő rétesekből. Az ember a sötétben a rétes helyett a macskafiakat eszi meg.

IIb. Elfolyatja a bort /szitába ereszti/.

IIc. Liszttel hinti be /hamu helyett/.

IId. Moslékoscsöbör helyett a tejeskannába hány /vizel/

IIe. Felesége útmutatását, hogy vágja a kapufélfához, úgy érti, hogy vágja az apja hátához. Megteszi.

IIf. Arra a felszólitásra pedig, hogy "Kövesd meg", kövekkel dobálja meg apóját. Elmenekülnek.

1. ARANY László-Arany Juliska, MTAK Kézirat. Ir.4-r. 409/III. 127-130a. ff. Bolond Jankó. /Nagyszalonta-Nagykörös, Pest-Piis-Solt-Kiskun m.; 1853./?//
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
2. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397/I. 100-101. 64-65. ff. Ilka és Pilka. /Kolozsvár, Kolozs m.; 1860-as évek/ Átkötve: KRIZA MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II-ből: a szöveg igy teljes.
   AaTh 1691 /hiányos/ + AaTh 1387* + AaTh 1341 + AaTh 1653A + AaTh 1586
3. JÓKAI Mór, 1856. 264-265.pp. 60.sz. Cim nélkül. 1872. 243-244.pp. 238.sz. Együgyü férj. 1904. 237-238.pp. 238.sz. = H 1410 1.;
4. MERÉNYI László, 1861. I. 195-204.pp. 10.sz. Bolond Jankó /1861./ BN 1685 1.
   BENEDEK Elek, MMMV. 1894-96⁴ V/1. 100-107.pp. 17.sz.
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
5. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, MTAK Kézirat. Ms 10.020. V. 9/b.-11/a. ff. 6.sz. Cim nélkül. /1863./
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
6. IPOLYI Arnold,
   KÁROLY György gy., 1914. /MNGy XIII./ 457-462.pp. 100.sz. A bolondos fiú. /H.n.; 1850 körül/
   MNK 1684* + AaTh 1341 + AaTh 1586 + AaTh 1691; H 1410 3.; BN 1685 6.
7. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Ir. 2-r. 76. 62-64.ff. Féleszü Jankó. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
8. BENEDEK Elek, MMMV. 1894-96⁶ II/1. 229-236.pp. 29.sz. Bolond Mihók. /Székelyföld, gyi.: -/
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
9. BERZE NAGY János, 1957. II. 585.p. 9.sz. Bohóka. /Besenyötelek, Heves m.; 1904./
   MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A; BN 1685 9.

10. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 121-124.pp. 21.sz. Bohó Misi. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A; BN 1685 7.
11. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 186-190.pp. 60.sz. Féleszü Pista. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
MNK 1684ˣ + AaTh 1386 + AaTh 1408 + AaTh 1387m + AaTh 1012 + AaTh 1691 + AaTh 1653A; BN 1685 8.
12. SEBESTYÉN Gyula, 1906. /MNGy VIII./ 444-461.pp. 4.sz. Csacsi Csicsa. /Köveskálla, Zala m.; 1906./
MNK 2101B₄ˣ + AaTh 1408 + AaTh 1381E + MNK 1643Bˣ + AaTh 1691 + AaTh 1387m + AaTh 1537; H 1410 2.; BN 1685 5.
13. RUBOVSZKY Ferenc, EA 477. 87-89.pp. 20.sz. Az egyszeri völegény. /Kisvárda, Szabolcs m.; 1914./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
14. KOCSISNÉ SZIRMAI FÓRIS Mária, EA 4203B. 1-7.pp. 36.sz. Cim nélkül./Tiszabökény, Ugocsa m.; 1916./
AaTh 573+AaTh 1691 + AaTh 1653A
15. BERZE NAGY János, 1940. II. 442-447.pp. 243.sz. Bolondos Jancsi. /Hosszúhetény, Baranya m.;1934./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
16. DÉGH Linda, 1939. Ethn. 50. évf. 162-165.pp. Három mese. /Első mese./ /Piricse, Szabolcs-Szatmár m.; 1939./
AaTh 1691 (AaTh 1248) + AaTh 1653A
17. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 270-273.pp. 60. sz. Bolonkata meg Bolonjankó. /Kaposszekcső, Baranya m.; 1941./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
18. DÉGH Linda, 1942. II. 185-190.pp. /ÚMNGy IV./ 44.sz. A bolond ember meg a felesége. /Bag, Pest m.; 1940-1942/
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
19. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy V-VI./ I. köt. 225-233.pp. 24.sz. A fának eladott tehén. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
MNK 1643A + AaTh 1691 + AaTh 1653A

ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 790-799.pp. 320.sz. A fának eladott tehén.
20. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 81-83.pp. 19.sz. Bolond Mihók. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
21. KOVÁCS Ágnes, EA 3912/B. 471a-473a.pp. 145. sz. Bolond Mihók. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691
22. BELATINI BRAUN Olga, NIFA. 131-132. 143-144.pp. 27.sz. Bolond Mihók. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1944./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
23. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 163-165.pp. 35.sz. Az okos ámber. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1944./
(MNK 1684ˣ töredék) + AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1691 + AaTh 1387m
24. VÉGH József, 1944. 88-90.pp. Cim nélkül. /Biharugra, Bihar m.; gyi.: -/
25. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 124-127.pp. Rablók a fa alatt. /Lészped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
26. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 163-169.pp. Csalóka Péter. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
EA 7651. 46-50.pp. 19.sz.
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A + AaTh 1643
27. VÖÖ Gabriella, 1981. 219-222.pp. 44.sz. Bolond Mihók. /Szék, Kolozs m.; 1958./
MNK 1684ˣ + AaTh 1691 + AaTh 1653A
28. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 36-39.pp. 12.sz. Nagyevö János. /Siklós, Baranya m.; 1959./
AaTh 1691 + AaTh 1653A
29. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 259-262.pp. I. köt. 34.sz. Cim nélkül. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
AaTh 1691 + AaTh 1653A

30. DOBOS Ilona, EA 7206. 1-13.pp. Cím nélkül. /Bodrogkeresztúr, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
31. BALASSA M. Iván, EA 12812. 248-251.pp.34.sz. Cím nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1961./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
32. DÉGH Linda, EA 7104. 115-116.pp. Cím nélkül. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
33. REKOLA, Marja-DOBOS Ilona, EA 7528. 51-53.pp. 3.sz. Cím nélkül. /Parád, Heves m.; 1965./ AaTh 1691 + AaTh 1653A
34. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./412-425.pp. 100.sz. Bohó Misi. /Horgos, Bácska, Ju.; 1960-1970/ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
35. PENAVIN Olga, 1971a. /ÚMNGy XVI./461-463.pp. 146.sz. Bohó Misi. /Padé, Bánság, Ju.; 1960-1970/ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
36. NAGY Géza, 1985. II. 801-803.pp. 132.sz. Bolond Jankó. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
37. SZEMERKÉNYI Ágnes, KOVÁCS Ágnes gy., 1980. 476-480. pp. 13.sz. Ilók és Bohók, /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1973./ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A
38. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 99-102.pp. 116.sz. Bolond Mihók. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1977-1980/ MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A

AaTh 1696 Mit kellett volna mondanom?

("What Should I have Said?"; H 1696; BN 1696)

IA. Egy ember halottnak hiszi magát.

IB. Az ostoba embernek a felesége lelkére köti, hogy mikor vásárra megy, az egész úton mondogassa, nehogy elfelejtse "Egy véka búza, egy véka búza..."

IIA. a. Az éhező "halott" kérdezi a halottas menettől, hogy szokás-e a halottnak enni. Megverik és azt tanácsolják neki, hogy azt kellett volna mondania: "Isten nyugosztalja szegényt."

b. Ezt mondja két embernek, akik disznót perzselnek. Ezek megverik és azt tanácsolják, hogy máskor azt mondja, hogy a "szája két végén follyon le a zsirja".

c. Ezt mondja, mikor egy lakodalmas menettel találkozik. Ezek megverik, és azt tanácsolják neki, hogy máskor azt mondja, hogy "szaporitsa meg kendteket a Mindenható".

d. Ezt mondja tüzet oltóknak. Ezek megverik, és megtudja tőlük, hogy egy kanna vizzel kellett volna leönteni a tüzet.

e. Mikor két verekedő menyecskével találkozik, egy vödör vizet önt rájuk. Azok abbahagyják a verekedést és az embernek rontanak.

IIB. a. Egy búzavető ember ezt hallja, és megveri. Azt tanácsolja, hogy máskor azt mondja: "Isten áldd meg, szaporitsd meg".

b. Verekedőknek ezt kivánja, azok megverik és azt tanácsolják, hogy máskor azt mondja: "Szoritsd magadhoz, s csókold meg".

c. Ezt egy mészárszékben mondja, ahol kövér disznókat lát. Megszidja ezért a mészáros, hogy miért nem azt mondta, hogy: "Húzd nyársra mert kövér."

d. Ezt mondja, mikor látja, hogy egy döglött kutyát visznek a mezőre. Az emberek jól elverik, hogy miért nem azt mondta: "vigyék ki a dögöt a városból".

e. Ezt mondja egy temetési menetnek. Megverik és elkergetik.

IIIA. C2 Egy hidon meg akarja nézni, milyen a feneke a sok veréstől, de a vizbe esik, és megfullad.

IIIB. C1 Megveszi a lisztet és hazamegy.

1. JÓKAI Mór, 1856. 74-80.pp.A három botlás. /H.n./
   AaTh 1313A (MNK 1313B*) + AaTh 1696
   1872. 56-61.pp. =
   1904. 54-59.pp. =
2. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat.Ir.4-r. 397/I. 24-26.ff. 9.sz. A cigány. /H.n.; 1850-es évek/
   AaTh 1313A + AaTh 753A + AaTh 1696
3. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, KAZINCZY Gábor, MTAK Kézirat. Ms 10.020. VI. 48-52.pp. 13.sz. Cím nélkül. /Bánfalva /?/, Borsod m.; 1863./
   AaTh 1313A (MNK 1313B*) + AaTh 1696
4. KRIZA János, 1911. II. /MNGy XII./ 123-127.pp. 8.sz. A két gazdag ember gyermeke. /Árkos, Háromszék m.; 1860-as évek/
   AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1218 + AaTh 332 (AaTh 331); H 5.; BN 1.
5. MERÉNYI László, 1863. I. 154-157.pp. A cigány és az obsitos. /Dunamelléke, 1863./
   AaTh 1313A + AaTh 1696; H 6.; BN 2.
   BENEDEK Elek, 1894-96. MMMV V/1. 137-140.pp. 24.sz. A cigány halála.
6. BORCSA MIhály, 1876. Nyr.5.évf. 374-376.pp., "Népmesék cím alatt". /Hosszúfalu, Brassó m.; 1876./
   AaTh 1681 (AaTh 1387m) + AaTh 1696; BN 3.
7. POLLÁK Miksa, Sarolta, Ida, EA 3552. 41-46.pp. Mafla Miska. /Rábaköz, 1890-es évek/
   AaTh 1260A* + AaTh 1218 + AaTh 1696
8. OLOSZ Katalin ed., KOLUMBÁN István gy., 1972. 154-155.pp. A szegény ember kalandja. /Udvarhelyszék, Udvarhely m.; 1890-es évek/
   AaTh 1387m + AaTh 1696
9. BODÓ Mihály, 1929. NNy. I. 50-51.pp. /Tápé, Csongrád m.; 1928./
   AaTh 1313A + AaTh 1696; BN 4.

10. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy VI./ 123.p. 88.sz. A gyáva ember. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
11. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy VI./ 9-16.pp. 47. sz. A gyáva ember. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
    AaTh 1696 + AaTh 1408 + AaTh 1293A*
12. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 163-165.pp. 35.sz. Az okos ámber. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1944./
    (MNK 1684* + AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1691 + AaTh 1387m
13. HORVÁTH István, 1971. 280-282.pp. Aki nem tudott a saját fejével gondolkozni. /Magyarózd, Maros m., R.; 1948./
    AaTh 1313A + AaTh 1696
14. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 87-90.pp. Cím nélkül. /Lészped, Moldva; Mekényes, Baranya m.; 1952./
15. BAJKÓ Mátyás-BÉRES András, 1955. 20-22.pp. Az együgyü mihaszna./Debrecen/?/,Hajdú-Bihar m.; 1955./
    AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m
16. BODNÁR Bálint, EA 10137. 121-125.pp. 18.sz. Bolond Jankó. /Záhony, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
    AaTh 1313A + AaTh 1696
17. KOVÁCS Ferenc, 1958. 98-100.pp. A cigány meg az erdész. /Kisiratos, Csanád m.; 1949-1955/
    AaTh 1313A ≈ AaTh 1696
18. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 34-35.pp. 11.sz. A feledékeny ember. /Siklós, Baranya m.; 1959./
19. NAGY Olga, 1976. 433-436.pp. 84.sz. Mihók. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
    AaTh 1696 + MNK 1684* + AaTh 1689
20. NAGY Olga, 1977. 325-326.pp. 174.sz. A leány és a szita. /Szék, Kolozs m., R.; 1958-1960/

21. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 419-422.pp. 200. sz. A fiatalember szóugálni ment, de mindég rosszul beszíélt. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
AaTh 1696 - MNK 1684x
22. VÖÖ Gabriella, 1969. 103-105.pp. 25.sz. A cigány és a katona. /Csákova, Temes m., R.; 1961./
AaTh 1313A + AaTh 1696
23. VöÖ Gabriella, 1969. 84-88.pp. 19.sz. Kelekótya. /Görgényüvegcsür, Maros-Torda m., R.; 1965./
AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1696 + AaTh 1218
24. DUKA János, EA 15882. 19-21.pp. Bálmos. /Várkudu, Beszterce-Naszód m., R.; 1968./
25. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 279-282.pp. János. /Andrásfalva, Bukovina,R.; Kakasd,Tolna m.;1972./
AaTh 1313 + AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1387m + AaTh 1218
26. SEBESTYÉN Ádám, 1983. 66-68.pp. Az együgyü öreg. /Andrásfalva, Bukovina,R.; Kakasd,Tolna m.;1972./
AaTh 1381E + AaTh 1696
27. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 396.p. Bolond Istók. /Istensegits, Bukovina,R.; Majos,Tolna m.; 1982./

Irodalmi változat:
vö.: GRIMM, 1979. 470. p. 143.sz. Up Reisen gohn

AaTh 1696Ax Aki megdob kővel, dobd vissza kenyérrel
(Bread for Stone; H -; BN 1698x)

A pap azt mondja a falusiaknak, hogy ha valaki megdobja őket kővel, dobják vissza kenyérrel. Amikor egy öregasszony egy kis darab követ vág a fiához, az egy egész kenyérrel dobja vissza őt és csaknem megöli az öregasszonyt.

1. GÖSY Géza, 1888. Nyr. 17. évf.143.p. [Rábaközi szólásmódok között: "Uttesz mind a somorgyai leginy."] /Bősárkány, Sopron m.; 1888./

AaTh 1697 A három ostoba legény
("We Three; For Money"; H 1697; ld. BN 360 alatt; BN 1697)

I. Három ostoba fiú idegen nyelvet akar tanulni, e célból idegen országba mennek.
II. Útközben összetalálkoznak egy öreg emberrel, akitől egy-egy kifejezést tanulnak, amelynek jelentésével nincsenek tisztában.
III. Tovább menve meggyilkolt emberre akadnak. A nyomozóknak a tanult mondatokkal felelnek, minek következtében úgy tünik, mintha ők lennének a gyilkosok.
IV. A fiúkat bebörtönzik.

1. BERZE NAGY János, 1940. II. 449-450.pp. 246.sz. A három ostoba. /Hosszúhetény, Baranya m.; 1934./
2. VIRÁNY Judit, EA 4060. 141.p. 117.sz. Cím nélkül. /Láca, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1941-43/
3. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 121.p. A három sváb gyerek. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972./ (eltér: a három sváb gyerek nem gyilkosság gyanujába keveredik, hanem valóban ők a tettesek)

Irodalmi változat:
vö.: GRIMM, 1979. 405-408. pp. 120.sz. Die drei Handwerksburschen

Megjegyzés: A tipus tündérmesei változatát ld. AaTh 360 mesetipusnál

Irodalom:
KATONA Lajos, 1891. Ethn. 2. évf. 62.p. 8.sz.In.: Párhuzamok magyar meséink és egyébfajta népies elbeszéléseinkhez 58-62.pp.
KATONA Lajos, 1903. Ethn. 14. évf. 466-468.pp. 13.sz. Három balga. In.: Magyar népmese-tipusok.
GYÖRGY Lajos, 1934. 136-137.pp.88.sz. Három balga.
1938. 140-141.pp.78.sz. Három balga.

AaTh 1698 Süket emberek visszás feleletei

(Deaf Persons and their Foolish Answers; H -; BN -)

Udvarló és a süket lány beszélgetése.

1. VÖÖ Gabriella, 1981. 187-192.pp. 2.sz. Egy eset Bolondfalváról. /Görgényüvegcsür, Maros-Torda m., R.; 1965./

AaTh 1698 + AaTh 1450 + AaTh 1384 + MNK 1233* + AaTh 1289 + AaTh 1244 + AaTh 1245

Irodalom:

AARNE, Antti 1914.Schwänke über Schwerhörige Menschen.Eine vergleichende Untersuchung. Hamina, FFC 20.

BINDER Jenő, 1928. Ethn. 39. évf. 137-138.pp. Folklore-forgácsok. I. A nagyothallókról szóló trufákhoz.

AaTh 1698A Süket emberek visszás feleletei; az elveszett állat keresése

(Search for the Lost Animal; BN -)

A. kérdezősködik elveszett állatai felől.

B. a munkájáról beszél és egy széles mozdulatot tesz.

A. követi a mozdulat irányát és véletlenül megtalálja az állatokat. Visszatér és hálából felajánl B-nek egy sérült állatot.

B. azt hiszi, hogy azzal vádolják, hogy ő csonkította meg az állatot.

Vita. Süket bíró elé kerül az ügy.

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, MTAK Kézirat. Ms 10.020/VII. 25b. f. 7.sz. Cím nélkül. /1810-es évek/
2. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, KOVÁCS Ágnes gy., 1960. III. 571-572.pp. A három siket ember. /Gajcsána, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1952./

AaTh 1698C Süket emberek visszás feleletei; Két ember kölcsönösen süketnek gondolja egymást

(Two Persons Believe Each Other Deaf; H -; BN -)

Egy mókamester elhiteti két emberrel találkozásuk előtt, hogy a másik süket és ezért neki kiabálnia kell. Mikor mindketten kiabálnak egymásnak, mindkettő megbizonyosodik róla, hogy a másik süket.

Irodalmi változatok:

GYÖRGY Lajos, 1934. 169-170.pp. 151.sz. Nagyothallás.
GYÖRGY Lajos, 1938. 138-140.pp. 77.sz. Nagyothallók.
KOLUMBÁN János, 1770. Vida György facetiái. 43.p.
vö. KŐVÁRI László, 1857. Történelmi adomák. 92.p.
vö. DÖMÖTÖR Sándor, 1932. Erdélyi Múzeum. 288.p.
ESZTERGOMI Kalendárium 1837.
JÓKAI Mór, 1856. 98.p.

AaTh 1698K Süket emberek visszás feleletei; A vevő és a süket eladó

(The Buyer and the Deaf Seller; H -; BN -)

A süket eladó nem hallja, mit kérdez a vevő, találomra válaszol, és mindig rosszul, végül a vevő azt hiszi, hogy az eladó bolond.

1. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 371.p. 556.sz. Falucsúfolók között. /Nyujtód,Háromszék m.;1945./
2. DUKA János, EA 13002. 36.p. 28.sz. Cím nélkül. /Fitód, Csik m. /?/; 1940-1960/
3. DUKA János, EA 13002. 81.p. Cím nélkül. /Nyujtód, Háromszék m.; 1940-1960/
4. DUKA János, EA 13002. 106.p. Cím nélkül. /Sükő, Udvarhely m.; 1940-1960/

AaTh 1698C* A köszöntő ld.: MNK 1300$_2$*

AaTh 1699 Félreértések idegen nyelv nemtudása miatt

(Misunderstanding Because of Ignorance of a Foreign Language; H -; BN 1333*)

Egy ember nem ismer idegen nyelvű vagy nemzetközi szavakat vagy szakkifejezéseket. Ilyen szó hallatán azt összekeveri

olyan hasonlóan hangzó szóval, amelyet ismer, és teljesen félreérti a mondatot /sokszor sértésnek véli/.

1. PETRÁS János, 1885. Nyr. 14. évf. 42.p. Párbeszédek. /Klézse, Moldva; 1885./ BINDER Jenő, 1928. Ethn. 39. évf. 138.p. Ecczer egy magyarföldi atyafi... /Klézse, Moldva; 1885./ Utánközlés: Nyr. 14. évf. 42.p.
2. KOCSIS Lajos, EA 501. 87-93.pp. A magyar csikós párbaja a német katonatiszttel. /Nagyszalonta, Bihar m.;/
3. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 82.sz. Kelemen. /Székelyföld, 1940-1960/
4. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 83. A sommer. /Székelyföld, 1940-1960/
5. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 83-84.pp. Azt mán én es tudom! /Székelyföld, 1940-1960/
6. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 85-86.pp. Hogyan lett a vizgödörből kút? /Székelyföld, 1940-1960/
7. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 103.p. 1.sz. Idegen szavak félreértésén alapuló népi tréfák. /Szék, Kolozs m., R.; 1960./
8. FARAGÓ József, ed. VÖÖ Gabriella gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 103-104.pp. 2.sz. A falusi Pesten. /Kolozsvár, Kolozs m., R.; 1969./
9. FARAGÓ József, ed. ENGEL Károly gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 104.p. 3.sz. Mahlzeit. /Kolozsvár, Kolozs m., R.; 1969./
10. FARAGÓ József, 1971. NyIrK. 15. évf. 104.p. 4.sz. Pardón. /Nagymoha, Brassó m.; 1967./ VÖÖ Gabriella, 1981. 208.p. Pardon.
11. FARAGÓ József, ed. BARABÁS Irma gy., 1971. NyIrK.15.évf. 104-105.pp. A pertu. /Székelykeresztúr, Hargita m.,R.; 1958./
12. FARAGÓ József ed., 1971. NyIrK. 15.évf. 105.p. 6.sz. Szarkóma. /Kolozsvár, Kolozs m., R.; 1969./

13. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 105-106.pp. 7.sz. Az isztováta. /Szék, Kolozs m.; 1960./
14. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 106.p. 8.sz. Das Missverständnis./Szászrégen, Maros-Torda m., R.; 1966./
15. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15.évf. 106-107.pp. 9.sz. Nállunk termett./Szék, Kolozs m.,R.; 1961./
16. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 107.p. 10.sz. Farkasjárás. /Szék, Kolozs m., R.; 1960./
17. FARAGÓ József, ed. NAGY Olga gy., 1971. NyIrK. 15.évf. 107-108.pp. 11.sz.Ez is megtörtént./Szék,Kolozs m., R.;1960./
18. FARAGÓ József, 1971. NyIrK. 15. évf. 108.p. 12.sz. Románok magyar köszönése. /Gyoszény, Bákó m., R.; 1958./
19. FARAGÓ József, ed. VÖÖ Gabriella gy., 1971. NyIrK.15.évf.108-109.pp. 14.sz. A falusi Pesten. /Kolozsvár, Kolozs m., R.; 1969./
20. FARAGÓ József, ed. ENGEL Károly gy., 1971. NyIrK. 15. évf. 109.p. 15.sz. Ça roule. /Kolozsvár,Kolozs m., R.; 1969./
21. FARAGÓ József, ed. MEZEI Barna gy., 1971. NyIrK. 15.évf. 109-110.pp. 16.sz. Káposztavásárlás Amerikában. /Szilágyballa, Szilágy m., R.; 1968./
22. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 47.p. 10.sz. Hajlik meg ott. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; gyi.: -/

AaTh 1699B A megváltozott sorrend

(The Changed Order; H -; BN -)

Az ujoncok az idegen nyelvű kérdésekre bemagolják a választ. Az összecserélt sorrend a válaszadóban zürzavart okoz.

1. KÓNYI János, 1796. II. 52-53.pp. 81.sz.
   1981. II. 212-213.pp. 80.sz. Cim nélkül.

BN 1700* Ördöggel kártyázó bolond

(H -)

Együgyű legény az egyház teheneinek őrzése közben este ördöggel kártyázik és pénzt nyer tőle. Az ördög nem adja oda, hanem elfut. A bolond a templomban keresi az ördögöt és a szentképektől tanácsot kér, akik nem válaszolnak. Mérgében összetöri őket.

1. MERÉNYI László, 1861.II.213-228.pp. Bolond Jankó. BN 1700* + AaTh 326 + AaTh 330B + MNK 1643A* + AaTh 1537
2. ISTVÁNFFY Gyula, 1903. 97-106.pp. Bolond Jankó, meg az ördög. /Palócföld, Heves m.; 1890./ MNK 1643A* (BN 1700* + AaTh 330B) + AaTh 1537

AaTh 1702 Anekdoták dadogókról

(Anecdotes about Stutterers; H -; BN -)

Két dadogó találkozik és egyik azt hiszi, hogy a másik utánozza őt.

1. VÖÖ Gabriella ed., NAGY Olga gy., 1969. 263-264.pp. A nyekegők. /Marosmagyaró, Maros m., R.; 1966./
2. VÖÖ Gabriella, 1969. 262.p. A dadogós János bácsi. /Ótelek, Temes m., R.; 1967./

AaTh 1702A* Szükszavú beszélgetés

(A Laconic Conversation; H -; BN -)

Két szófukar ember félszavakból megérti egymást.

Irodalmi változatok:

GYÖRGY Lajos, 1938. 134-135.pp. 72.sz. Élénk csevegés. /Jókai Mór 1854. Országos Nagy Naptárja nyomán./

JÓKAI Mór, 1856. 222.p. Cim nélkül.
VAJDA János, 1876. 182.p. A hallgatag.
AZ ÜSTÖKÖS, 1879. 428.p. Telivér angolság.
1886. 15.sz. 7.p. Angolosan.

Irodalom:

KATONA Lajos, 1902. Ethn. 13. évf. 93-94.pp. Salamon és Markalf. XV. századi francia feljegyzés - irodalmi adalék az anekdota családfájához.
KATONA Lajos, 1902. Ethn. 13. évf. 377-378.pp. Salamon és Markalf - irodalmi adalék.
GYÖRGY Lajos, 1934.147-148.pp. 109.sz.Kései válasz.
GYÖRGY Lajos, 1938.134-135.pp. 72.sz.Élénk csevegés.

MNK 1711A* Ha te ütöd az én gazdámat, én is ütöm a te gazdádat

(H -; BN -)

Két zsidó rosszul bánik a kocsisával, de egyik kocsis sem meri a gazdáját megverni, félve bosszújától. Úgy adódik, hogy egymással szembe hajtanak, és a megbeszélés szerint egyik sem tér ki a másiknak, hanem összeakaszkodnak és jól elverik egymás gazdáját.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 137-138.pp. 31.sz. Ha te ütöd az én gazdámot... /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 203.p. 69.sz. Ha te ütöd az én zsidómat, én is ütöm a te zsidódat. /Szeged, Csongrád m.; 1914./

MNK 1713* Hogyan egyék az ember

(H -; BN -)

Egy ember a vendégétől azt kérdezi, hogy hogyan akar enni, úgy mint a malac, vagy úgy mint a ló és a tehén. Mikor a vendég úgy akar enni mint a ló és a tehén, akkor a gazda csak az étkezés végén akar neki italt adni.

1. NAGY József, 1913. Nyr. 42. évf. 191.p. Adoma. /Gyöngyös, Heves m.; 1913./

AaTh 1718x Az Isten nem érti a tréfát

(God Can't Take a Joke; H -; BN -)

Cigány nagy bajában Istenhez kiált segítségért és a hálája jeléül valamit ígér Istennek, de mikor már túl van a veszélyen, megtagadja az ígéretét. Rövidesen vízbe esik, vagy más baj történik vele, erre bánatosan azt mondja: "Jaj Istenem, tevéled még tréfálni sem lehet."

1. SZENDREY Ákos, EA 616. 173.p. 22.sz. A cigán mikor szalonnát lopott. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
2. IMREH Lajos, 1985. 108.p. 272.sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, Háromszék m.; 1930-as évek/
3. KATONA Imre, EA 8170. 320-321.pp. 9.sz. Cím nélkül. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./
4. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy V-VI./ I. köt. 160.p. 14.sz. Mikor a cigány szalonnát lopni volt. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
5. KATONA Imre, EA 4094. 275.p. Cím nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
6. ERDÉSZ Sándor, EA 6312. 32.p. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
7. VÖÖ Gabriella, 1969. 258.p. Ígérd meg, ne add meg. /Csíkverebes, Csík m., R.; 1962./

Irodalmi változatok:

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 102.p. 300. sz. Cigányadomáink.

HEGEDÜS Lajos, 1857. 67-68.pp. A czigány farába üt a villám. /Eltér./

VAS Gereben, 1888. 464.p. Adomák.

TRUFÁK A PAPOKRÓL
AaTh 1725-1874

A lóvátett pap
AaTh 1725-1774

AaTh 1725 Az ördöngös szolga

(The Foolish Parson in the Trunk; H 1725; BN 1725)

I. A ravasz szolga /szolgává lett ördög/ a szántásból gazdája mellől mindennap hazaszalad s gazdasszonya udvarlóját megtréfálja s megfizetteti.

II. A megtévesztett asszony az ebédet udvarlója /a pap/ helyett férjének viszi.

III. A szolga, az udvarló, az asszony és a még mit sem sejtő gazdája között félreértést okoz, minek következtében a rosszat gyanító asszony és az udvarló futni kezdenek, a szintén félrevezetett férj pedig utánuk szalad. Az asszony bevallja a csalfaságát férjének s megígéri, hogy jó útra tér.

IVA. A szolga megcsonkítja a papot s azt a látszatot kelti, mintha az asszony tette volna. A pap bosszúból leharapja az asszony nyelvét, aki attól kezdve "görögül" beszél.

IVB. Az asszony férjét s a szolgáját meg akarja mérgezni. A szolga erről tudomást szerez s a gazdájával együtt halottnak tetteti magát. Az asszony és udvarlója szemük láttára szerelmeskedik egymással. A férj mind a kettőt elveri a háztól.

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, MTAK Kézirat. MS 10.020/V. 11- pp. Cím nélkül. /Gyh.: -; 1863./
2. KRIZA János, 1956. II. 373-379.pp. 46.sz. János a pap szolgája. MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/III. 50-53.ff./Gyh.: -; 1863-1872/
3. HORGER Antal, 1908. /MNGy X./ 35-44.pp. 3.sz. Erős János. /Pürkerec, Brassó m.; 1890-es évek vége/ BN 2.

ORTUTAY Gyula, 1957. 426-434.pp. 29.sz. Der starke Hans.
AaTh 650A (AaTh 1000 + AaTh 1725)

4. HORGER Antal, 1908. /MNGY X./ 384-390.pp. 43. sz. Az ördög mint szolga. /Zajzon, Brassó m.; 1900-1908/
AaTh 810A + AaTh 1725; BN 3.
5. NÉPSZOKÁSOK, versek..
Ismeretlen gyüjtő, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 12b. f. 10. sz. Cim nélkül. /19. század vége/
6. BERZE NAGY János, 1907. /MNGy IX./ 528-537.pp.77. Futyika János. /Pusztahanyi, Heves m.;1904./BN 1.
7. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 103-106.pp. 27.sz. A koma. /Magyarszentmárton, Torontál m.;1914./BN 4.
8. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 136.p. A szolga gyermek. /Szaján, Torontál m.; 1914./
AaTh 1725 + AaTh 1525H4
9. SZENDREY Ákos, EA 616. 188-189.pp. 26.sz. Az ördög meg a szegény ember. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
10. BERZE NAGY János, 1940. 450-452.pp. 247.sz. A furfangos szolga. /Szilágy, Baranya m.; 1935./
11. BORZSÁK Endre, EA 139. 1-2.pp. Cim nélkül. /Kiskunhalas, Bács-Kiskun m.; 1939-1940/ (eltérő)
12. DÉGH Linda, 1942. /ÚMNGy IV./ 190-195.pp. 45.sz. A pap és az ördög. /Bag, Pest m.; 1941./
AaTh 1725 + AaTh 810A
13. KATONA Imre, EA 8170. 380-384.pp. 7.sz. Cim nélkül. /Bogdánd, /v./ Szilágy m.; 1942./
14. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 7-10.pp. 3. sz. János és a biró. /Csikszentdomokos, Csik m., R.; 1944./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III.823-832.pp.326.sz.=
15. HEGEDÜS Lajos, 1952. 25-30.pp. 1.sz. A szerencsés szegény legény. /Lészped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1950./
MNK 1535* + AaTh 1725

16. FÜLÖP István, EA 8260. 30.p. 17.sz. Parasztember és a szolga és a pap. /Pakod, Zala m.; 1952./
AaTh 1725 - AaTh 1361
17. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 7120. 43-47.pp. 12.sz. János szolga. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
18. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 7120.44.sz. A tollás ördög./Tyukod,Szabolcs-Szatmár m.;1956./
19. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 79-81. 11.sz. Szegény ember szolgája az ördög. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
20. BODNÁR Bálint, EA 10137. 103-107.pp. 13.sz. A pap meg az ördög. /Héviz, Zala m.; 1958./
21. ERDÉSZ Sándor, 1968. 421-426.pp. 201.sz. A harangozónak a feleségével jóba vót a pap. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
22. BALASSA Iván, EA 12812. 252-253.pp. 35.sz. Cim nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1961./
23. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 258-267.pp. Cim nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./
AaTh 1725 - AaTh 1361
24. NAGY Olga, 1983. 271-276.pp. 83.sz. A pap és a kurátorné. /Görgényüvegcsür, /v./ Maros-Torda m., R.; 1967./
25. PENAVIN Olga, 1984. /ÚMNGy XIX./ 296-301.pp. 147. sz. Cim nélkül. /Hertelendyfalva, /v./ Torontál m., Ju. /székely/; 1971-1977/
AaTh 1725 * AaTh 1525H4
26. BURÁNY Béla, 1984. 59-61.pp. 25.sz. A szürke az enyém.../eltér/ /Zenta, Bácska, Ju.; 1979./
27. NAGY Zoltán, 1987. 110-113.pp. János nevüt ne fogadj. /Mihálygerge, Nógrád m.; 1983./

Irodalom:

WEHSE, Rainer 1981. Ehebruch belauscht.
EM 3. köt. 1055-1065.pp.

BN 1726A-B Lásd: AaTh 1536B, AaTh 1730

BN 1727A-B Lásd: AaTh 1358A, AaTh 940

BN 1728 Lásd: AaTh 1543

MNK 1728* Az özvegyasszony három udvarlója

(H -; BN -)

Az özvegyasszonyhoz három kérő jár. Mindegyik 100 forintot fizet egy éjszakáért, de az özvegyasszony egész éjszaka dolgoztatja őket. Egyik a kaput csukja, másik a ludakat zárja, harmadik a kéménnyel foglalkozik.

1. MERÉNYI László, 1864. II. 49-72.pp. 2.sz. Ráró Rózsa. /Dunamellék, 1864./
   BENEDEK Elek, 1894-96[6] MMMV III/2. 154-162.pp. 26.sz. Ördög Rózsa.
   AaTh 313C (AaTh 507 ≈ AaTh 400) + (MNK 1728*)
2. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 115.p. Szép asszony furfangja. /Magyarszentmihály, Torontál m.; 1910 körül/
3. MAKRA Sándor, EA 9466. 18-13.pp. 52.sz. A harangöntő szép felesége./Kisújszállás,Szolnok m.;1954/

MNK 1729* A kukoricadaráló barát

(H -; BN -)

A szép menyecskének udvarolni akar egy barát. A menyecske urával összebeszélve meghívja estére. Vacsora közben az ura hazatér, a menyecske ijedtséget színlelve az istállóba vezeti a barátot s egész éjszaka kukoricát daráltat vele. Legközelebb, mikor a barát ismét jelentkezik s a menyecske meghívja, már nem áll kötélnek attól való féltében, hogy ismét kukoricát kell darálnia.

1. ÖSZ János, 1904. Nyr. 33. évf. 299-301.pp. Barátkádenciák. II.sz. /Pócsfalva, Kisküküllő m.; 1904./
   MNK 1729* + AaTh 1537
2. GESZTELYI NAGY László, EA 474. 80-85.pp. 8.sz. Pap sors. /Lövőpetri, Szabolcs-Szatmár m.; 1913./
3. MOLNÁR József, EA 924. 39-40.pp. A szép asszony meg papok. /Csenger, Szabolcs-Szatmár m.; 1929./

4. BERZE NAGY János, 1940. II. 254-255.pp. 83.sz. A kukoricadaráló barát. /Kákics, Baranya m.; 1934./
5. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 25-26.pp. A pórul járt barát. /Székelyföld, 1940-1960/
6. DÉGH Linda, 1942. II. /ÚMNGy IV./ 201-203.pp. 47. sz. Ihaha menyecske. /Bag, Pest m.; 1940-1942/ ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III.833-836.pp.327.sz.=
7. KATONA Imre, 1972. 324-326.pp. A szép juhásznő és a pap. /Kopács, /v./ Baranya m., Ju.; 1972./ KATONA Imre, EA 8218. 503-506.pp.
8. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ I. 354.p. 64.sz. A daráló barát. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
9. DOBOS Ilona, 1962./ÚMNGy X./III.448-449.pp.26.sz. A daráló barát./Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959./
10. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 133-135.pp. Cím nélkül. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
11. VÖÖ Gabriella, 1969. 243-244.pp. A pórul járt cigány. /Árpástó, Beszterce-Naszód m., R.; 1960./
12. VÖÖ Gabriella,
    VÖÖ István gy., 1969. 185-186.pp. A veres boltos. /Gyertyános, Temes m., R.; 1967./
    NAGY Olga, 1983. 297-299.pp.89.sz.A veres boltos.
13. HORVÁTH István, 1971. 276-277.pp. A kajtár pap. /Magyarózd, Maros-Torda m., R.; 1969./
14. BURÁNY Béla, 1984. 79-80.pp. Nyihehehe, menyecske. /Mohol, /v./ Bácska, Ju.; 1978./
15. NAGY Zoltán, 1987. 175-177.pp. A póruljárt barát. /Mátraverebély, Nógrád m.; 1981./
16. UJVÁRY Zoltán, 1986. 78-79.pp. Pap az ágy alatt. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1970-1985./ UJVÁRY Zoltán, 1988. 90. p. 8.sz. =

AaTh 1730 A pap, a kántor és a harangozó a szépasszonynál

(The Entrapped Suitors; H 1730; BN 1726B*)

I. Ravasz menyecske pap, kántor és sekrestyés udvarlóit törbecsalja: ugyanarra az estére, egymáshoz közeleső időpontokra meghívja őket magához.

II. Vendégeit vacsorával kínálja, de mikor az udvarlásra sor kerülne, megjelenik a férje /aki tudott a dologról/. Az asszony elbujtatja a szeretőit.

III. A férj rájuk talál és alaposan elveri őket, még pénzt is követel tőlük. A pap és a kántor tudnak fizetni, de a harangozónak nincs pénze, ezért a férj az ő alfelébe gyertyát dug, s neki kell világítania az asztal mellett ülőknek.

IV. Következő vasárnap istentisztelet közben mind a hárman énekszóval, orgona kísérettel adják elő a történteket.

1. BERZE NAGY János,
   ZSIDÓ Domonkos gy., 1960. 113-115.pp. A csúffá tett szerelmesek. /Hertelendyfalva, Torontál m.; 1887./ BN 2.
   MNK 1730C* - AaTh 1730
2. HORGER Antal, 1908. /MNGY X./ 354-360.pp. 39.sz. A póruljárt szerelmesek. /Tatrang, Brassó m.; 1898-1906/
   AaTh 1730; BN 1.;
3. BERZE NAGY János, 1957. II.600-601.pp.Pap,kántor, harangozó. /Besenyőtelek, Heves m.; 1900./ BN 3.
4. BERZE NAGY János, 1940. II. 456-458.pp. 249.sz. Cifra Marinka. /Szaporca, Baranya m.; 1935./
   AaTh 1730
5. BERZE NAGY János, 1940. II. 458-459.pp. 250.sz. Pap kántor, harangozó a szépasszonynál. /Nagyharsány, Baranya m.; 1934./
6. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 837-843.pp. 328. sz. Szép Mariska. /Piricse, Szabolcs-Szatmár m.; 1938./
7. DÉGH Linda, 1942. II. /ÚMNGy IV./203-208.pp.48sz. Ó de szép vagy Marinka. /Bag, Pest m.; 1941./
8. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy VI./ 50-52.pp. 58. sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941./
   KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 371-373.pp. 96.sz. =
9. BÉRES András, 1967. /ÚMNGy XII./ 376-378.pp. 92.sz. A menyecske és az udvarlók. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./

10. MAKRA Sándor, EA 9296. 253.p. 522.sz. Cím nélkül. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./
11. HEGEDŰS Lajos, 1952. 227-229.pp. Marica szép asszony. /Lábnik, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1950./
12. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 31-33.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
13. NAGY Olga, 1977. 251-252.pp. 119.sz. Máriskó. /Szék, /v./ Kolozs m., R.; 1958./ I-IV. (hiányzik II-III.)
14. NAGY Olga, 1976. 398-405.pp. 75.sz. Papok kátyúja. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./
    AaTh 1730 - AaTh 1536B
15. NAGY Olga,1977. 242-250.pp. 112.sz. A menyecske meg a papok. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./
    AaTh 1730 - AaTh 1536B
16. BALASSA Iván, EA 12812. 283-284.pp. 43.sz. Cím nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1961./
17. NAGY Olga, 1983. 304-313.pp. 92.sz. A tímár meg a papok./Görgényüvegcsür, Maros-Torda m., R.;1965./
    AaTh 1730 - AaTh 1536B
18. VÖÖ Gabriella, 1969. 148-157.pp. 49.sz. A három pap. /Feketelak, Kolozs m., R.; 1967./
    VÖÖ Gabriella, 1981. 346-354.pp. 118.sz. =
    AaTh 1730 - AaTh 1536B
19. VÖÖ Gabriella, 1981. 337-341.pp. 115.sz.
    A szép molnárné. /Szentábrahám, Udvarhely m., R.; 1969. /?//
    AaTh 1730 /eltér/ + MNK 1730D*
20. NAGY Géza, 1985. II. 807-809.pp.135.sz.A szobrász és a három szerelmes. Eltérő. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1969./
21. NAGY Olga, 1983. 299-302.pp. 90.sz. Máriskó és a papi személyek /Koronka, Maros m., R.; 1975./?//
22. BURÁNY Béla, 1984. 104-105.pp.51.sz. A szép szobrásznė.Eltérő./Törökkanizsa,Torontál m.,R.;1977./

Irodalmi változatok:

HISTORIA septem sapientum 94r-95r. latin. In: Sztárai Codex Cod. lat. 25. 1474.

HELTAI Gáspár, ? 1572. XII. Amantes. 1633. XII. Amantes. További XVII.századi kiadások. /EBERUS/, 1573. XII. Amantes. In: Heinrich Gusztáv kiad. 1898. Régi magyar könyvtár V. Bp. 154-162. pp.

Irodalom:

KATONA Lajos, 1912. I. 293. A törbecsalt udvarlók.

AaTh 1730A^{x}1 Az erényes asszony

(Seducer Led into Pigsty; H -; BN -)

I. A cigánynak nagyon megtetszett egy asszony és nagyon vele akart hálni. Egyszer, mikor a férj nincs otthon, az asszony magához hivja a cigányt.

II. Mielőtt a dologhoz látnának, a férj visszajön. Az asszony a meztelen cigányt az istállóba küldi, a tehén mellé, hogy ott négykézlábon borjút imitáljon.

III. A férj tejet akarna inni, de az asszony azt mondja, hogy a borjú elszopta a tejet. A férj kötéllel alaposan megveri a fekete borjút.

IV. A cigány nem kiván többet az asszonyhoz járni.

1. ANDRÁSFALY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 7120. pp. 77.sz. A cigány és biró komája. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
2. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, ERDÉSZ Sándor gy., 1960. III. 730-734.pp. 307. sz. Megölné a borjut egy kanál tejért. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
3. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 131-133.pp. Cim nélkül. /Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./

AaTh 1730A^{x}2 Az erényes asszony

(Seducer Led into Pigsty; H -; BN -)

I. Egy zsidó szemet vetett egy fiatal menyecskére. A menyecske egyszer találkát ad neki, mikor a férje állitólag vásárra ment.

II. Mikor a zsidó a menyecskénél van, hazajön a férj, és az asszony a zsidót hordóba bújtatja.

III. A férj a hordót vásárra viszi és a zsidóval együtt eladja sok pénzért.

1. BANÓ István, 1941./ÚMNGy II./153-154.pp.20.sz. A hordóba fenekelt zsidó./Kárász,Baranya m.; 1940./
2. NAGY Géza, 1985. II. 804-805.pp. 133.sz. A szép asztalosné./Karcsa,Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1970./

MNK 1730C^{x} A tanitó meg a kántor a szépasszonynál "fityfirityelnek"

I. A pap, a tanitó, meg a kántor szeretik a szépasszonyt és kéményen keresztül akarnak hozzá menni, mikor úgy tudják, hogy a férje nincs otthon.

II. Kötelet kötnek a pap derekára és leeresztik, megbeszélve, hogy mikor kétszer azt kiabálja, hogy "fityfirity", akkor húzzák fel.

III. Mikor a papot leeresztik, a gazda a kéményen keresztül tüzes vassal piszkálja a hátsó felét. A pap azonnal kezd fityfirityelni. Felhúzzák. Ez történik a tanitóval is. A kántor figyelmezteti társait, hogy öt egy-két fityfirity-nél ne húzzák fel. Ezért őt a tüzes vas alaposan megégeti.

1. BERZE NAGY János, ZSIDÓ Domonkos gy., 1960. 113-115.pp. A csúffá tett szerelmesek. /Hertelendyfalva, Torontál m.; 1887./
   MNK 1730C^{x} - AaTh 1730
2. BONDÁR György, EA 1879. 26.p. A pap, tanitó meg a kántor. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
3. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 33-34.pp. Cim nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
4. KNÉZY Judit, NIFA 103. 5.sz. Cim nélkül. Eltérő. /Újdombrád, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
5. VÖÖ Gabriella, 1969. 173-175.pp. 57.sz. A ravasz Nancsi. /Csákova, Temes m., R.; 1961./ NAGY Olga, 1983. 279-283.pp. A ravasz Nancsi.

6. DÉGH Linda, EA 7104. pp. Cim nélkül. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
7. NAGY Zoltán, 1987. 222-224.pp. A csúffá tett szerelmesek. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./

MNK 1730D* Kutykurutty - pitypalatty

I. Egy szép asszony szomszédjai a pap és a kántor. Mindketten egy hónapig ostromolják az asszonyt, aki végül ezt elmeséli a férjének.

II. A férje tanácsára az asszony mindkét udvarlójával a házuk mellett lévő búzatáblánál találkozik, mikor a férje kocsmába megy. A papnak azt mondja, hogy a búzatábla felső végéről induljon el, és mondja: kutykuruty, ő pedig az alsó végéről indul és azt mondja majd: pitypalatty. Mindaddig, míg a tábla közepén nem találkoznak. Ugyanezt, csak fordítva mondja a tábla alsó végéről induló kántornak.

III. A pap és a kántor a tábla közepén találkoznak és csodálkoznak, hogy a másik mit keres ott.

1. VÖÖ Gabriella, 1981. 337-341.pp. 115.sz. A szép molnárné. /Szentábrahám,Udvarhely m.,R.; 1969/?// AaTh 1730 /eltér/ + MNK 1730D*
2. NAGY Géza, 1985. II. 805-807.pp. 134.sz. A pap meg a kántor. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1971./
3. NAGY Zoltán, 1987. 177-178.pp. Pittypalatty, putypuruty. /Mátraverebély, Nógrád m.; 1981./
4. UJVÁRY Zoltán, 1986. 77. p. 4.sz. Hars és pitypalatty. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; ismert: Hét, Borsod-Abaúj-Zemplén m.,Felsőváy, Sajórecske, /v/ Gömör-Kishont m. Cs.; 1970-1985./ UJVÁRY Zoltán, 1988. 86. p. 4.sz. =

AaTh 1735 "Aki egyetlen jószágát Istennek adja, tizszeresen kapja azt vissza."

("Who Gives his own Goods shall Receive it Back Tenfold"; H 1735; BN 1735)

I. A pap arról a bibliai szövegről prédikál, hogy "Aki egyetlen jószágát Istennek adja, tizszeresen kapja azt vissza". A szegény ember megszívleli s egyetlen tehenét a papnak ajándékozza.

II. A tehén a csordáról hazajövet a pap tíz tehenét a szegény ember udvarára vezeti. A szegény ember ebben az ige teljesedését látva a teheneket elrekeszti.

III. A pap nem nyugszik bele tehenei elvesztésébe s abban állapodik meg a szegény emberrel, hogy azé lesznek a tehenek, aki hamarabb köszön a másiknak jó reggelt.

IV. A szegény ember kora hajnalban a pap udvarára lopózik s tanúja lesz a pap és gazdasszonya között lejátszódó udvarlási, majd szerelmi jelenetnek. Ezt a reggeli üdvözlés során a papnak is tudomására hozza, aki értvén a szóból átengedi a szegény embernek mind a tizenegy tehenet.

1. GAAl, Georg 1822. 242-267.pp. 10.sz. Wie gewonnen, so zerronnen. /Bécs, Au.; 1822.//eltér/
2. MERÉNYI László, 1863. I. 143-146.pp. 9.sz. A szegény ember, a huszár és a pap. /Dunamelléke, 1863./ BN 1.
3. BOTH Béla, 1877. Nyr. 6. évf. 269-270.pp. A pap meg a czigán. /Győr, Győr m.; 1877./ BN 2.
4. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat.Ir.2-r. 76.ff.A paraszt és plébános. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
5. BERZE NAGY János, 1907./MNGy IX./537-538.pp.78. sz. Egy helyett százat. /Eger, Heves m.; 1904./
6. SÜTŐ Gyula, EA 484. 193- pp. 4.sz. Cim nélkül. /Barkaszó, Bereg m.; 1914./ AaTh 1735 + AaTh 785
7. BERZE NAGY János, 1940.II.459-460.pp.251.sz. Ki mond előbb röggelt./Kisasszonyfa,Baranya m;1935./

8. DÉGH Linda, 1942. II. /ÚMNGy IV./ 144-152.pp. 37.sz. Jézus és a zsidó. /Bag, Pest m.; 1941./ AaTh 753A + AaTh 785 ≈ AaTh 1735
9. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132.pp. 227-228.pp. 48.sz. A cigány egyetlen tehene. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./
10. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 724-726.pp. 305.sz. A cigány és a pap. /Csenger, Szabolcs-Szatmár m.; 1940-es évek/
11. BERECZKI Imre, EA 4145. 31-32.pp. A cigány tehene. /Mezőmegyer, Békés m.; 1948./
12. HEGEDÜS Lajos, 1952. 61-62.pp. A hamis pap. /Lészped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.;1950./
13. ERDÉSZ Sándor, EA 6312. 41-42.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./ MNK 1833C* - AaTh 1735
14. VÖÖ Gabriella, 1981. 361-362.pp. 124.sz. Cím nélkül. /Nagykede, Hargita m., R.; 1958./
15. VÖÖ Gabriella, 1981. 362.p. 125.sz. A pap s a szegény ember tehene. /Szék, Kolozs m., R.;1960./
16. VÖÖ Gabriella, 1969. 166-170.pp. 55.sz. Szegény János és a gazdag pap. /eltér/ /Csíkverebes, Csík m., R.; 1962./
17. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 222-224.pp. Cím nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./ MNK 1833C* - AaTh 1735
18. PENAVIN Olga, 1971. /ÚMNGy XVI./ 478-479.pp. 153.sz. A szegényember és a pap. /Magyar Itabé, Torontál m., Ju.; 1960-1970/
19. UJVÁRY Zoltán, 1986. 109. p. 7.sz. A cigány meg az adakozás. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; ismert: Hét, Ragály, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; Felsőváły, Páskaháza, /v/ Gömör-Kishont m. Cs.; 1970-1985./
UJVÁRY Zoltán, 1988. 127. p. 7.sz. =

AaTh 1736 A fösvény pap

(The Stingy Parson; H -; BN -)

Egy falusi papnál disznóölés van, mikor betér két vándor, akiket nem kínál meg a pap. Mikor a vendégek a disznó testrészekről megkérdezik, hogy mik azok, amik ott lógnak, azt válaszolja, hogy aprószentek és apostolok. Mikor a vándorok másnap reggel elindulnak, azt mondják, hogy nem félnek, mert velük vannak az aprószentek és az apostolok.

1. NÉPMESEGYÚJTEMÉNY, BALOGH György gy., MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 371. Más. 14.p. 4.sz. A fösvény pap. /Apahida, Kolozs m., 1858./

AaTh 1736A A fává vált kard

(Sword Turns to Wood; H -; BN 1615*)

I. Az áruhás király egy kocsmában találkozik egy huszárral, aki a kardját is elissza. A király megkérdezi, hogy mivel fog neki tisztelegni. A katona azt válaszolja, hogy nehezebb helyzetben is volt már.

II. A következő nap a király azt parancsolja ennek a katonának, aki a hüvelybe fakardot tett, hogy fejezze le a jóbarátját. Akkor a katona imádkozni kezd, hogy fává váljon a kardja, hogy ne kelljen a barátját megölni.

1. MERÉNYI László, 1864. II. 110-116.pp. Cím nélkül. /Duna melléke, 1863./ AaTh 612 + AaTh 1736A; BN 1615* 1.
2. VARGA Ignác, 1903. Nyr. 32. évf. 183-184.pp. Mátyás király katonája. /Alsóőr, Vas m.; 1903./ BN 1615* 2.
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 139-140.pp. 58.sz. Mátyás király és a részeges huszár. /Gyopárosi szőlő, Csongrád m.; 1914./ BN 1615* 3.
4. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 242-243.pp. 45. sz. Cím nélkül. /Magyaregregy, Baranya m.; 1941./ ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960.III.168-169.pp.152.sz.=

5. BODNÁR Bálint, EA 10137. 86-92.pp. 9.sz.
Mátyás király és a huszárok. /Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1958./

Irodalmi változat:

KÓNYI JÁnos, (1796. II. 78-80.pp. 146.sz.) 1981. II. 239-240.pp. Cím nélkül.

AaTh 1737 A pap zsákban megy az égbe

Mindig összekapcsolódik a **Mestertolvaj** mesével = **AaTh 1525A**

(The Parson in the Sack to Heaven; H -; BN -)

Mestertolvaj úgy csalja a papot a zsákba, hogy azt hiteti el vele, hogy aki a zsákjába lép, mennyországba jut.

1. IPOLYI Arnold,
BAKOS ANTAL gy., 1914. /MNGy XIII./427-431.pp. 89.sz. Fillinkó. /Szent-Imre, Jász-Nagykún-Szolnok m.; 1847-1858/
AaTh 1525A (AaTh 1525D) (AaTh 1740 + AaTh 1737 + AaTh 804B (AaTh 1063 + AaTh 1072))
2. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék, töredékek, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 15b-16a ff. 22.sz. Cím nélkül. /19.sz. közepe/
AaTh 1525A (AaTh 1737)
3. MERÉNYI László, 1862. II. 173-185.pp. Tilinkó. /Sajó völgye, Borsod m.; 1862./
AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) + AaTh 1535 + AaTh 1962 (AaTh 1882A - AaTh 1881)
4. DÉKÁNY Rafael, EA 2279. 1-12.pp. A kovács és fiai. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.; 1881-1883/
AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
5. HALÁSZ Ignác 1893. Nyr. 22. évf. 378-381.pp. A kitanút zsiván. /Csetény, Veszprém m.; 1893./
AaTh 1525A + AaTh 1737
6. BERDE Mária, R.;
BERDE Ferenc gy., 1937. 69-77.pp. 7.sz. Seprükötő Jakab. /Székelyföld, 1890-es évek/
AaTh 1525A (AaTh 1737)

BERDE Mária, R., é.n. /1941-42/ 57-62.pp. 8.sz.
FARAGÓ József, 1955. 78-85.pp. (9.sz.) =

7. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir.4-r. 367/I.112-113. pp. 16.sz. A két tolvaj. /Bereg m.; 1890 körül/
AaTh 1525D + AaTh 1737
8. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 116-120.pp. 20.sz. Tilinkó. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
AaTh 1525A + (AaTh 1740 + AaTh 1737)
9. KRESZ Mária, EA 4696. 6-8.pp. 3.sz. Göröncös a mennyország útja./Körösfő,Kolozs m., R.; 1941./
AaTh 1525A + AaTh 1737 + AaTh 1358A
10. KRESZ Mária, EA 4696. 12.p. 5.sz. Cím nélkül. /Körösfő, Kolozs m.; 1941./
AaTh 1525A - AaTh 1737
11. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
DOBOS Ilona gy., 1960. III. 592-604.pp. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ I. 274-283.pp. =
AaTh 654 + AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
12. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ III. 432-438.pp. 21.sz. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.;1953./
AaTh 654 + AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
13. SZURMIN-ROMENDA, EA 13060. 15-20.pp. 4.sz. A legnagyobb tolvaj. /Miskolc-Tatárdomb, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1962./
AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) + AaTh 804B (AaTh 1063 + AaTh 1084 + AaTh 1071)
14. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 249-257.pp. Cím nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./
AaTh 1525A + AaTh 1737
15. HORVÁTH István, 1971. 263-266.pp. Pimpó. /Magyarózd, Maros-Torda m., R.; 1960-as évek /?//
AaTh 1525A + AaTh 1737
16. NAGY Zoltán, 1987. 93-98.pp. A hires zsiványi. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./
AaTh 1525A (AaTh 1737 + AaTh 1740)

AaTh 1739 A terhes pap

(The Parson and the Calf; H -; BN -)

I. Egy beteg embernek a vizeletét szolgája orvoshoz akarja vinni, de útközben kiboritja és egy ellős tehén vizeletével pótolja. Az orvos azt állapitja meg, hogy akitől a vizelet volt, terhes.

II. A beteg nagyon szégyelli magát és elmegy a falujából. Egy helyen szállást kap.

III. A szállásadónak a tehene megellik és a kisborjút a beteg szobájába viszi melegedni. Mikor felébred a beteg, azt hiszi, hogy ő ellett borjút, elmegy és magával viszi a borjút is.

1. OLOSZ Katalin, 1972. 151-153.pp. Az okos ember felesége. /Udvarhelyszék, 1898 körül/
   AaTh 1381A + AaTh 1739 + AaTh 1281A
2. BERZE NAGY János, 1940. II.460-461.pp.252.sz. A viselős pap./eltér//Püspökbogád,Baranya m.;1935./
3. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 402.p. 115.sz. A terhes pap. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
4. NAGY Olga, 1976. 446-447.pp. 88.sz. Megborjúzott a csizmadia. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
5. BOSNYÁK Sándor, EA 12884 78-80.pp. 30.sz. Kolokán Mátyás. /Siklós, Baranya m.; 1959./
   AaTh 1408 + AaTh 1739
6. BALASSA Iván, EA 12812. 302-303.pp. 49.sz. Cim nélkül./Mikóháza,Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
7. VÖÖ Gabriella, 1969. 178-180.pp.59.sz. A nagyhasú cipész. /Feketelak, Kolozs m., R.; 1967./
8. NAGY Zoltán, 1987. 152-154.pp. A megborjadzott ember. /Kishartyán, Nógrád m.; 1979./
   AaTh 1739 (AaTh 1281A)

AaTh 1740 Gyertyák a rákokon

Soha nem önálló, általában ezt követi AaTh 1737

(Candles on the Crayfish; H -; BN -)

A pap és a sekrestyés a templomban rákokat találnak, amelyeknek hátán gyertya ég. Ezt a világ vége jelének tartják, és el akarnak menekülni.

1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 325-328.pp. 18.sz. Zsivány Gyuri. /Hn.; 1840-es évek/ Eltér.
   MNK 1829C** + AaTh 1525D + AaTh 1525A (AaTh 1740)
2. IPOLYI Arnold,
   BAKOS Antal gy., 1914. /MNGy XIII./ 427-431.pp. 89.sz. Fillinkó. /Szent-Imre, Jász-Nagykún-Szolnok m.; 1847-1858/
   AaTh 1525A (AaTh 1525D/AaTh 1740 + AaTh 1737/ + AaTh 804B (AaTh 1063 + AaTh 1072))
3. MERÉNYI László, 1862. II. 173-185.pp. Tilinkó. /Sajó völgye, 1862./
   AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) + AaTh 1535 + AaTh 1962 (AaTh 1882A - AaTh 1881)
4. DÉKÁNY Rafael, EA 2279. 1-12.pp. A kovács és fiai. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.; 1881-1883/
   AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
5. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 116-120.pp. 20.sz. Tilinkó. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ Eltér.
   AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
6. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
   DOBOS Ilona gy., 1960. III.592-604.pp.280.sz. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
   DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ I. 274-283.pp. Huncfut Jankó.
   AaTh 654 + AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
7. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 432-438.pp.III.21. sz. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.; 1953./
   AaTh 654 + AaTh 1525A + AaTh 1740 + AaTh 1737
8. SZURMIN-ROMENDA, EA 13060. 15-20.pp. 4.sz. A legnagyobb tolvaj. /Miskolc-Tatárdomb, Borsod-Abaúj-Zemplén m; 1962./
   AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) + AaTh 804B + (AaTh 1063 + AaTh 1084 + AaTh 1071)
9. VÖÖ Gabriella,
   FARAGÓ József gy., 1981.252-253.pp.57.sz. A cigány és a rák. /Bogdánfalva, Moldva, R.; 1956./
   AaTh 1630A* + AaTh 1740

10. NAGY Zoltán, 1987. 93-98.pp. A hires zsivány. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./
AaTh 1525A (AaTh 1737 + AaTh 1740)

Irodalom:

KRETZENBACHER, Leopold 1963. 141-153. pp. Anton Bruckner und die Lichtkrebse.
In: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde.66.Bd.
KRETZENBACHER, Leopold 1964. 171-184. pp. Frühe italienische und französische Zeugnisse zum Humanistenschwank vom Betrug mit den Lichtkrebsen
In: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde.67.Bd.

AaTh 1741 A pap vendégei és a megevett tyúkok

(The Priest's Guest and the Eaten Chickens; H -; BN 1389x)

I. A szolgáló vagy a fukar asszony nem akar a férje vendégének adni az ebédre készitett csirkékből.

II. A vendéget azzal riasztja el, hogy férje feni a kést, hogy a vendég fülét levágja, a férjének pedig azt hazudja, hogy a vendég ellopta a két ebédre készitett tyúkot.

III. A vendég elfut. Utána a gazda a késsel a kezében, hogy legalább az egyik tyúkot visszaadja.

1. VIKÁR Béla, 1905. /MNGy VI./ 275-276.pp. 2. sz. A két koma. /Bodrog, Somogy m.; 1880-1889/
2. HORVÁTH Endre, 1906. NyF. 143-144.pp. 34.sz. A szeginy embör meg a felesége. /Lovászpatona, Veszprém m., én./
3. KATONA Imre, EA 4094. 361-362.pp. Cim nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
4. NAGY Olga, 1976.299-301.pp.46.sz. A gazdag ember s a ravasz szakácsné. /Szék, Kolozs m., R.;1960./

Irodalmi változatok:

KÓNYI János (1796. I. 42-43.pp. [52.sz.]) 1981. I. 44.p. Cim nélkül.
MAGYAR és Erdély Országi Új és O Váci Kalendárium 1825.

ESZTERGOMI Kalendárium 1836.
vö.: GRIMM, 1979. 273-275. pp. 77.sz. Die kluge Gretel.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 183.p. 174.sz. Perdices
GYÖRGY Lajos, 1938. 57-58.pp. 26.sz. Csalárd asszony. Vö. Kónyi János 1782² = 1796. I. 42.

AaTh 1750A A tanulni küldött kutya

(Sending a Dog to be Educated; H -; BN -)

I. Egy paptól sok pénzt csal ki egy ember azzal, hogy a kutyáját beszélni tanitja. Közben a kutyát megöli.

II. Mikor a pap követeli, hogy hallani akarja, mennyit tanult a kutya, azzal a mesével jön a csaló, hogy véletlenül a kutyát agyonütötte, mikor csak el akarta hallgattatni, mert útközben a kutya fecsegni kezdett a pap viszonyáról a kántornéval.

1. GÖNCZI Ferenc, 1948. 319-320.pp. 13.sz. A pap kutyája. /Páka, Zala m.; 1895-1905/
2. PENAVIN Olga, 1984. II. /ÚMNGy XIX./ 40-41.pp. 14.sz. A plébános kutyája. /Becse, Bácska, Ju.; 1971-1977/
3. NAGY Zoltán, 1987. 99-101.pp. Sajó kutya. /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1977./

A PAP ÉS A SEKRESTYÉS
AaTh 1775-1799

MNK 1775A* Az éhes katona

(H -; BN -)

I. Két katona egy öreg házaspárnál van szálláson. Az egyik éjszaka éhes lesz és a konyhában babot vagy kását eszik.

II. Társát is meg akarja kínálni, de tévedésből az öregasszonyhoz megy és az ő meztelen fenekére dobál néhány kanál ennivalót.

III. Mikor az öregember meg akarja ölelni a feleségét, a lába közé nyúl és azt hiszi, hogy a felesége beszart.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 184-186.pp. 59.sz. Az okos leány és a katonák./Magyarszentmárton, Torontál m.; 1913./
MNK 1775A* + MNK 1444*
2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 115.p. 19.sz.
A bocskordi király kitette a ludamenti királyt.
/Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
AaTh 1544A* + MNK 1775A*
3. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 742-748.pp. 190.sz. Cím nélkül. Eltérő. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./
AaTh 1311 + AaTh 1685 + MNK 1775A*
4. KATONA Imre, EA 4094. 388-390.pp. Cím nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
5. ERDÉSZ Sándor, EA 6312. 26-27.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
6. DÖMÖTÖR Ákos, NIFA 16/1. 18.p. 80.sz. Cím nélkül. /Nyírtura, Szabolcs-Szatmár m.; 1960./

AaTh 1777A* A rossz gyóntatószék

(I Can't Hear You; H -; BN -)

I. Pap gyóntatja a sekrestyést /a cigányt/, akiről feltételezi, hogy lopja a misebort vagy a templomi pénzt. De a gyóntatandó azt válaszolja, hogy a gyóntatószékben nem lehet hallani semmit.

II. A pap nem hiszi el, hanem helyet cserél a sekrestyéssel /a cigánnyal/. A sekrestyés azt kérdezi a paptól, hogy ki jár a feleségéhez, és akkor a pap is rájön, hogy a gyóntatószékben nem lehet hallani semmit.

1. BODNÁR Bálint, EA 9650. 31- pp. A cigány meg a pap. /Lövőpetri, Szabolcs-Szatmár m.; 1955./
2. NAGY Olga, 1976. 448.p. 89.sz. A gyóntatószék. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
3. BALASSA M. Iván, EA 12812. 288-289.pp.45.sz. Cím nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj Zemplén m.;1961./
4. VÖÖ Gabriella, 1969. 236-237.pp. A gyónás. /Ketesd, Kolozs m., R.; 1967./
VÖÖ Gabriella, 1981. 364.p. 128.sz. =
5. UJVÁRY Zoltán, 1982. 25-26.pp. A cigány gyóntatja a papot. /Dernő, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; ismert: Mikolcsány, Sajórecske, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; 1970-1980./
UJVÁRY Zoltán, 1986. 106.p. 2.sz.=
UJVÁRY Zoltán, 1988. 123-124.pp. 2.sz.=

AaTh 1790 Álom gyanánt elmondott lopás

(The Parson and Sexton Steal a Cow; H -; BN 1790)

I. A pap és a cigány együtt ellopják a bíró tehenét, levágják és a húson megosztoznak.

II. Mikor a cigánynál elfogy a hús, zsarolni kezdi a papot, és mikor az már nem tud fizetni, a cigány beárulja a bírónál. A megijedt papnak viszont megígéri, hogy ha fizet neki még ezer forintot, megmenti.

III. A tárgyaláson csak a cigány beszél, aki őszintén elmondja a lopást és kezdi mesélni az osztozkodást: "Mikor a pacsalt fogunk közé vettük, ő is húzta, én is. A pacsal a fogam között elsakadt, én meg hanyatt vágódtam. Erre felébredtem."

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 607.p. A ravasz cigány. /Eger, Heves m.; 1904./
2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 99-101.pp. 25.sz.
A cigány, a pap és a bíró. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1914./

3. BERZE NAGY János, 1940. II. 468-469.pp. 256. sz. A pap borgyúja. /Bogdása, Baranya m.; 1936./
4. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132.166.p. 36.sz. A pap tehene. /Csikszentdomokos, Csik m., R.;1944./
5. KUNTÁR Lajos, 1955. 97-98.pp. A cigány és a pap. /Csákánydoroszló, Vas m.; 1950-es évek/
6. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 51-53.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
7. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 39-41.pp. Cím nélkül. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
8. VÖÖ Gabriella, 1981. 284-286.pp. 95.sz. Kolbászlopás. /Türe, Kolozs m., R.; 1971./

AaTh 1791 Fájóslábú pap a harangozó hátán

(The Sexton Carries the Parson; H -; BN 1791)

IA. A templomban tolvajok éjszaka diót törnek míg várnak a társukra, aki birkát ment lopni. A harangozó a templomból hangokat hall, és azt hiszi, hogy az ördög van ott bent.

IB. A harangozó a pap kertjében zöldségeket lopó ostoba asszonyt ördögnek hiszi.

II. A harangozó a paphoz siet és kéri, hogy jöjjön és űzze ki az ördögöt. A pap fél és azt mondja, hogy fáj a lába, nem tud menni. A harangozó a papot hátára kapja és úgy mennek az ördöghöz.

IIIA. A tolvaj(ok) azt hiszi(k), hogy a társ(uk) jön vissza a báránnyal a hátán és kiabálni kezdenek: "Hozd csak, jó lesz a farka töve káposztába."

IIIB. A tolvaj(ok) azt kiabál(ják): "Itt a kés a kezemben, el ne ereszd, mindjárt elvágom a nyakát."

IV. A fájóslábú pap ijedtében leugrik a harangozó hátáról és olyan fürgén szalad haza, hogy a harangozó nem tudja utolérni.

1. WEISZ József, 1874. Nyr. 3. évf. 278.p. A boszorkány. /Szentgál, Veszprém m.; 1874./

2. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir.4-r.367/I. 108-110. pp.3.sz.A bolondos asszony./Bereg m;1890-es évek/ AaTh 1541 + AaTh 1293A* + AaTh 1383 + AaTh 1791 + AaTh 1525H4
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 101-103.pp. 26.sz. A fájóslábú mester a harangozó hátán. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1914./ AaTh 1791 + AaTh 1838
4. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I.206-207.pp.116.sz.A lelkek esznek. Eltér. /Csóka, Torontál m.; 1914./
5. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 116.p. A tökmag. /Magyarszentmárton, Torontál m.; 1910-es évek./ AaTh 1293A* + AaTh 1386 + AaTh 1383 + AaTh 1791
6. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 121.p. Fele sülve, fele főve./Magyarszentmárton,Torontál m.;1910-es évek/ AaTh 1383 + AaTh 1791
7. MOLNÁR József, EA 924. 49-50.pp. A cigány püspök. /Csenger, Szabolcs-Szatmár m.; 1928./ AaTh 1791 + AaTh 1526
8. BERZE NAGY János, 1940. II. 470-471.pp. 257.sz. A fájóslábú pap. /Hosszúhetény, Baranya m.;1934./
9. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 15-16.pp. A bolondos asszony és a férje./Rétköz,Szabolcs-Szatmár m;1941/ AaTh 1383 + AaTh 1293A* + AaTh 1530* + AaTh 1791
10. BÉRES András, 1967. 337-339.pp. 76.sz. Ricuné. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ BÉRES András, EA 6001. 624-627.pp. 120.sz. AaTh 1383 + AaTh 1530* + AaTh 1791
11. BODNÁR Bálint, 1980. 154-157.pp. 22.sz. A bolond asszony. /Nyírlövő, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./ AaTh 1293A* + AaTh 1211 + AaTh 1386 + AaTh 1383 + AaTh 1791
12. BODNÁR Bálint, EA 9918. 66-68.pp. A pap meg az ördögök. /Komoró, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
13. BODNÁR Bálint, EA 10095. 82-90.pp. 9.sz. A dologtalan feleség. /Gégény,Szabolcs-Szatmár m.;1958./ AaTh 1370 (AaTh 1383 + AaTh 1530* + AaTh 1791) + AaTh 1371** + AaTh 1405 + AaTh 1730B*

14. VÖÖ Gabriella, 1981. 212-213.pp. 34.sz. Cim nélkül. /Székelykeresztúr, Hargita m., R.; 1958./
15. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 251-254.pp. I. 32.sz. A lusta asszony nem ismer magára. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
AaTh 1383 + AaTh 1386 + AaTh 1791
16. VÖÖ Gabriella, 1981. 328-331.pp. 111.sz. A tollas ördög. /Nagykede, Hargita m., R.; 1960./
AaTh 1383 (AaTh 1791)
17. BALASSA M. Iván, EA 12812. 325-327.pp.64.sz.Cim nélkül. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.;1961./
AaTh 1383 + AaTh 1525H$_4$ + AaTh 1791
18. VÖÖ Gabriella, 1969. 143-145.pp. A három cigány. /Görgényüvegcsür, Maros-Torda m., R.; 1965./

Irodalmi változatok:

JÓKAI Mór, 1856. 188-190.pp. 8.sz. Cim nélkül.
1872. 184-185.pp.165.sz.A tolvaj a sekrestyében.
1904. 177-179.pp. 165.sz. =
= DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 98.p. 220.sz. Cigány-adomáink c. tanulmányában.
VAS Gereben, 1856. 77.p. Cim nélkül.
1887. X. köt. 331-333.pp. Cim nélkül.
GYÖRGY Lajos, 1938. 229-230.pp. 135.sz. A podagra gyógyszere. /1856./
vö.: WICKRAM, Georg (1555), 1968 /^{2}1979/. 106-108.pp. 56.sz. Wie zwen dieb einem pfaffen das podegram vertrieben
vö.: GRIMM, 1979. 215-220.pp. 59.sz. Der Frieder und das Katherlieschen.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 185-186.pp. 180.sz. Podagra.
GYÖRGY Lajos, 1938. 229-230.pp. 135.sz. A podagra gyógyszere.

AaTh 1792 A fösvény pap disznaja

(The Stingy Parson and the Slaughtered Pig;H -;BN -)

A fösvény pap nem akar senkinek kóstolót küldeni leölt hizójából. A sekrestyés azt tanácsolja, akassza ki a kertbe, s mondja azt mindenkinek, hogy a disznót ellopták. Maga a sekrestyés lopja el.

1. BEKE Ödön, 1904. Nyr. 33. évf. 240-242.pp. A mester meg a pap. /Acsád, Veszprém m.; 1904./
AaTh 1792 + AaTh 1536A

Irodalmi változatok:

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 373. Küldjünk csak hurkát!
GYÖRGY Lajos, 1938. 222-223.pp. 131.sz. Küldjünk csak hurkát! /1789./

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 187.p. 183.sz. Porci furtum.

EGYÉB TRUFÁK A PAPSÁGRÓL VAGY SZERZETESRENDEKRÖL
AaTh 1800-1849
TRUFÁK A GYÓNTATÓSZÉKRÖL Vö. AaTh 818*
AaTh 1800-1809

AaTh 1804 Szándék annyi mint a cselekedet

(Imagined Penance for Imagined Sin; H -; BN -)

I. Egy ember gyónás közben azt mondja a papnak, hogy el akart valami bűnt követni, de megakadályozták. A pap azt válaszolja, hogy szándék annyi mint cselekedet.

II. Ezt az embert a pap később dolgozni hívja, de ő csak pipázik egy fa alatt. Mikor a pap megkérdezi, hogy miért nem dolgozik, azt válaszolja, hogy a szándék annyi mint a cselekedet.

1. VÖŐ Gabriella, 1969. 254.p. A cigány és a pap. /Csíkverebes, Csík m., R.; 1962./
VÖŐ Gabriella, 1981. 360-361.pp. 123.sz. A cigány meg a pap.

Irodalmi változatok:

KÓNYI János, 1796. I. 62.p. [78.sz.]
1981. 62.p. Cím nélkül.
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 104.p. 332/b. számú változatai.
PESTI Kalendárium, 1812.
VIG Dezső, 1858. 8-9.pp. Szándék annyi mint a cselekedet.
HEGEDÜS Lajos, 1870. 40.p. 66.sz. Szöget szöggel.
VAJDA János, 1876. 161-162.pp. Szándék annyi mint a cselekedet.
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 104.p. 332/a. sz. változatai.
HEGEDÜS Lajos, 1870. 8.p. 8.sz. Czigány okoskodás.
TÓTH Béla, 1898-1906. I. 343-345.pp. Préda.

AaTh 1804B Szagért hang

(Payment With the Clink of Money; H -; BN -)

I. Egy szegény ember a vendéglőben az ételgőzben akarja megpuhítani száraz kenyerét. A vendéglős pénzt kér érte, és mikor a szegény ember nem akar fizetni, a bíróságra kerül az ügy.

II. A bíró fogja a garast, amelyet a vendéglős követel és azt mondja: "Itt a garas, itt a garas" és közben az asztalra ejti a pénzt. De mikor a vendéglős hozzá akar nyúlni visszaadja azt a szegény embernek, mert az étel gőzéért a garas pengése a fizetség.

Irodalmi variánsok:

VÁCI Kalendárium 1804. 5.sz.
BUDAI Kalendárium 1806.
AZ ÜSTÖKÖS 1862. 190. Cím nélkül.
HERKÓ Páter 1898. 50.sz. 4.
1899. 48.sz. 7.
TÓTH Béla 1898-1906. V. köt. 45.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 203.p. 215.sz. Szagért hang.
1938. 213-214.pp. 127.sz. Szagért hang. /1874./

AaTh 1805* A vöröshajú gyerekek

(The Priest's Children; H -; BN -)

I. Pap azt követeli egy tolvajtól, aki ellopta az ő lovát, hogy gyónja meg a bűnét a szószéken nyilvánosan. A tolvaj megígéri.

II. Másnap a nyilvános bűnvallás előtt a pap kihirdeti, hogy minden igaz, amit a tolvaj mondani fog. A tolvaj azt közli a hallgatókkal, hogy a falu minden vöröshajú gyerekének a pap az apja.

1. FARAGÓ József,
NAGY Olga, gy., 1953. 147-148.pp. A pap és a vereshajú gyermekek. /Köbölkút, Beszterce-Naszód m.;R.; 1945./
NAGY Olga, 1983. 303-304.pp. A pap és a vereshajú gyermekek.

2. MAKRA Sándor, EA 9466. 29.p. 55.sz. A pap meg a cigány. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1954./
3. VÖÖ Gabriella, 1969. 236-237.pp. A plébános és a tolvaj. /Csákova, Temes m., R.; 1961./
4. BALASSA M. Iván, EA 12812. 314.p. 56.sz. Cím nélkül./Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./

AaTh 1807 A félrevezető gyónás

(The Equivocal Confession; H -; BN -)

I. Mikor a cigány elmegy gyónni a paphoz, a konyhában lát káposztában főni egy nagy disznólábat, amit kiszed és a kabátja alá rejt.

II. Mikor gyónni megy, egyik bűnének azt mondja, hogy nem engedte a disznót a káposztához, hanem kitéritette. A pap ezt jó tettnek mondja.

1. FAZEKAS István, EA 1878. 77-78.pp. 16.sz. Cím nélkül. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915/
2. VÖÖ Gabriella, NAGY Olga gy., 1981. 256.p. 62.sz. A cigány gyónása. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./ AaTh 1807 + AaTh 1807A1
3. UJVÁRY Zoltán, 1982. 26.p. 3.sz. A cigány meggyónja a káposztát. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m., ismert: Páskaháza, Sajószentkirály, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; 1970-1980./ UJVÁRY Zoltán, 1986. 107.p. 3.sz. = UJVÁRY Zoltán, 1988. 124.p. 3.sz. =

AaTh 1807A1 A cigány gyónása (órát lop)

(Owner has Refused to Accept it; H -; BN -)

A cigányfiú gyónás közben ellopja a pap óráját. Mikor a pap megigérteti vele, hogy a lopott tárgyat visszaadja tulajdonosának a cigány, átnyújtja a papnak az órát. A pap nem tudván, hogy a sajátjáról van szó, nem veszi vissza.

1. VÖÖ Gabriella, NAGY Olga gy., 1981. 256.p. 62.sz. A cigány gyónása. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./ AaTh 1807 + AaTh 1807A1

2. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. k. 320-321.pp. 174. sz. A cigányfiú elment a papnál áldozni. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
3. VÖÖ Gabriella, 1969. 248-249.pp. Lopok. /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./ AaTh 1807A2 + AaTh 1807A1
4. UJVÁRY Zoltán, 1982. 25.p. 1.sz. A cigány és a plébános úr órája. /Lévárt, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; ismert: Alsószuha, Hét, Ragály, Borsod-Abaúj-Zemplén m., Felsőfalu, Páskaháza, Sajórecske, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; 1970-1980./ UJVÁRY Zoltán, 1986. 105.p. 1.sz. = UJVÁRY Zoltán, 1988. 123.p. =

Irodalmi változatok:

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 104.p. 334.sz.

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 261-262.pp. 374.sz. El-lopatik a gyóntató Pap órája.

HEGEDÜS Lajos, 1870. 64-65.pp. 117.sz. A bűnbánó czigány.

Irodalom:

MOSER-RATH, Elfriede 1981. Eigentümer weist Gestohlenes zurück.

EM 3. köt. 1180-81.

AaTh 1807A2 A cigány gyónása (órát lop)

(H -; BN -)

Mikor a pap megkérdezi a cigánytól gyónás közben, hogy mi a bűne, a cigány azt válaszolja, lopok. A pap kijavitja: úgy kell mondani, hogy loptam. A cigány úgy is mondja, mert közben már ellopta a pap óráját.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 248-249.pp. Lopok. /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./ AaTh 1807A2 + AaTh 1807A1

2. UJVÁRY Zoltán, 1982. 25.p. 1.sz. A cigány és a plébános úr órája. /Lévárt, /v/ Gömör-Kishont m., Cs., ismert: Alsószuha, Hét, Ragály, Borsod-Abaúj-Zemplén m., Felsőfalu, Páskaháza, Sajórecske, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; 1970-1980./
UJVÁRY Zoltán, 1986. 105.p. 1.sz. =
UJVÁRY Zoltán, 1988. 123.p. =

Irodalmi változatok:
JÓKAI Mór, 1856. 195-196.pp. 17.sz. Cim nélkül.
1872. 192.p. 177.sz. Gyónó cigány.
1904. 185.p. 177.sz. =
In.: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 104.p. 333.sz.

AaTh 1807B Aludni az Isten lányával
(Sleeping with God's Daughters; H -; BN -)

I. A gyónás után a pap büntetésként megtiltja a cigánynak, hogy bort igyon, húst egyen, tollas ágyban aludjon vagy asszonnyal háljon.
II. A cigány zárdába megy, ott kappant eszik, szőlőlét iszik, pelyhes ágyba fekszik és apácával hál.
III. Mikor a pap ezt meghallja, nagyon mérges lesz, mert az apáca az Isten lánya. A cigány azt válaszolja, hogy ő nagyobb úr a papnál, mert Jézusnak a sógora.

1. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, DOBOS Ilona gy., 1960. III. 727-729.pp. 306. sz. A cigány penitenciája. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
AaTh 1630A* + AaTh 1807B
DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 355-356.pp. I. 65.sz. A cigány gyónni megy.

AaTh 1810 Tréfák a katekizmusról
(Jokes about Catechism; H -; BN -)
1. VÖÖ Gabriella, 1969. 261.p. A cigány gyerek és a tanitó. /Csákova, Temes m., R.; 1961./

MNK 1811A* Fiat piscis. (Legyen hal)
(H -; BN -)
A böjti ételek közé az asztalra madárhús vagy máj kerül, amelyet akkor fogyaszthatnak, mikor egy ismert teológus azt mondja róla, hogy "fiat piscis".

Irodalmi változatok:
KATONA Lajos, 1901. Ethn. 12. évf. 22-25.pp. Fiat piscis. /1611./
TÓTH Béla, 1898-1906. II. 272-273.pp. Fiat piscis.

Irodalom:
GYÖRGY Lajos, 1934. 123.p. 68.sz. Fiat piscis.
GYÖRGY Lajos, 1938. 52-53.pp. 23.sz. Fiat piscis.

MNK 1822B* "Áldja meg az isten. . ."
(H -; BN -)
Valakinek azt kivánják, hogy "Úgy áldja meg az Isten, mint suhai malmot", amelybe tizszer egy évben ütött bele az Istennyila.

1. MÉSZÖLY Gedeon, KRESZNERICS Ferenc gy., 1928. Ethn. 39. évf. 221.p. 10.sz. Úgy áldja meg az Isten, mint Tördemitzi malmot. /Dunántúl, 19. század eleje./
2. DUGONICS András, 1820. 34.p. "Áldja meg az Isten, mint a szuhai malmot." /eltér/
MARGALITS Ede, 1897. 30.p. = (csapjon bele a mennykő)
3. BALLAGI Mór, 1850. 155.p. 10.sz. "Úgy áldja meg az isten, mint a tördemiczi malmot."
MARGALITS Ede, 1897. 30.p. = (érje kár)
4. JÓKAI Mór, 1856. 91.p. 7.sz. "Áldja meg az Isten, mint a suhai malmot."
JÓKAI Mór, 1872. 70.p. 32.sz. =
JÓKAI Mór, 1904. 68.p. 32.sz. =
5. VAS Gereben, 1856. 219.p. Cim nélkül.
VAS Gereben, 1887. X. köt. 359.p. Cim nélkül.
6. SIRISAKA Andor, 1891. 10.p. "Áldja meg az Isten mint a suhai malmot."

7. SIRISAKA Andor, 1891. 11.p. "Áldja meg az isten mint a munkácsi szénát."
   MARGALITS Ede, 1897. 30.p. = (érje kár)
8. O. NAGY Gábor, 1966. 464.p. 344.sz. "(Úgy) áldja meg az isten mint a szuhai malmot." /suhai vagy uzorai vagy rég: tördemici, 1966.
9. O. NAGY Gábor, 1966. 652.p. 1230.sz. "Boldogul mint Szuhai malma." /Megáldotta az isten, mint a szuhai malmot./

AaTh 1825 A pappá lett paraszt
(The Peasant as Parson)

AaTh 1825B "Isten igéjét hirdetem"
("I Preach God´s Word"; H 1825B; BN 1825B)

A kistudású pap /papi ruhába öltözött paraszt/ azt a mondatot, hogy "Isten igéjét hirdetem" vagy latinnak hitt zagyvaságot ismétel a szószékről. A hivők elkergetik.

1. KRIZA János, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/IV, I. 111-114. ff. 27.sz. 43-48. ff. 14.sz. Prücsök Jani + cím nélkül. /1850-es évek/
   AaTh 1825B - AaTh 1641
2. SZÉKELY Sándor, 1874. Nyr. 3. évf. 31-34.pp. A kanászbú lett mester. /Dergecs, Zala m.; 1874./
   MNK 1419D* + AaTh 1825B + AaTh 1628 + AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1229* + MNK 1233* + AaTh 1245)
3. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 161-162.pp. 62.sz. Cím nélkül. /Szeged (?), Csongrád m.; 1879-1919/
   MNK 1419D* + AaTh 1825B
4. VIKÁR Béla, 1905. MNGy VI. 280-283.pp. 4.sz. A borzafa. /Szentmárton, Somogy m.; 1880-1899/
   MNK 1419D* + AaTh 1825B
5. BERZE NAGY János, HERMANN Antal gy., 1960. 215.p. A pappá lett paraszt. /Rácalmás, Fejér m.; 1890-es évek/
6. BERZE NAGY János, 1940. II. 475-477.pp. 262. sz. Hogy lött a pógárbúl pap, a katonábúl mestör? /Bogdása, Baranya m.; 1936./

7. BANÓ István, 1941. /ÚMNGy II./ 144-146.pp. 13. sz. Az együgyü parasztból pap lesz. /Kárász, Baranya m.; 1941./
   MNK 1419D* + AaTh 1825B
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 426-428.pp. 202.sz. A cigány papnak tanittatja a fiát. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

AaTh 1826 A papnak nem szükséges prédikálnia
(The Parson has no Need to Preach; H -; BN -)

Egy pap, aki nem akar prédikálni, egyik nap azt mondja a hivőknek, hogy bizonyára tudják, miről akar beszélni nekik. Mikor nem tudják, akkor azt mondja: fölösleges is. Másik vasárnap, mikor tudják, azért fölösleges, a harmadik alkalommal a hivők fele tudja, a másik fele nem, akkor azt mondja: azok akik tudják tanitsák azokat, akik nem tudják.

Irodalmi változat:
GYÖRGY Lajos, 1938. 23-25.pp. Furfangos prédikáció. /Rajzolatok, 1836. 112./

Irodalom:
GYÖRGY Lajos, 1934. 127-128.pp. 74.sz. Furfangos prédikáció.

AaTh 1829 Az eleven szentszobor
(Living Person Acts as Image of Saint; H -; BN -)

A pap az eltörött szent szobra helyére állit egy cigány gyereket vagy kántort, de a szent elmenekül, mikor a gyertyákból rácsöpög a forró viasz.

1. DUKA János - VÖÖ Gabriella, 1982. 144.p. Az elfutó Szent Domokos szobor. /Csikszereda, Csik m.; 1940-1960/
2. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, BELATINI BRAUN Olga gy., 1960. III. 853-856.pp. 332.sz. A tejfölös szájú szent. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1943./
   AaTh 1829A* + AaTh 1829 + MNK 1300₂* + MNK 1231₂*

3. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes gy., 1960.III. 720-721.pp. 303.sz. A cigány helyettesiti Szent Antalt. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1955./

AaTh 1829A^{x} A tejfölös szájú szent

(Saint's Image Smeared with Milk; H -; BN 1789^{x})

A pap a tejét a templomban tartja. A harangozó megissza a tejet s hogy a gyanút magáról elterelje, bekeni az egyik szent szobrának a száját tejföllel. A pap mérgében összetöri a szobrot.

1. NÉPMESEGYŰJTEMÉNY
BALOGH György gy., MTAK Kézirat. Ir.4-r.371.Más. 15f. 5.sz. Cim nélkül. /Apahida,Kolozs m.; 1858./
2. VERES Imre, 1876. Nyr. 5. évf. 327-328.pp.
Miért nincsenek szentek az evangélikus templomokban? /Orosháza, Békés m.; 1876./
VERES Imre, 1960. 355-357.pp. 10.sz.
3. BERZE NAGY János, 1957. II. 607.p. Szent Vacër. /Besenyötelek, Heves m.; 1903./
4. HORGER Antal, 1908. /MNGY X./432-453.pp.53.sz. A tolvaj cigány. /Zajzon, Brassó m.; 1903-1906/
AaTh 1525A (MNK 1684^{x} /AaTh 1829A^{x}/ AaTh 1525D) + AaTh 1218
5. SÁROSPATAKI Ref. Főiskola, EA 1015. 12-13.pp. A tokaji Nepomuki Szent János hogy tört össze. /Tokaj (?), Zemplén m.; 1912-1914)
6. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
BELATINI BRAUN Olga gy., 1960. III. 853-856.pp. 332.sz. A tejfölös szájú szent. /Csikszentdomokos, Csik m.; 1943./
AaTh 1829A^{x} + AaTh 1829 + MNK 1300$_{2}^{x}$ + MNK 1231$_{2}^{x}$
7. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 148-149.pp. Cim nélkül. /Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
AaTh 1829A^{x} + MNK 1347$_{1}^{x}$
8. NAGY Olga, 1977. 278-279.pp. 136.sz. A papné és a tëfel. /Szék, Kolozs m., R.; 1958-1960/

MNK 1829C^{x} Az imádkozó tót legény és a sekrestyés

(H -; BN -)

I. Egy tót legény a katolikus templomba megy imádkozni. A sekrestyés a szent szobra mögé bújik és megigér neki mindent, amiért imádkozott.

II. Mikor a legény a sekrestyés Mariska lányát kéri, azt a szent már nem igéri meg. A legénynek akkor igy a többi sem kell.

1. KATONA Imre, EA 4094. 260.p. 4.sz. Cim nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
2. KATONA Imre, EA 4094. 276.p. Cim nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
3. MAKRA Sándor, EA 9466. III.15-16.pp.50.sz. A dézsareperáló tót./Kisújszállás,Szolnok m.; 1954./
4. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 216.p. 71.sz.
A harangozó és a tót szolga. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
EA 7651. 68.p. 33.sz. =

MNK 1829C^{xx} A zsivány mestersége (mesekezdő)

(H -; BN 1476^{x})

Egy öregasszony templomba megy imádkozni, mert nem tudja milyen mesterségre adja a fiát. A kereszt mögé bújt sekrestyés azt súgja, hogy zsiványnak.

Következik **Mestertolvaj = AaTh 1525A**

1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 325-328.pp. 18. sz. Zsivány Gyuri. /1848./
MNK 1829C^{xx} + AaTh 1525D + AaTh 1525A (AaTh 1740)
2. RÉTHY Lipót, 1862. OSZK. 6/35. 16.p. Három mulattató tündéri néprege egy függelékkel. /Szarvas, Békés m.; 1853./
MNK 1829C^{xx} + AaTh 1525D + AaTh 1525A
3. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 113-115.ff. 117.sz. A tolvajból lett király. /Bereg m.; 1890-es évek/
MNK 1829C^{xx} + AaTh 1525H$_{1}$ + AaTh 1525A

AaTh 1830 Az időjárás és a papválasztás

(In Trial Sermon the Parson Promises the Laymen the Kind of Weather they Want; H 1830; BN 1830)

Papválasztás alkalmával a jelölt olyan időt ígér híveinek prédikációjában, amilyet azok kívánnak. A hívek nem tudnak megegyezni. "Akkor legyen úgy, ahogy eddig volt."

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 171.p. 95.sz. Időcsináló kántor. /Kövegy, Csanád m.; 1914./
2. ORTUTAY Gyula, 1940. /ÚMNGy I./335.p.28.sz. Cím nélkül./Bátorliget,Szabolcs-Szatmár m.;1938./
3. ERDÉSZ Sándor, 1968. 429-430.pp. 203.sz. Egy községben le akarták váltani a papot, mert nagyon öreg volt./Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.;1959./
4. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 133.p. 86. sz. Eső vagy napsütés. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./

AaTh 1831A* "Szerbusz, Jóska!"

(Inappropriate Actions in Church: various;H -;BN-)

I. A pap a barátjával, a jegyzővel fogad egy hordóba, hogy a templomban is úgy fog neki köszönni, hogy szervusz János.

II. Mikor a pap azt látja, hogy a barátja közeledik a templomhoz, arról kezd beszélni a híveinek, hogy milyen szépen köszönték régen a "Dicsértessék az Úrjézuskrisztust", nem úgy mint most, mikor azt mondják szervusz János.

III. Épp mikor ezt mondja, János barátja belép az ajtón és elveszíti a fogadást.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 235-236.pp. Szerbusz Jóska. /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./

AaTh 1832F* Mindent amit a fiú megcsinál a feltálalt malaccal (pulykával), a vendéglátó megcsinálhatja vele

(Boy Invited to Dinner by Priest; H -; BN -)

I. Éhes diákok, akiknek nincs pénze, egy vendéglőbe mennek vacsorázni. A vendéglős ígér nekik egy sült malacot azzal a feltétellel, hogy azt csinálhat az ő testükkel, amit ők a malaccal.

II. Az egyik diák felemeli a malac farkát, az alatta lévő lyukba bedugja az ujját és utána lenyalja. Mikor a vendéglős ezt látja, lemond a feltételről és ingyen átengedi a diákoknak a malacot.

1. KOVÁCS Ágnes, 1943. /ÚMNGy VI./II.42-43.pp.53.sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1941-1942/
2. VÖÖ Gabriella, 1969. 253.p. A sült malac. /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./

AaTh 1833 A prédikáció alkalmazása

(Application of the Sermon)

AaTh 1833A "Mit mondott Dávid?"

("What Says David?"; H -; BN 1833)

A pap elküldi szolgáját egy Dávid nevü mészároshoz húsért. Utána a templomban Dávid zsoltárait magyarázza. Fejtegetései közben felteszi a kérdést: "Mit mondott Dávid?" A szolga, aki éppen ebben a pillanatban lép be, azt hiszi, hogy a kérdés neki szól, s hangosan, az egész gyülekezet előtt így válaszol: "Azt, hogy amig ki nem fizeti a tartozását, nem ad húst."

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye, MTAK Kézirat.Ms.10.020/VII.25.f.Cím nélkül./1860-as évek/
2. BERZE NAGY János, 1957. II. 610.p. Mit monda Dávid? /Eger, Heves m.; 1904./
3. BERZE NAGY János, 1940. II. 474-475.pp. 261.sz. Mit monda Dávid? /Nagyváty, Baranya m.; 1934./
4. KOVÁCS Ágnes, 1943. II. /ÚMNGy VI./ 66.p. 65. sz. Cím nélkül. /Ketesd, Kolozs m.; 1940-1942/
5. KATONA Imre, EA 4094. 282.p. Cím nélkül. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./

6. VÖÖ Gabriella, 1969. 238.p. "Hát mit monda Dávid?" /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./
7. NAGY Olga, 1976. 449.p. 90.sz. Dávid, a mészáros. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./ 1977. 284-285.pp. 145.sz. =
8. BALASSA M. Iván, EA 12812. 304.p. 50.sz. Cím nélkül./Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./

Irodalmi variáns:

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 236-237. 338.sz. De mit mond Dávid?

AaTh 1833D A Miatyánk tanulása állatok segítségével

(The Names of the Persons of the Holy Trinity; H -; BN -)

Pap a cigányfiút, aki a falu szélén juhokat őriz, meg akarja tanítani imádkozni a juhok segítségével: fekete juh a "Miatyánk", a fehér "ki vagy a mennyekben" és a többi. Végre ez sikerül is, de tavasszal a fiú már nem tudja, mert az egyik juhot télen megette a farkas.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 245-246.pp. A cigány és a Miatyánk. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./

AaTh 1833x A szegény pap prédikációja

(The Poor Parson´s Sermon; H -; BN -)

Egy szegény papnak mindenki káposztát ad, de ő nem mer panaszkodni. Végre a maradék káposztát koporsóba önti és temetést rendez. Mikor az egész nép eljön a temetésre, így szól a pap: "Meghótt már, meghótt már a szóváti káposzta - Kit meg nem emésztett mesteretek gyomra."

1. VÖÖ Gabriella, NAGY Olga gy., 1981. 282-283.pp. 94.sz. A pap és káposzta. /Szék, Kolozs m., R.; 1960./

MNK 1833Bx "Hát a fiú hol maradt?"

(H -; BN -)

I. A cigány nehezen tanulja a keresztvetést. Hogy jobban tanuljon, a pap ígér neki egy véka búzát /egy malacot/.

II. Másnap a cigány megy a paphoz, hogy most már megtanulta. Egy zsákot is visz magával, hogy legyen hová tenni a búzát /malacot/.

III. A cigány azt mondja: Az atyának, szentléleknek nevében. Mikor a pap azt kérdezi, hogy a fiút hol hagyta, azt válaszolja, hogy - Az ajtóban vár a zsákkal.

1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. 14. évf. Egyszer a cigány... 387-390.pp. 6.bek./Székelyföld, 1903./ MNK 1833Bx + AaTh 1315xx
2. IMREH Lajos, 1985. 109-110.pp. 276.sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, Háromszék m.; 1930-as évek/
3. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 122.p. 81.sz. A fiú és a zsák. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./

Irodalmi változatok:

VÁCI Kalendárium, 1827.

JÓKAI Mór, 1856. 194-195.pp. 15.sz. Cím nélkül. 1872. 191.p. 175.sz. A keresztvetés 1904. 184.p. 175.sz. =

VAJDA János, 1876. 172.sz. A keresztvetés

VAS Gereben, 1887. 460.sz. Cím nélkül.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 103.p. 310. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

MNK 1833Cx "Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül."

(H -; BN -)

Egy pap azt szokta prédikálni, hogy "Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül." Mikor a pap nyulat lő puskájával, a cigány ráemeli a kapanyelet és magának követeli a nyulat, mert szerinte a kapanyél sült el.

1. SIMONYI Zsigmond, 1874. Nyr. 3. évf. 511.p. Elbeszélések 1. /Maróti puszta, Somogy m.; 1874./ MNK 1833Cx + AaTh 1626

2. MAILAND Oszkár, EA 1944. 835-836.pp. A pap és a cigány. /Kányád, Udvarhely m.; Székelyföld, 1908 körül/
   MNK 1833C* + AaTh 1626
3. BERTA Imre, EA 128. p. Cím nélkül. /Várkesző, Vas m.; 1914./
4. BERZE NAGY János, 1940. II. 471-472.pp. 258.sz. Ki álmodik szöbbet? /Szilágy, Baranya m.; 1935./
   MNK 1833C* + AaTh 1626
5. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS,
   DÉGH Linda gy., 1960. III. 722-723.pp. 304.sz. Ki álmodik szebbet? /Csíkmenaság, Csík m.; 1942./
   MNK 1833C* + AaTh 1626
6. ANDRÁSFALVY-KOVÁCS, EA 8728. 357-359.pp. 60.sz. Ki álmodik szebbet? /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
   MNK 1833C* + AaTh 1626
7. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 41-42.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
   MNK 1833C* + AaTh 1735
8. ERDÉSZ Sándor,EA 6314. 42-43.pp. Cím nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
   MNK 1833C* + AaTh 1626
9. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 337-338.pp. 182.sz. A pap prédikálta a templomba: Hogyha az isten akarja, a bot is elsül. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
10. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 222-224.pp. Cím nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./
    MNK 1833C* + AaTh 1735
11. VÖÖ Gabriella,
    FARAGÓ József gy., 1981. 363.p. 126.sz. A cigány és a pap. /Halmágy, Brassó m., R.; 1966./
    MNK 1833C* + AaTh 1626
12. VÖÖ Gabriella, 1969. 234-235.pp. A kapanyél is elsülhet. /Gyertyámos, Temes m., R.; 1967./
    MNK 1833C* + AaTh 1626

13. BOSNYÁK Sándor, 1967. 96.p. 39.sz. A kapanyél is elsül. /Mohács, Baranya m.; 1967./
14. NAGY Géza, 1985. II. 766-768.pp. 126.sz. A kapanyél is elsül. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1971./
    MNK 1833C* + AaTh 1626
15. NAGY Zoltán, 1987. 103-104.pp.sz.n. A legszebb álom. /Herencsény, Nógrád m.; 1978./
    MNK 1833C* + AaTh 1626
16. UJVÁRY Zoltán, 1982. 27.p. 5.sz. A bot is elsül, ha a jóisten úgy akarja. /Rozsnyó, /v/ Gömör-Kishont m., Cs.; 1970-1980./

MNK 1833J* Prédikáció segitségével kideritett bűnös
(H -; BN -)

I. Egy pap úgy akar egy bűnöst kideriteni a templomban, hogy azzal fenyegeti, hogy kövel vagy egyéb nehéz tárggyal fejbe fogja vágni.

IIA. A bűnös pad alá bújik és igy árulja el magát.

IIB. A pap azt látja, hogy hiveinek a fele a pad alá bújik.

1. KUNTÁR Lajos, 1955. 99.p. A tolvaj. /Csákánydoroszló, Vas m.; 1940-1950/

Irodalmi változatok:

KÓNYI János, 1796. I. 64-65.pp. 83.sz. /1981. 64-65.pp. Cím nélkül. Vö. Vade Mecum I.24./

ANDRÁD Sámuel, 1790. II. 50-52.pp. 51.sz. A' bűnös asszonyra akarja vetni egy prédikátor az Imádságos-könyvet.

PESTI Kalendárium 1801.

VAS Gereben, 1856. 64.p. Eltér.

JÓKAI Mór, 1911. 154. Jó ötlet.

ADOMATÁR 1871. 224.p. 321.sz. A tolvaj.

VAJDA János, 1876. 34.p. A tolvaj.

TÓTH Béla, 1898-1906. II. 145-146.pp. Cím nélkül.

vö.: WICKRAM, Georg (1555), 1968 /²1979/. 48-49.pp. 26.sz. Von einem münch, der die Luterischen mit einem pantoffel wolt geworffen han

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 208-209.pp. 225.sz. Szintvallás

GYÖRGY Lajos, 1938. 207-208.pp. 124.sz. Szintvallás.

AaTh 1834 A széphangú pap

(The Clergyman with the Fine Voice; H -; BN -)

Istentisztelet közben a pap látja, hogy egy öregasszony könnyezik. Azt hiszi, hogy az ő éneke hatotta meg, s megkérdezi, miért sír? Az öregasszony azt válaszolja, hogy azért mert az ének kecskéjére emlékezteti őt, amit elvitt a farkas.

Irodalmi változat:

MAGYAR és Erdély Országi Nemzeti Kalendárium Pest-Pozsony 1800.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 221-222.pp.249.sz.Vox asinina.

GYÖRGY Lajos, 1938. 31-32.pp. 11.sz. Megindító prédikáció.

AaTh 1835B* A biblia összeragasztott lapjai

(The Pasted Bible Leaves; H -; BN -)

A pap a Genesist olvassa és összehozza Évát /Sárát/ Noé bárkájával, mert két lapot fordit egyszerre.

Irodalmi változat:

JÓKAI Mór, 1856. 156-157.pp.8.sz.Az elforditott lap.

1872. 145.p. 112.sz. =

1904. 140.p. 112.sz. =

MNK 1835B*I Pap, aki rossz szövegből vagy szöveg nélkül tud prédikálni

(H -; BN -)

Egy hires papnak adnak egy üres lapot vagy illetlen szöveget, amely alapján kitűnő prédikációt tart.

Irodalmi változatok:

VAS Gereben, 1856. II. 48.p. Csokonay Vitéz Mihály anekdota füzérében, cím nélkül.

JÓKAI Mór, 1856. 157-158.pp. 9.sz. Cím nélkül.

1872. 145-146.pp. 113.sz. Csokonai a szakácskönyvvel.

1904. 141.p. 113.sz. =

TÓTH Béla, 1898-1906. II. 141-142.pp. Cím nélkül.

TÓTH Béla, 1898-1906. V. 113-114.pp. Nagy Friderik és a magyar theológus.

GRACZA György, 1901. I. 141.p. Csokonai és a szakácskönyv.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 153.p. 121.sz. Legátus-prédikáció.

GYÖRGY Lajos, 1938. 36-38.pp. 15.sz. Csokonai prédikációja.

AaTh 1837 A szentlélek

(The Parson to Let a Dove Fly in the Church; H -; BN 1837I*)

I. A pap pünkösd vasárnapján elrejti szolgálóját egy galambbal a templom padlásán, hogy amikor ő azt mondja: "Jöjj el Szentlélek Úristen!" bocsássa be a fehér galambot a templomba.

II. A szolgáló az istentisztelet alatt elalszik /vagy a galamb elszabadul a keze közül/. A pap harsány kiáltására annyira megzavarodik, hogy a templom mennyezetén lévő lyukon maga esik be fedetlen altesttel. /Szoknyája és felső teste nem látható, azok fenn maradtak a padláson./

III. A pap ijedten figyelmezteti hiveit, hogy csukják be a szemüket, mert a szertelen fényességtől /ti. az invokált Szentlélek Isten fényétől/ megvakulnak. Az ajtóban megbúzódó cigány fél szemét becsukja, fél szemmel felpislant s azt mondja: "De már a fél szememet ráreszkirozom!"

1. BERZE NAGY János, 1957. II.611.p.1.sz.A fél szemével nem törődő cigány. /Eger, Heves m.; 1904./

2. KOVÁCS Ágnes, 1943. II. /ÚMNGy VI./ 45.p. 56. sz. A szent léilek. /Ketesd, Kolozs m., 1942./
   ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 864.p. 336.sz. A szentlélek.
   ORTUTAY-KATONA, 1951. I. 342-344.pp. 29.sz. A szentlélek.
3. DUKA János, EA 13002. II.134.p.Cím nélkül./Szentgerice, Maros-Torda m., R.; 1940-1960/ Eltér.
4. MAKRA Sándor, EA 4877. 49- pp. 12.sz. A cigá meg a szentlilek. /Tiszalök, Szolnok m.; 1949-1952/
5. FÜLÖP István, EA 8260. 31.p. 18.sz. Két szabadságos katona. /Pakod, Zala m.; 1952./ Eltér.
6. DOBOS Ilona, 1962. /ÚMNGy X./ 357-358.pp.I.67.sz. A szentlélek. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959/
7. VÖÖ Gabriella,
   GYARMATI Lajos gy., 1981. 216.p. 39.sz. Cím nélkül. /Székelykeresztúr, Hargita m., R.; 1958./
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 430-433.pp. 204.sz. Vót egy községbe egy kántor és egy pap, de kegyetlen szegények vótak. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
9. UJVÁRY Zoltán, 1986. 75-76.pp. 2.sz. A szentlélek megdöglött. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1970-1980./
   UJVÁRY Zoltán, 1988. 85.p. 2.sz. =

AaTh 1838 Disznó a templomban

(The Hog in Church; H -; BN 1838)

Egy disznót tévedésből berekesztenek a templomba. Mikor az ajtót kinyitják, a disznó kirohan a pap lába között és magával rántja őt, aki azt hiszi, hogy az ördög viszi és segitségért kezd kiabálni.

1. DÉKÁNY Ráfael, EA 2279. 61.p. A templomrabló cigányok. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1881-1883/

2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 101-103.pp. 26.sz. A fájóslábú mester a harangozó hátán. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1914./ Eltér. AaTh 1791 + AaTh 1838
3. BERZE NAGY János, 1940. II. 477.p. 263.sz. Cím nélkül. /Somogyi származású mesélő, Pécs Baranya m.; 1936./
4. BANÓ István,
   KERESZTÚRI István, 1941. /ÚMNGy II./ 152-153.pp. 19.sz. A disznó hátán viszi a papot. /Kárász, Baranya m.; 1940./
5. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 100-101.pp. Cím nélkül. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
6. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 134.p. 87. sz. A részeges harangozó. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./

Irodalmi változat:

SZENDREY Zsigmond, EA 4651G. 9015.sz. Tatár Péter irása. A magyar nép naptára. /1866., 35.sz./

MNK 1844x Miatyánk

(H -; BN -)

Egy faluban az emberek rosszul tudják a Miatyánkot, ezért a pap úgy dönt, hogy aki nem tudja, az fizessen egy forintot. A falu birája nem tudja, de nyugodtan odaadja a forintját és igy szól: "Itt a forint tisztelendő uram, nem disznókodom én a Miatyánkkal."

1. BARTÓK Jenő, 1895. Nyr. 25.évf. 332.p.Hasonlatok. /Debrecen, Hajdú m.; 1895./
   BARTÓK Jenő, 1908. Nyr. 37.évf. 87.p. Hasonlatok.
   SZENDREY Zsigmond, EA 4651G. 8803.sz. Cím nélkül.
2. GULYÁS István, 1895. Nyr. 25.sz. 477.p. Hasonlatok. /Debrecen, Hajdú m.; 1895./
   SZENDREY Zsigmond, 1927. Ethn. 38.évf. 37.p. 1.bek. Falucsúfolóink.
3. UJVÁRY Zoltán, 1988. 94.p. 16.sz. Kurátor a herőcével. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1970-1980./

MNK 1848A* Bűnökért gyertyák

(H -; BN -)

Egy szegény egyházban nem nagyon van pénz gyertyákra, ezért a pap kihirdette, hogy minden asszony, aki megcsalta a férjét, annyi gyertyát hozzon a templomba, ahányszor megcsalta. Egy asszony taligával tolja a gyertyákat és kijelenti a csodálkozó papnak, hogy még két taligával van otthon.

1. DÉGH Linda, 1942. /ÚMNGy IV./ 208-209.pp. 49.sz. Pap és a gyertyák. /Bag, Pest m.; 1940-1942/
2. NAGY Zoltán, 1987. 191-192.pp. Boriska meg a gyertya. /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1977./

MNK 1848E* A pap nem tudja, mikor van vasárnap

(H -; BN -)

A pap minden nap csinál egy kereket, és mikor hat készen van, akkor tudja, hogy következik a vasárnap és neki prédikálnia kell.

1. BENEDEK Elek, 1884. Budapesti Hirlap IV.évf. 94.sz. 3.p. április 4. Ku-kukk. /Kisbacon, Háromszék m.; 1884./

Irodalmi változat:

vö.: WICKRAM, Georg (1555), 1968 /²1979/, 84-86.pp. 47.sz. Von einem ungelerten pfaffen, der den kalender nit verstund

ANEKDOTÁK MÁS EMBERCSOPORTOKRÓL
AaTh 1850-1874

MNK 1852* A bekötözött szemű kocsmárosné

(H -; BN -)

Három diák a kollégiumból szabadult, amikor egy kocsmába betérnek, és a kocsmárosnétól jó vacsorát és finom bort kérnek. Amikor fizetésre kerül a sor, akkor azt mondja az egyik, hogy az fizet, akit a kocsmárosné megfog. Bekötik a kocsmárosné szemét /vagy egyéb módon akadályozzák, hogy utánuk menjen/ s közben ők elszöknek.

1. NÉPMESEGYŰJTEMÉNY, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 371. Cím nélkül. 134-135.pp. nr. 36. /1850-es évek/ BN 1606* + AaTh 1526 + MNK 1852*
2. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir.4-r.367/I.101-104. ff. 11.sz. Az ezermester./Bereg m.; 1890-es évek/ MNK 1526* (MNK 1852*)
3. BAKÓ István, EA 496. 51-56.pp. 5.sz. Három diák. /Sárospatak, 1914./ MNK 1852* + AaTh 1540

Irodalmi változatok:

KÓNYI János, 1796. I. 72-73.pp. 104.sz. Cím nélkül.
VAS Gereben, 1856. I. 2. kiad. 74-75.pp.Cím nélkül.
VAS Gereben, 1887. X. köt. 330-331.pp. Cím nélkül.
GYÖRGY Lajos, 1938. 218-220.pp.129.sz.Szembekötősdi.

MNK 1860B* Pénzért hazudik

(H -; BN -)

Egy ember, aki az ügyvédhez siet, elfelejti, hogy hogyan hívják ezt a hivatást és úgy magyarázza meg, hogy azt keresi, aki pénzért hazudik.

Irodalmi változatok:

JÓKAI Mór, 1856. 197-198.pp. 3.sz. A prókátor.
1872. 196.p. 183.sz. =
1904. 189.p. 183.sz. =

AaTh 1861ˣ Tessék leülni (A cigány új ruhája)

(Keep your Seats; H -; BN -)

Egy szegény ember /nő/ épp akkor ér a templomba új ruhájában, mikor a hivők fölállnak a Szentirást hallgatni. Ő azt hiszi, hogy neki tisztelegnek a ruhája miatt és azt mondja nekik: "Csak üljetek le, voltam én is olyan szegény mint ti."

1. JAKAB Miklós, EA 3631. 81-105.pp. A kolantos emberek. /Oláhfalu, Udvarhely m.; 1903./ Rátótiáda füzérben.
2. KATONA Imre, EA 4094. 281.p. 24.sz. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./ Cím nélkül.

Irodalmi változat:

HEGEDÜS Lajos, 1864. 56.p. 69.sz. Csak üljetek.
1870. 42.p. 72.sz. =
In.: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40.évf. 85.p. 7.sz. Cím nélkül.

Irodalom:

UTHER, Hans-Jörg 1979. Bürgermeisterwahl.
EM 2. 1036-1040.

MNK 1863A A legbátrabb katona

(H -; BN -)

I. Egy magyar és orosz tiszt vitatkozik arról, hogy melyik hadseregben vannak bátrabb és engedelmesebb katonák.
II. Az orosz tiszt hív egy katonát és megparancsolja, hogy ugorjon le az ablakból hetven öl mélységbe. A katona szó nélkül teljesíti a parancsot.
III. A magyar tiszt is hív egy öreg huszárt, aki csak a falig megy, és mikor ráparancsolnak, hogy nyissa ki az ablakot és ugorjon le, azt válaszolja, hogy azt a bolondot már nem teszi.
IV. A parancsnok arannyal ajándékozza meg a gondolkozó katonát.

Irodalmi változat:

TÓTH Béla, 1898-1906. II. 124-126.pp. Cím nélkül.

AaTh 1865 Tréfák idegenekről

(Jokes about Foreigners; H -; BN -)

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 121.p. 38.sz. A német és az ürge. /Szeged, Csongrád m.; 1910-es évek/

MNK 1867Aˣ Két indítvány

(H -; BN -)

A képviselők két törvényjavaslatot indítványoznak; egyik az, hogy a nemesség fizessen adót, a másik, hogy a hazától távollévők kétannyit fizessenek, mint ha itthon volnának. Az első indítvány megbukik, a második szerencsésen keresztül megy. Ettől kezdve az itthon lévők semmit sem fizetnek és a külföldön lévők kétszer semmit.

Irodalmi változat:

JÓKAI Mór, 1856. 112-113.pp. 3.sz. Két indítvány.
1872. 93-94.pp. 48.sz. =
1904. 90.p. 48.sz. =

MNK 1867Bˣ A huszonöt bot

(H -; BN -)

A tiszteletes egy alkalommal kiprédikálja az egyik helybeli birtokost, aki megfogadja, hogy huszonötöt csapat magára, ha ő mégegyszer a tiszteletest meghallgatja. Egy barátja temetésén a szomszéd faluban akarata ellenére meg kell neki hallgatni a tiszteletest. Hazamegy és a kocsisának megparancsolja, hogy üssön rá huszonötöt a mogyorófa pálcával.

Irodalmi változat:

JÓKAI Mór, 1872. 272-274.pp. 284.sz. A székely nemes huszonötig csapatja magát fogadásból.
1904. 265-267.pp. 284.sz. =

FELHASZNÁLT MÜVEK BIBLIOGRÁFIÁJA

ÁCS Gedeon Ethn.
1926 - "Nagypénteken böjtöl..."In: Ethnographia 37. évf. 21.p. 11.bekezdés.

ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes EA 7120
1956 - Tyukodi mesék. I. rész. Magn.felv. 194 p. Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.

ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes EA 8728
1956 - Tyukodi mesék. II. rész. Magn. felv. gy. 281 p. Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.

/ARANY László/ MTAK Kézirat.
/1853/ Ir. 4-r. 409/III.
- In: Kriza János gyüjteménye. 2.köt. Koll. Autográf. Több kéz irása. 144 f.

ARANY László
1862 - Eredeti népmesék. Pest.
1872 MNGy I. - Elegyes gyüjtések Magyarország és Erdély különböző részeiből. Pest. Kiad.-- és Gyulai Pál
1901 - Arany László összes müvei I-V. Budapest. Bev. és kiad. Gyulai Pál.
1914 - Magyar népmese-gyüjtemény. 5. kiad. Budapest, /1914/

BÁCSKAI BOSNYÁK Sándor ld. BOSNYÁK Sándor

BAGOSSY Károly ld. MAROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397/I-II.

BAJKÓ Mátyás-BÉRES András
1955 - Három arany alma. Debrecen.

BAKÓ István EA 496
/1914/ - Mesék, adomák; Bessenyei Györgyről szóló adomák. 83.p. Sárospatak, Zemplén m.

BAKOS János Ny. gyüjteménye ld. KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye MTAK Kézirat. Ms 10.020/V.

BALASSA M. Iván EA 12.812
1961 - Szephalom és Mikóháza mesekincséből. 374 p. 8. f. Szephalom, Mikóháza, Zemplén m.

BALÁS Gyula MTAK Kézirat. Ir. 2-r. 76.
1878 - Mese-gyüjtemény. Mezökovácsháza, Csanád vm. Autográf. 120 f.

BANÓ István ÚMNGy II.
1941 - Baranyai népmesék. Bp. Bev., jegyz.--

BARTALITS Imre OSZK 20/23
1865, 1877 - A hires Csalóka Péter élete és nevezetesebb kalandjai.

BARTÓK Jenő Nyr.
1888 - Miért nincsen a zsidónak jussa a mennyországba? In: Magyar Nyelvőr 17.évf. 470-471 pp.
1895 Nyr. - Hasonlatok. In: Magyar Nyelvőr 32. évf. 332.p.
1908 Nyr. - Hasonlatok. In: Magyar Nyelvőr 37. évf. 87.p.
BEKE Ödön Nyr.
1904 - A mester meg a pap. In: Magyar Nyelvőr 33. évf. 240-242.pp.
BELATINI BRAUN Olga NIFA 131-132.
1944
BENEDEK Elek
1884 - Ku-kukk. In: Budapesti Hirlap IV. évf. 94.sz. 3.p. április 4.
1885 - Székely Tündérország. Székely népmesék és balladák.
1888 - Székely mesemondó. Budapest.
1894-96[6] 1/2-2/2 - Magyar mese és mondavilág. Ezer év meseköltése. Meséli --.6.kiad. Bp. 1929.
1894-96[4] 3/1-5/2 - 4. kiad. Bp. 1914-1927.
BERDE Mária, R.
1937 - Székely népmesék. /Boritón:Fóton fót király. Eredeti székely népmesék. Brassó. Összeáll. --.
é.n. /1941-42 - Az árva királyfi. Eredeti székely népmesék. Bp. Összeáll.--.
BERECZKI Imre EA 4145
1948 - Mesetanulmány és népmese gyűjtemény /Macedón mese is/ 80 p. Dévaványa, Szolnok m., Macedónia.
BÉRES András
1950 EA 4137 - Egy mesélő szatmári falu.268 p. 10 f. Rozsály, Szabolcs-Szatmár.
1950-59 EA 6001 - Szatmári népmesék I-II. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m. 819 p. 9 f. 9 k.
1967 ÚMNGy XII. - Rozsályi népmesék. Bp. Gyűjt., bev.:-- Jegyz.: Kovács Ágnes.
BERTA Imre EA 128
é.n. - Népdal és balladaszövegek, babona. 72 p.Várkesző,Vas m.

BERZE NAGY János MNGy IX.
1907 - Népmesék Heves és Jász-Nagykún-Szolnok megyéből. Bp. Gyűjt,jegyz.:--. A ()-be tett pótlások Katona Lajostól.
1940 II. - Baranyai magyar néphagyományok.2.köt Pécs.
1957 II. - Magyar népmesetipusok.2. köt. Pécs. Bev., szerk. Banó István.
1960 - Régi magyar népmesék-- hagyatékából. Szerk.: Banó István és Dömötör Sándor. Pécs.
BINDER Jenő Ethn.
1928 - Ecczer egy magyarföldi atyafi...In: Ethnographia 39. évf. 138.p.
BODNÁR Bálint EA 9918
1950-57 - Népmesegyűjtemény. 282 p. Nyírség.
1955 EA 9650 - Népmesék, versek. 49 p. Anarcs, Lövőpetri, Döge, Komoró, stb. Szabolcs-Szatmár m.
1958 EA 10.137 - Nyírségi népmesék. V. 407 p. Nyírség.
1980 - Kisvárda környéki népmesék. Nyíregyháza.
BODÓ Mihály
1929 - Népmesék. In: Népünk és Nyelvünk I.évf. 50.p.
BORCSA Mihály Nyr.
1876 - Népmesék. In: Magyar Nyelvőr 5. évf. 374-376.pp.
BORZSÁK Endre EA 139
é.n. - Mesék, babonástörténetek, gyógyitás, betyárvilág emlékei, állat, tájfajták pásztorélet. 22 p. 2 r.
BOSNYÁK Sándor
1961-62 EA 13.502 - Gáspár S. Antal és családja meséi. Nagyvejke, Tolna m. 156 p.
1967 JPMÉk - A mohácsi hajósok, komposok és gátmunkások meséiből. In: A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, Pécs, 89-101.pp.
1969 EA 12.884 - "A község bikája" - Molnár Béni meséi. 98.p. Kémes, Baranya m.
1980 FA 12. - A moldvai magyarok hitvilága. Budapest.
BOTH Béla
1877 - A pap meg czigán. In: Magyar Nyelvőr 6.évf. 269-270.pp.
BÖZÖDI György
1942 - A tréfás farkas. Bágyi János meséi. Bukarest.

BÖZÖDI György
1958 - Az eszös gyermök.Bágyi János meséi-- lejegyzésében. Bukarest.
BURÁNY Béla
1984 - Szomjas a vakló. Újvidék.
CSILLAG Béla Nyr.
1889 - Népmesék. In: Magyar Nyelvör 18.évf. 473-474.pp.
DÉGH Linda Ethn.
1939 - Három mese. In: Ethnographia 50. évf. 161-165.pp.
1942 ÚMNGy III-IV.
- Pandur Péter meséi. 1-2. Bp. Gyüjt., bev., jegyz.:--.
1955 MNGy VIII.
- Kakasdi népmesék. I. köt. Palkó Józsefné meséi. Bp. Bev., jegyz.:--.
1960 ÚMNGy IX.
- Kakasdi népmesék. 2. köt. Palkó Józsefné, Adráskalvi György, Sebestyén Lajosné és László Márton meséi. Bp., Bev., jegyz.:--.
1962 EA 7104
- Népmesék, népdalok. 203 p. Tiszamogyorós, Szabolcs m.-
1965 - Folktales of Hungary. Chicago. Ed. by--
DÉKÁNY Rafael EA 2279
1882-85 - Vegyes népköltési gyüjtés, főleg népmesék. 316 p. Alföld.
DOBOS Ilona EA 7206
1960,1961 - Hiedelem, boszorkánytörténetek, mese stb. 60 p. Bodrogkeresztúr, Zemplén m.
1962 ÚMNGy X.
- Egy somogyi parasztcsalád meséi. Bp., Gyüjt., bev., jegyz.:--.
1965 EA 7516
- Történeti mondák, babonás történetek, tört. tudatra vonatkozó adatok 93 p. Zsámbék, Tök, Tinnye, Páty, Pest m.
DÖMÖTÖR Ákos NIFA 16/1
1959 -
1962 - Sarkadi népmesék. Gyula. Gyüjt., jegyz.--. Bev.: Dégh Linda

DUKA János EA 13.002
1960-61 - Csúfolkodó székelyek. Falu és névcsúfolók. 173 p. 8 t. Székelyföld.
EA 15.882
-
DUKA János-VÖÖ Gabriella
1982 - Kilenc kéve hány kalangya? Anekdoták a székelyekről. -- gyüjtéséből vál., s.a. rend., bev. Vöö Gabriella. Bukarest.
EPERJESSY Ernö EA 7258
1963 - Mesék, mondák. Magn. felv. gy. 306 p. Szentmihályhegy, Örtilos, Somogy m.
ERDÉLYI Jánoshoz küldött Kézirat MTAK Kézirat. Ir. 8-r. 206.
é.n. - -- féle népköltési gyüjtemény számára beküldött vers és dalgyüjtemény. 1-235 db. Önálló gyüjtemény. Autográf.
ERDÉLYI János
1847, 1848 2.3.kötet
- Népdalok és mondák. 2. 3. k. Pest.
1855 - Magyar népmesék. Pest. Kiad.--.
ERDÉSZ Sándor-HALMOS István EA 7651
1956-57 - Népmesék és népdalok. Baktalórántháza, Szabolcs--Szatmár m. Elm.:Ruszkovics I. Magn. felv. gy.
ERDÉSZ Sándor-HALMOS István-KOVÁCS Ágnes
1968 - Ruszkovics István meséi.Bp.-Nyiregyháza. Gyüjt.-- és --. Szerk., jegyz. Kovács Ágnes
ERDÉSZ Sándor EA 6312
1957 - Népmesék, trufák és tréfás történetek Kállósemjénből I. 71. Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.
1958a EA 6314
- Népmesék Kállósemjénből. II. 61 p.1 m. Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.
1958b EA 6544
- Népmesék Nyirvasváriból. Magn. gy. 196 p. 2 m. Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m.
1959 EA 7272
- Jóni Anna meséi. I-II.r. Magn. felv.365 p. Ramocsaháza, Szabolcs-Szatmár m.
1968 ÚMNGy XV.
- Ámi Lajos meséi. Bp. 3. köt. Gyüjt., jegyz. --.

FARAGÓ József
(1953) - Előbb a tánc, azután a lakoma. Mezőségi népmesék. Bukarest. Gyűjt. Nagy Olga, szerk., bev. --.
1969 - Kurcsi Minya havasi mesemondó. Bukarest.
1971 NyIrK - Idegen szavak félreértésén alapuló népi tréfák. In:NyIrk 15. évf. 103-110.pp.
FAZEKAS István EA 1878
1915 - Mesék. 72 p. Nagyszalonta, Bihar m.
FERENCZI János
1872 - Tengődik mint Pap Jóska lova a fűrészporon.
FÜLÖP István EA 8260
1952 - Zsámár István meséi. 73 p. Pakod, Zala m
GAAL György MTAK Kézirat. Ir. 4-r.66/I-III.
1812-1822 - Közkatonák meséi. (--mesegyűjteménye) Bécs. Autográf, több kéz írása.
GAAL (Georg) gyűjteményéből kihagyott mesék ld. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat. Ms 10.020/7.
GAAL, Georg von
1822 - Märchen der Magyaren. Wien.
GAÁL Károly
1970 - Die Volksmärchen der Magyarenim südlichen Burgenland. Berlin.
GESZTELYI NAGY László EA 474
(1913) - Mesék, falucsúfolók 97 p. Lövőpetri, Nagy-, Kisvarsány, Szabolcs-Szatmár m.
GÖNCZI Ferenc EA 8740
kb. 1900-tól - Vegyes néprajzi helyszíni gyűjtés, könyvészeti anyag, paraszti Kézirat., stb.főleg népköltészet. I.r. 184 p. Göcsej, Zala m.
1948 - Göcsej népköltészete. Zalai Tudományos Gyűjtemény. Zalaegerszeg. Összeáll.: Fülöp István. 1. Néprajz.
GÖSY Géza Nyr.
1888. - Rábaközi szólásmódok között:"Uttesz mind a somorgyai leginy" In: Magyar Nyelvőr 17. évf. 143.p.
GULYÁS István Nyr.
1895 - Hasonlatok. In: Magyar Nyelvőr 25. évf. 477.p.
HALÁSZ Ignác
1893 Nyr. - A kitanút zsiván. In: Magyar Nyelvőr 22.évf.378-381.pp.
1933 - Legszebb magyar mesék. Bukarest.
HEGEDÜS Lajos
1952 - Moldvai csángó népmesék és beszélgetések. Bp., Gyűjt., közzét.:--.

HORGER Antal MNGy X.
1908 - Hétfalusi csángó népmesék. Bp. Gyűjt., jegyz.--.
HORVÁTH Endre
1906 - A bakonyalji nyelvjárás. Bp. Nyelvészeti Füzetek 34.sz.
HORVÁTH István
1971 - Magyarózdi toronyalja. Irói falurajz. Kolozsvár.
HUNYADY András
1956 - Erővel is ésszel is. Zselyki és décsei népmesék. Bukarest. -- gyűjtése.
IMREH Lajos
1985 - Sáska sógor. Bukarest.
IPOLYI Arnold és gyűjtői EA 2958
1847-1853 - Kéziratos mese hiedelem és szokásgyűjtés I-VII. Magyarország.
IPOLYI Arnold MNGy XIII.
1914 - -- népmesegyűjteménye. Bev.: Sebestyén Gyula, szerk., jegyz. Kálmány Lajos.
ISTVÁNFFY Gyula EA 4637
1893-1912 - Palóc népköltési gyűjtemény. 277 p. Palócság.
1903 -
ISTVÁNFFY Gyula-BODGÁL Ferenc
1963 - Palóc népköltési gyűjtemény Istvánffy Gyula születésének 100. évf. alkalmából. S.a.rend. Bodgál Ferenc, Miskolc.
JAKAB Miklós EA 3631
é.n. - Székely népmese gyűjtemény. 199 p. Erdély Udvarhely m.
JANKÓ János
1893 - Torda, Aranyosszék, Toroczkó magyar (székely) népe.Bp.
KÁLMÁNY Lajos EA 2771
1872-1919 - Alföldi Gyűjtés. (MNGy 17. Kézirat.a). Dél-Magyarország. Autogr. 599 p.
1872-1919 EA 2801
- Meseszövegek. 1-3. 514 p. Magyarország.
1877-1878 - Koszoruk az Alföld vad virágaiból. I-II. Arad.
1891 - Szeged népe. Szeged vidéke népköltése.III. Szeged.
1914 1-2. - Hagyományok. 1-2. Vác, Szeged. Gyűjt., jegyz.--.
KANYARÓ Ferenc Ethn.
1910 - A minden tudó doktor. In: Ethnographia 21. évf. 48-49.pp.
KATONA Imre EA 8170
1942a - Mesék, trufák, csalimesék, adomák. 432 p. Bogdánd, Szilágy m.

KATONA Imre
1942b EA 8218
- Népmesegyüjtemény és tréfás történetek. 826 p. Kopács, Baranya m.
1949 EA 4094
- Vegyes néprajzi gyüjtés, főleg állattartás, hiedelem, népköltészet, társadalom 510 p. Tiszaigar, Szolnok m.
1972 - Sárkányölő ikertestvérek. Kopácsi népmesék. Újvidék. Gyüjt., s.a.rend.:--.

KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye MTAK Kézirat. Ms 10.020
1855-1860 4. - -- 4. k. (Kazinczy Gábor mesegyüjteménye. Autográf. Másolat 98 f.
1863a 5. - Népmesék. 5.k. Autográf. Másolat 98 f.
1863b 6. - Mesék. 6.k. Bánfalva és környéke. Autográf másolat. 106 f. Kazinczy Gábor meg bizásából lejegyezte titkára Barczikay Bertalan.
é.n. 7. - Mesék a Gaal (György) gyüjteményéből kihagyva. Autográf. Tisztázat, (Barczikay Bertalan másolta 1856-57-ben) 64 f.
é.n. 8. - 8. kötet. Autográf. Több kéz irása. Kol. 169 f.
1-22 ff. Pest megyei gyüjtés 1869.
35-63 ff. Orbán Balázs:Székely népmesék (Csiki, oláhfalvi és udvarhelyszéki népmesék.) saját kezü jegyz.-
116-125, 152-168 Arany Jánosné,
169 f. Arany Juliska kezeirása.

KNÉZY Judit NIFA 103
1959 -

KOCSIS Lajos EA 501
1914-15 - Mesék. 93 p. Nagyszalonta, Bihar m.

KOCSISNÉ SZIRMAI Fóris Mária EA 4203
1910-1950 - Népmesegyüjtemény, felsőtiszai népmesék 473 p. Tiszabökény, Veresmart, Ugocsa m

KOLUMBÁN Samu Ethn.
1903 - A czigány a székely nép felfogásában. In: Ethnographia 14. évf., 140-147, 383-392.pp.

KONSZA Samu-FARAGÓ József
1957 - Háromszéki magyar népköltészet. Konsza Samu gyüjteménye. Szerk.,bev.:Faragó József.

KOVÁCS Ágnes EA 3912
1941-43 - Népmesegyüjtemény. 833 p. Ketesd, Kolozs m.
1943 1-2. ÚMNGy V-VI
- Kalotaszegi népmesék. 1-2.k. Bp. Bev., jegyz.,gyüjt.--.

KOVÁCS Ágnes
1952 EA 6994
- Moldvai mesék II. r.16-57.sz. 89 p. Lészped, Diószény, Váliszka, Klézse, Moldva, R.; Mekényes, Szárász, Baranya m.
1979 NI.K 876.
- Rátótiádák. Gyulafirátót, Veszprém m.

KOVÁCS Ferenc
1958 - Iratosi kertek alatt. Kisiratosi népköltészet. Bukarest. Gyüjt.,:--.Szerk., bev.: Faragó József

KOVÁCS Zoltán EA 3104
1941 - Rétközi mesék. 28 p.Rétköz, Szabolcs-Szatmár m.

KÖNNYE Nándor Nyr.
1876 - Pücsök Miska.In: Magyar Nyelvőr 5. évf. 125-126.pp

KRESZ Mária
1941 EA 4696
- Gyermekektől gyüjtött mesék. 36 p. Nyárszó, Körösfő, Kolozs m.

KRIZA János gyüjteménye MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/I-IV.
1860 k. - Mesék, találós mesék, versek és népdalok. Autográf, több kéz irása.

KRIZA János gyüjteményéből II. 62ab, 64-65 f. átkötve MAROSI,BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat. Ir.4-r.397/I kötetbe.

KRIZA-ORBÁN-BENEDEK-SEBESI MNGy III.
1882 - Székelyföldi gyüjtés. Bp.
1911 MNGy XII.
- Vadrózsák. 2. köt. Budapest.

KRIZA János-GERGELY Pál-KOVÁCS Ágnes
1956 2.k. - Székely népköltési gyüjtemény. Bp. Összesitő vál. a kiadott Kéziratos hagyatékból Kovács Ágnes és Gergely Pál gondozásában.

KUNTÁR Lajos
1955 - A furfangos Tilinkó. Kardos József meséi. Szombathely.

LÁZÁR István
1896 - Alsófehér vármegye magyar népe.Nagy-Enyed.

LENCSE Mátyás Ethn.
1923/24 - A szeginy ember. In: Ethnographia 34/35 évf. 111-112.pp.

MAILAND Oszkár
1908 EA 1944
- Népköltészeti gyüjtés.973 p.Székelyföld

MAKRA Sándor EA 4877
1949-52 - Cancékos öreg:Görbedi István 87 éves dolgozó paraszt meséi és élettörténete.142 p. Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.
1950-52 EA 9296
- Kisújszállás népe. I. Monográfia 494 p. 64 r. 12 f. Kisújszállás, Szolnok m.
1954 EA 9466
- Kisújszállás népe. III. 67 p. 2 f. Kisújszállás, Szolnok m.
MAROSI, BAGOSSY, BAK és mások gyűjtése. MTAK Kézirat. Ir.4-r.397/I-II.
- Népmesegyüjtemény Marosi Samu, Bagossy Károly, Bak László és mások gyüjtéséből
MERÉNYI László
1861 1-2. - Eredeti népmesék. 1-2. Pest.
1862 1-2. - Sajóvölgyi eredeti népmesék. 1-2.k.Pest
1863, 1864 1-2.
- Dunamelléki eredeti népmesék. 1-2. Pest.
MÉSZÖLY Gedeon Ethn.
1928 - Úgy áldja meg az Isten, mint a Tördemitzi malmot. In: Ethnographia 39.évf. 221.p.
MOLNÁR József EA 924
1928 - Mesék. 50 p. Csenger, Szabolcs-Szatmár
NAGY Géza ÚMNGy XXI.
1985 2. k. - Karcsai mesék. 2. Bp. Gyüjt., bev.:--Vál.,jegyz.: Erdész Sándor
NAGY József Nyr.
1913 - Adoma. In:Magyar Nyelvőr 42. évf. 191.p.
NAGY Olga
1958 - A három táltos varjú. Mezőségi népmesék Cluj.
1969 - Lüdérc sógor. Erdélyi magyar népmesék. Bukarest
1976 - Széki népmesék.Gyüjt., s.a.rend., bev.-- Bukarest.
1977 - Paraszt dekameron. Válogatás széki tréfákból és elbeszélésekből. Budapest.
1983 - Újabb paraszt dekameron. A szerelemről és a házasságról. Budapest.
NAGY Zoltán
1987 - Póruljárt szerelmesek. Tréfás palócmesék. Salgótarján.-
NÉPMESEGYÜJTEMÉNY, több gyüjtő munkája MTAK Kézirat. Ir.4-r.371.
NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék (töredékek) MTAK Kézirat. Ir.4-r.414.

OLOSZ Katalin
1972 - A kecskés ember. Udvarhelyszéki népmesék. Bukarest. Vál., bev., jegyz.--.
ORTUTAY Gyula
1935 - Nyíri és rétközi parasztmesék. Gyoma.Bev., jegyz.:--.
ORTUTAY Gyula-KATONA Imre
1951,1956 - Magyar parasztmesék. 1-2. Bp.
ORTUTAY Gyula
1955 3.k. - Magyar népköltészet. 3.k. Népmesék. Bp. s.a.rend.:--.
1957 - Ungarische Volksmärchen. Berlin.
ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes
1960 - Magyar népmesék. 3.k. Budapest.
ŐSZ János Nyr.
1903 - Butuk Miska. In:Magyar Nyelvőr 32. évf. 48-52. pp.
1904a - Barátkádenciák. I.In:Magyar Nyelvőr 33.évf. 297-299.p.
1904b - Barátkádenciák. II. In: Magyar Nyelvőr 33. évf. 299-306.pp.
1941 - A csudatáska. Eredeti székely népmesék. Budapest. Gyüjt., feljegyezte--,bev.:Kovács László.
ŐSZ János-FARAGÓ József
1969 - Az élet vize. Kisküküllő-völgyi népmesék-- gyüjteményéből vál., utószó Faragó József. Bukarest.
PAÁL Gyula Nyr.
1879 - A szegény ember fia. In:Magyar Nyelvőr 3. évf. 182-185.pp.
PENAVIN Olga ÚMNGy XVI.
1971 1.k. - Jugoszláviai magyar népmesék. Budapest. Közzétette - Jegyz.: Dömötör Ákos.
1984 2.k. ÚMNGy XIX.- Jugoszláviai magyar népmesék. 2.k. Budapest-Újvidék. Közzétette --. Jegyz.Kovács Ágnes,Veselinovic-Sulc Magdalena
PETRÁS János Nyr.
1885 - Párbeszédek. In:Magyar Nyelvőr 14. évf. 42.p.
POLLÁK Sarolta-POLLÁK Miksa-POLLÁK Ida EA 3552
1890 - Vegyes népköltészeti gyüjtés, táncok,játéknevek, mesék. 103 p. Rábaköz, Vas m.
REKOLA M.-DOBOS I. EA 7528
1965 - Történeti mondák, boszorkánytörténetek mesék. Magn. felv.53 p.,Parád, Heves m
RELKOVIC Davorka Ethn.
1922 - A három tolvaj meg az ásitozó asszony. In: Ethnographia 33.évf. 84.p.

RUBOVSZKY Ferenc EA 477
1914 - Néprajzi gyüjtés 97 p. 11 k. Kisvárda, Szabolcs-Szatmár m.
SÁROSPATAKI REF. Főiskola EA 1015
1912-1914 - Adomák. 24 p. Cserépfalva, Ónod Borsod m.; Nagyhalász Szabolcs m.
SEBESTYÉN Ádám
1979 - Bukovinai székely népmesék. I. Fábián Ágostonné meséi.Szekszárd.
1981 - Bukovinai székely népmesék.II. Fábián Ágostonné, Mátyás Rózsika,Fábián Ágoston Győrfi Rudolf, Győrfi Rudolfné, Győrfi Ferenc meséi. Szekszárd.
1983 - Bukovinai székely népmesék.III.Palkó József (Lüle Jóskacska), Kovács (Ráfi) Péter, László Györgyné (Pius Gyurkáné), Derék (Jádri) Károly meséi. Szekszárd.
1986 - Bukovinai székely népmesék.IV. Sebestyén Lőrinc (Sándor Lajos), Domokos Imre, Sebestyén Antal, (Diszke Pál Anti)... és mások meséi. Szekszárd.
SEBESTYÉN Gyula MNGy VIII.
1906 - Dunántúli gyüjtés. Bp. Gyüjt és szerk.--
SIMONYI Zsigmond Nyr.
1874 - Elbeszélések 1. In: Magyar Nyelvőr 4.évf. 511--512pp.
SÜTÖ Gyula EA 484
é.n. - Népköltési gyüjtemény. 404 p. Barkaszó, Bereg m.
SZÉKELY Sándor Nyr.
1874 - A kanászbú lett mester. In: Magyar Nyelvőr 4.évf. 31-34.pp.
SZEMERKÉNYI Ágnes szerk.
1980 - Nógrádsipek. Tanulmányok egy észak-magyarországi falu mai folklórjáról. Bp. Néprajzi tanulmányok.
SZENDREY Ákos EA 616
1914-15 - Folklór. 394 p. 42. Nagyszalonta, Bihar m.
SZENDREY Zsigmond
1918-19 EA 4652
- Nagyszalontai gyüjtés. Népköltési gyüjtemény. 65 p.- Nagyszalonta, Bihar m.
1924 MNGy XIV
- Nagyszalontai gyüjtés. Kodály Zoltán közreműködésével szerk.--.
1927 Ethn.
- Falucsúfolóink. In:Ethnographia 38. évf. 37.p.

SZENTMÁRTONI Kálmán P.
1944 - Székely népmesék. Kolozsvár
SZILÁGYI Miklós Ethn.
1959 - A "nevető lovak" anekdotájának népi változata. In: Ethnographia 70.évf. 449-50.pp.
1976 FA 5.
- Népi anekdoták Józsa Gyuriról és más földbirtokosokról. Tiszafüred, Szolnok m. In:Folklór Archivum 5. 115-123.pp.
SZINI Péter MTAK Kézirat.
(1890?)Ir. 4-r.367/I.
- (Néprajz, népszokások. Találós kérdések és mesék. Névnapi köszöntők. Játékok. Tájszavak. Babonás szokások. Gyermek és népversikék, tréfás mondókák. Eredeti népmesék.) 129 f. Autográf. Bereg megyei Tiszahát.
SZURMIN Rudolf-ROMENDA Norbert EA 13.060
1962 - Galamb András mesekincse 47 p. Miskolc, Borsod m.
TÖRÖK József gyüjtése ld. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék (töredékek) MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414.
UJVÁRY Zoltán
1982 - Pap-cigány anekdoták. In: Múzeumi Kurir, 38.sz. 25--27.pp.
1986 - Menyecske a kemencében. Világjáró palóc adomák és huncutságok. Bp.
1988 - Adomák Gömörből. Debrecen, Gömör néprajza XIII.
VARGA Ignác Nyr.
1903 - Mátyás király katonája. In:Magyar Nyelvőr 32. évf. 183-184.pp.
VASS Imre gyüjtése, ld. NÉPMESEGYÜJTEMÉNY MTAK Kézirat. Ir.4-r.371
VÉGH József
1944 - Sárréti népmesék és elbeszélések. Debrecen.Gyüjt.-- Magyar népnyelvi szövegek
VERES Imre Nyr.
1876 - Miért nincsenek szentek az evangélikus templomokban? In: Magyar Nyelvőr 5. évf. 327-328.pp.
1960 Klny - Orosházi népmesék. Orosháza. Gyüjt.:-- s.a.rend. Péter László
VIKÁR Béla
1905 MNGy VI.
- Somogy megye népköltése.Bp.
1909-1910 NIFA 8. 134 c.-

VIRÁNY Judit EA 4060
1941-43 - Népmesegyűjtemény. 499p. Láca, Zemplén m.
VOIGT Vilmos NIFA 16/1
1960a -
1960b NIFA 16/2-
VURZEL Lőrinc gyűjtése ld. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék (töredékek)
MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414.
VÖÖ Gabriella
1969 - Többet ésszel, mint erővel. Bukarest. Vál., bev.--.
1981 - Tréfás népi elbeszélések.Bukarest.
WEISZ József Nyr.
1874 - A boszorkány. In:Magyar Nyelvőr 3.évf. 278.p.

RÉGI MAGYAR IRODALMI FORRÁSOK, NÉPKÖNYVEK, PONYVÁK, KALENDÁRIUMOK

ADOMA-TÁR
1871 - Magyar népadomák, élczek és furcsa ötletek gyűjteménye. Pest.
ANDRÁD Sámuel
1789-90 1-2. - Elmés és mulatságos rövid anekdoták, melyeket iminnen amonnan vállogatva egybe-gyűjtött és magyar nyelven kiadott --.Béts, I. Darab 1789.
II. Darab 1790.
BALLAGI Mór
1850 - Magyar példabeszédek. Szarvas.
BARTALITS Imre OSzK 20/23
1877 - A híres Csalóka Péter élete és nevezetes kalandjai.-
BOROSS Vilmos
1895 - Mátyás király életéből adomák és történeti apróságok.
BUCSÁNSZKY Alajos
1873 OSzK 16/8
1904 OSzK 47/114
- Csalóka Péter élete és kalandjai. Pest.
BUDAI Kalendárium
1806
DUGONICS András
1820 1-2. - Magyar példabeszéddek és jeles mondások. Szeged
/EBERUS/
1573 - Poncianus historiaia, az az hét bölch mestereknek mondasit chiwda szep hasonlatossagoual foglaluan mimodon az chazar fiat Diocletianust hetzer halaltul meg mentettet legien. Mely mostan igaz es tizta magyar nyelwere forditatot Bechben. RMK I. 92 = RMNy 322.
ESZTERGOMI Kalendárium
1837
FARKAS Antal
1790 - Erkölts Iskola azaz húszon négy nyájas históriák a´ mellyeket e´ világnak furtsa tsalárdságit, tartományoknak tulajdonságit, s a benne lévő embereknek ugy jó erköltseiket, mint gonoszra tzélzó indulattyaikat mutattyák. Irattatott két részben kedvekért. Forditotta magyarra -- Kassán.

GÁSPÁR János-KOVÁCSI Antal szerk.
1859 - Magyar Olvasókönyv. II. folyam I.k. 2. változtatott kiadás. Kolozsvár.
GRACZA György
1901 1-2. - A nevető Magyarország. Budapest. 2.bőv. kiad.
HASZNOS mulatságok
1820 I-II.
HEGEDÜS Lajos
1857, 1864, 1870
- Eredeti trefák, adomák s mondák a czigány életből.Pest.
HELTAI Gáspár
(1572?) - Ponciánus históriája. Kolozsvár, 1571-74? RMNy 314.
1633 - Poncianvs csaszar historiaia Mikeppen az ö fiának Dioclecianusnak hét bölcs és tudos mestereket fogada, kik azt tanyitának az hét és nemes tudományokra. Löcsen Brevver RMK I. 630 = RMNy 1571
HERKÓ Páter
1895, 1898, 1899
HISTORIA septem sapientum
1474 - Cod. lat. 25.
ILLYÉS Gyula
1972 - Hetvenhét magyar népmese. Budapest.
JÓKAI Mór
1856 - A magyar nép adomái. Pest.
1872 - A magyar nép élcze szép hegedüszóban. Összegyüjt.:-- 3. bőv. kiad. Pest.
1904 - A magyar nép élcze szép hegedüszóban.JÓKAI 1872-nek 10. kiadása. Budapest.
1914 - A magyar nép élcze. Budapest.
KATONA Lajos
1900 (1695) - Gesta Romanorum. Ford. Haller János. Kolozsvár.1695. Kiad. -- egy hasonmással. In: Régi Magyar Könyvtár 18. Bp.
KATONA Lajos Ethn.
1901 (1611) - Fiat piscis! In:Ethnographia 12. évf. 22-25. pp
KIS János
1806 - Kellemes időtöltésre való...nyájasságok. Sopron.
KOLUMBÁN János
1770 - Vida György facetiai.
KOMÁROMI Kalendárium
1837

KÓNYI János
1782 1. rész
1785 2. rész - A mindenkor nevető Democritus, avagy okos leleményü furtsa Történetek mellyeket a´ bánatjokat felejteni kivánó jáborok kedvekért szedegette öszve -- Budán.
1981 - A mindenkor nevető Demokritus. Budapest. Vál.,s.a. rend., jegyz. Biró Ferenc.
KÖVÁRI László
1857 - Történelmi adomák. Kolozsvár.
MAGYAR és Erdélyországi Nemzeti Kalendárium Pest-Pozsony
1800
MAGYAR és Erdélyországi Uj és Ó Kalendárium Györ
1796
MAGYAR és Erdélyországi Uj és Ó Kalendárium Vácz
1786
1804
1826
1827
MAGYAR Hirmondó (bécsi)
1792
MARGALITS Ede
1897 - Magyar közmondások és közmondásszerü szólások. Bp.
MAROSVÁSÁRHELYI Gergely
1623 - Világnak kezdetitől fogva jóságos és gonosz cselekedeteknek példáinak summái. Kassa.
O. NAGY Gábor
1966 - Magyar szólások és közmondások. Bp.
PÁLÓCZI HORVÁTH Ádám
1816 - A tétenyi leány Mátyás királynál. Vigjáték. Pest.
PESTI Kalendárium
1801, 1811, 1812, 1813
RÉTHY Lipót OSzK 6/35
1862 - Három mulattató tündéri néprege egy függelékkel. Szarvas. 1853
RÓZSA Kálmán OSzK 74/160
1925 - A bátor szabólegény./Jancsi és Juliska, Piroska tündéries elbeszélések közt, szép képekkel/
SIRISAKA Andor
1891 - A közmondásokról. Tanulmány Szvorényi, Ballagi, Erdélyi s mások után. Pécs.

SKLAREK Elisabeth
1901 - Ungarische Volksmärchen. Ausgewählt und übersetzt von --. Mit einer Einleitung von A. Schullerus. Leipzig

SOLYMOSSY, Sándor
1936 - Contes et légendes de Hongrie. Paris.

STIER, Georg
1850 - Ungarische Sagen und Märchen. Aus der Erdélyischen Sammlung übers. von -- Berlin.
1857 - Ungarische Volksmärchen. Nach der aus Georg Gaals Nachlass herausgegeben Urschrift übersetzt von -- Pesth.

SZENDREY Zsigmond EA 4651G
(1866) - A magyar nép naptára. 35.sz. Tatár Péter irása.

SZIRMAY Antal
1807 - Hungaria in parabolis. Pest.

TELEGDI Miklós
1580 - -- Peechi Püspöknec felelete...Nagyszombat.

TOMPA Mihály
1870 - Diós - Győr. In: Összes költeményei. Teljes kiadás. 4. köt. Bp. 174-183. pp.

TÓTH Béla
é.n.(1898-1903) 1.2.4.k. - A magyar anekdotakincs. Bp. Gyüjtötte és magyarázta --.

AZ ÜSTÖKÖS
1862 - Cim nélkül. p.
1879 - Telivér angolság. 428.p.
1886 - Angolosan. 15.sz. 7.p.

VAJDA János
1876 - Magyar bors. Válogatott magyar és külföldi adomák gyüjteménye. Fejedelmek, államférfiak, irók, müvészek, szinészek, főurak, uracsok, papok, katonák, vadászok, hivatalnokok, diákok, orvosok, nagyvárosiak, mesteremberek, parasztok, zsidók, cigányok s egyéb nemzetiségek életéből. Bp.

VAS Gereben
1856a - Nevessünk. I. köt. 2. kiad. Pest.
1856b - No még egyet nevessünk. Pest.
1887 - Adomák. In:Munkáinak együttes képes kiadása. X. Bp.

VIG Dezső
1858 - Czigány adomák. Pest.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

AaTh	Antti Aarne-Stith Thompson: The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne´s Verzeichnis der Märchentypen. Translated and Enlarged by Stith Thompson Second Revision. Helsinki. 1961. FFC 184. (Típusszám előtt)
Au	Ausztria
BN	Berze Nagy János: Magyar népmesetípusok. 1-2. Pécs, 1957. Szerk., bev., kiad. Banó István. (Típusszám előtt)
BP	Bolte, Johannes und Polivka, Georg: Anmerkungen zu den Kinder und Hausmärchen der Brüder Grimm. 5 köt. Leipzig.
Cs	Csehszlovákia
=	közlés, újraközlés címe megegyezik az elsődleges forrás címével
EMN	Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. Bp. 1977. 1--.Szerk.:Hoppál Mihály
EM	Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Hrsg.: Kurt Ranke Göttingen 1975--
Ethn.	Ethnographia, Budapest, 1890--
EA	A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára, Budapest.
évf.	évfolyam
f.	folio
FA	Folklór Archívum. Szerk.: Hoppál Mihály. Budapest, 1973--
FFC	Folklore Fellows Communications, Helsinki, 1910--
Grimm	Die Märchen der Brüder Grimm. Vollständige Ausgabe. 9. Aufl. 1979. München.
Gyh., gyi.	gyüjtés helye, ideje

H	Honti Hans: Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. Helsinki, 1928. FFC 81.
Ir.	irodalom
Ju	Jugoszlávia
MNGy	Magyar Népköltési Gyüjtemény. Új folyam. 1-2. Pest, 3-tól Budapest. 1872-1882. 1-3. Szerk.: Arany László és Gyulai Pál 1902-1908. 4-10.Szerk.: Vargha Gyula 1911-1924.11-14.Szerk.: Sebestyén Gyula
MNK	Magyar Népmese Katalógus. Budapest, 1953-tól. Szerk. Kovács Ágnes.
MTAK Kézirat	a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattára, Budapest.
Ms	manuscriptum
NÉ	Néprajzi Értesitő
NIFA	Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Néprajzi Intézetének Folklór Archivuma, Budapest.
NKI	a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportjának Adattára, Budapest.
Nyr	Magyar Nyelvőr, Budapest, 1872--
OSzK	Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest.
rég.	régies nyelvezetű
RMKt	Régi Magyar Könyvtár. Szerk. Heinrich Gusztáv
R	Románia
szerk.	szerkesztette, szerkesztő
Sz	Szovjetunió
ÚMNGy	Új Magyar Népköltési Gyüjtemény. Szerk.: Ortutay Gyula 1. Budapest, 1940--
(v)	(v)olt -- megyenév előtt
vált.	változat
vö.	vesd össze

FÖLDRAJZI MUTATÓ

ALSÓFEHÉR m.

1.Magyarlapád 1896 LÁZÁR 168. AaTh 1654

ARAD m.

2.Pécska 1913 1914 KÁLMÁNY 2.k.190. MNK 1684*+AaTh 1653B
" 1877 1877 " 1.k.235. AaTh 1655

BÁCS-KISKÚN m.

3.Kiskúnhalas
1939-40 EA 139 2. AaTh 1641
" " " 1. AaTh 1725 (eltér)

BÁCSKA Ju.

4.Becse 1984 PENAVIN ÚMNGy XIX.
1971-77 40. AaTh 1750A

5.Bezdán 1984 PENAVIN ÚMNGy XIX.
1971-77 147. MNK 1313C*+AaTh 1685

6.Feketics 1984 PENAVIN ÚMNGy XIX.
1971-77 128. AaTh 1653F1

7.Horgos
1960-70 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
412. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " " 421. MNK 1539A*+AaTh 1685+AaTh 1525H

8.Kishegyes 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
1960-70 396. AaTh 1655

9.Mohol 1978 1984 BURÁNY 79. MNK 1729*

10.Moravica 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
1960-70 315. MNK 1684*

11.Zenta 1979 1984 BURÁNY 59. AaTh 1725(eltér)

BÁKÓ m. R.

12.Gyoszény 1958 1971 NyIrK 15. évf.
108. AaTh 1699

BÁNSÁG Ju.

13.Csóka 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
1960-70 443. MNK 1684*

14.Magyar Itabé 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
1960-70 478. AaTh 1735

15.Padé 1971 PENAVIN ÚMNGy XVI.
1960-70 461. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A

16.Törökkanizsa 1984 BURÁNY
1977 104. AaTh 1730 eltér

BARANYA m.

17.Bogdása 1936 1940 BERZE NAGY 2. k.
468. AaTh 1790
" " " 475. AaTh 1825B
18.Egyházaskozár 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3. k.
18a(Gajcsána, Moldva, R.)1952 571. AaTh 1698A
" 1950 1952 HEGEDÜS 227. AaTh 1730
18b(Lábnik, Moldva, R.)
19.Felsőegerszeg 1941 BANÓ ÚMNGy II.
1938-1940 102. (MNK 516D×)AaTh 1645A
20.Hosszuhetény 1940 BERZE NAGY 2. k.
442. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
1934 " " 449. AaTh 1697
" " " 470. AaTh 1791
21.Kákics 1934 1940 BERZE NAGY 2. k.
436. AaTh 1643
" 1934 " " 254. MNK 1729×
22.Kaposszekcső 1941 BANÓ ÚMNGy II.
1934 270. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
23.Kárász 1940 1941 BANÓ ÚMNGy II.
150. AaTh 1643+AaTh 1082+AaTh 1049
" 1940 " " 153. AaTh 1730A×2
" 1940 " " 144. MNK 1419D×+AaTh 1825B
" 1940 " " 152. AaTh 1838
24.Katádfa 1935 1940 BERZE NAGY 2. k.
441. AaTh 1675
25.Kisasszonyfa
1935 " " 459. AaTh 1735
26.Magyaregregy 1941 BANÓ ÚMNGy II.
1941 242. AaTh 1736A
27.Mekényes 1950 1952 HEGEDÜS 76. AaTh 1641
27a(Klézse, Moldva, R.)
27b(Lészped,Moldva, R.)1950 36. AaTh 1525N+AaTh 1654+AaTh 1539
" " 25. MNK 1535×+AaTh 1725
" " 61. AaTh 1735
" " 1952 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3. k.
800. MNK 1643B×+AaTh 1381B
27a(Klézse)" " " 778. AaTh 1372+AaTh 1610+AaTh 1641

27b(Lészped)1952 EA 6994 1. MNK 1643A×+AaTh 1653B+AaTh 1535
" 1952 " 124. AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1952 " 100. AaTh 1525N+AaTh 1654
" 1952 " 87. AaTh 1696
28.Mohács 1967 1967 BOSNYÁK 96. MNK 1833C×
29.Nagyharsány
1934 1940 BERZE NAGY 2. k. 458. AaTh 1730
30.Nagyváty 1934 1940 BERZE NAGY 2. k.
421. AaTh 1535(AaTh 1211)-AaTh 1643
" " " " 474. AaTh 1833A
31.Pécs 1936 " " 2. k.477. AaTh 1838
32.Püspökbogád
1935 1940 BERZE NAGY 2. k.
434. AaTh 1641+AaTh 1654
" " " 438. AaTh 1643
" " " 460. AaTh 1739
33.Siklós 1959 EA 12.884 16. MNK 1643A×+AaTh 1537
" " " 36. AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " 40. AaTh 1415(eltér)+MNK 1684×
" " " 63. MNK 1684×
" " " 34. AaTh 1696
" " " 78. AaTh 1408+AaTh 1739
34.Szaporca 1934 1940 BERZE NAGY 2. k.
447. AaTh 1685
1935 1940 BERZE NAGY 2.k.456. AaTh 1730
35.Szilágy 1935 1940 BERZE NAGY 2. k.
450. AaTh 1725
" 1935 " " 471. MNK 1833C×+AaTh 1626

/v/BARANYA m.Ju.

36.Kopács 1942 1972 KATONA 308. MNK 1539A×+AaTh 1685+AaTh 1525H4
" " " " 324. MNK 1729×

BÉKÉS m.

37.Mezőmegyer 1948 EA 4145 31. AaTh 1735
38.Orosháza 1876 Nyr.5.évf. 327. AaTh 1829A×
39.Sarkad 1960 1962 DÖMÖTÖR Á. 66. AaTh 1641

BEREG m.

40.Barkaszó 1914 EA 484 193. AaTh 1735

41.Tiszahát 1890k MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 367/I. 112. AaTh 1525D+AaTh 1737
" " 108. AaTh 1541+AaTh 1293A*+AaTh 1383 +AaTh 1791+AaTh 1525H4
" " 113. MNK 1829C**+AaTh 1525H1+AaTh1525A
" " 101. MNK 1526*(MNK 1852*)

BESZTERCE-NASZÓD m. R.

42.Árpástó 1960 1969 VÖÖ 243. MNK 1729*
43.Köbölkút 1953 FARAGÓ-NAGY 147. AaTh 1805*
1945
" " 1981 VÖÖ 222. AaTh 1381+AaTh 1293A*+AaTh 1653A
44.Várkudu 1968 EA 15.882 19. AaTh 1696
45.Zselyk 1956 1956 HUNYADI 133. MNK 1539A*+AaTh 1685+AaTh 1525H4

BIHAR m.

46.Biharugra 1944 VÉGH 88. AaTh 1691
47.Nagyszalonta 1919 EA 4652 39. MNK 1640**
" 1862 ARANY 246. AaTh 1525N+AaTh 1641+AaTh 1654
" 1914-15 EA 616 143. AaTh 1641
" " " 173. AaTh 1718*
" " " 188. AaTh 1725
" " EA 501 74. AaTh 1643
" " " 17. MNK 1684*
" " " 64. MNK 1539A*+AaTh 1685+AaTh 1525H4
" " " 87. AaTh 1699
" " EA 1878 100. AaTh 1643
" " " 35. AaTh 330B+AaTh 1656
" " " 77. AaTh 1807
" 1915 EA 1879 26. MNK 1730C*
" 1915 1924 SZENDREY MNGy XIV.
210. AaTh 1651

BORSOD (-ABAUJ-ZEMPLÉN) m.

48i.Alsószuha 1986 UJVÁRY 78. MNK 1729*
" 1970-80 " 77. MNK 1730D*
" " " 109. AaTh 1735
" " " 107. AaTh 1807
" " " 75. AaTh 1837
" 1988 " 94. vö. MNK 1844*
48.Bánfalva 1863 KISFALUDY Társ.Népmesegyújt.MTAK Kézirat.
Ms 10.020/VI. 41. MNK 1539A*+AaTh 1685+AaTh 1525H4
" " 48. AaTh 1313A(MNK 1313B*+AaTh 1696)
49.Bodrogkeresztur

50.Karcsa 1964 1985 NAGY G.2.k.774. AaTh 1526+AaTh 1634D* +AaTh 1641-AaTh 1640
" 1968 " " 781. AaTh 1525N-AaTh 1641-AaTh 1640
" 1969 " " 769. MNK 1640**-AaTh 1049-AaTh 21
" 1968 " " 801. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1969 " " 807. AaTh 1730
" 1970 " " 804. AaTh 1730A*2
" 1971 " " 805. MNK 1730D*
" 1971 " " 766. MNK 1833C*+AaTh 1626
51.Láca 1941-43 EA 4060 141. AaTh 1697
52.Mezőkeresztes
1900 1957 BERZE NAGY 2.k.591. AaTh 1676*
53.Mikóháza 1961 EA 12.812 248. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " 252. AaTh 1725
" " " 283. AaTh 1730
" " " 302. AaTh 1739
" " " 288. AaTh 1777A*
" " " 325. AaTh 1383+AaTh 1525H4+AaTh 1791
" " " 314. AaTh 1805*
" " " 304. AaTh 1833A
54.Miskolc 1958 EA 10.137 86. AaTh 1736A
" 1962 EA 13.060 15. AaTh 1525A(AaTh 1740+AaTh 1737) +AaTh 804B(AaTh 1063+AaTh 1084+ +AaTh 1071)
55.Sajó völgye 1862 MERÉNYI 1.k.183. AaTh 1640(AaTh 1051+AaTh 1062+ +AaTh 1060+MNK 1088**+MNK 1052** " " " 2.k.173. AaTh 1525A(AaTh 1740+AaTh 1737) -AaTh 1535+AaTh 1962(AaTh 1882A -AaTh 1881)
56.Sárospatak 1915 EA 496 2. AaTh 330B+AaTh 1656
51. MNK 1852*+AaTh 1540
57.Széphalom 1961 EA 12.812 103. MNK 1535*(MNK 1643B*)
58.H.n. Tokaj(?) EA 1015
1912-1914 12. AaTh 1829A*

BRASSÓ m.

59.Halmágy 1966 1981 VÖÖ 301. MNK 1643A*+AaTh 1653B
" " " " 363. MNK 1833C*+AaTh 1626
60.Hosszufalu 1876 Nyr.5.évf. 374. AaTh 1681(AaTh 1387m)+AaTh 1696
61.Nagymoha 1967 1971 NyIrK 15.évf.
104. AaTh 1699

62.Pürkerec 1906 1908 HORGER MNGy X.
63. AaTh 1525N+AaTh 1654
" 1890k " " 35. AaTh 650A(AaTh 1000+AaTh 1725)
63.Tatrang
1898-1906 1908 HORGER MNGy X.261. AaTh 301B-AaTh 1643-AaTh 819A -AaTh 650(AaTh 326)
" " " 250. AaTh 401+MNK 1643B×+AaTh 1381B +AaTh 1535
" " " 354. AaTh 1730
64.Zajzon
1898-1906 1908 HORGER MNGy X.403. AaTh 1640
" " " " 432. AaTh 1525A(MNK 1684×+AaTh 1829A× +AaTh 1525D)+AaTh 1218
" 1900k " " 384. AaTh 810A+AaTh 1725

BURGENLAND Au.

65.Alsóör 1961-63
(Unterwart) 1970 GAÁL K. 214. AaTh 1643+AaTh 853
66.Középpulya 1961-63
(Mitterpullendorf)
1970 GAÁL K. 108. AaTh 513A+AaTh 1640+AaTh 1060 +AaTh 301B

CSANÁD m.

67.Kisiratos 1949-1955
1958 KOVÁCS 98. AaTh 1313A+AaTh 1696
68.Kövegy 1914 1914 KÁLMÁNY 1.k.171. AaTh 1830
69.Mezőkovácsháza
1878 BALÁS MTAK Kézir.Ir.2-r.76.
68. AaTh 1640 (eltér)
" " " 62. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " 52. AaTh 1655
" " " 60. MNK 1684×
" " " AaTh 1735

CSÍK m. R.

70.Csikmenaság 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.
1942 722. MNK 1833C×+AaTh 1626
71.Csikszentdomokos
1944 NIFA 131-132. 68. AaTh 1641
" " NIFA 131-132. 143. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " 128. AaTh 1675
" " " 163. (MNK 1684×)+AaTh 1696+AaTh 1681 +AaTh 1691+AaTh 1387m

Csikszentdomokos
1944 NIFA 131-132.
" " " 7. AaTh 1725
" " " 227. AaTh 1735
" " " 166. AaTh 1790
" 1943 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.
853. AaTh 1829A×+AaTh 1829+MNK 1300$_2$× +MNK 1231$_2$×
72.Csikszereda 1982 DUKA-VÖÖ 144. AaTh 1829
1940-60
73.Csikverebes 1969 VÖÖ 180. AaTh 1653F$_1$+AaTh 1530×
1963
" 1962 " " 258. AaTh 1718×
" " " " 166. AaTh 1735
" " " " 254. AaTh 1804
74.Fitod 1940-60 EA 13.002 36. AaTh 1698K
75.H.n. 1879 PAÁL Nyr.3. 182. MNK 1640××+AaTh 1049(AaTh 1063) +AaTh 1115+(AaTh 330)

CSONGRÁD m.

76.Gyopárosi szölök
1914 1914 KÁLMÁNY 1.k. 139. AaTh 1736A
77.Hódmezővásárhely
1914 1914 KÁLMÁNY 1.k. 83. AaTh 1640(AaTh 1062+MNK 1062× +AaTh 1115)
" 1913 1914 " 2.k. 191. AaTh 1387+AaTh 1293A×+AaTh 1653A
" 1914 1914 " 1.k. 99. AaTh 1790
" " " " 1.k. 101. AaTh 1791+AaTh 1838
78.Kiszombor-Szeged 1910
1956 ORTUTAY-KATONA II.
323. AaTh 1689A
78.Szeged 1872 1872 FERENCZI 226. AaTh 1682
" 1914 1914 KÁLMÁNY 2.k.203. MNK 1711A×
" 1910k 1914 " 1.k.121. AaTh 1865
" EA 2801 161. MNK 1419D×+AaTh 1825B
79.Tápé 1928 1928 NNy 50. AaTh 1313A+AaTh 1696

FEHÉR m. R. (v. KISKÜKÜLLÖ vm.)

80.Magyarpéterfalva
1958 1969 VÖÖ 101. AaTh 1656
" " " " 238. AaTh 1833A
" " " " 245. AaTh 1833D

81.Pócsfalva 1903 Nyr.32.évf. 48. AaTh 1681(AaTh 1381E)+AaTh 1387m
+AaTh 1049+AaTh 1115+MNK 1149**
" 1904 Nyr.33.évf. 299. MNK 1729*+AaTh 1537

FEJÉR m.

82.Lepsény 1922 1922 Ethn.33.évf.84. AaTh 1653F1
83.Rácalmás 1890k
1960 BERZE NAGY 215. AaTh 1825B

/v/ GÖMÖR-KISHONT m. Cs.

83k.Dernő 1970-80 1986 UJVÁRY
106. AaTh 1777A*
83m.Lévárt " " " 105. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
83n.Rozsnyó" 1982 " 27. MNK 1833C*

GYŐR (-SOPRON) m.

84.Bősárkány 1888 Nyr.17.évf. 143. AaTh 1696A*
85.Győr 1877 Nyr. 6.évf. 269. AaTh 1735
86.Rábaköz 1890k. EA 3552 41. AaTh 1260A*+AaTh 1218+AaTh 1696

HAJDU-BIHAR m.

87.Debrecen 1955 BAJKÓ-BÉRES 20. AaTh 1696+AaTh 1681+AaTh 1387m
" 1895 Nyr.25.évf. 332. MNK 1844*
" " " 477. MNK 1844*

HARGITA m. R.

88.Kobátfalva 1983 NAGY O. 114. AaTh 1681+AaTh 1164D
1959
89.Nagykede 1958 1981 VÖÖ 361. AaTh 1735
" 1960 " " 328. AaTh 1383(AaTh 1791)
90.Rugonfalva " " 341. AaTh 1681+AaTh 1358C
91.Székelykeresztur
1958 1971 NyIrK 15.évf. 104. AaTh 1699
" " 1981 VÖÖ 212. AaTh 1791
" " " " 216. AaTh 1837

HÁROMSZÉK m. R.

92.Árkos 1860k 1911 KRIZA MNGy XII.
123. AaTh 1696+AaTh 1681+AaTh 1387m
+AaTh 1218+AaTh 332(AaTh 331)
93.Bibarcfalva 1957 KONSZA-FARAGÓ
1948 170. AaTh 1525N+AaTh 1654
94.Dálnok 1937 1957 KONSZA-FARAGÓ
159. AaTh 1653A
95.Kisbacon 1884 BENEDEK 3. MNK 1848E*
96.Köpec 1948 1957 KONSZA-FARAGÓ 23. AaTh 1655
97.Lécfalva 1966 1969 VÖÖ 170. AaTh 1675

98.Lisznyó 1948 1957 KONSZA-FARAGÓ
172. AaTh 1643+AaTh 571
99.Nyújtód 1945 1957 KONSZA-FARAGÓ
371. AaTh 1698K
" 1940-60 EA 13.002 81. AaTh 1698K
100.Sepsikőröspatak
1930k. 1985 IMREH 74. MNK 1663*
" " " " 108. AaTh 1718*
101.Sepsiszentgyörgy
1948 1957 KONSZA-FARAGÓ 169. AaTh 1640
" 1930k 1985 IMREH 109. MNK 1833B*
102.Uzon 1943 1957 KONSZA-FARAGÓ 157. MNK 1684*+AaTh 1685(eltér)

HEVES m.

103.Besenyőtelek
1904 1907 BERZE NAGY 518. AaTh 1650+AaTh 804B+AaTh 1072
+AaTh 1081+AaTh 1084
" 1904 1957 BERZE NAGY 2.k.581. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1900 1957 BERZE NAGY 2.k.600. AaTh 1730
" 1903 " " 607. AaTh 1829A*
104.Eger 1904 1907 BERZE NAGY 510. AaTh 1641
" " " " 537. AaTh 1735
" " 1957 " 2.k. 607. AaTh 1790
" " " " 2.k. 610. AaTh 1833A
" " " " 2.k. 611. AaTh 1837
105.Gyöngyös 1913 Nyr.42.évf. 191. MNK 1713*
106.Maconka 1983 1987 NAGY Z. 141. AaTh 1650
107.Parád 1965 EA 7528 46. MNK 1640**+AaTh 1049+MNK1049***
+MNK 1100*+AaTh 1088+AaTh 1115
" " " 51. AaTh 1691+AaTh 1653A
108.Pusztahanyi
1904 1907 BERZE NAGY 528. AaTh 1725
109.Palócföld 1890 EA 4637 97. MNK 1643A*(BN 1700*+AaTh 330B)+
+AaTh 1537

HONT m.

110.H.n.1847-53 EA 2958 629. AaTh 1640+AaTh 1062+MNK 1062*

JÁSZ-NAGYKÚN-SZOLNOK m.

111.Jászdózsa 1923/24 Ethn. 34/35.é
111. AaTh 1655

112.Kisújszállás 1954 EA 9466 58. MNK 1640××+AaTh 1049+AaTh 1062
+AaTh 1063+AaTh 1084+MNK 1168×
+AaTh 1149
" " " 18. MNK 1728×
" " " 29. AaTh 1805×
" " " 15. MNK 1829C×
" 1950 EA 9296 253. AaTh 1730
113.Nagykörü 1898 1957 BERZE NAGY 2.k.
583. AaTh 1675
114.Szolnok 1889 Nyr. 18.évf.473. AaTh 1641
115.Tiszafüred 1959 Ethn.70.évf 449. AaTh 1688A×
1958
" 1962 1976 FA 5. 120. AaTh 1688A×
116.Tiszaigar 1949 EA 4094 264,274. AaTh 1682
" " " 275. AaTh 1718×
" " " 361. AaTh 1741
" " " 388. MNK 1775A×
" " " 260. MNK 1829C×
" " " 276. MNK 1829C×
" " " 282. AaTh 1833A
" " " 281. AaTh 1861×
117.Tiszalök 1949-52 EAP 35/1952 49. AaTh 1837
KOLOZS m. R.
118.Apahida 1858 MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 371/984 14. AaTh 1736
" " 15. AaTh 1829A×
119.Feketelak
1967 1981 VÖÖ 346. AaTh 1730+AaTh 1536B
" " " " 231. AaTh 1739
120.Ketesd 1942 1943 KOVÁCS 1.k.225. MNK 1643A×+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1941-42 " " 271. AaTh 1654
" " " " 238. MNK 1684×
" " " " 160. AaTh 1718×
" 1942 " " 2.k.176. AaTh 1640
" " " 113. AaTh 1643-MNK 1535×
" " " 76. AaTh 1387+AaTh 1293A×-AaTh 1291
+AaTh 1291B+AaTh 1653A
" " " 124. AaTh 1387+AaTh 1653A(AaTh 1291)
" " " 17. AaTh 1681
" " " 9. AaTh 1696+AaTh 1408+AaTh 1293A×
" " " 123. AaTh 1696

Ketesd 1943 KOVÁCS
" 1941-42 " " 42. AaTh 1832F×
" 1940-42 " " 66. AaTh 1833A
" 1942 " " 45. AaTh 1837
" 1942 EA 3912 39. MNK 1640××+AaTh 1049+AaTh 1149
" 1941 " 104. AaTh 1641
" 1941 " 374. AaTh 1641
" 1941 " 671. AaTh 1643
" 1942 " 66. MNK 1535×(MNK 1643B×)
" 1942 " 81. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1942 " 193. AaTh 1654
" 1941 " 471. MNK 1684×+AaTh 1691
" 1941 " 175. AaTh 1685
" 1942 " 742. AaTh 1311+AaTh 1685+MNK 1775A×
" 1942 " 402. AaTh 1739
" 1967 1969 VÖÖ 236. AaTh 1777A×
121.Kolozsvár 1860k MTAK Kézirat. Ir. 4-r.
397/I.100-101, 64. AaTh 1691(hiány)+AaTh 1387×
+AaTh 1341+AaTh 1653A+AaTh1586A
1860k 397/II. 100. MNK 1684×-AaTh 1691
" 1969 1971 NyIrK 15. évf.103. AaTh 1699
" " " " 104. AaTh 1699
" " " " 105. AaTh 1699
" " " " 108. AaTh 1699
" " " " 109. AaTh 1699
122.Körösfő 1941 EA 4696 6. AaTh 1525A+AaTh 1737+AaTh 1358A
" " 12. AaTh 1525A-AaTh 1737
123.Nyárszó 1941 EA 4696 35. MNK 1643B×
" 1941 EA 4696 25. AaTh 1387+AaTh 1293A×+AaTh 1291
+AaTh 1291B+AaTh 1653A
124.Szék 1943 1958 NAGY O. 139. AaTh 1641
" 1958 NAGY O. 161. AaTh 1640(AaTh 1060+AaTh 1062
+AaTh 1063+AaTh 1115)
" 1976 " 416. AaTh 1640(AaTh 1060+AaTh 1062
+AaTh 1063+AaTh 1115)
" 1949 " " 423. AaTh 1641
" 1959 " " 425. MNK 1643A×(AaTh 1653B)
" 1959 " " 432. AaTh 1678
" 1959 " " 433. AaTh 1696+MNK 1684×+AaTh 1689
" 1958 " " 289. AaTh 850(AaTh 1688A×)
" " " " 398. AaTh 1730-AaTh 1536B

Szék		1976	NAGY O.	
"	1960	"	"	299. AaTh 1741
"	1959	"	"	448. AaTh 1777A*
"	"	"	"	449. AaTh 1833A
"	1958-60	1977	"	325. AaTh 1696
"	1959	"	"	251. AaTh 1730 (hiányos)
"	"	"	"	242. AaTh 1730-AaTh 1536B
"	1950-60	"	"	278. AaTh 1829A*
"	1958	1981	VÖÖ	219. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
"	1960	"	"	362. AaTh 1735
"	1951	"	"	256. AaTh 1807+AaTh 1807A1
"	1960	"	"	282. AaTh 1833*
"	1960	1971	NyIrK 15.évf.	103. AaTh 1699
"	"	"	"	105. AaTh 1699
"	1961	"	"	106. AaTh 1699
"	1960	"	"	107. AaTh 1699
"	"	"	"	107. AaTh 1699
125.Türe	1971	1981	VÖÖ	284. AaTh 1790

MAROS-TORDA m.

126.Bözöd	1942	1942	BÖZÖDI	53. AaTh 1640(AaTh 1062+AaTh 1065* +MNK 1143*)
"	"	"	"	87. AaTh 1643+AaTh 1535
"	1958	"		170. AaTh 1640(AaTh 1060+AaTh 1063 +AaTh 1115)
"		"	"	109. AaTh 1641
127.Görgényüvegcsür				
	1965	1969	VÖÖ	84. AaTh 1681+AaTh 1387m +AaTh 1696+AaTh 1218
"	"	"	"	143. AaTh 1791
"	"	1981	VÖÖ	187. AaTh 1698+AaTh 1450+AaTh 1384 +MNK 1233*+AaTh 1289+AaTh 1244 +AaTh 1245
"	1967	1983	NAGY O.	271. AaTh 1725
"	1965	"	"	304. AaTh 1730-AaTh 1536B
128.Koronka	1975	"	"	299. AaTh 1730
129.Magyaró	1954	1969	FARAGÓ	200. AaTh 1293A*+AaTh 1291B+AaTh1291 +AaTh 1653A
"	1966	1969	VÖÖ	263. AaTh 1702
130.Magyarózd	1948	1971	HORVÁTH	268. MNK 1535*(MNK 1643A)
"	"	"	"	280. AaTh 1313A+AaTh 1696
"		1969	" "	276. MNK 1729*

131.Szászrégen				
	1966	1971	NyIrK 15.évf.	106. AaTh 1699
132.Szentgerice		EA 13.002		134. AaTh 1837
	1940-1960			

MOLDVA R.

133.Bogdánfalva		1981	VÖÖ	252. AaTh 1630A*+AaTh 1740
27a.Klézse		1885	Nyr.14.évf.	42. AaTh 1699
27b.Lészped	1956	1981	VÖÖ	275. AaTh 1653F3
134.Pokolpatak	1980	FA 12.		48. AaTh 1645A
	1970-73			
135.Trunk	1953	1981	VÖÖ	291. MNK 1539A*-AaTh 1685

MURAVIDÉK Ju.

136.Pince		1971	PENAVIN ÚMNGy XVI.	
	1960-70			565. AaTh 1643-AaTh 1535

NÓGRÁD m.

137.Herencsény		1987	NAGY Z.	103. MNK 1833C*+AaTh 1626
	1978			
138.Karancskeszi				
	1977	1987	NAGY Z.	222. MNK 1730C*
"	"	"	"	93. AaTh 1525A(AaTh 1737+AaTh 1740)
139.Kishartyán		"	"	152. AaTh 1739(AaTh 1281A)
	1979			
140.Maconka	1983	"	"	141. AaTh 1650
141.Mátraverebély				
	1981	"	"	175. MNK 1729*
"	1981	"	"	177. MNK 1730D*
142.Mihálygerge				
	1983	"	"	110. AaTh 1725
143.Nagylóc	1977	"	"	144. AaTh 1643
144.Nógrádsipek		"	"	99. AaTh 1750A
	1977	"	"	191. MNK 1848A*
"	1973	1980	SZEMERKÉNYI	476. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A

PEST-PILIS-SOLT-KISKÚN m.

145.Bag	1940-42	1942	DÉGH ÚMNGy IV.	
				185. MNK 1684*+AaTh 1691+AaTh 1653A
"	1941	"	"	190. AaTh 1725+AaTh 810A
"	1940-42	"	"	201. MNK 1729*
"	1941	"	"	203. AaTh 1730
"	"	"	"	144. AaTh 753A+AaTh 785+AaTh 1735
"	1940-42	"	"	208. MNK 1848A*
146.Dunapataj		1792	b.Magyar Hirmondó	AaTh 1689A

147.Kecskemét 1881-83 EA 2279 12. AaTh 1525N+AaTh 1654
" " " 1. AaTh 1525A(AaTh 1740+AaTh 1737)
" " " 61. AaTh 1838
148.Nagykőrös 1854 MTAK Kézirat. Ir. 4-r.
409/III. 127. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
149.Tök 1965 EA 7516 AaTh 1689A
150.H.n. 1860k KISFALUDY Társ.Népmesegyüjt. MTAK Kézirat.
Ms 10.020/VIII. 30. AaTh 1643

SOMOGY m.

151.Bodrog 1880k
1905 VIKÁR MNGy VI. 275. AaTh 1741
152.Kisbajom
1953-59 1962 DOBOS ÚMNGy X. 289. AaTh 1641
" " " 445. AaTh 1641
" " " 259. AaTh 1691+AaTh 1653A
" " " 294. AaTh 1536A-AaTh 1655
" " " 293. MNK 1684×
" " " 354. MNK 1729×
" " " 448. MNK 1729×
" " " 274. AaTh 654+AaTh 1525A(AaTh 1740 +AaTh 1737)
" " " 432. "
" " " 251. AaTh 1383+AaTh 1386+AaTh 1791
" " " 355. AaTh 1630A×+AaTh 1807B
" " " 357. AaTh 1837
153.Maróti puszta 1874 Nyr. 3.évf. 511. MNK 1833C×+AaTh 1626
154.Szentmárton 1905 VIKÁR MNGy VI.
1880-99 280. MNK 1419D×+AaTh 1825B
155.Szentmihályhegy EA 7258 214. AaTh 1408(AaTh 1387m+AaTh 1876) +AaTh 1681
" 1963 " 258. AaTh 1725-AaTh 1361
" " " 222. MNK 1833C×-AaTh 1735
" " " 249. AaTh 1525A+AaTh 1737

SZABOLCS-SZATMÁR m.

156.Baktalórántháza 1956
156a.(Gálócs, Ung m.)1956 ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS
137. AaTh 1640-AaTh 314
" " 83. AaTh 1641
" " 163. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A +AaTh 1643
" " 79. AaTh 1725

" " 216. MNK 1829C×
157.Csenger 1929 EA 924 39. MNK 1729×
" 1940k 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.
724. AaTh 1735
" 1928 EA 924 49. AaTh 1791+AaTh 1526
158.Döge 1954 EA 9918 260. MNK 1640××+AaTh 1049(AaTh 1051) +AaTh 1084+MNK 1063××+MNK1167×× (AaTh 1149)
159.Gégény 1958 EA 10.095 82. AaTh 1370(AaTh 1383+AaTh 1530× +AaTh 1791)+AaTh 1371×× +AaTh 1405+AaTh 1370B×
160.Kállósemjén 1957 EA 6312 34. AaTh 1675
" " " 32. AaTh 1718×
" " " 26. MNK 1775A×
" 1958 EA 6314 44. AaTh 1641+AaTh 1640
" " " 37. MNK 1643A×
" " " 31. AaTh 1730
" " " 41. MNK 1833C×-AaTh 1735
" " " 51. AaTh 1790
" 1957 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.
730. AaTh 1730A×1
" 1958 EA 6314 33. MNK 1730C×
" " " 42. MNK 1833C×+AaTh 1626
161.Kisvárda 1914 EA 477 87. AaTh 1691+AaTh 1653A
162.Komoró 1956 EA 66. AaTh 1791
163.Lövőpetri 1913 EA 474 80. MNK 1729×
" 1955 EA 31. AaTh 1777A×
164.Nyírbátor-Bátorliget
1934 1935 ORTUTAY 228. MNK 1640××+AaTh 1049 (AaTh 1051+AaTh 1084)+AaTh 1149
" 1938 1940 ORTUTAY ÚMNGy I. 335. AaTh 1830
165.Nyírlövő 1980 BODNÁR 154. AaTh 1293A×+AaTh 1211+AaTh 1386 +AaTh 1383+AaTh 1791
1952
166.Nyírtura 1960 NIFA 16/1 18. MNK 1775A×
167.Nyírvasvári 1958 EA 6544 87. AaTh 1641
" " " 33. AaTh 1675
" " " 133. MNK 1729×
" " " 131. AaTh 1730A×1
" " " 39. AaTh 1790
" " " 148. AaTh 1829A×+MNK 1347×1
" " " 100. AaTh 1838

169.Pátroha 1958 EA 10.137 137. AaTh 1640(AaTh 1060+AaTh 1062 +AaTh 1115)
" 1957 " 224. AaTh 1641
170.Piricse 1939 1939 Ethn.50.évf. 162. AaTh 1691(AaTh 1248)+AaTh 1653A
" 1938 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k. 837. AaTh 1730
171.Ramocsaháza 1959 EA 7272 269. MNK 1640×× (AaTh 1586)-AaTh 1049 (AaTh 1115)-AaTh 1149+AaTh 563
172.Rétköz 1941 EA 3104 3. MNK 1539A× (AaTh 1539)+AaTh 1685 +AaTh 1525 H_4
" " " 15. AaTh 1383+AaTh 1293A×+AaTh1530× +AaTh 1791
173.Rozsály 1950 1967 BÉRES ÚMNGy XII. 355. MNK 1535× (MNK 1643B×)
" " " " 364. MNK 1539A×+AaTh 1685+AaTh1525H_4
" " " " 376. AaTh 1730
" " " " 337. AaTh 1383+AaTh 1530×+AaTh 1791
" " EA 4137 256. AaTh 1653F_1+AaTh 1530× (elt.) -AaTh 956B-AaTh 955
174.Szamosszeg
1959 1968 ERDÉSZ 3.k. 402. AaTh 1640
" " " " 405. MNK 1643A×-AaTh 1537
" " " " 415. AaTh 1675
" " " " 419. AaTh 1696-MNK 1684×
" " " " 421. AaTh 1725
" " " " 426. AaTh 1825B
" " " " 429. AaTh 1830
" " " " 320. AaTh 1807A_1
" " " " 429. AaTh 1830
" " " " 337. MNK 1833C×
" " " " 430. AaTh 1837
175.Tiszamogyorós
1962 EA 7104 115. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A MNK 1730C×
" " "
176.Tyukod 1956 EA 8728 458. MNK 1643A×+AaTh 1537 +AaTh 1653B(tör)
" " " 332. AaTh 850(AaTh 1688A×)
" " " 357. MNK 1833C×+AaTh 1626
" " EA 7120 43. AaTh 1725
" " " 44. AaTh 1725
" " " 77. AaTh 1730$A×_1$

" 1955 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k. 720. AaTh 1829
177.Ujdombrád 1960 NIFA 16/2 AaTh 850(AaTh 1688A×)
" 1959 NIFA 103. MNK 1730C×
178.Záhony 1958 EA 10.137 121. AaTh 1313+AaTh 1696

SZÉKELYFÖLD

179.H.n.1860k. KRIZA János gyűjteménye MTAK Kézirat. Ir.4-r.409/I.
111-114.+ 43. AaTh 1825B-AaTh 1641
" 21. AaTh 1645
" 409/II. 5. AaTh 1643+AaTh 1535
H.n.1861 MAROSI-BAGOSSY-BAK MTAK Kézirat.
Ir.4-r.397/I 15. MNK 1643A×
" 43. "
H.n. 1882 KRIZA-ORBÁN-BENEDEK-SEBESI MNGY III. 373. AaTh 1643-AaTh 571
H.n. " " 397. AaTh 1654
H.n.1884k. 1888 BENEDEK 115. MNK 1640××+AaTh 1049(AaTh 1051) +AaTh 1084(MNK 1063××) +MNK 1167××(AaTh 1149)
H.n.1880k 1888 BENEDEK 84. AaTh 1643+AaTh 1535
H.n. 1894-96[6] BENEDEK 2/1 229. MNK 1684×+AaTh 1691+AaTh 1653A
H.n. 1894-96[6] BENEDEK 5/1 121. AaTh 1640(AaTh 1072+AaTh 1060 +AaTh 1061+AaTh 1115(AaTh804B))
H.n.1900k 1941 ÖSZ 42. AaTh 1654
H.n.1890k 1937 BERDE M. 69. AaTh 1525A(AaTh 1737)
H.n. 1903 1903 Ethn. 14.évf. 387. MNK 1833B×+AaTh 1315××
H.n.1940-60 1982 DUKA-VÖÖ 25. MNK 1729×
H.n. " " " 82. AaTh 1699
H.n. " " " 83. "
H.n. " " " 83. "
H.n. " " " 85. "
H.n. 1944 1944 SZENTMÁRTONI 55. AaTh 1641

SZILÁGY m.R.

180.Bogdánd 1943 EA 8170 415. AaTh 1525N+AaTh 1641+AaTh 1654
" " " 406. MNK 1663×
" " " 320. AaTh 1718×
" 1942 " 380. AaTh 1725
181.Szilágyballa
1968 1971 NyIrK 15.évf. 109. AaTh 1699

TEMES m. R.

182.Csákova 1961 1969 VÖÖ 107. MNK 1539A[x]+AaTh 1685
" " " " 103. AaTh 1313A+AaTh 1696
" " " " 173. MNK 1730C[x]
" " " " 236. AaTh 1805[x]
" " " " 261. AaTh 1810

183.Gyertyámos
1967 1969 VÖÖ 185. MNK 1729[x]
" " " " 234. MNK 1833C[x]+AaTh 1626

184.Magyarszentmárton
1967 1969 VÖÖ 248. AaTh 1807A$_2$+AaTh 1807A$_1$
" " " " 235. AaTh 1830A[x]
" " " " 253. AaTh 1832F[x]

185.Ótelek 1967 1969 VÖÖ 262. AaTh 1702

TOLNA m.

186.Aparhant 1986 SEBESTYÉN 4.k. 49. AaTh 330B+AaTh 1656
186a.(Andrásfalva, Bukovina, R.)1972
187.Bátaszék 1986 SEBESTYÉN 4.k. 425. AaTh 1653A
187a.(Józseffalva, Bukovina, R.)1983
" 1986 SEBESTYÉN 4.k. 418. AaTh 1530[x]-AaTh 1653F$_2$
(Józseffalva, Bukovina, R.)1983
188.Kakasd 1959 1960 DÉGH 2.k. 107. AaTh 1640
186a.(Andrásfalva, Bukovina, R.)
" 1950 1955 DÉGH 1.k. 403. AaTh 1387+AaTh 1293A[x]+AaTh 1291
+AaTh 1291B+AaTh 1653A
" " " " 441. AaTh 1653F$_1$+AaTh 1530[x]
" " " " 443. AaTh 1675
1972-77 1979 SEBESTYÉN 1.k. 67. MNK 1640[xx]+AaTh 1145+AaTh 1063
+AaTh 1083A+AaTh 1115
+AaTh 1139+AaTh 1149
" 1972-77 " " 15. MNK 1643A[x]
" " " " 51. MNK 1539A[x]-AaTh 1539+AaTh 1685
" " " " 47. AaTh 1699
" 1972 1981 SEBESTYÉN 2.k. 329. MNK 1640[xx]+AaTh 1084+AaTh 1049
+AaTh 1060+AaTh 1036+AaTh 1149
" 1972 " " 324. AaTh 1641
" 1977-80 " " 99. MNK 1684[x]+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1977-80 " " 162. AaTh 1675
" 1972 " " 279. AaTh 1313+AaTh 1696+AaTh 1681
+AaTh 1387$_m$+AaTh 1218

" 1970-71 1983 SEBESTYÉN 3.k.
11. MNK 1684[x]+AaTh 1653A
" 1972 " " 66. AaTh 1381E+AaTh 1696
" 1972 " " 121. AaTh 1697
" 1971 1986 SEBESTYÉN 4.k.
69. AaTh 1643
" 1972 " " 203. MNK 1643A[x]+AaTh 1537
" 1983 " " 425. AaTh 1653A
" 1971 " " 279. AaTh 1408-AaTh 1681
189.Majos 1982 " " 377. AaTh 1653F$_3$
189a.(Istensegits, Bukovina, R.)
" 1982 1986 SEBESTYÉN 4.k. 369. MNK 1539A[x]+AaTh 1685
" 1982 " " 396. AaTh 1696
190.Nagyvejke 1957 EA 13.502 116. MNK 1640[xx]+ AaTh 1051+AaTh 1049
189a.(Istensegits, Bukovina, R.) +AaTh 1115+AaTh 1149
" 1961 EA 13.502 131. AaTh 1643+AaTh 1115
" " " 125. MNK 1539A[x]+AaTh 1685+AaTh 1525H$_4$
" " " 99. AaTh 1689A
" " " 133. AaTh 1830
" " " 122. MNK 1833B[x]
" " " 134. AaTh 1838

TORDA-ARANYOS m.

191.Szent-Mihályfalva
1892 1893 JANKÓ 278. AaTh 360
192.Torockó 1872 ARANY-GYULAI MNGy I.
422. MNK 1684[x]+AaTh 1685

TORONTÁL m.

13.Csóka 1914 1914 KÁLMÁNY 1.k.
206. AaTh 1791
193.Deszk 1880k 1891 KÁLMÁNY 3.k.
308. AaTh 1655

194.Egyházaskér
1914 1914 KÁLMÁNY 1.k. 194. MNK 1640[xx]+AaTh 326
" 1913 " " 2.k. 138. MNK 1643B[x]+AaTh 1610(eltér)
" " " " 2.k. 83. AaTh 1645
" 1913 " " 2.k. 121. MNK 1684[x]+AaTh 1691+AaTh 1653A
" 1913 " " 2.k. 186. MNK 1684[x]+AaTh 1386+AaTh 1408
+AaTh 1387$_m$+AaTh 1012+AaTh 1691
+AaTh 1653A
" 1913 " " 2.k. 101. AaTh 850(AaTh 1688A[x])
" 1913 " " 2.k. 137. MNK 1711A[x]

" 1913 " " 2.k. 115. AaTh 1544A*+MNK 1775A*

195.Hertelendyfalva
1887 1957 BERZE NAGY 2.k.
586. MNK 1640**+AaTh 1051+AaTh 1084 +AaTh 1063+AaTh 1049+AaTh 1115 +AaTh 1149

" " 1960 BERZE NAGY 113. MNK 1730C*-AaTh 1730

" 1971-77 1984 PENAVIN ÚMNGy XIX.
269. AaTh 1725-AaTh 1525H4

184.Magyarszentmárton
1914 1914 KÁLMÁNY 1.k. 103. AaTh 1725

" 1913 1914 " 2.k. 184. MNK 1775A*+MNK 1444*

" 1910k EA 2801 121. AaTh 1383+AaTh 1791

" " " 116. AaTh 1293A*+AaTh 1386+AaTh 1383 +AaTh 1791

196.Magyarszentmihály EA 2801 115. MNK 1728*

197.Szaján 1914 EA 2801 136. AaTh 1725+AaTh 1525H4

UDVARHELY m.

198.Kányád 1907 EA 1944 835. MNK 1833C*+AaTh 1626

199.Óczfalva 1908 EA 1944 700. AaTh 1961C*+AaTh 1681+AaTh 1387m +AaTh 1242*+AaTh 1408+AaTh 1876 +AaTh 1313

200.Oláhfalu EA 3631 81. AaTh 1861* (rátótiáda füzérben)

201.Siménfalva
1958 1981 VÖÖ 218. AaTh 1643+AaTh 1293A*

202.Sükő 1940-60 EA 13.002 106. AaTh 1698K

203.Szentábrahám
1969 1981 VÖÖ 337. AaTh 1730(eltér)+MNK 1730D*

204.H.n.1860k. 1956 KRIZA 2.k. 336. MNK 1640**+AaTh 1049(AaTh 1084+ +AaTh 1072++AaTh 1071)

H.n.1863-72 KRIZA MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 409/I. 68. AaTh 1655(eltér)+AaTh 1685 -AaTh 1535

H.n. 1891 1972 OLOSZ 159. MNK 1450A*+AaTh 1384+AaTh 1245 +AaTh 1288+AaTh 1386+AaTh 1387 +AaTh 1211+AaTh 1293A*+AaTh 1643

H.n. 1890k. " " 154. AaTh 1387m+AaTh 1696

H.n. " " 151. AaTh 1381A+AaTh 1739+AaTh 1281A

H.n. 1903 EA 3631 121. X+AaTh 1211+AaTh 1653B

UGOCSA m.

205.Csepe 1880k. 1957 BERZE NAGY 2.k.

206.Tiszabökény 1940k EA 4203 1. AaTh 573+AaTh 1691+AaTh 1653A

VAS m.

207.Alsóör 1903 1903 Nyr. 32.évf. 183. AaTh 1736A

208.Csákánydoroszló 1950k
1955 KUNTÁR 97. AaTh 1790
" " " 99. MNK 1833J*

209.Örség 1876 Nyr 5.évf. 125. AaTh 1641

VESZPRÉM m.

210.Acsád 1904 Nyr. 33. évf. 240. AaTh 1792

211.Csetény 1893.Nyr. 22. évf. 378. AaTh 1525A+AaTh 1737

212.Gyulafirátót 1979 NI.K. 876. 71. AaTh 1675

213.Lovászpatona 1906 HORVÁTH 143. AaTh 1741

214.Szentgál 1874 Nyr. 3.évf. 278. AaTh 1791

214h.Várkesző EA 128. MNK 1833C*

ZALA m.

215.Dergecs 1874 Nyr. 3.évf. 31. MNK 1419D*+AaTh 1825B+AaTh 1628 +AaTh 1450+AaTh 1384(AaTh 1229* +MNK 1233*+AaTh 1245)

216.Hévíz 1958 EA 10.137 103. AaTh 1725

217.Köveskálla
1906 1906 SEBESTYÉN MNGy VIII.
444. MNK 2101B*4+AaTh 1408+AaTh 1381E +MNK 1643B*+AaTh 1691+AaTh 1387m +AaTh 1537

218.Páka 1895-1905 1948 GÖNCZI 319. AaTh 1750A

219.Pakod 1952 EA 8260 44. AaTh 1654
" " " 30. AaTh 1725-AaTh 1361
" " " 31. AaTh 1837

220.Resznek
1909-10 NIFA 8. 134 c. 17. AaTh 1006*+AaTh 1653B+AaTh 1643

TIPUS ISMERTSÉGÉRE UTALÓ ADAT SZÖVEGKÖZLÉS NÉLKÜL

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN m.

Alsószuha	1986	UJVÁRY	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
Hét	"	"	247. MNK 1730D*
"	"	"	248. AaTh 1735
"	"	"	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
Ragály	"	"	248. AaTh 1735
"	"	"	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2

/v/ GÖMÖR-KISHONT m. Cs.

Felsőfalu	1986	UJVÁRY	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
Felsőváły	"	"	247. MNK 1730D*
"	"	"	248. AaTh 1735
Mikolcsány	"	"	248. AaTh 1777A*
Páskaháza	"	"	248. AaTh 1735
"	"	"	248. AaTh 1807
"	"	"	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
Sajórecske	"	"	247. MNK 1730D*
"	"	"	248. AaTh 1777A*
"	"	"	248. AaTh 1807A1+AaTh 1807A2
Sajószentkirály		"	248. AaTh 1807

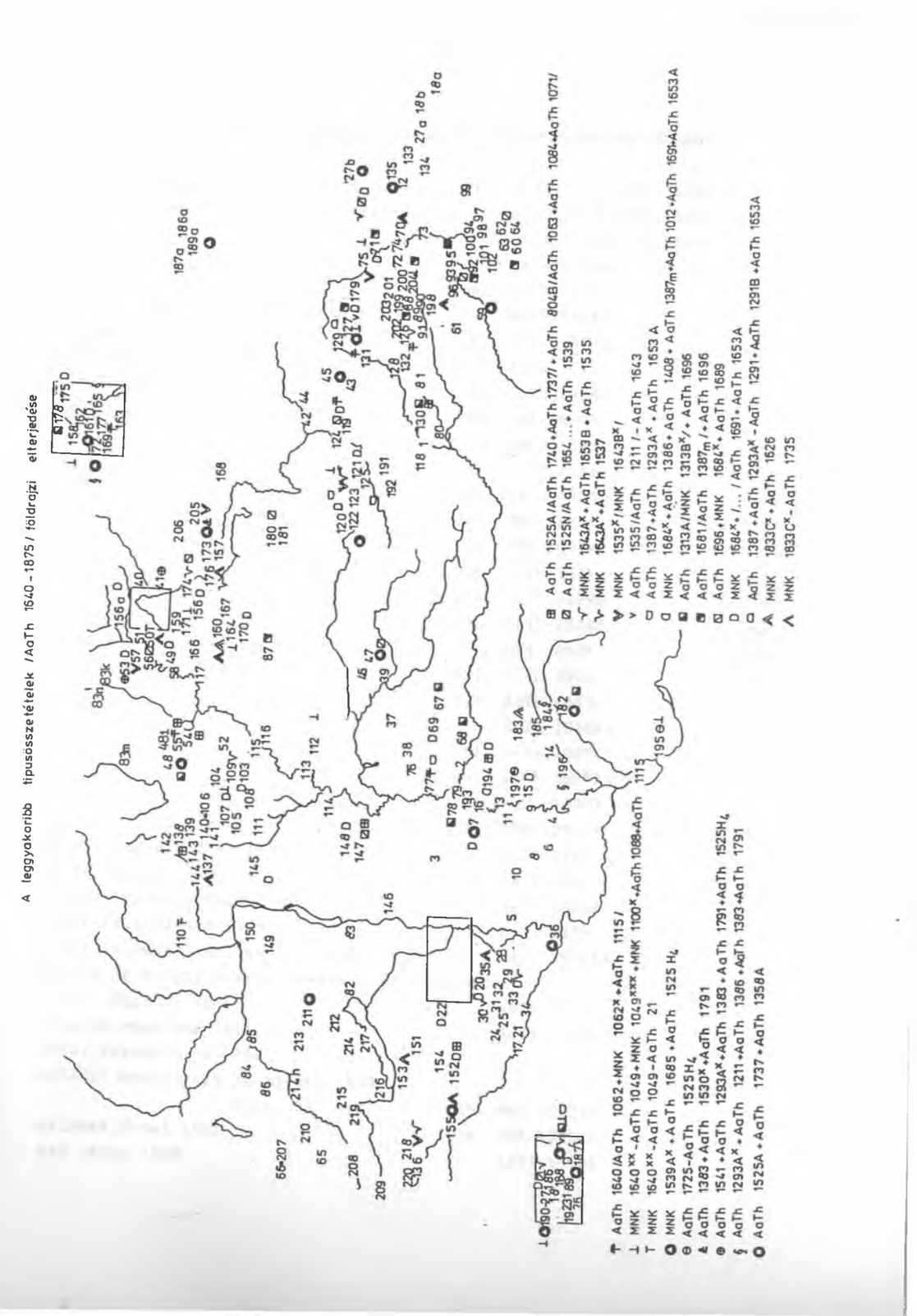

RÉGI MAGYAR IRODALMI FORRÁSOK HELYMEGHATÁROZÁS NÉLKÜL

HISTORIA septem sapientum 1474	94r.	AaTh 1730+AaTh 1536B
HELTAI Gáspár (1572?) 12. novella		AaTh 1730+AaTh 1536B
/EBERUS/ 1573	164.	AaTh 1730+AaTh 1536B
BORNEMISZA Péter 1577	ad	AaTh 1689A
TELEGDI Miklós 1580	ad	AaTh 1689A
KATONA Lajos (1611) 1901 Ethn.12. évf.	22.	MNK 1811A*
MAROSVÁSÁRHELYI Gergely 1623	10.	AaTh 1689A
GESTA Romanorum (1695) 1900	455.	AaTh 1645
KOLUMBÁN János 1770	43.	AaTh 1698C
KÓNYI János (1782 1.k.)1981	24.	MNK 1663*
"	72.	AaTh 1682
"	44.	AaTh 1741
"	62.	AaTh 1804
"	64.	MNK 1833J*
"	72.	MNK 1852*
KÓNYI János (1785 2.k.)1981	206.	AaTh 1641
"	212.	AaTh 1699B
"	239.	AaTh 1736A
VÁTZI Kalendárium 1786		MNK 1663*
ANDRÁD Sámuel 1789 1.k.	199.	AaTh 1641
"	212.	AaTh 1645
"	53.	AaTh 1688A*
"	61.	AaTh 1689
"	261.	AaTh 1807A1
"	236.	AaTh 1833A
" 1790 2.k.	51.	MNK 1833J*
GYÖRGY Lajos (1789) 1934	222.	AaTh 1792
FARKAS Antal 1790	427.	AaTh 1645
MAGYAR Hirmondó Bécs 1792		AaTh 1689A
GYŐRI Kalendárium 1796		MNK 1663*
GYŐRI Kalendárium 1796 F/3 levél		AaTh 1688A*
MAGYAR és Erdély Országi Nemzeti Kalendárium Pest-Pozsony 1800		AaTh 1834
VÁCI Kalendárium 1804	5.	AaTh 1804B
BUDAI Kalendárium 1806		"
MÉSZÖLY Gedeon (19.sz eleje) 1928 Ethn. 39. évf.	221.	MNK 1822B*
SZIRMAY Antal 1807	166.	MNK 1678A*
KIS János 1806		AaTh 1689A

PESTI Kalendárium 1801 — MNK 1833J*
" 1811, 1813 — AaTh 1689A
" 1812 — AaTh 1804
KISFALUDY Társaság Népmesegyüjteménye MTAK Kézirat.
1810 körül Ms 10.020/VII. — 25. AaTh 1698A
PÁLÓCZI HORVÁTH Ádám 1816 69-70;75-79; 140-143;167. — ad AaTh 1689A
DUGONICS András 1820. 2.k. — 276. AaTh 1641
" — 103. MNK 1678A*
" — 34. MNK 1822B*
GAAL, Georg 1822 — 242. AaTh 1735
ERDÉLYI János 1855 — 128. AaTh 1640(AaTh 1060 +AaTh 1062+AaTh 1115)
HASZNOS Mulatságok 1820 2.k. — 12. AaTh 1641
MAGYAR és Erdély Országi Uj és ó Kalendárium
Vác 1825 — AaTh 1741
Vác 1826 — AaTh 1641
Vác 1827 — MNK 1833B*
GYÖRGY Lajos (1836) 1938 — 23. AaTh 1826
KOMÁROMI Kalendárium 1837 — AaTh 1688A*
ESZTERGOMI Kalendárium 1836 — AaTh 1741
ESZTERGOMI Kalendárium 1837 — AaTh 1698C
ERDÉLYI János 1848 3.k. — 325. MNK 1829C**+AaTh 1525D +AaTh 1525A (AaTh 1740)
BALLAGI Mór 1850 I. — 28. MNK 1684*(magyarázat nélkül)
" — 155. MNK 1822B*
NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék 1850k MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 414. — 15a. BN 1606*-AaTh 1654
" " — 11. MNK 1684*(töredék)
" " — 12. AaTh 1725
" " — 15b. AaTh 1525A(AaTh 1737)
TOMPA Mihály 1870. IV. — 174. AaTh 1645
NÉPMESEGYÜJTEMÉNY 1850-es évek MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 371. — 136. AaTh 1643
" — 134. BN 1606*+AaTh 1526+MNK1852*
MAROSI-BAGOSSY-BAK 1850k MTAK Kézirat.
Ir. 4-r. 397/I — 24. AaTh 1313A+AaTh 753A +AaTh 1696
ÁCS Gedeon (1850k.)1926 Ethn. 37.évf. — 21. MNK 1678A*

IPOLYI Arnold 1914 MNGy XIII. — 457. MNK 1684*+AaTh 1341 +AaTh 1586+AaTh 1691
" — 427. AaTh 1525A(AaTh 1525D) (AaTh 1740+AaTh 1737) +AaTh 804B(AaTh 1063 +AaTh 1072))
KOMÁROMI Kalendárium 1853 — MNK 1663*
RÉTHY Lipót 1862 OSzK 6/35 — 16. MNK 1829C**+AaTh 1525D +AaTh1525A
JÓKAI Mór 1854 Országos Nagy Naptár — AaTh 1702A*
JÓKAI Mór 1856 — 81. AaTh 1654
" — 270. MNK 1678A*
" — 59. MNK 1539A*+AaTh 1685 +AaTh 1525H4
" — 12. AaTh 1689A
" — 264. AaTh 1691
" — 74. AaTh 1313A(MNK 1313B*) +AaTh 1696
" — 98. AaTh 1698C
" — 222. AaTh 1702A*
" — 188. AaTh 1791
" — 195. AaTh 1807A2
" — 91. MNK 1822B*
" — 194. MNK 1833B*
" — 156. AaTh 1835B*
" — 157. MNK 1835B*
" — 197. MNK 1860B*
" — 112. MNK 1867A*
VAS Gereben 1856 — 77. AaTh 1791
" " — 64. MNK 1833J*
" " I. 2.kiad. — 74. MNK 1852*
" " II. — 48. MNK 1835B*I
GYÖRGY Lajos (1856) 1938 — 229. AaTh 1791
KŐVÁRI László 1857 — 92. AaTh 1698C
" — 132. AaTh 1654
HEGEDÜS Lajos 1857 — 67. AaTh 1718*
VIG Dezső 1858 — 8. AaTh 1804
GÁSPÁR János-KOVÁCSI Antal 1859 — 44. AaTh 1641
GYÖRGY Lajos (1860) 1938 — 210. AaTh 1688A*

MERÉNYI László 1861	2.k.	143. AaTh 1641
" "	2.k.	213. (BN 1700*+AaTh 326 +AaTh 330B-MNK 1643A* -AaTh 1537
" "	1.k.	195. MNK 1684*+AaTh 1691 +AaTh 1653A
" "	2.k.	203. AaTh 1653F1+AaTh 1530*
" 1863	1.k.	154. AaTh 1313A+AaTh 1696
" "	1.k.	143. AaTh 1735
" 1864	2.k.	49. AaTh 313C(AaTh 507 +AaTh 400)+(MNK 1728*)
" "	2.k.	110. AaTh 612+AaTh 1736A
KISFALUDY Társ. Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat.		
1863	Ms 10.020/V.	9. MNK 1684*+AaTh 1691 +AaTh 1653A
" "	"	11. AaTh 1725
" 1860k	" /VII.	25. AaTh 1833A
AZ ÜSTÖKÖS 1862		190. AaTh 1804B
KRIZA János (1863)1956	2.k.	373. AaTh 1725
HEGEDÜS Lajos 1864		56. AaTh 1861*
SZENDREY Zsigmond (1866) EA 4651G 9015 sz.		AaTh 1838
HEGEDÜS Lajos 1870		52. AaTh 1804
" "		9. "
" "		64. AaTh 1807A1
" "		42. AaTh 1861*
ADOMATÁR 1871		321. MNK 1833J*
JÓKAI Mór 1872		272. MNK 1867B*
BUCSÁNSZKY Alajos 1873 OSzK 16/8		MNK 1539A*+AaTh 1685 +AaTh 1525H4
VAJDA János 1876		182. AaTh 1702A*
"		161. AaTh 1804
"		172. MNK 1833B*
"		34. MNK 1833J*
AZ ÜSTÖKÖS 1879		428. AaTh 1702A*
" 1886		7. "
VAS Gereben 1887 X.		331. AaTh 1791
" "		460. MNK 1833B*
" "		330. MNK 1852*
" 1888		464. AaTh 1718*
SIRISAKA Andor 1891		10. MNK 1822B*
"		11. MNK 1822B*

HERKÓ Páter 1895	12. AaTh 1675
" 1898	4. AaTh 1804B
" 1899	7. AaTh 1804B
BOROSS Vilmos 1895	38. AaTh 1689
TÓTH Béla 1898-1906 I.	151. AaTh 1689A
"	343. AaTh 1804
TÓTH Béla 1898-1906 II.	272. AaTh 1688A*
"	272. MNK 1811A*
"	145. MNK 1833J*
"	141. MNK 1835B*I
"	124. MNK 1863A
" V.	113. "
"	45. AaTh 1804B
HALÁSZ Ignác (1901) 1933	10. AaTh 1284*+AaTh 1384 (MNK 1233*+MNK 1242A* +AaTh 1229*+AaTh 1643 +AaTh 1245+AaTh 1450)
	141. MNK 1835B*I
GRACZA György 1901 I.	218. MNK 1852*
GYÖRGY Lajos (1909) 1938	154. MNK 1833J*
JÓKAI Mór 1911	AaTh 1640
RÓZSA Kálmán 1925	579. AaTh 1655
BERZE NAGY János 1957 2.k.	81. AaTh 1653F2
VÖŐ Gabriella 1981	464. MNK 1822B*
NAGY Gábor,O. 1966.	652. MNK 1822B*
"	

CATALOGUE

AaTh 1640-1674 LUCKY ACCIDENTS

AaTh 1640 The Brave Tailor ("Seven with one Stroke") /22/
(H 1640; BN 1640)

I. The poor man´s food (he himself) is attacked by flies. He kills seven (twenty) with one stroke. He writes on a piece of paper "seven with one stroke" and sticks it to his cap.

II. He sets out, arrives at the king´s town, the king reads the piece of paper and promises him his daughter and half of his kingdom, if

a. he kills three bears. The tailor makes the bears drunk and kills them.

b. he kills a unicorn, a greyhound, etc. The tailor traps the unicorn with the help of a hole drilled into a tree and kills it.

c. he kills three giants. Tests of strength with the giants (see types of tales AaTh 1060-1115). The hero defeats and kills the giants.

IIIA. The king wants to live up to his promise. When they are preparing for the wedding, the neighbouring king proclaims war against him. Since the lad does not know how to ride a horse, he asks for a peasant´s horse. The horse is frightened by the noise made by the cannons and runs away. While being carried by the horse, the lad holds onto a crucifix and takes it with him too. The enemy believes that God himself is attacking them and put down their weapons.

IIIB. When the enemy are approaching, in his fright the lad pushes down his pants, the soldiers follow his example and the enemy escape frightened.

IV. The wedding is held. On his wedding night the lad mentions 'an iron" a needle and a thread in his dream. When he is asked on the next morning, he lies to have been in a tailor´s workshop the previous day.

MNK 1640ˣˣ Seven with One Stroke (tale-starting episode) /16/
(H 1640; BN 1640)

A poor man´s food or drink is attacked by flies. He kills seven (twenty, etc.) with one stroke. He writes on a piece of paper "seven with one stroke" and sticks it to his cap. Its continuation is the tales on the Stupid Ogre: AaTh 1049+AaTh 1115+AaTh 1149.

AaTh 1641 Doctor Know-All /34/
(H 1641; BN 1641)

IA. Two poor neighbours decide to steal and tell people´s fortune in order to make money. What one steals is foretold by the other to be retrieved in return for a decent sum of money. The animals stolen are driven away by one of them and are hidden in the forest. The other foretells the return of everything when hiven a decent sum of money. Thus he is referred to as a person who knows everything.

IB. A simpleton pretends to be a great scientist or as a result of the events happening by accident becomes known as someone who knows everything.

II. He is led to the king /lord/ and asked to investigate who stole the princess´ ring. He is given three days to think. Every night he counts the days: "This is the first, the second, the third."/Or the dishes consumed on the last day/. The servants who think that he means them admit that they stole the ring and hand it over to him together with a large sum of money so that he should not betray them. Cricket gives the ring in a piece of bread to the rooster /peacock/ to swallow and tells the king that the ring is in the animal´s belly. He leaves with a great reward.

III. On the way home he is put to a test: one of the men accompanying him closes a cricket in his hand. Cricket is unable to guess what it is and in his dispair scratches his head and sighs: "Poor Cricket". The people accompanying him are convinced about his knowing everything.

AaTh 1643 The Broken Image /26/
(H 1642; BN 1646ˣ)

I. Three brothers inherit a cow /bull/. They agree that it will belong to the one whose stalls it will run into. All the three build stalls, the two elder brothers from stones and the youngest one from twigs with leaves. The cow runs into the stalls of the youngest brother.

II. The youngest brother drives the cow to the fair. On the way he goes through a forest. A tree is made to squeak by the wind loudly. The boy believes that the tree wants to buy the cow from him. He ties the cow to its trunk and goes home. After a while he goes to collect the money. He cannot find his cow because it was eaten by wolves but he gets no money. He visits the tree once more but without any results this time too. On the third occasion he brings an ax with him and fells the tree. He finds a lot of money inside the tree. The youngest of all the brothers becomes rich.

MNK 1643Aˣ = AaTh 1643 + AaTh 1600 - Fool Kills Priest /15/
(H -; BN 1646ˣ)

I-II = AaTh 1643

III. Brothers ask priest to give them a bushel to measure the money but they do not tell him why they need it. The priest /neighbour/ stands under the window to watch what they measure with the bushel. The youngest son kills him and buries him.

IV. The two elder sons dig him out and place a goat in the ditch. When people come to look for the priest the youngest brother sincerely confesses what he has done and shows the place where he buried the priest. The men find a goat in the ditch and laugh at the youngest brother. They accept the disappearance of the priest and do not punish anyone for the murder. The three brothers become rich.

MNK 1643B^{x} The Cow /Cow´s Skin/ Sold to the Dog /8/
(H -; BN 1642)
A foolish man slaughters his cow and takes its skin to the market. On the way dogs attack him and he believes that they want to buy the skin from him. He leaves the skin with the dogs and goes to collect the money in two weeks´ time. But the dogs only bark at him and refuse to pay. The fool starts chasing the dogs and finds treasure while chasing them.

AaTh 1645 The Treasure at Home /5/
(H -; BN 557^{x})

AaTh 1645A Dream Treasure Bought /3/
(H -; BN -)

AaTh 1650 The Three Lucky Brothers /2/
(H 1650; BN 1650)

AaTh 1651 Whittington´s Cat /1/
(H 1651; BN 1651)

AaTh 1653A Guarding the Door /42/
(H 1653A ; BN 1653A)
I. A couple leave home but on the way it occurs to them that they left the door open. The foolish husband /wife/ brings along the door.
II. At night they are afraid in the wood and climb onto a tree. Robbers come under the tree and the man /woman/ is not able to hold the door any more and lets go of the door. The door kills the robber or they are scared and run away.

AaTh 1653B The Brothers in the Tree /7/
(H -; BN 1653A)
Two brothers /or master and his apprentice/ walk in the wood at night. They are afraid of the robbers and climb up a tree.

The robbers arrive under the tree and the younger brother or the apprentice drops the door he is carrying on his back or some other heavy object which kills the robbers.

AaTh 1653F Numskull Talks to Himself and Frightens Robbers Away
(H - ; BN 1641I^{x})

AaTh 1653F$_{1}$ The Spinster and the Robbers /Counting/ /6/
(H -; BN -)
The spinster is counting how many times she yawns when robbers are hiding under the window and are about to rob her. When she says: this is the first, the second, the third, they believe that she is counting them and escape.

AaTh 1653F$_{2}$ "Sizzle, Sizzle" /1/
(H -; BN -)
An old woman is cooking wild apples and says in the meantime: "Sizzle, sizzle". The robbers who intend to rob the old woman believe that she is talking to them and escape.

AaTh 1653F$_{3}$ "I Have Tied Five and Will Tie Five More" /2/
(H -; BN -)
A man is tying his shoes and says: "I have tied five and will tie five more." Five robbers hear this and escape.

AaTh 1654 The Robbers in the Death Chamber /18/
(H -; BN 1643^{x})
I. A man who owed money to another pretends to be dead. When the "dead" man is laid in estate in the church, the creditor hides at night and hopes to recover his money before the burial.
II. Twelve robbers come to the church to divide their booty. They intend to stab a sword /knife/ into the dead man´s heart. The dead man speaks out or sits up in his fright and the robbers escape.
III. The creditor and the "dead" man divide the money between them.

AaTh 1655 The profitable Exchange /9/

(H -; BN 1647ˣ)

A beggar finds a grain of wheat. In one of his dwelling places a hen or rooster eats it. The beggar takes the hen with him but it is eaten by some other animal /trodden to death/ in the next dwelling place. The beggar takes the pig /horse/ with him. The pig is trodden by an ox and the beggar takes the ox with him. The ox is released by an old woman and the beggar places the old woman into a bag. A girl lets the old woman out and the beggar puts the girl in her place. The girl is released by a boy and he puts a dog in her place.

AaTh 1656 How the Jews Were Drawn from Heaven /5/

(H -; BN -)

Someone shouts: "Clothes are on sale in hell". All the Jews run out and St. Peter closes the door behind them.

MNK 1663ˣ How Many Eggs Are There in the Basket? /5/

(H -; BN -)

A rich peasant´s son goes to school and he wants to show off his knowledge to his parents. When three eggs are brought in for dinner, he says to his father that there are five eggs on the plate because where there are three there are two to and three and two makes five. Then the father answers: "Your mother will eat one, I will eat two, and you will eat the rest."

THE STUPID MAN
AaTh 1675-1724

AaTh 1675 The Ox /Ass/ as Mayor /11/

(H -; BN 1675)

I. A peasant is convinced to have his ox taught. The man who should teach it slaughters it and when the peasant comes to see him to ask him how his student is progressing he says that it has become a lawyer /judge/.

II. The peasant goes to find the lawyer called Virág /Bimbó/. When he finds such a name plate in the street, he goes into the office and hugs the lawyer. In the meantime he tells him what he was like as a calf. He scatters grass in the office because he used to like it so much. He is deeply saddened when the lawyer throws him out.

AaTh 1676ˣ The Foolish Peasant Studies Medicine /2/

(H -; BN 1693ˣ)

A gypsy boy wants to become a doctor. When he is taken to a patient by the doctor, the doctor makes him taste the contents of the chamber pot.

AaTh 1678 The Boy Who Had Never Seen a Woman /1/

(H -; BN -)

A boy who had never seen a woman goes to a wedding party and asks his father what they are over there. His father tells him that they are just geese. The son replies: "I fancy doing some goosing."

MNK 1678Aˣ Flour Thief /5/

(H -; BN 1626ˣˣ)

In a passion play the role of the Saviour crucified is given to a miller. The miller is crucified and the Pharisee mock him in accordance with their roles. He suffers the aspersions peacefully until one of them calls him a thief of flour. The becomes so mad he almost jumps off the crucifix.

AaTh 1681 The Boy's Disasters /13/

(H -; BN 1642)

He squanders away his cart and horse, throws his ax into the lake in order to kill one of the ducks swimming on it. When leaving his clothes on the beach he goes into the water naked in order to find his ax, his clothes are stolen. He goes home dressed in leaves. An ass snatches the leaves together with his instrument. His wife chases him away.

AaTh 1682 The Groom Teaches his Horse to Live without Food /3/

(H -; BN -)

A gypsy methodically reduces his horse's food and complains that it died when he got as far as that his horse could have lived on a leaf of straw.

MNK 1684x Mad Mihók /43/

(H 1696; BN 1684x)

I. An old woman has a stupid son.

II. a. Mihók goes to work. He receives a needle in return. He sticks it into a cartload of hay. Arriving home he unloads all the hay from the cart but cannot find the needle. His mother proposes him to stick it into his hat on the next occasion.

b. He goes to work again. He receives a plough iron. He sticks it into his hat but when he drinks the iron falls into the well. His mother tells him to put it onto his shoulder next time.

c. On the third occasion he receives a piece of bacon fat. He hangs it on his shoulder with a piece of rope. Dogs eat it off the rope. His mother says he should have placed it into the smoke chamber.

d. On the fourth occasion he receives a calf. He places the calf into the smoke chamber. His mother says he should have tied it in the stalls.

III. On the fifth occasion he receives the master's daughter. He ties it in the stalls. Finally, his mother and the neighbours reconcile and marry the young couple.

AaTh 1685 The Foolish Bridegroom /20/

(H -; BN 1685)

A foolish lad and his wife lie down in the attick full of hay after the wedding feast. The girl says she must go down to ease herself. The lad lets her go but first ties a rope around her toe. The girl ties the rope around the horn of a goat grazing there and escapes. The lad pulls it up. He cries out to his mother: "Mother, when you got married were you hairy too and did you have a horn?"

AaTh 1688Ax Jealous Suitors /10/

(H -; BN -)

Two gentlemen are always annoying each other but neither of them wants to be outdone by the other and both try to reciprocate with an even more brutal joke on the next occasion. Once one of them cuts the skin of the four horses of his guest at their hooves and pulls it up to their knees. When he pays a visit to his friend, the host cuts off the upper lips of his four horses and says that they are laughing at the horses who are wearing stockings.

AaTh 1689 "Thank God they Weren't Peaches" /2/

(H -; BN -)

Some people want to present the king /judge/ with walnuts but finally they decide upon peaches /plums/. The fruit is unripe thus the person who is presented with it throws it at the heads of the givers. They console each other by saying that if walnuts had been thrown at them their skulls would have been bloody.

AaTh 1689A Two Presents to the King /14/

(H 1535I; BN 905)

A poor man grows a huge marrow and takes it to King Matthias as a present. He receives a great deal of gold in return. A rich man learns about the generosity of the king and brings him a pair of oxen as a present. In return, the king gives him the huge marrow and the poor man receives the oxen as well.

AaTh 1691 "Don't Eat too Greedily" /38/

(H 1410; BN 1685 see MNK 1319Fˣ)

I. A foolish man and his wife visit a friend. Knowing that her husband has an enormous appetite, the woman orders her husband not to dare continue to eat once she has stepped on his foot. Hardly have they sat down at the table when the dog /cat/ steps on the man's foot and he remains hungry.

II. a. In the evening he complains to his wife that he is hungry. She tells him to eat the sturdels on the oven. In the dark the man eats the cat's pups instead of the strudels.

b. He lets the wine flow away /pours it into a sieve/.

c. He pours flour onto it /instead of ashes/

d. He vomits /urinates/ into the milk jar instead of the chamber pot

e. When his wife orders him to throw it at the gate he throws it at her father's back.

f. When his wife tells him to apologize to his father-in-law, he throws stones at him. They escape.

AaTh 1696 What Should I have Said? /27/

(H 1696; BN 1696)

IA. A man believes himself to be dead.

IB. The wife of a stupid man tells him to keep on repeating "A bushel of wheat" when going to the fair lest he should forget it.

IIA. a. The starving "dead man" asks the people accompanying the dead on his last journey whether it is customary for the dead to eat. They beat him and tell him that he should have said: "Peace be with him".

b. He says this to two men who are burning off the hair from a pig. They beat him and advise him to say on the next occasion: "the fat should flow down at the corners of the mouth".

c. He says that when meeting a group of people going to the wedding feast. They beat him and advise him to say next time: "God Almighty should multiply you."

d. He says that to people putting off a fire. They beat him and he learns from them that he should have poured a bukcet of water onto the fire.

e. When meeting two maidens who are fighting he pours a bucket of water onto them. They stop fighting and attack him.

IIB. a. A man sowing wheat hears this and beats him. He advises him to say next time: "God bless him and multiply him".

b. He wishes this to the fighters who beat him and advise him to say next: "Press her to yourself and kiss her".

c. He says this at the butcher's where he sees fat pigs. He is scolded by the butcher because he did not say: "Put it on the spit because it is fat."

d. He says that when a dead dog is taken to the field. The people beat him thoroughly because he did not say: "Take that carcass out of the town."

e. He says that to a group of people accompanying a coffin to the cemetery. He is beaten and chased away.

IIIA. On a bridge he wants to look at his bottom. He wants to see the result of all the beating. He falls into the water and drowns.

IIIB. He buys the flour and goes home.

AaTh 1696Aˣ Bread for Stone /1/

(H -; BN 1698ˣˣ)

AaTh 1697 "We Three; For Money" /3/

(H 1697; BN 1697)

I. Three stupid boys want to learn a foreign language and therefore they go to a foreign country.

II. On the way they meet an old man from whom they learn one expression each but they do not know the meaning of those words.

III. Going on they bump into a murdered man. They answer the detective the expressions they learnt, consequently they seem to have murdered the man.

IV. The boys are imprisoned.

AaTh 1698 Deaf Persons and Their Foolish Answers /1/
(H -; BN -)
A conservation between the beaux and his deaf girl.

AaTh 1698A Search for the Lost Animal /2/
(H -; BN -)

AaTh 1698C Two Persons Believe Each Other Deaf /6/
(H -; BN -)

AaTh 1698K The Buyer and the Deaf Seller /4/
(H -; BN -)
A deaf seller cannot hear what the buyer is asking, he answers at random and always wrongly, finally the buyer believes that the seller is a fool.

AaTh 1699 Misunderstanding Because of Ignorance of a Foreign Language /22/
(H -; BN 1333*)
A man knows no words or terms in foreign languages or used internationally. Hearing such words he mixes them with other words of a similar sounding which are known to him and completely misunderstands the sentences heard /he frequently considers them as offences/.

AaTh 1699B The Changed Order /1/
(H -; BN -)

BN 1700* The Fool Playing Cards with the Devil /2/
(H -)
While guarding the cattle of the church, a foolish boy plays cards with the devil and wins money from him. The devil does not give him the money but runs away. The fool searches the

devil in the church and turns to the saints´ pictures for advice but they refuse to answer. In his anger he smashes them.

AaTh 1702 Anecdotes about Stutterers /2/
(H -; BN -)

AaTh 1702A* A Laconic Conversation /5/
(H -; BN -)

MNK 1711A* If You Hit My Master I Will Hit Yours /2/
(H -; BN -)
Two Jews treat their coachmen badly but neither coachman dares to beat his master, fearing his revenge. It happens that they are driving opposite each other and, as they agreed, they do not give way to each other but engage in a quarrel and beat each other´s master cruelly.

MNK 1713* How Should Man Eat /1/
(H -; BN -)
A man asks his guest how he wants to eat: like a pig, or like a horse and a cow. When the guest wants to eat like a horse and a cow, he wants to give him anything to drink only at the end of the meal.

AaTh 1718* God Does not Understand Jokes /9/
(H -; BN -)
Being in big trouble a gypsy calls for God and promises something to God as a token of his gratitude but when the danger is gone he denies his promise. Soon he falls into water or some other calamity happens to him and he cries out in despair: "Oh, my God, one can´t even joke with you."

AaTh 1725-1874 JOKES ABOUT PARSONS AND RELIGIOUS ORDERS

AaTh 1725-1774 The Parson Is Betrayed

AaTh 1725 The Foolish Parson in the Trunk /27/

(H 1725; BN 1725)

I. The cunning servant /devil transformed into a servant/ runs home from ploughing with his master every day and plays jokes on his landlay´s beaux and makes him pay.

II. The deceived woman brings lunch to her husband instead of her beaux /the parson/.

III. He causes some misunderstanding between the beaux, the woman and the unsuspecting master, as a consequence of which the woman, suspecting something wrong, and her beaux start running and the husband, also misled, runs after them. The woman admits her having been unfaithful to her husband and promises never to do it again.

IVA. The servant maims the parson and creates the appearance as if it had been done by the woman. As a revenge, the parson bites off the woman´s tongue who from that moment speaks "Greek".

IVB. The woman wants to poison her husband and his servant. The servant learns about it and together with his master pretends to be dead. The woman and her beaux make love before their eyes. The husband chases both of them away from the house.

MNK 1728* A Widow´s Three Beaux /3/

(H -; BN -)

Three men attend the widow´s house. Each of them pays her 100 forints a night but the widow makes them work all night. One locks the gate, the other locks up the geese, the third one deals with the chimney.

MNK 1729* The Monk Grinding Maize /16/

(H -; BN -)

A monk wants to court a beautiful woman. Agreeing with her husband, the woman invites the monk to dinner. While they are having dinner, the husband comes home and the woman, pretending to be scared, leads the monk into the stalls and makes him grind maize all night. Next time when she meets the monk and invites him again, he refuses the invitation because he is afraid of having to grind maize again.

AaTh 1730 The Entrapped Suitors /25/

(H 1730; BN 1726B*)

I. A cunning woman traps her beux, the parson, the cantor and the sexton: he invites all the three for the same night, giving them times close to one another.

II. She offers dinner to her guests but when they are about to get down to courting, her husband appears /who knew about the matter/. The woman hides her lovers.

III. The husband finds them and beats them badly, and demands money from them to boot. The parson and the cantor have money to pay but the sexton has no money, therefore the husband sticks a candle into his behind and he has to supply light for those sitting at the table.

IV. On the next Sunday during the service all the three of them perform what happened singing, accompanied by the organ.

AaTh 1730A*1 Seducer Led into Pigsty /3/

(H -; BN -)

I. A gypsy takes fancy to a woman and wants to sleep with him at any cost. Once when her husband is not at home the woman summons the gypsy.

II. Before they get down to it, the husband returns. The woman sends the naked gypsy into the stalls next to the cow, commanding him to imitate a calf.

III. The husband wants to drink milk but the woman tells him that the calf sucked away the milk. The man beats the black calf thoroughly with a rope.

IV. The gypsy no longer wishes to visit the woman.

AaTh 1730A*2 Seducer Led into Pigsty /2/

(H -; BN -)

I. A Jew takes fancy to a young woman. Once the woman invites him when her husband allegedly went to the market.

II. When the Jew is with the woman in the house, the husband comes home and the woman hides the Jew in a barrel.

III. The husband takes the barrel to the market and sells it together with the Jew for a lot of money.

MNK 1730C* The parson, the teacher and the cantor do "fityfiritying" in the beautiful woman´s house /7/

(H -; BN -)

I. The parson, the teacher and the cantor are in love with a beautiful woman and want to get into her house when her husband is not at home.

II. They tie a rope around the parson´s waist, let him down the chimney and agree that when he shouts "fityfirity" twice they will pull him up.

III. When the parson is let down through the chimney the husband pokes his behind with a hot-red iron. The parson starts fityfiritying immediately and he is pulled up. The same thing happens to the teacher too. The cantor warns his companions not to pull him up after one or two fityfirity´s. Thus he is thoroughly burnt by the red-hot iron.

MNK 1730D* Kutykurutty-pitypalatty /4/

(H -; BN -)

I. The parson and the cantor are neighbours of a beautiful woman. Both of them are courting the woman violently for a month and the woman finally tells it to her husband.

II. Following her husband´s advice, the woman meets both her courtiers at the plot of wheat next to their house when the husband goes to the pub. She tells the parson to set off from the upper end of the plot of wheat and say "kutykurutty", and she will set off from the lower end of the plot of wheat and say: "pitypalatty" until they meet in the middle of the plot. She says the same to the cantor setting off from the lower end of the plot.

III. The parson and the cantor meet in the middle of the plot and are wondering at what the other one is doing there.

AaTh 1735 "Who Gives his own Goods Shall Receive it Back Tenfold" /19/

(H 1735; BN 1735)

AaTh 1736 The Stingy Parson /1/

(H -; BN -)

A village parson has a pig-killing feast in his house when two visitors arrive whom the parson offers no food to. When the guests ask him about the parts of the pig hanging there, he says that they are small saints and apostles. When the wanderers set off on the next morning, they say that they are not afraid because the small saints and the apostles are with them.

AaTh 1736A Sword Turns to Wood /6/

(H -; BN 1615*)

I. The king in disguise meets a hussar in the pub who is drinking from the money he received for his sword. The king asks him what he will salute him with. The soldier answers that he has been in more difficults situations too.

II. On the next day the king orders the soldier who placed a piece of wood into his sheath to behead his friend. The soldier starts to pray for his sword turning into a piece of wood so that he would not have to kill his friend.

AaTh 1737 The Parson in the Sack Goes to Heaven /16/

(H -; BN -)

Always connected with tale AaTh 1525A. The master thief lures the parson into the sack by making him believe that those who step into his sack go to heaven.

AaTh 1739 The Parson and the Calf /8/

(H -; BN -)

I. The servant of a sick man wants to take the urine of his master to the doctor but spills it out on the way and places a pregnant cow's urine into the jar. The doctor concludes that the one whose urine is in the jar is pregnant.

II. The sick man is very ashamed of himself and leaves his village. He receives lodging in a house.

III. The host's cow has a calf that is taken to the sick man's room to be warmed up. When the sick man wakes up, he believes that he gave birth to the calf, leaves and takes the newborn calf with him.

AaTh 1740 Candles on the Crayfish /10/

(H -; BN -)

The parson and the sexton find crayfish with candles burning on their backs in the church. They consider this to be the token of the end of the world and want to escape. It is never an independent tale, it is generally followed by type AaTh 1737.

AaTh 1741 The Priest's Guest and the Eaten Chickens /7/

(H -; BN -)

AaTh 1750A Sending a Dog to be Educated /3/

(H -; BN -)

I. A man gets a lot of money from the parson by telling him that he teaches his dog to speak. In the meantime he kills the dog.

II. When the parson demands to hear how much the dog has learnt, he cheater tells him that he killed his dog by accident when he wanted to silence it only since on the way the dog began to chatter about the relationship between the parson and the cantor's wife.

AaTh 1775-1799 Parson and Sexton

MNK 1775A* The Hungry Soldier /6/

(H -; BN -)

I. Two soldiers receive lodging in the house of and old couple. One of them becomes hungry at night and eats beans in the kitchen.

II. He wants to offer some to his mate but by accident he goes to the old woman and throws a few spoonfuls of beans on her naked ass.

III. When the old man wants to embrace his wife, he reaches between her legs and believes that she has shat all over herself.

AaTh 1777A* I Can't Hear You /5/

(H -; BN -)

I. The priest confesses the sexton /the gypsy/ about whom he suspects that he is stealing the wine for the mass or the money of the church. The confessor answers that he cannot hear anything in the chair of confession.

II. The priest does not believe it and changes places with the sexton /gypsy/. The sexton asks him who visits his wife regularly, and this makes the priest realize that nothing can be heard in the chair of confession.

AaTh 1790 The Parson and the Sexton Steal a Cow /8/

(H -; BN 1790)

I. The parson and the gypsy together steal the judge's cow, slaughter it and share the meat.

II. When the gypsy´s meat has become scarce, he begins to blackmail the parson and when he no longer has money to pay he reports him to the judge. At the same time he promises the scared parson that if he pays him another 1000 forints he will save him.

III. During the trial it is only the gypsy who speaks. He frankly tells about the theft and then relates how the meat was divided: "We took the meat between our teeth, he pulled it and I pulled it too. The meat between my teeth got torn and I fell on my back. This woke me up."

AaTh 1791 The Sexton Carries the Parson /21/

(H -; BN 1791)

IA. Waiting for their mates who went to steal sheep, some thieves are breaking walnuts in the church. The sexton hears voices from the church and believes that the devil is inside.

IB. In the parson´s garden the sexton believes the stupid old woman stealing vegetables to be the devil.

II. The sexton hurries to the parson and asks him to come and chase away the devil. The parson is afraid and says that his leg is sore and he cannot go. The sexton takes the parson on his back and they go to the devil.

IIIA. The thieves believe that their mate has come back with the lamb, they start shouting: "Bring him, we can use his tail in the cabbage."

IIIB. The thieves shout: "Here is the knife in my hand, don´t let him go, I want to cut his neck."

IV. In his fright the parson with a sore leg jumps off the sexton´s back and runs home so fast that the sexton cannot catch up with him.

AaTh 1792 The Stingy Parson and the Slaughtered Pig /2/

(H -; BN -)

AaTh 1800-1849 Other Jokes about Clergy or Religious Orders

AaTh 1800-1809 Jokes about the Confessional

AaTh 1804 Imagined Penance for Imagined Sin /8/

(H -; BN -)

I. While confessing a man says to the priest that he intended to commit some sin but he was hindered in doing so. The priest answers that intention is equal to action.

II. Later the priest asks the man to work for him but he is only smoking under the tree. When the priest asks him why he is not working, he answers that intention is equal to action.

AaTh 1804B Payment with the Clink of Money /6/

(H -; BN -)

I. A poor man intends to soften his dry bread in the vapour of food in a restaurant. The owner of the restaurant asks money for it and when the poor man refuses to pay he takes the affair to court.

II. The judge takes the penny which the owner of the restaurant demands and says: "Here is the penny, here is the penny", and drops the money onto the table in the meantime. But when the owner of the restaurant wishes to touch it, he gives it back to the poor man because the clicking of the penny is sufficient payment for the vapour of the food.

AaTh 1805* The Priest´s Children /4/

(H -; BN -)

I. The priest demands from the thief who stole his horse to confess his sin from the pulpit in public. The thief promises to do so.

II. On the next day before the confession in public the priest states that everything that the thief is going to say is true. The thief tells the audience that the priest is the father of all the children with red hair in the village.

AaTh 1807 The Equivocal Confession /3/

(H -; BN -)

I. When the gypsy goes to the priest to confess his sins he sees a pigleg being cooked in cabbage in the kitchen; he takes it with him.

II. While confessing his sins, he says that he did not allow the pig come close to the cabbage. The priest calls this action of his a good deed.

AaTh 1807A$_1$ Owner has Refused to Accept it /6/

(H -; BN -)

While confessing his sins, a gypsy boy steals the priest´s watch. When the priest makes him promise to give the stolen object back to its owner, the gypsy hands the watch over to the priest. Not knowing that the watch is his, the priest does not take it back.

AaTh 1807A$_2$ The Gypsy´s Confession /steals a watch/ /3/

(H -; BN -)

When during confession the priest asks the gypsy what his sins are, he answers: I steal. The priest corrects him: you should say that you stole. The gypsy repeats it because in the meantime he has already stolen his watch.

AaTh 1807B Sleeping with God´s Daughters /1/

(H -; BN -)

AaTh 1810 Jokes about Catechism /1/

(H -; BN -)

MNK 1811A^x Fiat Piscis! /Let there be fish!/ /2/

(H -; BN -)

Bird fish or liver is mixed in the food to be consumed at the time of fasting; it can be eaten when a known theologist says: fiat piscis!

MNK 1822B^x "God Bless You!" /9/

(H -; BN -)

Someone is wished the following: "God bless you like the mill of Suba!" The mill of Suba was hit by lightning ten times in one year.

AaTh 1825 The Peasant as Parson

AaTh 1825B "I preach God´s Word" /8/

(H 1825B; BN 1825B)

A priest with little knowledge /or a peasant dressed as a priest/ repeats from the pulpit "I preach God´s word or some gobbledygook believed to be Latin. The believers chase him away. "

AaTh 1826 The Parson has no Need to Preach /1/

(H -; BN -)

A priest who does not want to preach says one day to the believers that they probably know what he wants to tell them about. Since they do not know, the priest says that it is not necessary for them to know. On another Sunday when they do know, it is not necessary for him to preach. On the third occasion half of the congregation know, the other half do not. Then the priest says that those who know should teach those who do not know.

AaTh 1829 Living Parson Acts as Image of Saints /3/

(H -; BN -)

The parson places a gypsy boy or the cantor where his broken saint´s image used to stand but the saint escapes when the hot wax drips from the candles onto him.

AaTh 1829A^x Saint´s Image Smeared with Milk /8/

(H -; BN 1789^x)

The parson keeps his milk in the church. The sexton drinks it and in order to divert suspicion from him he smears the mouth of a saint´s image with milk. In his anger the parson breaks the statue to pieces.

MNK 1829C* The Praying Slovak Lad and the Sexton /4/

(H -; BN -)

I. A Slovak lad goes to pray to the Catholic church. The sexton hides behind the saint´s statue and promises him everything that he prayed for.

II. When the lad asks for the daughter of the sexton, the saint refuses to promise that. Thus the lad does not want the rest either.

MNK 1829C The Rascal´s Profession /starting the tale/ /3/**

(H -; BN 1476*)

An old woman goes to the church to pray because she does not know what profession to choose for her son. The sexton hiding behind the crucifix whispers her to choose the profession of a rascal. It is followed by AaTh 1525A Master Thief.

AaTh 1830 In Trial Sermon the Parson Promises the Laymen the Kind of Weather they Want /4/

(H 1830; BN 1830)

In his trial sermon the candidate promises the believers the kind of weather which they want. The believers are unable to come to an agreement. "Then let it be the way it has been so far!"

AaTh 1831A* Inappropriate Actions in Church: various /1/

(H -; BN -)

I. The priest makes a bet with his friend the notary public that he will greet him in church by saying: "Hello, John!"

II. When the priest sees his friend approaching the church, he starts telling the congregation how beautifully was the greeting "Praise to our Lord, Jesus Christ" used in old times unlike the present times when they only say: Hello, John.

III. Just as he is saying this, his friend John enters the church and he loses the bet.

AaTh 1832F* Boy Invited to Dinner by Priest /2/

(H -; BN -)

I. Hungry students who have no money go to a restaurant to have dinner. The innkeeper promises them a roast pig on condition that he is allowed to do with their body what they do with the pig.

II. One of the boys lifts the tail of the pig, sticks his finger into the hole under it and then licks his finger. When the innkeeper sees this, he waives the conditions and gives the pig to the boys free.

AaTh 1833 Application of the Sermon

AaTh 1833A "What Says David?" /9/

(H -; BN 1833)

The priest sends his servant to a butcher named David. After that, he explains the psalms of David in church. While he is elaborating on the topic, he asks the question: "What did David say?" In this moment the servant enters the church and believes that the question was directed at him and answers loudly in front of the whole congregation: "That he will not give any meet before you have paid all your debts."

AaTh 1833D The Names of the Persons of the Holy Trinity /1/

(H -; BN -)

The priest wants to teach the gypsy boy guarding sheep on the edge of the village how to pray with the help of the sheep: the black sheep is "Our Father", the white sheep is "Who Art in Heaven", etc. Finally he reaches his goal but the boy can no longer pray in spring because one of the sheep was eaten by the wolf in winter.

AaTh 1833* The Poor Parson´s Sermon /1/

(H -; BN -)

A poor parson receives cabbage from everyone but he does not dare to complain. Finally, he pours the remaining cabbage into a coffin and orders a funeral. When all the people come

to the funeral, the parson says: "Dead is now the cabbage of Szóvát Who could not be digested by the masters´ stomack."

MNK 1833B* "What about the Son?" /7/

(H -; BN -)

I. The gypsy finds it difficult to learn how to cross himself. To encourage him, the priest promises him a bushel of wheat /a piglet/.

II. On the next day the gypsy goes to the priest to report that he has learnt it. He takes a sack with him to put the wheat /piglet/ into.

III. The gypsy says: "In the name of the Father, the Holy Ghost". When the priest asks: what about the Son? he answers: - He is waiting with the sack at the door.

MNK 1833C* "If God Wishes, Even the Hoe Handle may Fire" /16/

(H -; BN -)

A priest frequently preaches that "If God wishes, even the hoe handle may fire". When the priest shoots a rabbit with his gun, the gypsy points at it with his hoe handle and demands the rabbit for he claims that the hoe handle fired.

MNK 1833J* Sinner Unveiled with the Help of Preaching /9/

(H -; BN -)

I. Parson wants to unveil a sinner in church by threatening him to hit him on the head with a stone or some other heavy object.

IIA. The sinner hides under the bench and that is how he betrays himself.

IIB. The parson sees half of his people hiding under the benches.

AaTh 1834 The Clergyman with the Fine Voice /1/

(H -; BN -)

AaTh 1835B* The Pasted Bible Leaves /1/

(H -; BN -)

MNK 1835B*I The Parson Who Can Preach from a Bad Text or without Text /5/

(H -; BN -)

A famous preacher is given a blank sheet of paper or some indecent text, on the basis of which he preaches an excellent sermon.

AaTh 1837 The Parson to Let a Dove Fly in the Church /9/

(H -; BN 1837I*)

I. The parson hides his servant with a dove in the attic of the church on Pentecost and tells him to release the dove when he says "Come our Lord the Holy Ghost".

II. The servant falls asleep during the service /or the dove sets itself free from his hands/. When the parson shouts she is so much disturbed that she herself falls through the hole in the ceiling of the church with her body naked from waist downwards. Her skirt and the upper part of her body cannot be seen because they remained in the attic.

III. The parson warns his people in great fright to close their eyes because the great brightness might blind them /i.e. the light of the invoked Holy Ghost/. The gypsy at the door closes one eye and winks up with the other one, saying: "I will risk one eye anyway".

AaTh 1838 Hog in Church /7/

(H -; BN 1838)

A hog is locked up in church by accident. When the gate is opened, the hog runs out between the parson´s legs and knocks him over. The parson believes that it is the devil and starts to shout for help.

MNK 1844* The Lord´s Prayer /3/

(H -; BN -)

In a village the people do not know the Lord´s Prayer properly therefore the parson decides that those who do not know it should pay a shilling. The village´s judge does not know it and says, handing over the shilling calmly: "Here is the

shilling, Reverend, I will not do indecent things and for the Lord´s Prayer too".

MNK 1848A* Candles for Sins /2/

(H -; BN -)

The church is very poor so the parson has no money to buy candles. He proclaims that every woman who has been unfaithful to her husband should bring as many candles as many times she has been unfaithful. A woman pushes a wheelbarrow full of candles and says to the parson who is very astonished that she has two more wheelbarrows full of candles at home.

MNK 1848E* The Parson does not Know When it is Sunday /1/

(H-; BN -)

The parson makes a wheel every day and when six wheels are ready he knows that Sunday is coming and he has to preach.

AaTh 1850-1874 ANECDOTES ABOUT OTHER GROUPS OF PEOPLE

MNK 1852* The Students and the Wife of the Innkeeper /7/

(H -; BN -)

MNK 1860B* Lying for Money /1/

(H -; BN -)

A man who goes to the lawyer forgets what this profession is called. He explains that he is looking for the man who lies for money.

AaTh 1861* Keep your Seats /3/

(H -; BN -)

MNK 1863A The Bravest Soldier /1/

(H -; BN -)

I. A Hungarian and a Russian officers are arguing about whose army has braver and more obedient soldiers.

II. The Russian officer calls a soldier and orders him to jump from the window into a depth of seventy meters. The soldier fulfils the order without a word.

III. The Hungarian officer calls an old hussar who only goes up to the wall and when he is ordered to open the window and jump out, he answers that he is not a big enough fool to do that.

IV. The commander presents the soldier who also thinks with gold.

AaTh 1865 Jokes about Foreigners /1/

(H -; BN -)

MNK 1867A* Two Bills /1/

(H -; BN -)

The MPs propose two bills: one of them is that the noblemen should pay taxes and the other is that those who are abroad should pay twice as much as if they were at home. The first bill fails but the second is passed. From now on those at home pay nothing and those who are abroad pay twice as much.

MNK 1867B* Twenty-five Hits /1/

(H -; BN -)

On one occasion the parson criticizes the local landlord in his sermon. The landlord takes an oath of having himself beaten with twenty-five hits if he listens to the parson again. A friend of his dies in the next village and he must listen to the parson at his friend´s burial whether he wants it or not. After that he goes home and orders his coachman to hit him twenty-five times with a cane.

PÉLDATÁR

AaTh 1430₁ A csirkéket nevelő házaspár

Egy házaspár talált az úton egy tyúktojást. Azt mondja az asszony lefekvés után az ágyban

- Ezt a tojást a szomszédasszony tyúkjával kiköltetem. Aztán lesz egy csürke, azt felneveljük, tyúk lesz belőle. Az tojni fog vagy tizenhatot. Akkor a tyúkot megültetem és lesz tizenhat csürke. Azokat felneveljük, eladjuk. Az árából veszünk egy malackát. Azt es felneveljük, aztán a kanhoz hajtjuk, megpárositjuk. Malacozni fog nyolc malackát, azokra vigyázunk,meghizlaljuk s aztán azokat is eladjuk. Veszünk az árán két csikót.

- Igen, igen - mondja a gazda. - Aztán elmegyünk Brassóba, meglátogatjuk a sógorékat a Vasút utcában.

- Meg, meg - ért egyet az asszony -, még a nagybátyámat es Obrassóban.

- Azt már nem, feleség! Én azokat a fáradt csikókat nem hajtom le Obrassóba!

- Azokat aztán le, mert abból én parancsolok! - vág vissza az asszony.

Többről többre ment a veszekedés, s a vége dulakodás lett. A tojás az ágy alá volt betéve. Egyszer aztán az ágy leszakadt s a tojás összetörött. Igy lett vége a brassai kirándulásnak.

IMREH Lajos, 1985. 73-74.pp.157.sz.Sepsiköröspatak,v.Háromszék m. 1930-as évek

MNK 1430B* A nyúl a bokorban

A CIGÁNY MEG A FIA

Eccé a vándolló cigányok egy erdő szilyin ütöttik fé a sátor fájukat. Hát a mint ott izegnek-mozognak, egyszer csak egy nyulat látnak sza-ladni. Asz mondgya az apa a fiának:

- Ládd-é dáde ázst a nyulát, á melyik ott sálád á?

- Látom, mongya a gyerek; fogjuk meg, jó les dilebidre.

- Nem essük ást meg, hánem evissük ö felsigihö, ost májd kápunk egy nyözstiny meg egy kányi disnót. Á nyözstiny kilencset fiádzik: ánnák á kilencs fiá megin kilencset, ost egis nyáj less. Ost ányád máj igy kiábál neked: He dade gyer,mán meföt á gádluská. Míg igy beszitek, addig eszalatt a nyúl.

SZABÓ István 1893.Nyr.22.évf.332.p.Szolnok,Jász-Nagykun-Szolnok m.

AaTh 1433x Férj és feleség fogpiszkálóért megy
AaTh 1341 Ostoba emberek figyelmeztetik a tolvajt, hogy mit lopjon el
AaTh 1586 A légy elpusztítása

A CIGÁNYOK MEG A LÉGY

Egyszer a cigányok tanáltak eggy ezüst tojást. Na, elhatározták, hogy nagy lakomát csapnak, mer má rígen nem ettek eleget. Elmentek a szomszíd kondásho, oszt vettek rajta egy szíp kövér malacot.

Haza vittík, megsütöttík, de mikor má hozzá akarnak fogni, aszondja az eggyik, hogy e nem úri lakoma, csak cigány lakoma, mer nincs az asztalon fogpiszkálló. Most mi csináljanak? magába egy se akart elmenni, mer attúl fílt, hogy a többi megeszi a ríszit. Na jó, hát azt határozták, hogy menjík mind, a húst meg borítsák le egy szitával.

Mennek, mennek, hát egyszer tanálkoznak két csendőrrel. Na megijedtek a gázsók, hogy a csendőrök megeszik a pecsenyéjöket, hát oda mentek, oszt megkírtík üket szípen, hogy ne bántsák. De a csendőrök meg akarták teréfálni a gázsókat, hát meg-ettík a pecsenyét, de a csontokat mind visszarakták a szita alá.

Na, megírkeznek a cigányok is a fogpiszkállókkal, hát, uramfia! nincs a pecsenye sehún, csak a csontok vannak a szita alatt, oszt a csontokonn egy légy. Na biztosson ez ette meg!

Kapják magokat, elmennek a bíróho, hogy bépereljík a legyet. A bíró nem tudott más itílletet hozni, csak hogy üssík agyonn, ahúnn eggyet látnak. Na, a vajda se vót rest, akkorát ütött a botjával a bíró fejire, hogy mingyá szörnyet hótt. Mingyán oda hijják a másik bírót, oszt vallatják a vajdát, hogy mír ütötte agyon a bírót. De a vajda mindenkipp erősködik, hogy ű nem bántotta, ű csak egy legyet ütött agyon a bíró koponyájánn; ezt meg a bíró adta itílletbe. Mit vót mit tenni, fel kellett menteni a gázsót.

SZENDREY Zsigmond 1924.MNGy XIV.209-210.p.11.sz. Elmondta Kis Lajos 16 é.,1915.Nagyszalonta, Bihar m.

AaTh 1440 A két Mariska

A KATHÓLIKUS PAPRUL

Szóval vólt ety szekíny ember. Annak a szegínyembernek vót ety jánya és ety szamara. A szamarát tis Mariskának hítták, a jányát is.

A szegínyember kiment a szamarával szántani a falu szílire.

A kathólikus pap is ott lakott a falu szílin, de naty kőkerítés vót és nem látott keresztű, csak a szót hallotta.

...t a szegínyember mondogatta, hogy:

- Ne Mariska, ne! Halaggy te Mariska! - Közbe a zostort meg csattogtatta.

Nem bírta mán halgatni a kathólikus pap, mekszólalt:

- Mongya szegíny ember, miér a Mariskával szánt?
- Kivel száncsak uram? Csak én nem húzom az ekiét?
- Azié nem kéne annyira Mariskát kínozni!
- Hát mír adom neki a színát?
- Színát?! Hát avval tartya?!
- Hát mivel, uram?
- Hát hús kéne annak adni, meg kenyeret!
- Kenyeret uram! Még magamnak is kevés van. - Es tovább ment a szegínyember: - Halaggyunk Mariska, mer soká lessz kiszántva.
- Mégis ne kínozza annyira, adok háromszáz forintot.
- Még én azír a Mariskát nem adom!
- Hajja szegínyember! Alkuggyunk meg. Adok még hozzá eggy lovat.
- Még azé nem cserélem fel, mer asz nem tudom mije, de a Mariska húzza a zekét.
- Hát ne kínozza szegínyember! Adok még hozzá egy másik lovat.
- Hát tán úgy ráleszek.
- De mikor megyen haza?
- Maj naplement tájba.
- Ne kínozza ojan sokájig. Mennyen mán haza, oszt küdöm a két lovat, mihent hazaír.
- Mán ez a kicsi hijja van, azír itten nem hagyom félbe.

E sakkor elment a szegínyember haza.

Alighogy kifogott, mán ott vót a papnak az emberei a két lúval, meg a háromszáz forinttal.

- Itt vagyunk szegínyember. Elküdött a tiszteletes úr. Elkütte a két lovat, meg a háromszáz forintot a lányáér.
- Hát én nem a lányomat attam neki! Hanem a Mariskát! Ott van a zistállóba, oszt eszi a szalmát.
- De iszen asz szamár!
- Hát én avval szántottam. Én tüllem asz vette meg a tiszteletes úr. Mert a zé lányom még gyenge. Annyi se bízok rá, hogy a házat kiseperje, nemhogy még szántanék vélle.

Hát mit vót mit tenniek: elvitték a szamarat.

- Na uram! Megjöttünk. Bekötöttük a zistállóba. De iszen uram, szamár a!
- Tudom, hogy szamár mer nem járt iskolába.
- De nem úgy uram! Csacsi az.
- Hát mer falun nevelkedett. Na osz mit attak neki?
- Hát attunk neki színát!

- Ugyan hát mán maguk is ne kínozzák annyira. Vigyenek neki húst, meg egy üveg bort.

- De uram! Szamár az!

- Hát tudom, hogy szamár, mer nem járt iskolába.

- Nem úgy uram! Csacsi.

- Tudom, hogy csacsi, me falun nevelkedett.

Sere aszmonta a tiszteletes úr hogy: - Neki el kell menni vallásestét tartani.

- Mire hazajövök, fektessik a zágyba.

Azzal elment.

A kocsisok meg felvezették a szobába. És nem akart bejönni. S monták neki:

- Gyere Mariska, te veled akar a tiszteletes úr aludni!

Mégis nagynehezen bevezettik, ...e felfektetni má nem tutták a zágyra. Összeköttik a nígy lábát, oszt úgy fektettik az ágyra.

Tiszteletes úr sijjetett hazajönni. Kérdeszte a zemberektül, hotyhát:

- Bevezettik? Lefektettik a zágyba?

- Bevezettük. De gyertyát ne gyúccson, mer szigyellős.

Smikor bemegyen, köszönt neki, hogy:

- Jó estét!

Válasz nem ment rá, de neki úty teccett mintha fogatta vóna.

És gyorsa levetkezett, s melléfeküttt. És akkor nem akarta megőlelni. ...a:

- Ne okvetetlenkeggy Mariska, mer erőszakot veszek rajtad! - Ő me csak ölelte vóna, de nem bírta. Kor a tetejibe akart mászni!

A szamár megrukta magát: tiszteletes úr lejesett s e sor foga kiment.

A kocsisok meg a zajtóba halgatództak.

Sakkor meggyútotta a gyertyát, sakkor látta, hogy a szamarat fektették a zágyra. Kor kijabált a kocsisoknak, hogy: - Övele mér jáccottak ki? Mér a szamarat hoszták?! Mért nem a szeginyember lányát, a Mariskát?

De asz monták a kocsisok, hogy:

- A tiszteletes úr esz vette meg tőlle, mer ő evvel szántott, nem a lányával.

Sakkor aszmonta, hogy: - Vigyék vissza a szamarat, de senkinek el ne beszíjjék, hogy ő hogy járt!

MAKRA Sándor EA 9466 7-10.47.sz.Kisújszállás, Szolnok m. 1954.

MNK 1441Dˣ Ihatnám, Ittammár, Futnékmár

A KATONA MEG A SZEGINY EMBER HÁROM JÁNYA

Eccer vót eggy szeginy ember, oszt annak vót három jánya. Ojan szeginy vót, hogy eccer felakarta magát akasztani, mer nem tudott a jányainak jadni jenni. Vett elő jeggy kötelet, oszt kiszökött a zerdőbe. Ott kiválasztott eggy fát amék a legmagasabb vót. Felmászott a legmagasabbik ágára oszt felkötötte a kötelet, de látta, hogy a fa jalatt eggy tök van. Gondolta magába: Minek akasszam mán fel magam mikor jólakhatok utójjára tökkel. Lejereszkedett a kötélen. Mikor lejírt örült mer még a tök gyenge vót. Megörült neki, joszt elkezdett az erdő szíle felé kimenni. Amint kijírt tanálkozott eggy katonával. "Agyon Isten jó napot vitéz uram." "Agyon Isten magának is atyafi." szólt a katona. Hát hová megyen kelmed? Hát bizony én megyek ebbe ja faluba - szólt az ember. Én is oda megyek mongya ja katona. Azután megindulnak ketten s az öreg így szól. "Ismerős maga jén előttem vitéz uram! Mintha láttam vóna már oszt meg beszíltünk is." Ere így szól a katona: - Mintha jismerném kelmedet nem a zöreg csordás? "Bizony avagyok én fijam. Te meg nem a zöreg Bakos fija vagy? kérdi az öreg. "De bizony avagyok én. Na hát csak ismerjük egymást. Maj megintelen így szól az öreg. Hát tudod fijam, hogy nem messzi lakunk, gyere be hozzánk, oszt hozd el eszt a tököt. Ém majd ek kis galyat szedegetek. A katona szívesen elfogatta és osztán elváltak egymástúl. Amint elgondolkozott a katona, elejtette ja tököt, de mikor megnézi, láttya, hogy tele van arannyal. Felkapta, joszt elszalatt vélle ja kocsmába, osztán ott elkezdett rajta múlatni. Mikor már jól bekapacitált elkezdett danolni. A szeginy ember háza nem vót messzi ja kocsmától. A nagy zajra jodamentek a kocsma jelébe, hogy megnízzík mi van ott. Hát mikor odajírtek, láttyák, hogy a katona mulat egy aranytökkel a kezibe. A szeginy ember nemsokára hazament, hátán hozva jeggy csomó gajjat. Bemegy a jányokhoz joszt így szól: "Sijessetek, tiszticsátok meg aszt a tököt osztán együk meg, mer éhesek vagyunk." A jányok csak bámulnak, hogy mirül beszíl az apjok. A-mint eggy katonával küttem. "Ide nem hozott eggy katona tököt, hanem a kocsmába múlat eggy katona - mongya a lekkisebbik - kezibe eggy tökkel." "Az lesz a" - mongya az öreg. A három jány felötözött más ruhába, jelmentek a kocsmába szállást kírni jiccakára. A kocsmáros adott is szállást. Mind a hárman lejültek a kocsma jeggyik sarkába beszílgetni. Nemsokára jodamegy a katona joszt kérdi a legnagyobbikat. Magát hogy hijják? A jány így felel: Jaj nékem nagyon csunya nevem van. De mégis mongya meg, erősködik a katona. "Engem úgy hínak hogy sz..hatnék." Majd a középsőtül is mekkérdi, az asz mongya, hogy az ű neve még csunyább sz..tam mán." Hát a magájé kérdi a katona a lekkisebbiktül. "Az én nevem a lekcsunyább, mert engem így hínak:

"Törüld ki ja se..m." Hát este lefeküttek, eggy szobába háltak a katonával. /A jányok a A a katona a B sarokba./

Mikor mán javába jaluttak a katona felibrett és szerette vóna a jányokat megb..ni. Hát először a legnagyobbikat kijátotta: Sz..hatnék vagy öccör-haccor kijátotta a nevit mindig hangosabban. De persze nem hallották a jányok mer már rigen hazaszöktek a tökkel. A nagy zajra bekijátott a kocsmáros: "Hát sz..jál." Azután a másiknak a nevit kijátotta sz..tam mán. De senki se szól csak a kocsmáros mirgesen kiját be hozzá: "Ha sz..tál halgass." Maj ek kis idő múlva kijáttya a katona a lekkisebbik nevit: "Töröld ki ja s..emet." Ekkor a kocsmáros ojan mirges lett, hogy kilökte ja katonát. A katona elkezdett szaladni, talán most is szalad, ha meg nem hótt.

SZENDREY Ákos EA 616.167-170.pp.Nagyszalonta, Bihar m.1914-15.

MNK 1444x Az okos leány és a katonák /Kásás gömböc/

AZ OKOS LEÁNY ÉS A KATONÁK

Vót a világon két szabacságos katona, útazott hazafelé, beértek egy faluba. A szélső házná bemöntek és kértek éjjeli szálást. Mögengették, attak nekik szálást, úgy az ajtó mögé igazitottak nekik hejjet. A két katona nagyon éhös vót, de nem vót nekik se kinyerük, se kőcscségük, kérni pedig szégyöltek, úgy mög pedig a házigazda nem adott nekik. A gazdaszszony főzött maguknak vacsorára e´ jó tál kukoriczakását, mikó jólaktak, a mi mögmaratt, leboritották az asztalra, de a katonáknak nem attak belüle.

Mikor letakarottak, aszongya a két katona, egyik a másiknak: "Halod-e, hé! én elopom a kását oszt emögyünk!" A legöregebb katona elmönt az asztalhon, elővötte a kását tállal, két kalánt készitött és sütétbe nem trefelt viszszamönni amahon, hanem az aszszon fejihön tötte a kását. Az aszszon a mint hanyitt fekütt, elkeszte: "Fű-ü-ü-ü!" Fújta a kását. Aszongya a katona: "Né fúd, nem meleg, hanem ögyé!" Asz gondolta: a másik katona fújja, - de az asszony csak fútta. - "Né fúd - aszongya - mer a szádhon vágok egy kalánynya!" Az aszszony méjen alutt, még jobban hozzáfogott fújni; a katona mán nem álhatta, kikapott egy kalánynya, odacsapta az aszszon szájához, de az aszszon azé nem kelt fő. A katona letötte a tálat, addig ögyelgött a házba, főtanáta a másik katonát, aszongya: "Hát nem loptad el a kását?" "Hát nem tehozzád váktam a kását?" kérdözi tüle. "Énhozzám? nem váktad!" "Csak gyerünk - aszongya - még fő nem kelnek!"

- A két katona elszökött, az ura mögfordult, odaért a keze az aszszon szájához: "Hé! - aszongya - te kását köpködöl álmodban?" "A! - aszongya - mi jez?" Möggyútik a gyertyát, ott látik a kását, az aszszony

aszongya, hogy ű hánta ki a kását. A két katona mán jó emönt, mindég möntek, még csak rájuk nem estelödött. Mikó mán beestelödött, beértek a másik városba és a szélső házná bezörgettek, hogy kapnak-e hálást? Még a házigazda kérte mög üket, hogy csak hájanak itt, mer ük a másik városba mönnek a feleségivel, oda köl mönni: "Van egy tizenhét esztendős lányocskám, fél maga!" A két katona mingyá válalta. Aszongya a házigazda a lányának: "No, lányom! készicscsé vacsorát a katona uraknak, majd itt fognak hálálni az écczaka!" A két katona aszongya egygyik a másikának: "No, hé! itt eccző én hálok a lánynya, mászó te!" Aszongya a lány nekik: "Katona uram, ne tusakogygyanak rajta, én mögmondom az igazat, én fekszök közepett, maguk kétfelű mellettem, jó lösz-e?" Beleegygyezött a két katona. Mikó készültek fekünni, aszongya az egygyiknek: "No, katona uram! gyüjön ki egy kicsikét, maga mög maragygyon idebe!" A fijatalabbra rázárta a nagyház (= nagy szoba) ajtót, amaszt mög bevezette a kisházba. Mikó bemöntek, aszongya: "Ejnye a tüszhejjön felejtöttem a nat tálat, a macska letanáli verni, elmék, eltöszöm onnén!" Rázárta az ajtót emerre is, ű pedig lefekütt a konyha közepire. Másnap röggel esz szobába mén a katona mind a kettő. "No, - aszongya az egygyik - te nálad hált a lány az écczaka?" "Nem igaz! te nálad hált", mongya a másik. Aszongya a lány: "No, lássák! mögmontam, hogy én középett fekszök: én feküttem középett a konyhába, maguk kétfelű mellettem (a szobában)".

Sütött nekik früstökre egy puczrot* a lány. Mikor möksütt a puczor, kisöpörte a házat, de a szemetet ott hatta egy sarokba, a katonáknak adott önni, aval ű kimönt tehenet fejni. A két katona mög addig övött: a kását kiötték, a mi szemét vót a sarokba, aval a bűrt telerakták, főtötték a kemincze tetejire, de nem várták be a kislánt, hanem útnak vötték magukat és elmöntek. Itt a lán hamarossan mönt be utánnuk, mingyá nészte a kemincze tetejin a tepszit; itten a lány friss kapással enynyihány darab hús összeszödött és szalatt lelketlenül a két katona után: "Várjanak katona uramék! itt maratt még egy puczor mög enynyihány darab hús, jó lösz maguknak útra!" A két katona felesölődött rajta, hogy kijé lösz a puczor mög a hús? Aszongya a legöregeb: "No, várjá! itt mög itt van az országútba egy csárda, ott majd eloszszuk!" Mikó odaértek a csárdához, bemöntek, a vót a legelső: kértek a csárdásnétul egy kést oszt kétfelé vákták a puczrot, a mit beletöttek szemetet, a vót benne. "No, lád komám! aszongya az öregeb - mögén becsapott bennünket az a tizenhét esztendős lány".

Ha a puczrot szét nem vákták vóna, az én mesém is hoszszab lött vóna.

A *-gal jelölt szavakat lásd a szójegyzékben.

KÁLMÁNY Lajos 1914. II. 184-186.pp.59.sz. Magyar-szentmárton, Torontál m.,1913.MNK 1775A* + MNK 1444*

AaTh 1450 Kelemenke ködmönkéje

KIRE MARAD A KÖDMEN?

Lakodalmat ült a parasztlegény a mátkájával. Jó módú gazda volt mind a kettő apja; vigan folyott a bor; egyszer ki is fogyott már mind a kancsóból s mint legfiatalabbat a háznál, a menyasszonyt küldték le a pinczébe, hogy hozza tele a kancsót.

Soká oda maradt azonban, nem győzték már várni s utána küldték a vőlegényt, hogy nézze meg, nem kapta-e el valami?

A vőlegény lement a pinczébe s nagy bámulatára ott találta menyasszonyát a káposztás hordó előtt ülve és keserves könyhullatások közt sírva.

- Mi baja lelkem? - kérdi a vőlegény.- Min rísz oly nagyon?

- Már hogyne rínék, mikor a mint eljöttem a káposztás hordó mellett, s megláttam rajta ezt a nagy követ, eszembe jutott, hogy majd énnekem kis Jancsi fiam lesz, s annak kis ködment veszünk s aztán leküldjük, hogy hozzon fel káposztát a hordóból, s az magára találja ejteni a követ, a kő agyonüti, kire marad a kis ködmen?

A vőlegény oly siralmasnak találta ezt a gondolatot, hogy ő is ríva fakadt, s sírtak aztán mind a ketten egymás barátságáért.

De odafenn már zúgolódtak a késedelemért s utánuk küldék az egyik örömapát, hogy hozza fel őket borostúl.

Odalenn annak is elmondák a szomorú gondolatot, hogy ha majd a Zsuzsinak kis fia lesz, és annak kis ködmene lesz, s azt a káposztakő agyon találja ütni, kire marad a kis ködmen?

Az apjukat is elfogta rá az érzékenység s sírtak aztán mind a hárman.

Ilyenformán egyesével levándoroltak a pinczébe örömapák, nászasszonyok, nyoszolyó lányok, vőfélyek, násznagyok és komaaszonyok s valamennyien meghallák azt a szomorú esetet. Mindnyájan sírván sírának azon szomorú kérdés felett, hogy "kire marad a kis ködmen?"

Ezen mese hihetőleg azok tréfájára alkottatott, kik idő előtti aggodalommal rongálják magokat olyan veszedelmek felett, a miknek elbocsátása még Isten kezeiben vagyon.

JÓKAI Mór 1911. 66-68. pp.

MNK 1452A* A három menyasszony

A HÁROM LEÁNY ÉS A KÉRŐ

Vót eggy asszonnak három leánya. De ehhez a három leánhoz csak egy legén járt. Nohát, eljött a legénnek az üdő, kellett menjen katonának. Elment a legnagyobbik leánhoz, aszondja neki:

- Na, most menyek katonának három évre. Mivel gyászósz meg?

Aszondja a leán:

- Hogy mivel gyászollak meg? Három év alatt nem fősüködöm meg, s nem mosakodom meg.

Aszondja a legén:

- Elég bolond vagy!

Elment a középsőhöz, mondja annak es. Az aszondja:

- Én három év alatt mivel gyászojjalak meg? Nem seprem ki a házat.

- Ennek sincs esze - aszondja.

Na, menyen a legkössebbhez, mondja annak es:

- Menyek katonának három évre, mivel gyászósz meg?

- Én felhordom a moslékot a hiuba* mind.

Na, elment a legén katonának, oda vót három évig. Letőt a három év, hazajött a legén. Elment a legnagyobb leánhoz, meg-lássa, hogy meen. Az oan paraszt vót, nem es mert még közel menni hezza se. Nahát, menyen a középsőhöz. Hát ott az ajtón bé se tudott nyitni. Eltért onnet. Na, menyen a legkössebbik-hez: megnezem, a moslékot hogy hordta fel a hiúba.

Szépen a leán ki vót fösőködve, szép fejér ingbe, házat szépen összetakarította. Tisztaság vót, tiszta gúnya az ágyon. Hát a legénnek tetszett a bennvaló rend. Na, aszondja eccer a leánnak:

- Hát idebé elég rendesség van, csak szeretném meglátni -aszondja - hogy a moslékot hol hordtad fel a hiúba.

- Nohát - aszondja - jere! De eridj előre, én nem menyek.

Elment a legén a hiúba, a lajtorján. De csak a hiú szádájába* tudott felmenni, tovább nem. Annyi vót a hús, zsír, kolbász, sonka, szalonna, hogy nem tudott a hiúba felmenni.

Akkor aztán a legén leszökött, megfogta a leánnak a kezit, s elmentek a papni, béiratkoztak, aztán megkérte ezt a leánt. Így máig es élnek, ha meg nem hóttak.

DÉGH Linda 1960. ÚMNGy IX. 259.p.91.sz. Elmondta: Sebestyén /Geczi/ Lajosné, sz.1871, Andrásfalva, Bukovina, R., Kakasd, Tolna m., 1950.

AaTh 1456 A tyúkszemű leány

RÖVIDLÁTÓ VÓT A NAGY GAZDAG JÁNY

Vót egy nagy gazdag lány. Igen szíép jány vót, csak rövidlátó vót. Hát aki legény egyszer-kétszer elment hozzá, hiába nagy gazdag jány vót, többet nem ment, mert észrevették rajta, hogy rövidlátó. Hát majd egyszer is egy derék szíép fiatalember aprófürtü fekete gubába, még abba az üdőbe a legények ugy jártak, lekuporodott a jány mellé és ott beszíélgettek együtt. Hát a jány, hogy tanubizonyságot tegyen a fiatalembernek, hogy ü nem rövidlátó, níézett az ajtó sarka felé, mondta az anyjának:

- Édesanyám!

- Mit akarsz, drága jányom?

- Menjen már, ott látok fémlik egy tü az ajtó sarkánál, vegye fel onnet, mert valaki még belelép, ha le tanálunk huzakodni!

Az anyja ment, mondta neki:

- Éjnye jányom, hála istennek, de jó éles szemed van, hogy meglátad azt a tüt mennyirül!

Hát az ember is gondolta:

- Hát tényleg, jó szeme van, az ajtó sarkánál meglátja a tüt!

Pedig az anyja tette oda a tüt, de ü nem látta soha, hogy oda van téve. Az asszony felvette a tüt, odavitte:

- Na níézze, azt mondják a jányomnak, hogy rövidlátó és látja, hogy meglátta a tüt az ajtó sarkánál?

A fiatalember mondta:

- Hát látom, ez nem igaz, hogy rövidlátó a jány!

De a fiatalembernek a nagy szőrsapkája, az asztalra tette le a fiatalember a sapkát. A jány beszíélgetett a fiatalemberrel egy keveset, akkor csak kapta a kezíét, odavágta:

- Káácc* ne!

A sapkának vágott oda. Evvel már visszavonta a hosszulátását. A fiatalember meglátta, hogy milyen messzilátó. Na osztán, amit először kijovitott, ezzel elrontotta, hogy a sapkának vágott oda.

A fiatalember már nem is sokáig tárgyalt a jánnyal, mert látta, hogy az nem igaz vót, hogy ü a tüt ott meglátta vóna, mert az ü sapkáját lecsapta. A fiatalember kapta magát, összeszedte, elment. Soha nem ment a látogatására a jánnak, szégyenbe maradt a jány az anyjával együtt.

ERDÉSZ Sándor 1968. III. 227-228.pp.157.sz. Elmondta: Ámi Lajos, Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m. 1959.

AaTh 1457 A három selyp leány

A HÁROM SELYP

Egyszer vót, hún nem vót, vót egyszer eggy asszony. De nem magába ilt, mert vót néki három jánya is. Szípek vótak, csinosak, csakhogy mind a három ojan sejp vót, mintha csak egy foga se lett vóna. Mán ugyancsak ott vót az idejök, hogy fírhe menjenek, de mihent megszóllaltak, minden leginynek elment tüllük a kedve.

Egyszer eggy idegen leginyt jelentett bé hozzájok a gyalogsátán.* Nosza az asszony mingyá kávét tesz fel, hogy maj megkinálja a leginyt, a jányoknak meg megparancsolja, hogy egyik se szóljik eggy szót se, maj beszíl ü hejettök, mer osztán meg ez a leginy is elmengyen. Beszílt is az asszony, mikor a leginy megjött, a három jány hejett is, ezek meg úgy hallgattak mint a tojásba a csírke, de egyszer csak elkezdett a té futni. Nosza a nagyobbik jány elkiátja magát: "put a té, put a té!" a közbülső meg mingyá rá mondja: "ne fólj te, nem fabad befílni!" de a legkisebbik se hagyja: "de dága a té, píndir addák!" A leginy csak nízett, oszt úgy elment, hogy még a kávét se várta meg. Oszt tán még most is házasodik, ha eddig meg nem házasodott.

SZENDREY Zsigmond 1924. MNGy XIV. 208-209.p.10.sz.Elmondta: Kocsis Lajos 64 é., 1915.Nagyszalonta, Bihar m.

MNK 1460 A nagyot "ugró" leány**

Hát eccer vót egy gróf. /Egy hallgató. ojam baszásos má!/ Annak vót három fija. /Egy hallg.: de ne baszásos legyen! Mesélő: de ojan lessz! Egy hallg.: másik jó!/

Szinténn a másig gróf kihirdette az országba, az ő országába, hogy neki van egy jánya. Aki annyit tud kaszálni, akit az ne tuggyon keresztü peselni, ahhoz aggya.

Emegyen a nagyobbik fiju. Az tudot kaszálni, jó ügyes fiju vót. /Egy h.: az is ojan mint te!/

Kimén este a kisasszony, még a negyedik szomszédba izs belépeselt. Az nem tutta legyőzni.

Ment a második, az is kaszált, az is halatt. Annak is kiment este, hát annak is túlra pesélte a kisasszony.

A harmadik mongya az apjának: mosmá emegyek én szerencsét próbáni! Ó erity /=eredj/ te hammupipőke /me am mindik hammuba ült/, te nem vagy ara való ember!

Miko kiszálott a hammubú, harminc métermázsa hammut rázot le a tőkirű. /A hallgatóság nevet./ Az osztán ement kaszálni, de kasza sose vót a kezibe.

Hát kiment este a kisasszony. Hó, hátosztán hogy nem kaszált, mondom, semmit, egy rendet valahogy le tudott, de lefeküt a körtefa alá, kihasitotta a nadrágot, kivette a szerszámját.

A kisasszon lázas vót, meglátttya: mi az, aszongya? /Nevetés./ Ez, aszongya, ez hütő. Jaj, aszongya, hüccsön meg engem! /Nevetés./

Mingyá asztán felülkerült a fiju, úgy mekhütötte, /egy h.: vagy megmelegitette/, hogy mikó nekikezdet peselni, lepeselte a cipője órát. /Egy h.: jó mekhütötte!/

KATONA Imre EA 8170 XIII. füzet 14.sz. 1-3.pp. Elmondta: Nagy K. Mihály, 35 éves, Bogdánd, Szilágy m., 1943. július 4.

AaTh 1453** Puella pedens**
AaTh 1463A* Bolondos menyasszony elajándékozza a hozományát

A FINGOS JÁNY

Vót eccer egy asszonynak egy jánya. Elmentek hozzá a kérők, egy fiatalember a nagybátyjával, megkérni. Osztán mikor odamentek, a jány elfingotta magát. Hát az anyja, nagyon szégyelte. Azt mondja:

- Hallja, bátyámuram, én adok egy türet* vásznat maguknak, csak ki ne mondják, hogy ez a jány hogy járt.

Oda is adta a türet vásznat. Azok osztán hamarosan el is mentek a türet vászonnal.

A jány meg nagyon sajnálta a vásznat, utánok szaladt. Azt mondja, hogy:

- Nagyon jó kis varrótüm volt, benne felejtettem a vászonban, hagy keressem meg.

Akkor elkapta a vásznat, osztán visszaszaladt vele. Közbe meg odakiátott:

- Hát nem csak egyet, hanem sokat fingottam én, mig megszüttem.

A jánnak több esze vót, mint az anyjának.

BÉRES András 1967. ÚMNGy XII. 342.p.79.sz. Elmondta: Nagy Sándorné 1949 szeptemberében szőszcsinálóban, Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.

MNK 1466A* A kérő olyan lányt akar elvenni, akinek a lába között egy szál fekete szőr sincsen

Volt a faluba eggy öreglegény, aki nem tudot mekházasodni. A legény gazdag volt. A zédesannya mindig azon volt, hoty házasoggyon meg, de a legénynek nem teccöt senki. Persze esz nem tutta senki, hogy a legénnek mijen a szándéka.

A szomszéggyába szinte lakott eggy öreglejány, aki nem mehetöt

férhöz. Fokta a lejány magát, megleste a legént, amikor kimegy a zuccára szórakozni.

Akkor ő fölment a zeperfára. De mijelőt fölment vóna a fára, bevizeszte a lába közid, behintette lisztel s fölment a fára.

A fán kettévette /=vetette/ a lábát. A legény elkezdet sétálni alatta. A legény fölnéz, láttya, hogy a lejánnak a lába köze fehér és nem fekete.

Bemén az édesannyához, aszmongya a zédesannyának: édesanyám! Én megnősülök! Ó édes fijam, az Isten szólt ki belülled! És hogy megértem, hogy megnősüsz! Ugyan mond, édes fijam, kit veszöl el?

Hát a szomszédunk lányát, édesanyám. Ugyan, azt a csunya vénlányt! Szegény is, te pedig gazdag vagy! Mindeggy, édesanyám, mer nekem esz kell.

Össze is házasitották. Meglett a nagy lakodalom. Eggy évig éltek eggyüt, és eggy év után látta a zember, hogy a zű feleségének a lába köze nem fehér, amikor elvette, hanem fekete.

Fijatalember ecsapta a feleségét a háztul: nem kellesz, megutáltalak! Szegém menyecske sírva könyörgöd, de nem kegyelmezett a férje neki.

Micsinált szegém menyecske, elment a paphol. Bevallotta a papnak, hoty hocs csapta be a férjét legénkorába, hogy őtet elvette feleségül.

A pap aszmonta a menyecskének: jó van, fijam, várj itt ety kicsit! Mekhivatom a férjedet!

Meg is jelent a férfi, mind a kettőt egymás mellé ültette. A pap kiment, hozot magával ety tojást. Avval a zety tojással verte a fijatalember homlokát egy negyedóra hosszájig. Útyhogy a fijatalembernek a homloka mekfeketödött.

Fogott ety tükröt a pap és mutatta a fijatalembernek, hogy nézzem bele. A fijatalember belenézett. A pap kérdezi: na fijam, mijen a homlokod?

Hát má tisztelendő úr, aszongya fekete! No látot, te szamár, én egy negyedórájig vertem a te homlokodat ety tojással, te pedik két tojással verted eggy évik feleséget hotyhijjákját, hogyne feketedet vóna meg!

A fijatalember megbékült a feleségivel. Karonfokta és hazavezette. Májig is élnek!

KATONA Imre EA 8218 145-146. pp. Két tojás. Elmondta: Varga Áron, 65 éves református, nyugdíjas vasutas, Kopács, Baranya m. Ju.

MNK 1471A:1x A szótlan lány

A NÉMA LEÁNY

Hát vót eccer eggy asszon s eggy ember, s azoknak vót egy leánnyik. A leán szép vót, rendes vót, csak nem szeretett beszélgetni sokat, csak úgy, ha kérdezték, felelt. De hogy ő maga inditson valami beszédet, azt ő nem szerette, csak mindig hallgatott.

Eccer aszondja az édesanyja neki:

- Leányom, mét nem beszélgetsz? Hát nem szép, hogy annyit hallgatsz, más azt hiszi, nem tudsz beszélgetni. Látod, idejőnek a leányok hozzád, a barátjaid, azok tréfálkoznak, beszélgetnek, s te mindig hallgatsz, mint a néma. Hát, fiam - aszondja - igy te sose mehetsz férjhez, mert el van menve a híred, hogy sose beszélgetsz.

Nahát, eljött vasárnap, s lett egy tánc. Kiöltözött ez a leán es, elment a táncba. De ott se igen táncótatták a falusi legények, hogy oan szótalan vót, nem kedvelték. Hanem jöttek más községből idegen legények a táncba, s aztán azok táncótatták. Hát egy legén megkérdezte őt, hogy hol lakik. Megnevezte a leán, hogy hol a házik.

Aszondja a legén:

- Szeretnék elmenni nálatok.

Megörvendett a leán, úgyse járt még legén hezza,hát most rendelt az Isten, lehet.

- Eljöhetsz.

- Na - aszondja - mikor haza akarsz menni, akkor mondd meg nekem, met én elmenyek veled.

Gondóta magába a leán, hogy jó lesz neki hazamenni előre, hogy az édesanyjának megmondja, hogy udvarlója jő.

El es futott ő haza, hogy a legén nem látta, s mondja az anyjának:

- Édesanyám, eggy oan szép legén került nekem,hogy itt a faluba nincs een szép legén, s azt mondta, hogy idejő este.

- Jól van, fiam, - aszondja - csak vigyázz magadra, beszélgess, ne légy oan néma!

- Hát, édesanyám ezért jöttem, hogy mondjam meg, tanyitson meg, hogy mit kell beszélgetni a legénvel.

Aszondja az anyja:

- Hát fiam, idejő, ha békőszön fogadjad te es úgy, mint mük. Minnyá egy széket adj oda, tessék, üjjél le, tudom, hogy fáradt vagy. Aztán üjj melléje - aszondja - kérdezgesd, hogy hát, hogy jöttél ebbe a faluba, hát innét akarsz leánt kérni, vaj mi, volt-e néked mán szeretőd. Lassan beszélgessetek, hogy mü ne hajjuk öregekül, hogy ne szégyejje a legén. Igy, leányom, igy kell a legénvel beszélgetni. Azután mikor kimenyen az ajtón, akkor kimensz utána, kikéséred, s ha megkérdezi, hogy akarod-e,

hogy járjon hezzád, akkor te azt mondod, hát ha becsületbü akar járni, hát jóhet, de ha csak csufságbu akar járni, hogy meddig, addig, aztán itthagy, akkor ne jőjjön. Igy s igy kell beszélgetni - aszondja. - Ha meg akar csókolni, hát te es csókold vissza, mutasd meg, hogy te es szereted őt. Igy kell a legénvel beszélgetni.

Nahát, kész lett a vacsora, gyorsan megvacsoráztak, hogy a legén ne kapja a vacsoránál üket, a leán hamar elmosogatott, tisztaságot csinát.

Eccer koppantanak az ajtón. Hát a leán még hamarább rikójtotta:

- Bejöhetsz!

Hát bejő a legén, jó estét köszön, ezek fogadják. De a leán kapja a széket, minnyá teszi le alája:

- Gyere hát, üjj le, met fáradt vagy!

Aszondja:

- Ó, nem vagyok én oan fáradt, én a táncba sose fáradok el.

Aszondja a leán:

- Én se fáradtam el, én es ott vótam.

Hát a legén leüt, hát a leán es hamar húzott oda egy széket melléje, s leült.

- Aztán hol jöttél bé?

Aszondja a legén:

- Én a kapun, hol jöttem vóna, nem jöhetek a kapu tetejin.

- De melyik kapun jöttél, nagy kapun vaj kicsi kapun?

Aszondja a legén:

- Nem jöttem kocsin, hogy a nagy kapun jöjjek, a kicsi kapun es befértem.

Aszondja a leán:

- Nem néztél bé a kapu sórkához?

- Hát én mit keressek a kapu sórkánál? Én mentem előre, hogy jöjjek bé.

- Én azért kérdezlek, nem láttál-e egy nagy sz...t ott? Azt én sz...tam oda.

Aszondja a legén.

- Hát, ha sz...tál, mért nem etted meg? Én nem kérdezlek téged arrul.

Úgy megszégyelte magát az édesanyja, hogy kiment a házbul, hogy igy beszéllett a leánya. Azonnal felszökött a legén a székrül:

- Ne féjj, én többet téged meg nem nézlek, se a kaputokat, ha een becsületes vagy, maradj csak magadra!

Nem tudta a legén, hogy nincs esze elegendő, azt hitte, csúfságbú beszél igy vele.

Na, mikor elment a legén, az anyja bément:

- Te, hát mit beszéltél te a legénnek, hát igy kell beszélgetni?

Hát én tégedet nem így tanyitottalak.
Hát nem kellett megvárni, hogy csókojja meg, met az nem állot meg vele a kapuba beszélgetni. Úgy elment, hogy még most es menyen.
- Látod leányom - aszondja - hogy megszégyenitetted ezt a legént. Látod, ez se jő többet ide. - Úgy megverte a leányát, hogy még, de az ember es. Leán most es, ha nem akadott valameen bolond, aki megkérje.

DÉGH Linda 1955. ÚMNGy VIII. 421-423.pp.42.sz. Elmondta: Palkó Józsefné /Andrásfalva, Bukovina, R./Kakasd, Tolna m. 1950.

MNK 1471A$_2$[x] Csúnyán beszélő lány

A FINOM BESZÉDÜ KISASSZONY

Vót egy kisasszony. Kint nyöt fő a szállásokon. Hát ott nem hallott sok finom beszédet, ugye...

De gazdagok vótak, fődjük vót, zannyáék szerették vóna, hogy úrhó menjen férhő.

No oszt megnőtt a lány, mán bálba köllene néki menni ugye, társaságba. De ű nem mén, aszonygya, be a városba, urak közé, ahun csak finoman tunnak, meg urassan beszéni, ű meg úgy nem tud!

De az apja, anyja muszájitsa, hogy hát:

- Köll az!

Hát, vót egy béressük, úgy hitták, hogy János. Az meg nem nagyon szerette, hogy a lány menjen a városba, táncra, mer ű is szerette vóna. De lebeszélni nem lehetett, ugye...

Aszongya neki:

Semmit se féjj! - aszongya. - Majd én megtanitalak finoman beszéni! Urassan! Egyszerü az nagyon!

- Hát hun kezdjük?

- Hát mindegy.

Beleesett egy muslinca a lány szemibe. Aszongya:

- Hogy mondják a szemet finoman, János?

- Pina!

A lány a kezive türüte ki a muslincát a szemibü. A János segitett ott neki.

- Hát a kezet hogy mondják finoman?

- Azt úgy mondják, hogy fasz!

Akkó ez megvót. Maj mén a János itatni. Szomjas a jószág. Aszongya a kisasszony:

- Hogy mondják az ivást finoman?

- Azt meg úgy mondják: baszni!

No jó van.

Hijják a kisasszont be, a János meg mén az ű dógára.

Hanem oszt este meg mán előveszik a lánt, öltöztetik, fogassák a lovakat a kocsiba, viszik a lánt a városba, társaságba.

Hát a lány úgy gondóta, hogy maj nem sokat beszél. Egy keveset meg mán tud is finoman, hát maj csak lesz valahogy.

Hát úgy is vót. Finom társaság gyütt ott össze, tánc is vót, a lány egy katonatisztte táncót. Kimelegedtek...

Megátak ott csoportba, ahogy szoktak. Megszomjazott a lány.

A teli poharak ott vótak a katonához nem messze az asztalon, mindenféle itallal, ugye...

Egyszer csak aszongya a lány:

- Ugyan, vitéz úr! Olyan baszhatnék lettem ez után a finom tánc után! Magának meg olyan hosszu fasza van! Ugyan toljon mán ide vele az asztalon egy pohár italt!

Hát erre mindenki éktelenül elkezdett nevetni! De nevetnek nagyon! Hogy a lány mit mondott! Nevet a lány is, ahogy a többi is nevet, hogy a könnye is kicsordul.

Türügeti a szemit, aszongya:

- Olyan jót nevettem, hogy könnybe lábbadt a pinám!

BURÁNY Béla 1984. 64-65.pp. 27.sz.Elmondta: Keceli Mészáros Ferencné Szabó Katalin /1926/, Zenta, Bácska, Ju., 1979.

MNK 1471B[x] A lány csak kötényt köt, szoknyát vagy pendelyt nem vesz

Egy asszonynak vót egy lánya, aztán úgy vót, hogy estére gyünnek hozzá a kéretők. Akkor a zasszony monta a lányának, hogy vetközzön le, azután az uj kötényt kösse elibe, és ha itt lesznek a kéretők, akkor aggyon nekik vacsorát is.

A zannya elment onnanhazuru, a lány maga maratt otthun. Fölőtözött azon mód, ahogyan az annya monta. Persze az efelejtötte neki megmondani, hogy ötözzön is föl. A lány csak az uj kötényt kötötte elibe.

Este lött, gyüttek ám a kéretők, három suhanc gyütt. Beértek, hát látták ám, hogy hugyan van a lány kiőtőzve. Mingyár nagyon jó kedvik kereködött. Lány monta nekik, hogy hát üjjenek le, ű meg fokta magát, a turót odatette a zasztalra ety tányérba, aztán fölment a pallásra, hozott a köténnyibe diót. Mikor begyütt, akkor az eggyik legény kiütötte köténnyibü a diót. Lány lehajút, elkezte fölszönni a diót, ami széjjel gurút a födön. Másik legény meg fogott egy kalán turót, aztán belevágta a lánynak a v...gába. Lány a turót kezte kezivel kikaparni a hátujjábu,

rakta vissza a tányérba, aszonta: - Csak egyenek ketők, mer én is értöm a viccöt!

BANÓ István 1941. ÚMNGy II. 192-193.pp. 31.sz./Az együgyü lány és a kérők/ Elmondta: Sánta János /1902/ Kárász, Baranya m. 1939/40.

MNK 1471C* A leány vizeletével engedi fel a töltött káposztát
AaTh 1453** Puella pedens**

AZ ÁLMOS LEÁN

Vót eggy asszonnak egy leánya. Hát szép leán vót, derék leán, csak nagyon lusta. És álmos, szerette sokat aludni. De még az se tett annyit, minthogy nagyon f...s vót, úgy f...ott, mint a szekeres ló. Mondogatta édesanyja neki:

- Leányom, vigyázz a s...edre, el kell menj táncba, fiatalság közé, vigyázz, met szégyent pacilsz,* hát - aszondja - ha elf...od magadot, kinevet az egész tánc népe, mit gondolsz?

De heába, ő arra reá vót szokva és ment, mikor reajött. Hát úgy le vót nézve ez a leány a községbe, hogy senki sem hívta táncolni, még a többi leányok se szerettek hezza fogózni, met féltek, hogy elf...ja magát, és azt hiszik, hogy ezek. Ez es úgy járt, mint a másik, eggy idegen falusi legén lássa, hogy nem vitte senki táncba, hát elhúzta táncolni. Hát kezdte kérdezgetni, hát nincs-e neki udvarlója. Aszondja, nem es vót idáig.

- Hát én ha mennék nálatok, elfogadnál-e ingemet?

- Hogyne - aszondja.

- Hát este odamenyek, szeretnék beszélni apádékval es hogy ide adnának-e tégedet, hogy más faluba vigyelek, met lehet, nem engedik meg.

- Jaj - aszondja -, az én szüleim nem bánják, ha más faluba visznek es - aszondja - férjhez.

- Nahát - aszondja -, este egész biztosan ott leszek.-

Hazamenyen a leán s mondja az édesanyjának:

- Édesanyám essze kell szedni a házat, met este udvarló jő.

- Hát leán vagy, nekem mondod, hogy szedjem össze? Hát a te bajod!-

Hát a leán megigazitotta az ágyat, lámpát kitakaritotta, kipucolta, kisepert mindent. Nahát, eccer jő a legén, koppant a legén. De az anyja előre mondta:

- Vigyázz a likadra, nehogy elszalaszd!

Nohát bémenyen a legén, jóestét köszön. A leán széket adott neki, beszélni kezdenek. De ez a leán jó beszédes vót, szerette beszélni. Hát eccer kezdi kérdezgetni a leánt, hogy hát beszéte-e anyádval, mit mondott az édesanyád, odaad-e más faluba férjhez?

- Aszondta nem bánja, elmehetek, ha szeretlek, azt én szeretlek. -

Eccer elinditsa a legén:

- Nézzék - a nevikre szólott -, Margit néni, Józsi bácsi, felkérem, szeretném a lányik kezét megkérni. ha szüvesek lesznek hezzám adni, más községbe lakom, de azétt nem lesz rosszúl dolga neki, mert csak eggy édesanyám s eggy édesapám van, egyedülvaló legén vagyok.

Aszondja az anyja: - Hát fiam, ha szeretitek egymást, én nem bánom, én megengedem, ki van szépen ruházva, kicsi vagyonunk vagyon, met más gyermekünk nekünk nincs, csak ez az eggy.

De a leány tizszer kijárt ez üdő alatt, hogy kif...otta magát odakünn, nehogy elszalassza a legén előtt. Nahát, beleeggyezett az anyja, apja, hogy elmenyen. Aszondja a legén:

- Ugyan azt es megmondom, hogy én nem tudok jőni minden nap ide, csak szombaton estéhez egy hétre, akkor eljövök s menyünk a papni, s béiratkozunk - aszondja. - Addig még kicsi dolgom van, anyámékval én es el kell eggyezzem a dolgot.

Aszondják ezek:

- Jól van, fiam, jól van, csak aztán ne csajj meg bennünket, csak legyen biztos.

- Hát egész biztos várhatnak - aszondja -, még lehet a szüleim is eljőnek szombat estére, béiratkozunk, vasárnap mán kiolvas a pap, osztán eljőnek a misére, lehet, hogy ők is eljőnek ide megvigyázkodni.*

Nahát felkel a legén a székről, kezet fogott az öregekvel, leányval:

- Így maradunk - aszondja -, még szombaton este el fogok jőni

Nehát, a leán kikésérte, kicsiddég beszélgettek, aztán elment a legén. Leán béjött s aszondja neki az anyja:

- Édes leánkám, nem f...ottad el magadot, ahogy beszélgettetek? - Nem, édesanyám - aszondja -, nem de úgy megdagadtam, hogy minnyá kihasadok, addig sziptam* vissza.

- Hát édes leányom - aszondja -, szokjál le róla, hát hogyha nem leszel - aszondja - olyan f...s.

Na, eljő a szombat. Aszondja az asszon:

- Na leányom, egy kicsit ügyekezz, meg kell takaritani a házat a portól, legyen tiszta mindenütt, eljőnek a szülei, megvigyázkodnak, aztán arról üsmernek meg, hogy méen fogásod van neked.

Nahát úgy is tettek, meszeltek padlást, mostak, délután hezzafogtak sütni. Süttek ők valami apróságokot, mézes dolgot essze, tyúkot vágtak, kácsát vágtak, hogy főzzenek valami jó levest vasárnap. Pálinkát vettek, azt megcukrozták egy jó üvegvel. Tötöttek egy jó fazakval rizskásás hússval, ha eljőnek ezek a kérők. Na, estére kész lett mindenféle, aszondja az asszon:

- Na édes leányom, apádval elmenyünk a szomszédba kicsit szórakozni, te meg itthon maradsz, leányom. Vigyázz, a tötött káposzta nehogy odasüjjön! Te maradj itthon, vigyázz magadra, nehogy nagy tuzet tégy, aztán elfőjön a leve. Mikor látod, hogy elfött, tötsél más vizet rea. De arra vigyázz, nehogy elaludjál, hogy a legén aluva találjon téged!

- Hát nem aluszom - aszondja -, várom.

- Met elaluszol s lef...od magad, ide talál jönni s meghajja. Ügy megútál téged, hogy nem kellesz. -

Hát ül a leán a fütő előtt, főzögeti a tötött káposztát. Hát eltött nyolc óra, még nincsen a legén. Gondojja magában: Hát nyóc óra, s mégsincs itt, talán el se jö, mit szenvedjek én itt a fütő előtt, én menyek s fekszek le. - Elment s lefeküdt s a lámpást jó magosan hagyta, hogy égjen. Jó tüzet tett a galuska mellé. Hát elaludt a leán nemsokára, met ő erőst álmos vót, szeretett alunni még nappal es.

Mikor a legjavában alszik, hát jő a legén, koppant az ajtón, de nem szól senki semmit. Egyszer meglátta az ablakon, hogy a leán aluszik, s nincs senki benn más, hát ő lassan bément, megnezte a leánt, hogy aludt, hogy még a nyála is kifolyt a száján, olyan jóizün aludt. Ő nem kötötte fel a leánt, hanem bébútt az ágy alá. Hát eccer egy negyed óra múlva a leán felebredt, kinyitsa a szemit, megvigyázkodik, hát nincs senki. Hej, megnyujtódzott az ágyban. Akkorát f...ott, hogy az ágy ropogott. Aszondja:

- Én ezt annak adom, akit úgy vártam s nem jött ide!

Akkor megserült az ágyba s akkor úra eggyet, hars:

- Ezt es annak adom, akit úgy vártam s nem jött ide!

Akkor eszébe jutott neki, hogy az édesanyja mit mondott, hogy vigyázzon a tötött káposztára, nehogy odasüjjön. Leugrott az ágyról, fut a fazakhoz, hogy nezze meg van-e lé a tötött káposztán. Hát mind lefött és már süllögött.* De amig ment a fazakig, ahányat lépett, annyit f...ott.

- Jaj, mit szól anyám, ha hazajő, menyen a szagja a káposztának, biztos odasült, met nincs semmi lé rejta.

Szalad a vízhez, hogy meritsen, töltsön rea vizet. Hát egy csepp víz sincs a vödörben.

- Jaj, hogy a fenye egye meg, lett vóna üdőm hozni, immán én ebbe a sötétségbe nem merek kimenni a kútra.

Kinéz az ablakon.

- Nem menyek én ki, immán setét van, nem menyek ki. Lessz ami lesz, nem bánom, akármit szól anyám, hanem másképp csinálok.

Elment a káposztához, szépen föléje kuporodott s beléje pesellett, hogy legyen lé rejta. S a legén nezte az ágy alól, hogy mit csinál.

- Így ne - aszondja -, mit tudja anyám, hogy víz-e vaj húgy.

Na akkor elment vissza az ágyba, lefeküdt s pif-puf, olyanokat

f...ott, hogy úgy harsogott. Mikor hallotta a legén, hogy aluszik, hórcog, akkor kikött az ágy alól s elment. Hát nemsokára jö az anyja, aszondja:

- Leányom, te aluszol?

Aszondja:

Én aluszom, mit csinájjak, nemrég hogy lefeküdtem.

- Hát járt-e ide a legén?

- An nem járt - aszondja - s én mit virrasszam, ha nem jö?

- S egész biztos - aszondja - valaki elcsufolt töle - aszondja -, meghallotta, hogy meen viseletü vagy. Hát a káposztával mi van?

- Hát fő.

- Tötöttél-e vizet?

- Igen.

Nézi az anyja, hát kicsi a lé rejta.

- Hát nincs még jól megfőve.

- Hát kellett vóna még víz, de nincs a kártyába* s én nem mertem kimenni, féltem.

- Jaj, édes leányom, a mi életünkön* félsz kimenni?

Így osztán a legén elment. Másnapra virradnak. Hát lássák a templomba ott a legén, az anyjáék meg eljöttek vót tegnap este, csak máshol mentek. Kijöttek a templomból, mindjárt kartőn ragadták anyját, apját:

- Jöjjenek csak nálunk, jöjjenek csak nálunk ebédre!

S azok egy kicsit nem akartak menni, de ezek nem tudtak semmit, hogy a legén hogy járt. De ezek csak:

- Jöjjenek ne, ebédre, csak jöjjenek!

Hát a legén nem akart menni, a legén visszamaradott. Ezek elmentek. Visszafutott az ember, hívta azt es:

- Gyere, fiam, nem akarsz jöni? Csak gyere oda, az este es vártunk.

Nahát elment a legén es, odament, kezet fogtak. Béültek az asztal mellé. Ételt, italt elétették. Szép leves vót főve, megették a levest, elétették a húst, utánna a tötött káposztát. Hát a legén még csak ett a levesből, a húsból, de a tötött káposztához egyáltalán nem nyúlt hezza. De ezek biztatgassák, hogy csak nyújjon hezza, met nagyon jó tötött káposztát csináltak, egyenek abból es. Akkor azt mondta a legén:

- Köszönöm szépen a szivességüket, de immán elég vót nékem belőle.

- Hát métt, még nem es ettél?

- Nem es kell nekem. Ennyire felnöttem, de én még húgyval főtt tötött káposztát nem ettem.

- Hát hogy értsem én ezt? - Aszondja az anyja s az apja.

- Hát azt úgy, hogy ne, mit csinált a leán az este.

Elbeszéte fütől fáig, mi történt az este.

- Nem elég - aszondja - telif...otta a szobát, még az se tett vóna annyit, de - aszondja - mikor meglátam, hogy leugrott az ágyról, nehogy odasüjjön a tötött káposzta, nézi a fazékat eldőti, hát még egy csepp lé sincs rejta. Szalad a vödörhöz, hogy meritsen vizet, hát nincs egy csepp viz es. Jaj - aszondja -, ráértem vóna, világosság amig vót, hogy hozzak, immán most nem menyek ki abba a sötétbe. Felállott a fazak fölé, belépesellett. Így ni, úgy sem tudja meg anyám, hogy viz-e vaj húgy. Hát abból egyem én? Hát idehallgassanak. Köszönöm, hogy megvendégeltek. Én a lányikat el nem veszem, csak maradjon továbbra velik.

Így osztán nagy bánatval elmaradott a leán s a legén nagy örömvel elment. Ő nem búsult, a legén, hanem megörvendett, hogy kiüsmerte. Aztán az anyja elévette leckére. - Hát te, hogy én neked hogy meghagytam, hogy te le ne feküdj s el ne aludjál, nehogy aluva kapjon, idejő s vigyázz magadra, ne szelejjél még akkor es, mikor itt van a legén, kicsit parancsojj a s...ednek. De még az se elég, hanem belepesellettél, apádval, anyádval megetetted a húgyos galuskát, hát én erre tanyitottalak tégedet?

Hát úgy megverte.

- A drága legént elzavartad a háztól, hogy már annak se kellsz. Sohase mész férhez!

Aztán abbamaradott, ma es leán, ha férhez nem ment, vagy meg nem hött.Itt a vége, szaladj vele. Éltek-haltak s mind a hallgatóknak sz...tak.

DÉGH Linda 1960.ÚMNGy IX.100-104.p.60.sz.Elmondta:Palkó Józsefné,74 éves/Andrásfalva,Bukovina,R./Kakasd,Tolna m., 1956.

AaTh 1476A Könyörgés a gyermek Jézus anyjához

IZÉ

Az egyszeri kálvinista lánynak nagy volt a férjhezmehetnékje; de minél jobban multak az évek, annál kevésbbé akart jönni a kérő, főkép mivel a leányt nem is lehetett a hét okos szüzek közé számitani, mint az az alábbi esetből is eléggé kitetszik. Valaki aztán azt tanácsolta neki, menjen el a katolikus templomba, imádkozzék ott a feszület előtt, annak majd meg lesz a foganatja; nyilván a pápista lányok is azért mennek olyan hamar férjhez. Elment hát és megállott a feszület előtt, az addig soha nem látott szent tárgyhoz ilyenformán intézte a buzgó könyörgést:

Kis micsoda, nagy izé,
Fára húzott nagy hosszú;
Isten bizony engemet,
Nem tudom mi a neved, -
Aggyá férhő az idén!

Az oltár megett észrevétlenül álló harangozó vékonyra változtatott hangon közbevágott:

Esztendőre se biz én!

Mire a jeles hajadon a hang felé fordulva mérgesen förmedt rá:

Ne fecsegj te kis Jézus,
Jobban tuggya nagyanyád!

De bizony csak otthon vénült ő.

NÉGYESY László 1892. Nyr.21.évf.229-230.p.Szentes, Csongrád m.

AaTh 1510 Az efezusi özvegy

A HŰSÉGES ÖZVEGY

Egy jó gazdalegény egy magához való jó gazdaleánt elvett feleségül. Két évig éltek eggyütt boldogságban. De nagyon szerették eggyik a mást úgy, hogy azt kimondani nem lehetett. Így a karácsony ünnepjein, hogy az estéket ne töltsék utalomba:

- Jó volna elővegyük a kockákat, és aval elszórakozzunk!

- Hát jól van, apukám.

Nagyon szerette az ember a kockajátékot, és elkezdtek játszani rejta, de nem oan játékot végeztek, hogy nezték volna, illesztették a kockákat, számok voltak rejta pontokval. Aki nem tudta a kockáját odaillészteni, párba hozni, ahány pontos kocka fölmarad,annak a tenyeribe szoktak beléverni. Hát éppen az asszonval történt meg az, hogy ő maradt utolsónak, ő nem tudta odaillészteni, nem lett páros. A férjének egy pálca volt a kezében, és ezen szokta kiadni a tenyerest a feleségének. De mivel nagyon szerették eggyik a mást, kényecskén verte bele. De a férfinek egy penecilus * bicska volt a kezébe, oda volt fogva a pálcika mellé, és amint a hatot olvasta bele, aval a bicskával meg találta karcolni a kis ujja begyit úgy, hogy egy gyöngyszemnyi vér kibuggyant belőle. Amikor ezt meglátta a férje, azonnal szörnyet halt. Szóval annyira szerette, amikor meglátta a feleségének a vérit előbuggyanni, azonnal szörnyet halt. Szintén megjedett a felesége es, hogy a férjivel mi történt. Eszre se vette, hogy a vére kibuggyant. Hát eltemettette a férjit nagy pompával, mivel jó gazdacskák voltak, és eltökélte magába, hogy többet férjhez nem megy senkihez. Ő többet een jó embert nem kap. Most tudta meg igazán, hogy a férje őt mennyire szerette, nem remélte volna, hogy őt ennyire szereti. Hát érdemes eggy een férfit halálig meggyászol-

ni. Minnyá famestereket hivatott, és a temetőbe, ahová a férjit temették, a kripta föli egy házacskát csináltatott, s abba a házikóba egy oltárkát, reaillesztett két gyertyát, s mindig ott szokott imádkozni. Oda es költözött, hogy ő a falutól legyen távol, hogy őt ne zavarja senki. Ott imádkozgatott ő napokat, heteket, hónapokat.

Pontossan, amikor hat hónapja volt, hogy a férjit abba a kis házikóba a kripta fölött gyászolta, hát egy téli zord éjszaka kopogtatás esett az ajtón. Hát ő elcsudálkozott magába ott az oltárka mellett, amint imádkozott. Gondojja magába, een késő éjszaka, tizenegy óra, ki járhat a temetőbe élőlény? Nem szól semmit az első kopogtatásra. Megkopogtassák máccor es az ajtót. Künn esik a hó, fujik nagyon a szél, csak úgy zörgeti az ablakot. Gondojja magába; ki járhat een zord üdőbe een késő éjszaka? Hát a második kopogtatásra feláll, odamenyen az ajtóhoz, és kiszól:

- Ki van odaki, ki háborgat ingemet? Amikor nem tudják, hogy én a falutól elbúcsúztam örökre, hogy ingemet ne zaklasson senki se. Az én jó lelkem uramot gyászolom, érte imádkozom, ne bántson itt ingemet senki se.

Azt mondja künn az a hang:

- Te jólelkű asszon, igazán jólelkű asszon vagy, kár es tégedet bántani, zaklatni, de eggy életről van szó. Ha bé nem eresztesz egy negyed óráig, csonttá fagyok. S tőlem nincs mit féjj, hogy én tégedet bántani foglak.

Azt mondja erre az asszon:

- Hát ha fogadod, hogy nem fogsz bántani ingemet és az imámba nem fogsz zavarni, akkor tessék, gyere bé, melegedj!

Kinyitotta a menyecske az ajtót, s béjött eggy egyenruhás ör. Kard volt a derekán, és fegyver keresztül a vállán. De lehetett látni rejta, hogy féligre meg van dermedve. Az asszon megmutatta:

- Tessék, ott van a vaskályhacska, legyen szüves menjen oda, és melegedjen!

Többet nem szólott a férfinek, elment vissza az oltárkához, letérgyelt, és imádkozott halkan tovább. Üdözött az ör egy negyed óráig a kályha mellett, bészedett egy kicsit a melegből. Megköszönte a menyecske jóságát, s aval elköszönt. A menyecske bécsukta utánna az ajtót és visszament imádkozni. Az ör meg visszasétált a temető árkára, met ott volt felállítva egy akasztófa, és az akasztófán rajta csüngött egy hóttest, és azt kellett neki őrizni két óra hosszáig. Eggy órát kibirt a hidegbe, de a másik órát, ha még kellett volna ott töltse, megfagyott volna. Hát igy hajlandó volt bekéredzni a kis kunyhóba. De még azt a negyedórát bentmaradt, a negyedóra alatt, addig az akasztott hóttestet az akasztófáról ellopták. Amikor visszament, s lássa,hogy nincs a hóttest az

akasztófán, nagyon megjedt. Ámbár ha vitéz ör volt es, met oan szigorúan ki volt adva a parancs, hogy a két órai őrség alatt ha el talál veszni a hulla, öt fogják felhúzni reá az akasztófára. Hát igy nem volt, mit csinájjon, visszament a kis házikóhoz a temetőbe. Másodszor es békopogtat a kis házikó ajtaján. De imán a menyecske az első kopogtatásra kiszólott, nem várakozott a második kopogtatásra:

Ki az?

- Én vagyok, az az ör, az imént kimentem. Légy szüves eressz bé, hogy panaszkodjam el, hogy mi történt énvelem, met igen jólelkű asszon vagy, mutassa azt a viseleted, mutassa azt a gyászolásod.

Bé es eresztette az asszon. De mikor béjött a vitéz ör, lássa a menyecske az arcáján, hogy itt több az jedtség, mint a megfázás. Kérdezi tőle, hogy:

- Mi baj történt, és hol jártál azalatt a üdő alatt?

Akkor elmondta az ör,hogy ő a temető árkába eggy akasztófa mellett őrséget áll, és az alatt az üdő alatt, amig itt volt melegedni, ellopták a hullát az akasztófáról. Azért jött most vissza, hogy tanácsot kérjen, hogy mitévő legyen, met a két óra minnyá lejár, és jő a felváltás ideje,és ha nem találjják meg a holttestet az akasztófán, akkor öt fogják felakasztani helyibe. Szomorúan végignez rejta a menyecske. Tetőtől-talpig átfürkészi az őrvitézt, és azt mondja neki:

- Ha igy van, hogy téged akasztnak fel helyette, én azt meg nem engedem. De oan feltételek mellett, ha ingemet elveszel és férjem leszel.x

- Minnyá kapcsolt az örszem,hogy itt miről van szó, de azért hallgatott. A menyecske folytatta tovább:

- Ha oan jólelkű ember leszel hezzám, mint ameen volt az első férjem, én akkor tégedet megmentlek az akasztófától.

Azt mondja erre az ör:

- Kedves asszon, hát ha fogadod, hogy megmentesz, akkor én es fogadom, hogy aszonyomnak teszlek.

Az órára tekint az asszon:

- Hát még egy fél óra van hátra, hogy letejjen a két óra. Hát akkor tudod, mit gondoltam? Itt van a megboldogult férjemnek a holtteste, és imán úgysem érzi - azt mondja - a felakasztást, neki annyi mán, hogy akár ott csüngjön, akár a kriptába pihenjen - azt mondja. - Vedd ki a koporsóból, s vidd ki, s húzd fel a helyibe!

Azt mondja arra az ör:

- Kedves jóasszony, azt nem teszem. Legénkoromba jó iskolatársam volt, jó barátom volt, s én - azt mondja - az ő testyit nem háborgatom.

- Hát akkor - azt mondja - majd csak kiveszem én, csak váltsd bé az igéretedet! Csak váltsd bé az igéretedet, hogy asszonyoddá teszel ingemet!

Minnyá fogott egy vermelő kapát. A kripta ajtaján a reteszt felfeszitette a vermelő-kapával, az ótárkáról levette a gyertyát. Mind a ketten lementek a kriptába. Ottan eggyet feszitett az irtókapával a reteszen. Felpattant, mán lent es voltak.

- Nahát - azt mondja -, itt a koporsó.

- Ne, én a koporsót se nyitom fel - mondá az ör -, mivel én nem háborgatom a pihenésibe.

Fogta az irtókapát a menyecske, és kifeszitette a koporsót. Félretámasztotta a koporsófedélt, félretámasztotta a sarokba:

- Tessék - azt mondja -, itt van imán. Nem vihetem nő létemre ki, úgyse birnám ki.

- Hát jól van - azt mondja az ember -, hát én kiviszem. De egy kicsi baj van.

- Hát miféle?

- Az az akasztott ember meztelen volt.

- Hát ezen es lehet segiteni, leráncsuk róla a gagyát meg az inget.

Leráncsotta a menyecske a férjéről a gagyát s az inget:

- Tessék - azt mondja.

- De jól van - azt mondja -, még egy baj van a közön.

- Hát mi?

- Volt a homlokán egy nagy seb.

- Hát az se baj, majd én csinálok az irtókapával, csak váltsd bé a fogadásodat - azt mondja -, hogy ingemet az oltárhoz vezetel!xx

Eggyet koppantott a homlokára a férjinek, hogy a homloka sarka beszakadt. Hát imán látta az ör, hogy itt imán több a többnél, hát az üdő es imán közeledik, hogy a két óra letejjen, hát tovább nem próbálgatta a menyecskét, hanem fogta a hóttestet a hónya alá, és kivitte az akasztófa alá. De magával vitte a menyecskét es. Oda béillesztették az akasztófa alá.

- Hát idehallgass, édes szivem - azt mondja -, én mint ahogy mondám, hogy igen jó iskolabarátom volt a férjed, ezért nem fertőzöm meg a testit, ezért a kötést se teszem a nyakára.

Itt az asszon ráillesztette a kötést a nyakára, a felesége a hóttestnek a nyakára, és felrántotta az akasztófára. Amikor látta ezt az ör, hogy minden rendbe van, imán, akkor kirántotta a kardját, és egy suhintásval úgy lecsapta az asszon nyakát, mint egy jó kertész levágja a káposztát a törzséről. Azt mondja:

- Másra nem vagy méltó, mint erre.

Esszemarkolta a nő fejit s a terzsit, esszecsongoritotta. Visszavitte a temető közepibe a házikóba, bédobta, a koporsó fedelit bézárta, a kripta fedelit ráillesztette. Port szórt a kripta tetejire. Még az eggyik gyertya égett. Azt kifujta, a küs ajtót bézárta, és a kócsot a

temetőbe elhajitotta. Aval elment vissza az akasztófa alá, és a szélnek hátat vetett, és nyugodtan várta a felváltást. Ki felváltsa, megérkezett, megtörtént. Visszament a lakásra, ma es él, ha meg nem hótt. Itt a vége.

x= "Na felakasszák minnyá a halottat!" - "Igy higgyen az ember az asszonnak!" - "Igy bizon, az embernek es!"

xx= "Kútba kell vezetni az eent!"

DÉGH Linda 1960. ÚMNGy IX.211-215.pp.72.sz.Elmondta: András falvi György /Andrásfalva,Bukovina, R./ Kakasd, Tolna m. 1954.

MNK1517x Büntessen meg!

JÁNOS, AZOK OTT MI CSINÁNAK?

Hát beát eccé a János egy urasághó kocsisnak. No, az uraságnak vót egy lánya. Eccé oszt nagyon mehetett vóna ki a pusztára, megnézni a jószágokat. Befogott a János, oszt mennek. Mennek a fiákeron. Mikó kiérnek, hát aszongya kisasszony:

- János! Hajtson legelsőbb is a kánászhó, megnézzük a disznókat!

Jól van. Hajt a János ara a járáson. Mikó odaérnek a kanászhó, a kan búgja a disznót. Aszongya a kisasszon:

- János! Mi csinának azok ott?

- Á, kisasszony kérem - aszongya a János -, az föláll a disznónak a hátára, nézi, hogy messze van-e a kanász, hogy eszökjön a kukoricába!

Mennek tovább. Mennek a csordához. Ott meg a bika ugorja a tehenet. Aszongya kisasszon:

- János! Mi csinál az ottan?

- Az, kisasszon kérem szépen, fölát a másiknak a hátára, nézi, hogy messze van-e a kút. Szomjas.

Jó van.

- Hajtson, János, emenyünk, megnézzük a juhászt!

Mikó odaérnek a juhászhó, hát a csödörszamár ugorja a kancát.

- János! Azok ott mi csinának?

- Kisasszon kérem, azok cikáztak, játszottak ott az árokparton, oszt kiment a dereka herü, oszt most tapossa a derekát.

Igen ám, de a kisasszon észrevette, hogy a szamárcsödör előbb kieresztette a csilibunkóját, oszt benyomta a kancába.

- Mit nyomott az ott be neki, János?

- Hát kisasszon kérem, az az alsó ott sokat szellentett, a csödör meg most bünteti.

- Ó, ó! - aszongya kisasszony. - Mégiscsak! Hajtson, János, tovább, ara az erdő felé!

- Kisasszon kérem, ott rázós az út!

- Nem baj az, János!

Kihajtott a János, ara az erdő felé. Mikó beértek egy kicsit az erdőbe, aszongya a kisasszon:

- Jaj, János, szellentettem!

Hát nem maradt más a Jánosnak, minthogy elővette ü is a csilimankóját, oszt megbüntette a kisasszont.

Jó van, mennek tovább. Eccé aszongya a kisasszon:

- Jaj, János! Én má megin szellentettem!

Hát a János megbüntette még eccé. Megen mennek tovább. Má látszik a kastél az erdő szélibü. Aszongya a kisasszon:

- Jaj, János! Még eggyet szellentettem!

Aszongya a János:

- No, éntüllem má össze is szarhassa magát a kisasszon! Nekem elfogyott a büntetőkém.

BURÁNY Béla 1984. 66-67.pp. 28.sz.Elmondta: Jeromozovics János /1909/ Oromhegyes, Bácska, Ju. 1979.

MNK 1520A* A lusta leány anyját veje nevetségessé teszi

KÉNYES KINGA

Hát vót eccer egy kis falucska, s élt benne egy öreg házospár. Azoknak az öregeknek vót egyetlenben egy leánnyik, de az ojan kényes vót, úgy etették, itatgatták, mind a madarka a fiókáját.

Hát eccer az a kislány megnőtt, eladó lett. Odament a kérő, s elmondta az asszon neki, hogy mejen az ő kislánya. Nagyon kényesen növelték.

- Hát - aszongya -, hát akkor nekem nem kell.

Elmenyen a másik, majd jó lesz neki.

Oda es adta a lányát, de mikor a tűzhöz ért, aszongya:

- Húzzanak fére, me melegem van!

Mikor fázott:

- Lépjenek arrébb!

Ojan kényes vót. Ez mind neki tetszett. Elmentek haza. Istenem, hát éldegéltek, éldegéltek. Eccer aszongya az asszon az urának:

- Hallod-e, elmenyek én, hazahozom, mert nem jó hejen van a lányom. Nagyon csúnyául bánnak vele. Elmenyek, megkérdem, hogy úgy van-e ahogy fogadta, hogy tejbe-vajba fürösztgeti.

Elmenyen oda, s mondja a lányának.

- Ó, édesanyám, én jól vagyok. Hát mindenütt kell dolgozni.

Azt mondja az urának:

- Eredj, hozd haza, én nem adtam kutyának a lányomat!

Elment az ember, de nem mondta meg, hogy mér menyen. Köszönt szépen. Azt mondja a leánnya, hogy:

- Édesapám, miér jött maga ijen későn setétbe?

Aszongya:

- Hát eljöttem csak, hogy megnézzelek, hogy hogy vagy. Me - aszongya - nagyon rossz hiredet hallom.

- Miért? Hát dolgozni kell mindenütt.

- Tudod fiam, mit csináj? Mikor az urad hazajő, menj ki, kérdezd meg: Elfárodtál-e, vaj éhes vagy-e?

Úgy es tett az asszon. Kiment kérdezni:

- Jaj - aszongya -, elfárodtál-e? Éhes vagy-e?

- Há mi lölt - kérdezte az ura -, hogy ilyen szépen felelsz. Sosem feleltél ejen szépen. Hát kitől tanoltad?

S aszongya:

- Itt van édesapám.

Bémenyen, lekezelt az apósával. Az apósa még párnát tett a feneke alá.

Hát most elment az anyósa. Az is megkérdi, hogy hát mi van vélle.

Hát, kitötött most három tángyér levest: egy az apjáé, a másik az uráé, s a harmadik az övé.

Azt mondja az ura:

- Végy elé három cipót és törd el!

El es vette a felesége, eltörte, s aszongya az édesanyja:

- Hát nekem nem adtok?

Azt mondja a veje:

- Nem, amiért arra tanyitottad a lányodot, hogy menjen haza, me itt rossz dóga van. Azért te kapsz szúrszivet, hogy megszúrja a nyelvedet, me igen hosszu a nyelved.

Na, az asszon hazament nagy jajgatva. Veszekedett az urával:

- Mér nem hoztad haza? Mér nem hoztad haza?

Azt mondja az ura, hogy:

- Jól van, jó hejen van! Fogadj szót, férhez mentél, maradj itt, becsüld meg az uradot, én haza nem viszlek! Látod, nekünk es mindennap csak alább. S akkor ki gondoz münköt el. Maradj csak ott, s dolgozz!

SEBESTYÉN Ádám 1986. IV. 350-351. pp. Márton Antalné /1910/ 2. meséje /Hadikfalva, Bukovina, R./ Kéty, Tolna m. 1983.

AaTh 1525A A ló, lepedő v. gyűrű ellopása
AaTh 1525D Az ellopott kecske
MNK 1829Cxx A zsivány mestersége /mesekezdő/

ZSIVÁNY GYURI

Mikor volt, mikor nem, nem tudom, elég azon, hogy volt egyszer egy özvegy asszonynak egy fia; a kis Gyuri növekedett, s olly pajkos volt már, hogy anyja nem birt vele, mesterségre szánta tehát adni, de hogy millyenre, azt maga sem tudta. Utoljára abban állapodott meg, hogy öreg Erzsók koma asszonyától kér tanácsot, minthogy az a tanácsadásokban, és jövendölésekben az akkori asszonyokat mind felülmúlta. Öreg Erzsók asszony azt tanácsolta neki, hogy imádkozzék a templomban három napig, szent János képe előtt, a harmadik napon az majd meg fogja mondani, mit tegyen fiával.

Az özvegy csak ugyan ugy tett; a harmadik napon az egyházfi kiváncsi volt megtudni, hogy valljon mi végre kéri az özvegy szent Jánost annyira, ez okból az oltár mögé bujt, s a mint az özvegy kérdezte: uram szent János, mondd meg nekem, milyen mesterségre adjam fiamat? az egyházfi dörgő hangon kiálta az oltár mögül: zsiványságra add fiadat, ugy lesz az szerencsés.

Öreg Erzsók koma asszony unszolására megnyugodott végre ebben a szegény özvegy, s fiát az erdőbe egy hires zsivány gazdához vezette, s kérte őt, hogy fiát a zsivány mesterségre jól kitanitsa. Az orgazda zsivány elfogadta a fiút, s mindjárt az első nap megpróbálta annak ügyességét ekképen:

A falubeli mészárosnak másnap vásárra kellett menni lóháton, hová eladni való marháját, már előre küldötte, ennek megrabolását bizta a zsivány mester Gyurira.

Gyuri segitségire egy kecskét vett, azt a gyalogút mellett, merre a mészárosnak menni kellett, elbocsátá maga pedig sürü bokrok közé rejtődzött, A mészáros látván a kecskét magányosan bolyongni, lovát egy fához kötötte, s maga a kecske elfogására indult.

Alig ment el a mészáros, Gyuri a lovat azonnal elfogta s elment. A mészáros visszajövén, hiába keresé lovát, azt gondolta, hogy tán eloldozódott s magától ment el, végre kénytelen volt gyalog folytatni útját a vásárba. Mikor pedig a vásárból a marháiért kapott pénzzel megrakva ment vissza a mészáros, Gyuri a ló fejét levágta s azt egy útban levő tó közepére tette.

Az arra menő mészáros, meglátván a ló fejét, azt gondolta, hogy lova úszik a tóban, levetkeződött tehát a tó partjára, s a tóba ment, hogy lovát kihozza; az alatt a kis zsivány ruhástul együtt elvitte a mészáros pénzét, min a zsivány mester nem tudott eléggé csudálkozni, s miután

Gyuri még néhány illy sikeres próbával mutatta ki ügyességét, a zsivány mester a legjobb bizonyitványokkal látta őt el, s mint jól kitanult zsiványt bocsátá haza. Anyja igen örült fia ügyességének, s azonnal bemutata őt földesuroknak. - A földesur ugy igy szólt Gyurihoz: fiu, te ügyes zsivány vagy, de ha az éjjel szekeremet az udvarról el nem lopod, felakasztatlak.

Gyuri összeszedett néhány csirkét, mindenik fejére egy kis gyertyát ragasztott, s meggyujtván azt, a csirkéket a kapu alatt éjjel a földesur udvarába bocsátá. A cselédek, kik a kocsit őrzék az udvaron, csillagoknak gondolták a csirkéket, s széjjelfutottak fogdosni azokat, s minthogy az utczára szaladt, kinyitották a kaput, s utánok futottak; a kocsinál senki sem maradt, s igy biztosan huzta azt ki a földesur udvarából.

Reggel a földesur száz forintot adott Gyurinak a kocsiért, azután istállójába vezette s igy szólt hozzá: nézd, ha ezen lovat az éjjel ki nem lopod istállómból, felakasztatlak.

Este, hogy a lovat el ne lehessen lopni, egy kocsist ültettetett rá, azon felül minden lábát és farkát egy egy béres tartotta.

Gyuri éjjel koldus ruhába öltözve, talyigán egy kis hordócska pálinkát tolt a földesur házához, s addig rimánkodott a béreseknek, hogy azok végre beeresztették őt az udvarba hálni. Most a pálinkából, mellybe altató volt vegyitve, minden cselédét a földesurnak leitatta, s kevés idő mulva a ló őrzők mélyen aludtak mind; ekkor azt, ki a lovon ült kender tilóra ültette, azoknak, kik a ló lábait tartották, fa darabokat adott kezökbe, a fark helyett pedig egy guzsalyt, azután a lovat csendesen haza vezette. A földesur reggel minden cselédjét megverette, Gyurinak pedig száz aranyat adott a lóért, s igy szólt hozzá: még egy próbát adok, ha azt megteszed, két száz aranyat kapsz, ha nem, felakasztatlak, alólam és nőm alól ugyanis ki kell lopnod a lepedőt, lányom ujjáról pedig a gyürüt.

Gyuri egy csupor főtt lencsével még nappal a földes ur lakába egy ágy alá rejtette magát, onnan éjjel, mikor már jó sötét volt, először a lány szobájába ment, s igy szólt hozzá a földesur hangján: lányom, add csak ide gyürüdet, az a zsivány, ha eltalálna jönni, nálam nem fogja keresni, s igy nem lophatja el. A lány oda adta a gyürüt, azt gondolván, hogy atyja kéri; Gyuri azután a földesur szobájába ment, s közibe és neje közé öntötte a lencsét, s ezután az ágy alá bútt. A földes ur csak hamar fölébredt, s nejét kezdte lökdösni, hogy mit csinált? ez mentegette magát, s azt mondta, hogy tán férje követte el magát; végre boszszankodva mondá a földesur; már a mint van, ugy van, akárki tette, csak dobd azt a csunya lepedőt reggelig az ágy alá.

Ugy történt, a lepedőt ágy alá veté a nő, s nem sokára mindketten ujra elaludtak; ekkor Gyuri a lencsés lepedővel és gyürüvel eltávozott,

s reggel bámulva hallgatta a földesur megcsalatását.

Gyurinak nem csak a kétszáz aranyat kifizette a földes ur, hanem minthogy igen megtetszett neki a furfangos ficzkó, leányát nőül adá neki, s holta után Gyuri lett az egész falu földesura, s még most is egyre űzi a tréfákat és kalandokat a környéken, s megelégedve él szép neje mellett, ha még meg nem halt.

ERDÉLYI János 1848. III.325-328.pp.18.sz.Elmondója:ismeretlen, hn.,én.; MNK 1829C** + AaTh 1525D + AaTh 1525A

MNK 1539A* Csalóka Péter
AaTh 1685 _ A megkecskésedett menyasszony
AaTh 1525H4 Az ember a méhkaptárban

CSALÓKA PÉTER KALANDJAI

Élt egyszer a Csallóközben egy furfangos ember, a kit a környékben Csalóka Péternek hittak el.

Hogy miért hitták Csalóka Péternek, azt majd példákkal fogom felvilágositani, hanem előre is föl kell fedeznem, hogy biz őt azért nevezték igy, mert mindenkit megcsalt, a ki csak hagyta magát.

Egyszer tehát Csalóka Péter ül szokás szerint a korcsmában, midőn rajta ront két rátóti lovas legény, kik már messzeföldön hallották neki hirét s előfogják:

- No Csalóka Péter, minket csalj meg most.

- Nem csalok én meg senkit, jó uram, - szabódik az ember , - ha tudnék sem akarnék, meg ha akarnék sem tudnék.

- Már pedig minket meg kell csalnod, addig innen el nem megyünk.

- Isten neki, hát akkor itt maradunk holtig, de én meg nem csalom kenteket, mert én igaz ember vagyok.

Ezzel odament a korcsmároshoz Péter és félre hivta s ott kifizetett neki húsz itcze bor árát, azzal ismét visszaült a lovaslegények közé s hozatott magának bort, és nekik is.

Valahányszor egy itczét hozatott, a sipkáját mindig a földhöz ütötte, s azt kérdezte a korcsmárostól: úgy-e, hogy ki van fizetve ez a bor?

A legények eleinte nem akarták elfogadni a borát, hogy ne költse rájuk a pénzét, hanem Péter gazda meg biztatá őket, hogy csak igyanak, mert neki van olyan sipkája, melyet, ha földhöz üt, minden borát kifizeti.

A legények tapasztalták szavainak igazságát, s a mennyi eszük volt, utóbb még el is hitték s rajta estek, hogy adja nekik el azt a süveget.

- Nem adom, dehogy adom, kétszáz forintért sem adom, - ellenkezék Péter gazda.

- De ide adja kend háromszázért, - unszolák amazok s nem hagytak neki békét, míg rá nem vették, hogy a sipkát átengedje nekik.

Ezzel mindjárt próbát is tettek vele, s a korcsmáros csakugyan kifizetettnek vallá a bort, a mit Csalóka Péter sipkájára hozattak, előre megkapván az árát.

A legények megörültek a vételnek s ott ittak a sapka-emberségből, s mikor annak jó tulajdonságairól eléggé meg voltak győződve, elmentek odább s a szomszéd falu csárdájában kezdték magukat a sipkával produkálni.

De már itten pórul jártak, megitták a bort, földhöz csapták a süveget, de a korcsmáros semmit sem akart tudni a kifizetésről.

- Te nem ütötted talán jól a földhöz, - szólt az egyik, kivéve társa kezéből a singes báránybőr süveget, - várj, majd én jobban oda ütöm, - s ezzel úgy vágta a padlóhoz, hogy akkorát szólt, mint egy ágyu.

A korcsmáros ebből sem értett semmit.

- Majd a földhöz vágom én, - szólt erre a másik ismét, s földhöz is vágta a sapkát, hogy rögtön kirepedt az oldala, a korcsmárost az sem elégitette ki.

A két legény csak ütögette egy darabig a sipkát a földhöz, utóbb a korcsmáros fejéhez, az vissza az ő fejeikhez, míg úgy szét nem ment a sipka, hogy nem volt többé rajta emberi ábrázat.

Ekkor látták át a legények, hogy megcsalta őket Csalóka Péter s visszafordultak dúlfulva, hogy megvegyék rajta a pénzüket.

Nem találták otthon a házánál, a cselédjei azt mondták, hogy kiment a kölesföldre.

A két legény kilovagolt utána. Ott találták Péter gazdát, a mint egy nagy jegenyefának vetette vállát, mely félig megdülve a kölesvetésre hajlott, s azzal látszott tülekedni.

- Mit csinál kend, Péter gazda? - kérdik tőle.

- Jaj, nagy bajban vagyok, - felel Péter. - Ez a nagy jegenyefa ki akar dűlni s mind pocsékká teszi a vetésemet, ha fel nem tartom.

- Hát csak rövideden, adja kend vissza a pénzünket.

- Visszaadnám biz kész örömmel, de nincs nálam, otthon hagytam, s ha elmegyek, ez a fa bedül a kölesembe.

- Ne féljen, kend, majd megfogjuk mi, míg kend haza megy.

- Igen ám, de fáj a lábam, nem győzöm a gyaloglást.

- No, hát üljön kend az egyik lovunkra, addig megvárjuk, míg visszajön.

Csalóka Péter engedett a szónak s miután a két legényt elhelyezte a fa mellé, úgy, hogy az egyik hátával emelte, a másik pedig fogta a fát, felült az egyik lóra s elkezdett csendesen cammogni haza felé.

- Siessen kend! - kiáltanak ezek utána. Az pedig szép lassan

baktatott, a mig látták, akkor neki ereszté a féket s egy percz alatt otthon termett, otthon elvágta a ló farkát, a lovat pedig eladta egy zsidónak, a farkát rákötötte egy czölöpre, s azt leverte sulyokkal egy pocséta közepébe s ezzel visszament gyalog.

Már messziről elkezdett kiabálni a legényeknek, hogy jöjjenek segitségére, mert a lovuk sárba fulladt. Az egyik legény, a melyik fogta a fát rögtön felugrott és futott, mire a másik kétségbeesetten kezde orditani, hogy a fa most mindenestül ő rá esik, s kézzel-lábbal iparkodott azt fölemelni, hogy ott ne nyomja, s mikor kiugrott alóla, akkor látta csak, hogy esze ágában sincs annak a fának a kidülés, hanem csak félre van növe, s ezt a görbe fát tartatta velök Csalóka Péter nagy erölködéssel tovább félóránál, hogy szinte megszakadtak bele.

Mentek aztán a legények a pocsétához, hova Péter vezette őket, s ott meglátva a kilátszó lófarkat, begázoltak s megfogták két kézzel, hogy majd annálfogva kihúzzák a lovat. Egyszerre a lófark a markukba szakadt, szinte hanyatt estek vele.

E közben beesteledett s feljött a hold. Csalóka Péter mezitláb volt s fázott a lába. Leült tehát a földre s talpait feltartá az égre a holdvilág felé s ott nyögdécselt bele, hogy milyen jó meleg az a holdvilág a talpának.

A legények elhitték, hogy biz az nagyon meleg lehet s minthogy az ő lábuk is fázott, lehúzták a csizmáikat s ők is feltarták talapikat a holdvilágra.

Csalóka Péter azalatt mindeniknek a csizmájából kiválasztott egyet, s azt felhúzva a lábára, mig azok a holdba néztek, ő szépen eliramodott.

A legények azonban, miután nem is kézzel, hanem talppal foghatólag tapasztalták, hogy a holdvilág csak olyan hideg, mint máskor, keresik a csizmákat s akkor látták, hogy mindegyiknek csak fél maradt, a másik két fél elment Csalóka Péterrel.

Nagy eláldások között aztán felhúzta mindegyik a maga egy saruját, s felültek ketten egy lóra, a melyiknek jobbról volt a csizmája, onnan, a melyiknek balról volt, amonnan sarkantyúzta a paripát.

Igy mentek be a faluba. S a mint megkapták Péter gazdát, egy szót se szóltak neki, mondván:

- Te embercsaló gézenguz! Te város füle, falu farka! Te gyönyörüséges mákvirág! Te akasztófa czimere! Te ördögökkel egy idős nagy kópé! te kujon! te himboszorkány! Elcsaltad a pénzünket, elloptad a lovunkat, elszöktetted a csizmáinkat: most megfogunk és beledobunk a vizbe.

Péter gazda hiába állitotta, hogy azt az ő természete be nem veszi, a legények megkötözték kezét-lábát, beledugták egy nagy zsákba s kivitték a viz partjára.

Talán mindjárt bele is dobták volna, ha a viz partján egy korcsma

nem lett volna, a mit azért épitettek a vizhez oly közel, hogy messze ne kelljen érte menni.

Ide tehát betért előbb a két legény, boszúja hevét valamivel leönteni, a mitől az még jobban égjen s az alatt kinn hagyták Pétert az ajtó előtt.

Az alatt oda érkezik valamiféle mészáros, egy csomó tulkot hajtva a vásárról haza.

Péter gazda ott a zsákban meghallotta az emberi és állati hangokat s elkezdett ott rugódozni, fenhangon kiabálva: - Eb lesz Liptóban vicispán!

A mészáros oda megy, hallgatja: - Hát kendet mi lelte? - kérdi.

- Jaj! - kiált Péter, - Liptóból kötéllel jöttek értem, hogy elvisznek vicispánnak, úgy megtetszettem nekik. Pedig én nem akarok lenni Liptóban vicispán.

- Akarok én, - szólt a mészáros, - eresszen kend oda a zsákba, s kioldozza a zsák száját s maga bújt bele Csalóka Péter helyett, a ki pedig szépen odább állt a mészáros ökreivel.

A legények pedig jól felöntvén a garatra, vevék a zsákot a mészárossostúl együtt, s mig ő azt hitte, Liptóba viszik, a halastóba vitték s megelégedve odább mentek, azt képzelve, hogy már most nincs több Csalóka Péter a világon.

Mekkora volt tehát álmélkodásuk, mikor az útban előtalálták, a kit a viz fenekén hittek, még pedig tizenkét ökrödmagával.

- Hol vette kend ezt a sok tulkot? - kérdék tőle.

- Onnan hoztam a vizből, - felelt Péter, - menjetek bele, ti is kaphattok eleget, majd én megmutatom, hol ugorjatok be. - Azzal oda vezette őket a partra, s a mint a vizhez állitott ökrök képe a vizből visszatükröződött, a legények azt gondolták, azok rájuk várnak s beugrottak és ott is vesztek szépségesen.

Csalóka Péter pedig visszavitte a vásárra az ökröket, eladta azokat jó áron, az útban letelepedett, leteritett gubájára kitöltve a sok ezüstpénzt s ott számlálva nagy fenhangon.

Jön azonban egy lakodalmas menet s meglátják Csalóka Pétert, a mint a sok pénzt számlálja.

Utczu mindjárt neki estek, hol vette azt a sok pénzt? Péter nem volt rest felelni: - Itt nem messze a hegyekben, az erdőn túl, a mocsáron innen, hajszra fölfelé, csáléra lefelé, a domb mellett, a hegy alatt, a nagy körtefa tövében van egy mély kút, az tele van pénzzel, csak veder kell, a mivel meritsen belőle az ember.

Igy megmagyarázván a dolgot, a násznép rögtön szétszaladt, a mondott helyet fölkeresni, úgy elmentek valamennyien, hogy a vőlegény is elment, nem maradt ott más egyéb, mint maga a szegény menyasszony, kiről

a pénz szóra mindenki megfeledkezett.

A szegény ifjú leányzó aztán ott leült sirdogálni egy köre, hogy mi lesz már ő belőle, ha még a vőlegénye is ilyen könnyen magára hagyta.

Csalóka Péter nem volt érzéketlen legény, sőt, a mint a szép leányzót meglátta ott sirdogálni, oda ment hozzá vigasztalni, segitett neki a kötényével megtörülgetni a szemeit, s hogy meg ne hűtse magát a kövön, inkább az ölébe ültette, s addig biztatta, addig engesztelte, mig utóbb a leány hajlott a szavára s ráállt, hogy ha úgyis elhagyta a vőlegénye, inkább Csalóka Péterhez megy nőül. Csókkal, szép szóval és pénzzel sokra rá lehet venni a lányokat, s Péter most egyikben sem volt szegény.

Csupán azon aggódott a lány, hogy mit mond majd a falu, ha megtudja, hogy ő ott hagyta a vőlegényét?

- Segitünk rajt, - mondá Péter. - Én fölveszem a te ruhádat, föltészem a koszorúdat, s itten maradok helyetted, te öltözzél az én ruhámba, fogd a pénzemet s menj az én házamba vele, aztán majd csinálok valamit, hogy bolonddá tegyem a násznépet, ki különben is mind oly részeg, hogy rám nem ismerne egy lóért.

A lány engedett a szónak, megcserélte a ruháit fráter Péterrel valahol az erdőben s az a bolondos fiú ottan maradt menyasszonynak, fején csinált virág koszorúval, s arczát kendőjével eltakarva, mihez dupla oka van a menyasszonynak, illendő lévén először az, hogy sirjon, s másodszor az, hogy szégyenelje magát; mert biz azon van is mit szégyenleni, ha igazán meggondoljuk.

Jött azonban vissza a násznépség nagy fáradtan és szitkozódva a kirándulásból. Megtalálták ugyan a kútat, tele is volt az, de mivel? nem pénzzel, hanem békával, s Csalóka Péter csak úgy hallgatta nagy biztosságból a menyasszonyi ruhából, mint áldják két oldalról a teremtését közakarattal s igérgetik neki, hogyha megkaphatják, úgy eldöngetik, hogy!

Ő azonban csak lesütötte a fejét, s eltakarta a képét, az egész lakodalom alatt egy falatot sem evett, csak sirt s az orczáját bújtatta a zsebkendője alá, melyen, minthogy ez is szokás volt a menyasszonyoknál, senki csak meg sem ütődött. Hiába kinálták, nem evett, sem ivott, csupán egyszer, mikor a gyertyát eloltották s sötét lett a szobában, felkapá a nagy boros kancsót, nem láttatva senkitől s jót húzva belőle, visszatette ismét az asztalra. A mikor aztán visszahozták az égő gyertyát, az egész násznép nagy bámulására ott állt a boros kancsó az aprószőlős lakodalmas kásás tálnak kellő közepében.

Erre nagy hahota támadt, kisülvén, hogy valami szégyenlős hajadon iparkodék a sötétség alkalmát használni, s aztán nem nézte meg, hogy hova teszi vissza a kancsót?

Lőn azonban, hogy éjfél felé dicséretes szokás szerint felkisérnék a menyasszonyt a vőlegénnyel a padlásra; ilyenkor a vőlegény anyja is fel szokott feküdni az új pár közelében, hogy ha valami fennakadásuk leendne, bölcs tapasztaltsága tanácsadásaival segélyül lehessen.

A csintalan násznép azonban elvevé a hágcsót, melyen fölmennének a padlás ajtótól; nehogy a menyasszony el találjon szabadulni, a mi ismét igen megillető szokás s ekként Csalóka Péter fenmaradt a padláson a napával és vőlegényével.

Nagyhamar elkezde azonban kérezkedni, hogy neki valami állapota van, mely miatt szeretne lejutni az udvarra. Úgy, de a lajtorját elvitték az útból s nem volt más mód lejutni a padlásról, mint fogni egy ruhaszáritó kötelet, azt rákötni az álmenyasszony derekára s leereszteni őt a padlásablakon.

Úgy történt, Csalóka Péter leereszteté magát a vőlegénynyel a kötélen, azt adva neki utasitásúl, hogy majd mikor rángatni fogja a kötelet, akkor ismét húzza vissza.

Ott azonban széttekintve, hogy mi tréfát kövessen el? meglátott egy kecskebakot; a kötelet rákötölte annak a szarvára, s maga szépen odább állott.

A kecske azonban el akarván szabadulni a kötélről, a vőlegény arra vette a ránczigálást, hogy a menyasszony akarja magát a padlásra felhúzatni, s jó hiszemmel felhúzta a kecskebakot.

- Te Jutka te? - mondá a vőlegény, a hogy a kecske a karjába omlott; s elkezde csodálkozni annak furcsa magaviseletén. Sötét volt, nem látott, csak tapogatózott, de mindaz, a mi kezébe akadt, nagyon vad fogalmakat adott neki menyasszonya felől.

- Anyámasszony, - szólt végtére a vőlegény, nem birva kétségeit eloszlatni. - Volt kendnek négy lába, mikor kend menyasszony volt?

- Volt hát, bolond, csak aludjál! - dörmögé az öreg, azt gondolva, hogy csak kötekedik a fiú.

- Anyámasszony! - szólalt meg újra a fiú. - Volt kendnek szarva is kettő, mikor kend menyasszony volt?

- Volt apádnak, lesz neked is! - kiáltá türelméből kihozva a vénasszony; - jobb, ha behunyod a szemed és aluszol.

A vőlegény tehát fogá a kötelet, mely vélt menyasszonya szarvára volt kötve, s megkötè azt a szarúfához, maga pedig bebújt a szénába nyakig, hogy hozzá ne találjon férni, s szépen horkolva elaludt.

Csalóka Péter azalatt megértve, hogy a lakodalmas nép mézes bort akar inni, s e végett a szomszéd méhes kertjébe küldenek mézet lopni, előre oda ment s ott a méhes szinben egy üres kasban elbújt.

Nemsokára jön két legény, emelgetik a kasokat, hogy melyik lesz legnehezebb, ahhoz jutva, a melyikben Csalóka Péter volt elrejtve, mint-

hogy azt legsúlyosabbnak találták, azt hitték, színültig van mézzel, s kétfelül dorongot dugva a két fülibe, vállaikra emelték s kotródtak vele árkon bokron keresztül.

Csalóka Péter azalatt kinyujtotta az egyik lábát a kasból, s a sötétben szép csendesen jót rugott hátulról az egyik legényen, a melyik elül ment. Ez azt gondolta, hogy pajtása rugta meg, s visszakiáltott:

- ne rugdalózzál öcsém, mert kikapom ezt az egyik dorongot, olyat nyújtok rajtad végig vele, hogy az anyád is megsajnál! - Ez mennyre-földre esküdött, hogy ő hozzá sem nyúlt: akkor meg a másik lábát nyujtotta ki Péter, s akkor meg azt rugta hasba.

- De a ki lelked van! kiáltá most meg emez, te rugdalódzol itt, hanem ha én megkapom a másik dorongot, majd ott is megvakarod, a hol nem viszket.

Csalóka Péter ekkor egyszerre mindkettőt megrugta, azok elhajitották a kast, kihúzták a husángokat, s úgy elhusángolták egymást,hogy három hétre elég volt nekik.

Péter pedig szépen kibújt az üres kasból s haza iramodván, otthon ismét visszacseréli a ruháit a menyasszonynyal, s hogy egyszer meglakoljon minden bűneiért, elvette őt feleségül.

A mik pedig azután történtek,azokra nekünk ne legyen semmi gondunk

JÓKAI Mór 1911. 42-53. pp.

AaTh 1525N A két koma

A KOMÁK

Nagyon jó két koma élt egyszer egy faluba. Nagyon szerették egymást, de irtózatos szegények vótak. Így este, ahogy beszélgetnek, kérdi az egyik, hogy:

- Na, koma, hónap jössz-é a vásárra?

- Hogyne mennék, koma. Van itt egy zsák szíj eladó, valami cseppen belőle, hisz ez a pulya itt van hót rongyoson.

- Hát - mondja a koma -, nekem nincs mit enni. Van ott valami rongy füsü, vót tán egy zsákkal, el kéne adni, hátha kerülne valami.

Alig várta a koma, hogy elmenjen a koma. Vót ott vagy három akácfája, kezte hántani a kérgit, oszt rakta zsákra fele. Szedett egy jó zsákkal. Úgy nézett ki a zsák, mint valami szíjak.

Na, fogja magát a másik koma, vót egy nyárja, kivágja, forgácsokra felvágja, úgy nézett ki a zsákba, mintha füsü lett vóna.

Egy idő tájba elindultak a vásárba. A falu végen vót egy keresztút, ahogy a koma odaért a zsák szíjjal, pont a koma odaér a zsák füsüvel.

- Jó reggelt, koma. Azt mondtad, nem jössz.

- Dehát itt ez a zsák füsü, majd valami lendül rajta.

- Én meg viszem ezt a zsák szíjat.

De mind a kettőnek a fejibe ott vót a huncutság.

- Hallod, koma, én mondanék egyet, milyen jó vóna, ha én a zsák füsüt eladhatnám.

A másik meg mondta:

- Milyen jó vóna, ha én ezt a zsák szíjat eladhatnám.

Hát csak nézik sokáig egymást. Azt mondja az egyik koma:

- Mondanék én egyet, kettő lesz belőle. Cseréljük meg mi ezt a zsákot.

- Ha te meg füsüt akarsz venni, itt van, én nem bánom, ha megcseréljük, mer én azt úgy beszéltem meg az asszonnyal, hogy én meg szíjat akarok venni.

Megcserélik a zsákot. Érezte mán egyik is, másik is, hogy becsapott a koma. Na, de nem baj. Megindulnak hazafelé. Mer mind a kettőnek megvan a szerencséje.

Nagy tél vót. Látja az egyik komának az asszonya, hogy az ű ura mán jön hazafele. De a másik komát is így fogadta az asszony:

- Na hé, hoztam egy zsák füsüt.

- Ugyan te, ugyan te, mire vetted ezt a rettenetes sok füsüt? A világ végéig elég lesz.

Nekiül a pulya, bontják kifele, hát forgács van benne.

- Nahát becsapott a koma!

A másik komának is mondja a felesége:

- Mire vetted ezt a sok szíjat?

Neki a pulya, bontják kifele, hát tiszta fakéreg. Neki az asszony:

- De hát mi van ebbe?

- Inyje, hát becsapott a koma!

Mán este megén odamegy a koma beszélgetni, nem szólnak semmit egyik a másik dógárul, csak hallgatnak. Egy kis idő múlva nagy beszédbe kezdnek. Nagyba beszélgetnek:

- Te koma, nem ér ez az élet semmit. Mer mindég kerül a vásárba huncut ember, aki becsapja a másikat.

- Úgy van, koma, engemet is becsaptak mán sokat, de nem fognak ám többet. De mondanék én egyet. Jó komám vagy, meg olyan szegény, mint én, menjünk világgá szerencsét próbálni.

- Benne vagyok, koma.

- Reggel indulhatunk - mondja a másik.

Reggel el is indultak. Mentek, mendegéltek, hetedhét ország ellen. Még egy nagy barázdát is átléptek, mikor elértek egy kis házho. Szép menyecske fogadja űköt. Ugyan hun jár itt ez a két jámbor szegény, ahun még a madár se jár?

Hát biz űk szerencsét jöttek próbálni.

- Na, nincs semmi baj, jöjjenek be.

Jól megvendégeli üköt, és meg is egyeznek, hogy kitötnek egy-egy esztendöt. Az esztendő három napbúl áll.

- Na - azt mondja az asszony -, itt semmi dógok nem lesz, az egyik kihajtja a tehenet a rétre, a másik itthun marad, kihányja a ganét.

Na, reggel a két koma felkél, megfrüstökölnek.

- Na, koma, mékönk megyen a tehénnel?

- Nekem mindegy, - azt mondja a koma -, hát kimehetek én is.

Erre jön a gazdaasszony, hogy:

- Megegyeztek, hogy melyik megy a tehénnel?

- Hát meg.

- Na jó, de nagyon vigyázzanak, hogy a tehen a máséra ne menjen.

- Nem is. Megigyelek én rá.

- A másik itthun marad, felsepri az udvart, vág egy kis fát, oszt ha nincs semmi dóga, leül.

Hát erre ment is a két koma. Az egyik kiengedi a tehenet, a másik koma még segitett kinyitni a kisajtót is.

A tehenet kiengedte a rétre.

Amikor a tehén kiment, feltartotta farkát meg a szarvát, hét falu határáig meg sem állt. Hej, szidta a komát, hogy miér nem ű maradt otthun, miér nem a jött a tehénnel. A hab szakadt rulla, pedig még dél sincsen, mikor lesz este, mikor fog hazamenni?Szidja a komát állandóan, hogy:

- Hogy becsapott most is!

A koma meg otthun nyugodton fogja a villát, még utána is nézett a tehénnek, megyen kihányni a ganét. A koma kiabált neki az utcárul, hogy:

- Gyere te, nem birok a tehénnel, világgá megy - de a csak nem hallotta.

Kiviszen a koma egy villa ganét, oszt gondolja, elsepri az udvart, vág egy kis fát, oszt ű takaroson leül. Kiviszen egy villa ganét, mire bemegyen, mán kettővel van. Kezdi hánni gyorsabban, még több van. Hányja a koma, hogy szakad rulla a hab, a gazdasszony meg jön, hogy:

- Mi lesz mán, mikor lesz kiseperve az udvar, még fa sincsen!

Gondolta a koma: ,,Bár én mentem vóna a tehennel!" De mán a véggyengülés elérte, a ganét sose birja kihánni, annyi van.

Eccer nagy kiabálás van a kapunál, hát odanéz, hát ott van a koma, jön a tehennel. Egyik koma is összeszedi magát, a másik is, jó komolyan tanálkoznak. A tehenet bekötik. Kérdi a koma:

- Jó vót a tehennel lenni?

- Jó biza, de azt bánom, hogy nem vittem egy mosószéket, oszt arra felálltam vón, oszt jobban láttam vón a tehenet, mer nagy gaz van. Még egy csobán* vizet se vittem, se újságot, oszt maj megölt az unalom meg a szomjúság.

"Hej - gondolta a koma, hogy - hónap csak én mennék!"

- Na, de úgy lesz, koma, ahogy megegyeztünk, hogy egyik nap te mégy, a másik nap én megyek.

Hej, mind a kettő kidögölve, alig birtak állni, elaludtak.

Reggel fölébrednek.

- Na, koma, máma én megyek a tehennel.

- Jól van, koma. Majd én kihányom az egy tehen alól azt a kis ganét.

Na, mán indul is mindján a tehén.

- Te koma, itt ez a mosószék, kössük a hátadra, meg ez a csobán víz a nyakadba, mer ott döglessz meg szomjan, meg itt ez az újság is.

Kiengedte a tehenet. A koma mutatja, hogy csak a rétre eridj. Az asszony kiáttya, hogy csak a másét össze ne gázolja.

Ahogy a kisajtón kiugrott a tehen, a farkát feltartotta, a fejit is. Hét falu határáig meg se állt. Maj megszakadt a koma a csobán alatt, meg a mosószék is húzza, csetlik-botlik, átkozza a komát, hogy ütet hogy becsapta. Mán kiátotta a komának, de az meg se hallja.

Megyen az ólba, hogy kihányja azt a kis ganét, utána leül, kipiheni a tennapi fáradalmat. Kivisz egy villával, mire bemegy, kettővel van. Kezdi hánni gyorsan, annál több van. A gazdasszony állandóan jön, hogy még az udvart se seperte el, fát se vágott, mi lesz mán?

Az ember szakadásig hánta, arra gondolt, hogy az isten sz...ja le a komát, hogy ütet hogy becsapta, közbe mindég a napot nézi, hogy mikor lesz mán este.

A másik meg fut a tehen után, de nem meri letenni se csobánt, se a mosószéket, mer ű erre sose jön többet, oszt a gazdasszon megöli ütet.

Nagynehezen este lett. A koma kinéz az utca fele, hát jön a tehen.

Ahogy összetanálkoznak, kérdi a koma, hogy:

- Hogy ett ez a tehen?

- Ó, nagyon jól, egész nap csak az újságot olvastam a mosószék tetejin.

Alig várták, hogy megvacsorázzanak, hogy lefeküdjenek, mer ki vót dögölve mind a kettő, de nagyon. Maj azt mondja a koma:

- Jól becsaptál. Ott hurcoltam egész nap a csobánt.

- Hát te meg azt mondtad, hogy hamar kilököm azt az egy villa ganét, oszt szakadásig hánytam egész nap.

Maj oszt sokára elaludtak. Reggel oszt mikor felkeltek, mondja az asszony:

- Kiállották a próbát, a harmadik napot nem kell ledógozni, oszt kifizetem magukat, menjenek isten hirivel.

Elvezette üköt egy tele pincéhez, a fenekin ott csillogott az

arany. Ad neki pesti zsákot, hogy valamék menjen le, szedjen, amennyit akar. Szedjenek, oszt maj megosztoznak rajta.

Az asszony elment, ük meg ott egyeznek. Azt mondja az egyik:

- Te mentél előbb a tehénnel, hát te eridj le.

- Nem megyek, mer akkor is becsaptál.

- Na, most nem csaplak be, mer úgyis kétfele rakjuk, amit belekaparsz.

Na, le is ment a koma. Hát csakúgy csillogott a sok nagy darab arany, csakúgy csörgetett, de nem a zsákba kaparta, csak ott csörtetett, rugdosta, ü meg kapta magát belegugult a zsákba (mutatja), úgy hirtelenjébe kapott az aljára, a csúcsát így felnyújtotta.

- Na, húzzad, koma!

A meg hirtelen kirántotta, a vállára kapta, oszt vesd el magad, a falun végig fele. A kutya, valamennyi a faluba, mind utána. Idekapja, odakapja, eccer csak megszólal a koma:

- Húzd feljebb a zsákot, mer megharap a kutya. (Nagy kacagás.)

- Ejnye koma, hát te itt vagy?

- Na ugyi, most is be akartál csapni? (Nevetés.)

Mennek tovább együtt, elérnek az erdő szélére. Leülnek, megosztoznak, megolvassák, mennyi arany van. Nekitelepednek, kétfele rakják, hát egyel több, oszt veszekednek, mék komáé legyen a több. Az egyik azt mondja, hogy ű többet szaladgált a tehennel, a másik megén azt mondja, hogy ű szaladgált többet.

- Na, nem úgy lesz, komám, mindég megértettük egymást. Feküdjünk le, tegyük a fejünk alá az aranyat, amék szebbet álmodik, azé lesz a több.

Hát gondolhatjuk, hogy aludtak elfele.

- Te koma, be akarsz csapni.

- Nem a, csak tapogatom, hogy megvan-e a fejed alatt.

Addig osztoztak, hogy az egyik koma csakugyan elaludt, a másik szép lassan felállt, fogta az aranyat, vesd el magad, az erdőbe befele. Milyen jó lesz az ü családjának ez a sok arany. Mennyi mindent veszen belőle.

Eccer felébred a koma, amék aludt. Odakap, idekap, nincs a koma. Hej, felugrik, utána! Mán annyira fut, hogy látja a komát a zsákkal.

Eccer csak gondolja a koma, amék a pénzt vitte, nem szalad, úgyis alszik a koma. Nem látja, leül, oszt megolvassa az aranyat mégeccer. Le is ült, oszt meglátta a másik.

A meg olvasás közbe gondolta, hogy jó vóna egy lú, még máma hazamenne.

Erre a másik nyerít:

- Nyihahaha! (Utánozza a nyerítést.)

Gondolta a másik, csak még egyet nyerítene, oszt ű is kiátaná neki, hogy:

- Nye, sárga, nye!

Megén nyerített a koma. Amék a pénzt olvasta, felvette a zsákot, oszt megrázta:

- Nye, sárga, nye.

A koma meg mindég ment közelebb a fák közt. Addig, addig, hogy jó közel értek egymásho. Még egy jót nyerít, a koma meg közelebb szalad a pénzzel.

Eccer csak összetanálkoznak.

- Hejnye, koma, hát megén be akartál csapni?

- Te koma, nem láttad itt azt a lovat, amék itt nyerített?

- Dehogynem, én vótam.

- Ejnye koma, ejnye.

- Na, koma, nem tréfálok - azt mondja az egyik -, csakugyan, egyezzünk meg.

Meg is egyeztek. Az aranyat kétfele rakták, boldogan éltek tovább. Még ma is élnek, ha meg nem hóttak.

BÉRES András 1967. ÚMNGy XII. 349-355.pp. 86.sz. Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc, 1951. dec.18-án, Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.

MNK 1525N* Eben gubát cserél

EBEN GUBÁT VESZ

Egyszer egy embernek volt egy kutyája, mely egyszerre tizet kölykezett. Szegény ember volt, gondolt egyet, beletette a kutyakölykeket egy zsákba s elvitte a hetivásárba. Mellette egy atyafi egy zsákban gubát* árult. Beszédbe elegyedtek; kérdezi az egyik: "Mit árul kied?" "Én? malacot, hát kied?" "Én diót." Megtapogatják egymás zsákját, s a gubás ember azt mondja egyszerre: "Tudja mit? cseréljünk látatlanba!" Mindketten azt gondolták, jó vásárt csináltak, s csak mikor egymástól elválva zsákjukat felnyitották, vették észre, hogy egyik ép olyan ravasz volt, mint a másik.

guba= itt a guba nyilván tölgyfagubacsot jelent.

BIRKÁS Géza 1901. Nyr. 30.évf. 490.pp. Monostor-Apáti, Zala m.

AaTh 1525Q* A tolvaj tánca

KATONÁK A LAKODALOMBAN

A régi időben, mikor még nem volt vonat, a katonák, ha szabadságot kaptak, gyalog mentek haza. Bizony, sok időbe telt, míg hazaértek. Elin-

dult egyszer három katona hazafelé. A zsoldjuk nagyon kevés volt, az útiköltségből kifogytak. Amint mentek egy falun keresztül, hallották a muzsikaszót.

- Ej, komám - azt mondja az egyik -, itt alighanem lakodalom van! Jó lenne bemenni, legalább egyszer jóllaknánk.

Úgy is tettek. Bementek a házba; bent ettek, ittak a vendégek, folyt a mulatság. Mikor meglátták őket, kérdezték:

- Hej, vitéz urak, honnan jönnek?

- Hát bizony mi most jövünk szabadságra - mondták a katonák -, csak elfogyott a pénzünk, és bejöttünk, hátha kapnánk egy kis ennivalót.

- Hogyne kapnának, jöjjenek csak beljebb!

Leültették őket, hoztak be pálinkát, ennivalót, bort.

De közben el ne felejtsem mondani, hogy a régi házak úgy voltak megépítve, hogy volt egy kis előszoba, pitarnak nevezték. Onnan fel lehetett látni a padlásra. Ahogy mentek be, a három katona meglátta a szalonnát felakasztva a padláson. Meglöki az egyik a másikat:

- Ni, te!

- Bizd csak rám! - felelte a másik.

Mikor már bent jól ettek, ittak, jókedvük kerekedett, azt mondja az egyik katona:

- Megengedik, hogy táncoljunk, mutassuk meg, hogy mifelénk milyen táncot járnak?

- Hogyne, vitéz úr, tessék csak!

Na, előbb jönnek a zenészek, s rákezdenek. A vendégek körbefogták a katonákat, s a körben ők táncoltak. Mindenki őket bámulta, még a szakácsné is bejött őket nézni, kint nem maradt senki. Két katona táncolt, a harmadik meg végezte a dolgát: kiment a pitarba, onnan föl a padlásra, ott kapott egy zsákot, és kezdte a szalonnát belerakosgatni. Lent az egyik katona elkezdett régi mód szerint csujogatni:*

Nocsak, pajtás, jó apróra,
Hogy több férjen be a zsákba.
Csak az állást ne tedd belé,
Siess a lajtorja felé!
Ha te, ha te, ha te, ha!

- Ez igen, ezek aztán tudnak táncolni! - mondták a többiek. A két katona újból megismételte. Közben a harmadik lejött a padlásról a zsákkal, és már el is ment előre. Mikor már a táncolók kifáradtak, elköszöntek:

- Na, köszönjük szépen, megyünk!

Másnap reggel azt mondják a vendégek a lakodalomban:

- De jó volna egy falás szalonna!

- Van itt, emberek - azt mondja a gazda -, hozok én azonnal!

Mikor felmegy a padlásra, a szalonna sehol sincs, tényleg csak az állás* maradt ott. Akkor jutott eszébe, hogy mit csujogatott a katona:

Csak az állást ne tedd belé,
Siess a lajtorja felé!

Így történt. Én láttam is, hallottam is. Csak a végét nem tudom, mert közben eljöttem.

VÖÖ Gabriella 1969. 198-200.pp. /72.sz./ Elmondta: Cseke Márton, 64 éves, Ketesd, Kolozs m., R.; 1967.

AaTh 1526 Az öreg koldus és a rablók
MNK 1526x A három imposztor
AaTh 1634Dx Nem úgy verik a cigányt

A FURFANGOS DIÁKOK

Vót egyszer egy szegény ember, egy szegény egyénes ember. Egyszer a szekerével elakadt a sárba. Ment arra 3 diák és azt mondja nekik, hogy segítsék ki ütet a sárból. A 3 diák megfogadta és mindjárt kisegítették, kitolták a sárból a szekerét. Adott nekik a szegény egyénes ember 20 krajcárt. Ők ezt keveselték. Szóval azt mondta az egyik, egy figurásabb, hogy vidd vissza a 20 krajcárt és adjon nekünk 2 butykost. Adott is nekik 2 egyforma butykost, de olyan egyforma vót,hogy egyiket a másiktól nem lehetett megismerni.

Ők oszt elmentek; és azt mondja egy közülök, hogy mit ér az üresen, ha nincs teli. Szóval írt egy kis cédulát és elment a városba és bement egy vendéglőbe és azt mondja a vendéglősnek:

- Legyen szíves, a tiszteletes úr küldött engem, itt van nála a nagy papok és jöttem, hogy tőcscsön egy butykos szilvóriumot.

Teli tötötte neki, de ő addig elkészítette a másikat teli vízzel. Felhozta és ő itt azt kóstolgatta, amazt pég eldugta.

- Vendéglős úr kérem, micsoda ital ez, tessék csak megkóstolni?

Odament a vendéglős és megkóstolta.

- Igen kérem, bocsánat, mert nekünk más községből kell vizet hoznunk és lent vót a pincében a vizes edény és abból találtam tele csapolni.

Pég szilvóriummal csapolta tele!

- Nagyon kérem, lemegyek és azonnal hozok másikat.

És lement, teli tötötte és teli hozta.

Akkor a fiú kiment, kivitte a szilvóriumot is, de a többi azt mondja neki:

- De hát mit ér ez az ital, hogyha nincs mit enni?

- Na lesz mindjárt, felelt ez!

Azonnal megint egy céldulát írt és bement egy mészároshoz.

- Mészáros úr kérem, legyen szives nekünk 10 kl hust adni, ugyan a tiszteletes úr kéreti, itt van a nagy papok, nem tud mást, kit küdeni, magam jöttem el; ő azonnal fizeti az árát, ha velem eljön a legény.

Ki is mérte a hust a mészáros.

Azt mondja a fiú: jöjjön velem a fiú és megadják az árát.

Elküldték a legényt, és azt mondja a legénynek:

- Álljon meg itt kérem az ajtóba, én bemegyek, hogy mit csinálnak és majd bejöhet utánam.

Ő a 10 kl hust letette, oszt bement.

A tiszteletes úr egy nagy könyvet forgatott a kezében. Forgatta a tiszteletes úr, a fiú meg kérte:

- Kérem szépen...

- Tessék helyet foglalni - mondta a pap.

- Nem ülök én kérem; azért jöttem, hogy a szegény mészárosék igen meg vannak szorulva, mindnyájan őrülésben vannak, tessék rajta segiteni, tessék imádkozni.

Bement a legény és megállott a szobában.

A tiszteletes úr mégis csak olvasott.

Nem kérdezett tőle semmit, hogy vagy mint, amint ott állott:

- A hús áráért jöttem, tiszteletes úr!

- Uram bocsáss meg neki - mondta a tiszteletes.

Megint mondta: Tiszteletes úr, a hús áráért jöttem.

- Uram téritsd meg!

Megintelen mondja: a hús áráért jöttem!

- Uram téritsd meg!

Azonnal ott termett a mészáros is maga.

- Na még csak derék ember vagy, felelt a mészáros a legénynek, hogy te annyit itt időzöl.

- Kérem szépen a hús áráért jöttem, az is mondta, a mészáros.

- Uram, téritsd meg ezt is.

Egyebet semmit nem felelt a tiszteletes.

Megint mondja: Uram a hús áráért jöttem, mégsem tetszik szólni semmit?

- Uram téritsd meg, megint felelt a tiszteletes.

Na hát nem tudott mit gondolni a mészáros; elment.

- Majd beszélek vele máskor felelt a mészáros.

Itt a diákok nagy lakomát csaptak, addig idekünn;

Ettek, ittak, sütöttek, főztek.

Oda ment egy fekete cigány.

- Kérem szépen legátus urak, legyenek szivesek nekem pipára gyújtani a tüzvel.

- Na hát gyujts rá cigány, felelt a diák, és rá gyújtott.

Azt mondja egy diák: állj be ide közénk diáknak, látták, hogy igen fekete, mint a szerecsen és azonnal kaptak még kormot és még jobban bekenték feketére. A foga igen fehérlett a cigánynak, a szemei igen tündököltek a fekete bőrből kifelé.

- No hát te cigány, már most szerecsen császár leszel köztünk.

Azonnal a legszebb ruhát adták rá is egy befuttatott arany keresztet a mellére tettek egy arany lánccal.

- Na hát jöjj velünk! Ne szólj semmit, majd végzünk mi, amit kell.

Bement egy városba és ott bement egy vendéglőbe. Felelt a vendéglősnek:

- Vendéglős úr kérem szépen egy szerecsen császár van velünk, nagyon kérem egy mellékes szobát tessék nekünk kirendelni és fehér ágybelit nekünk a számunkra, de a legjobbat a császár számára.

Az ágybelit azonnal fehér selyembe huzták és szakácsért küldtek és a legfinomabb ételt készitették a számára.

Szóval megparancsolta neki, hogy nekünk csak olyan pislákoló mécsest tessék a szobába adni. Ha kész lesz az étel, én vagyok az inas, én megfelelek mindennek, én fogok teriteni.

Kész lett az étel, ő bevitte és megterített a császár számára és aztán megint bement a diák, az inas a vendéglőshöz.

- Vendéglős úr kérem, legyen szives, nagy a bankó, most nem tud vele elbánni a császár, majd reggel elbánunk vele, adjék nekünk egy nehány forintot, hogy legyen itt kiszletben, a többivel ne gondoljon, majd reggel kifizetjük a többivel együtt.

- Nincs, kérem szépen, több mint 700 forintom, azt od´adom.

A 700 forintot od´adta és bement.

De hogy a vendéglős nem volt nyugodt, szerette vóna látni a császárt.

Az ajtók zárva vótak; és a vendéglős feleségestül és minden cselédestül a kúcslyukon leskelődtek.

- Na hát csak nagyszerü az a szerecsen császár, milyen fekete.

És akkor lefeküdtek. Felelt az inas, majd csak reggel 8 órakor fogunk felkelni, akkor legyen kész a früstök.

Reggel 8 órakor felkeltek, de nem birták az inast bevárni.

Azt mondja a vendéglős:

- Felkőtöm magam - ha császár is -, talán nem fog megbántani.

Azonnal bement a vendéglős a szobába; nem lát senkit csak a császárt, minden ruhástúl feküdve a fehér selyem ágyba.

És aztán kopogni kezdett és felelt neki:

- Felséges atyám kész van a früstök, hol van az inasok?

- Ne tessék bántani tekintetes úr!

- Na hát még igy felel nekem, hát kihez vagyon szerencsém?

- Jáj! Kérem tekintetes úr, ne tessék bántani!

- No hát cigány az! Hozzátok csak a bikacseket.

Azonnal ütni kezdte és úgy kinozta, hogy a császár úrnak még a képéről is lement a korom.

- No hát, felelt a cigány, Jáj tekintetes úr kérem szépen ne tessék bántani, nem úgy szokták a cigányt ütni.

- Hát hogy? Felelt a vendéglős. Te cigány, hát hogy szokták a cigányt bántani?

- Kérem szépen, a tökire egy madzagot szoktak kötni és annak a vendéglős úr fogja a végit és akkor ütheti, ahogy szereti.

- Na hát a fene egyen el, hát még én fogdossam a te fekete töködet! Én csak nem fogom, kösd rá magadnak.

Azonnal kapta a cigány a madzagot és rákötötte úgyan, hogy ne szoritsa. Fogta a vendéglős a végit, és ütötte, kinozta nagyon.

Akkor a cigány nem álhatta tovább és elszaladt; elvitte a 700 forintot és a kőcscségeket is.

A 3 diák még szépen csinálta a maga dógát.

GESZTELYI NAGY László EA 474 88-93.pp. 10.sz. Elmondta: Maklári Béni, 1913. Lövőpetri, Szabolcs-Szatmár m.

AaTh 1529 A szamárrá vált barát

HOGY LOPTA EL A JUHÁSZTUL KÉT EMBÖR A SZAMARÁT?

Mikor a juhász vezette a szamarát az úton, két embör mönt rá szömköszt, oszt aszongya az egygyik: "Lopjuk el ettül a juhásztul a szamarát!" Aszongya a másik: "Hol lopod el, mikor vezeti?" "Hon ne lopnám el? mikor so se néz hátra!" "No! - aszongya - maj elopom én, te csak hajcsd el". Itt oszt az egyik szép csöndessen odamönt, lehúszta a szamár fejirül a kötőféköt és az ű fejire húszta, a másik mög elhajtotta a szamarat.

Mikor mán anynyira elhajtotta a társa a szamarat, hogy nem láccott, az embör mögállt és mögrántotta a juhász kezibe a kötőféköt; akkor a juhász hátratekint, akkor látytya, hogy nem szamár van a kötőféken, hanem embör, akkor kérdöszte tüle: "Hogy kerüté te ide: a kötőfékömbe?" Asz mongya, hogy:

"Hét esztendeje, miko elátkozott engöm az anyám szamárnak, most letelt a hét esztendő, most viszszaváltoztam embörnek!" "No, hát ha letelt a hét esztendő, eregy! énneköm nem köllesz". Itt oszt az embör elmönt ara, a mőre a másik embör hajtotta a szamarat.

A legközelebbi vásárba az egyik embör, nem a ki lopta, a másik, elhajtotta a szamarat, de a juhásznak is el köllött mönni, mer nem vót neki szamara. Mikor odamönt a vásárra, láti, hogy ott van az ű szamara,

oda sompojog mellé, a fülibe súgi, hogy: "Mögén elátkozott mán az édösanyád?" A szamár mögrászta a fejit, aszongya a juhász: "Hijába rázod a fejed, nem vöszlek mög többet, mer mögén elvesz a pézöm, a kit érted attam!"

KÁLMÁNY Lajos 1914. II. 139-140. pp. 33.sz. Egyházaskér, Torontál m., 1913.

MNK 1530A* "Látlak". Az ember a gödörben

/LÁTLAK/

A régi világba kevés órák vótak a házakná, aztán az éjjeli örök, ahány óra vót, annyiszor kiátotta az éjjeli ör: - "látlak!" - Hotyha valahun lopók vannak, azt higgyék, hogy az éjjeli ör láttya űket. Ahány óra vót, annyiszor kiátották, hogy "látlak!"

Az embör kimönt szükségre, elkiátotta magát az éjjeli ör, hogy "látlak." - Akkor az embör hátrább mönt. Meginn elkiátotta az éjjeli ör: - Látlak! - Hátáná meg vót eggy meszesgödör, mikor harmaccor kiátotta, hogy látlak, hátrább ment, akkor ebbe beleesött.

Akkor káromkodott a meszes-gödörbe, mekszitta a szömeit: - Most má hazucc, mer nem láthacc, mer benn vagyok a meszes gödörbe!

BANÓ István 1941. ÚMNGy II. 248.p. 49.sz. Elmondta: Pap Tamás Katalin /1872/ Kárász, Baranya m. 1939/40.

AaTh 1531 Az ember, aki azt hiszi magáról, hogy a mennyben járt. /Az egynapos király/

AaTh 1556 A dupla járadék /Temetéspénz/

AZ EGYNAPOS KIRÁLY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl volt, volt egyszer egy szegény ember. Tehát az olyan jószüvü ember volt, hogy bárki járt az úton, béhivta a házába, és hogy ha nem volt bora, de legalábbes vizvel megvendégelte. Tudomására jutott a királynak es, és hogy bizonyosan meggyőződjék, hogy igaz-e, ő es álruhában odautazott. Mikor a szegény ember háza előtt mentek el, öt es béhivatta, mint a más többi embereket, megvendégelte, és az asztal mellett beszélgetni kezdtek. Kérdezi a király a szegény embertől, hogy mi szeretne lenni. A szegény ember azt feleli:

- Szeretnék király lenni.

Azután még többet beszélgettek, és a király elment a szegény ember házától. Ekkor már meg volt győződve a király es, hogy igen jószüvü a szegény ember, amint hallotta róla. Hazautazott a király, és elküldte két legényét a szegény ember elé. És megparancsolta nekik, hogyha a szegény ember béhivja, és megvendégeli őket, akkor tegyenek álomport

vagy a borába vagy az ételébe a szegény embernek. Akkor a szegény ember el fog aludni, vegyék fel, és vigyék el a királyi kastélyba.

Úgy is lett. Elment a két legény a szegény ember háza elé. A szegény ember béhívta őket, és megvendégelte. Ekkor a legények észrevétlenül bédobtak az ételébe álomport, amitől a szegény ember elaludt. Ekkor felvették, és elvitték a királyi kastélyba. Ekkor a király azt parancsolta, vetkőztessék le, öltöztessék fel az ő királyi ruháiba, és vigyék bé az ő hálószobájába, fektessék az ő ágyába.

Reggel az ember, amikor felébredt, a nagy fényességben csak úgy bámult, és nem tudta elképzelni, hogy hol van és mi van vele. Ekkor csak mentek melléje a testőrség, és kérdezték:

- Mit parancsol, felséges királyatyám?

Ekkor mondta a szegény ember:

- Nem vagyok én király, mert én szegény ember vagyok.

De méges annyit beszéltek vele, hogy elhitették, hogy ő az igazi király.

- No, ha én vagyok a király - mondta a szegény ember -, akkor hozzatok bé tizenkét pandúrt.

Bé es vitték a tizenkét pandúrt azonnal. Azt parancsolta mindegyiknek, tizenkettőt verjenek a hátára. Mikor ezt megcselekedték, akkor elhitte, hogy ő a király. Úgy el volt aznap, el a második nap, el a harmadik nap. Ekkor újból a király álomport tétetett a borába, és hazavitette a szegény embert az ő saját lakásába.

Ott reggel, amikor felébredt, a felesége elkezdett kiabálni neki:

- Hej, te lusta! Feljött ám az Isten áldott napja, minden ember munkában van, csak te henyélsz az ágyban.

És azt felelte a szegény ember:

- Én nem kelek fel, mert én ráérek, mert én király vagyok.

A király álruhában szintén arra járt, és hallgatózott, figyelte, hogy mi történik. Hogy hallotta a veszekedést a szegény embernél, bément a szegény emberhez, és azt mondta a szegény embernek:

- Király te csak tegnap voltál, de már ma én vagyok a király. No, de azért a jószüvüségedért, hogy mindenkit megvendégeltél, szedjétek essze magatokat és mindeneteket, és gyertek el az én udvaromba.

Esszeszedték mindenüket, ami volt, és elköltöztek a királyi udvarba. A király ott nekik azonnal lakást rendelt, és oda béköltöztek. A király adott nekik ennivalót, ruhát, pénzt és mindent, amire csak szükségük volt.

Ültek ők ott jó darab ideig, a pénzük meg kezdett fogyni, amit a király adott nekik. Akkor esszebeszélt a szegény ember a feleségével, hogy a szegény ember felesége menjen el a királynéhoz, és mondja meg a királynénak, hogy: felséges királyasszony, meghalt a férjem és nincsen

semmi amiből eltemettessem. Kegyeskedjék valamivel felsegíteni, hogy tudjam a férjemet eltemettetni.

El es ment a szegény ember felesége a királynéhoz, és mondja neki:

- Felséges királyné asszonyom, meghalt a férjem. Nincs se pénzem, se semmi, nincs miből eltemettessem a férjem. Kegyeskedjék valamivel felsegíteni, legyen miből a férjemet eltemettessem.

Meg es sajnálta a szegény asszonyt, és adott neki egy összeg pénzt. Akkor megköszönte a szegény asszony, és elment haza. Akkor újból esszebeszéltek, hogy menjen el a szegény ember a királyhoz, és mondja meg a szegény ember a királynak, hogy felséges királyatyám, meghalt a feleségem, nincs miből eltemettessem, és kegyeskedjék egy kis segélyt adni, amiből a feleségem eltemettessem. Akkor a király megsajnálta a szegény embert, és megajándékozta egy valamennyi összeg pénzzel. Ekkor megköszönte a szegény ember, és eltávozott. Ekkor nem sok üdő múlva megy a királyné a királyhoz, és mondja a királynak:

- No, hallod, apjuk, mi újság? Meghalt a szegény ember.

- Na - azt mondja a király . - Nem a szegény ember halt meg, hanem a szegény asszony.

De azt mondja a királyné:

- Igen bizony, mert a szegény ember halt meg. Mert a felesége most volt nálam, hogy meghalt a férje, és nincs miből eltemettesse, és adtam neki egy kis pénzt.

Erre azt mondta a király:

- Hát hogy lehet? Hát most ment el innen a szegény ember, segélyt kért, hogy a feleségét tudja eltemetni.

Erre, hogy bizonyoson meggyőződjenek, a király és a királyné elmentek a szegény ember lakására, hogy meggyőződjenek, hogy melyik van meghalva. De a szegény ember már megvett két koporsót és ami ahhoz szükséges: gyertya és minden, ami a temetéshez szükséges. Amikor észrevették, hogy jö a király és a királyné, belefeküdtek a koporsóba, úgy, mint a halott. A gyertyákat meggyújtották, és a koporsó köré állitották. Mikor odament a király és a királyné, hát látták, hogy mind a kettő meg van halva.

Erre azt mondja a király:

- Hát igazunk van, mind a ketten, csakugyan meg van halva mind a kettő. Aki most azt mondaná meg, hogy melyik halt meg hamarébb, annak most egy zsák aranyat adnék.

Erre a szegény ember felugrott a koporsóba, és azt mondta:

- Én haltam meg előbb, felséges királyatyám.

Erre egy jót nevetett a király és a királyné, és azt mondta a király:

- No gyere, megadom a zsák aranyat, de elpucolj a kastélyomból.

El es ment a szegény ember a feleségével haza, de szekérrel vitték a pénzt. Ő lett a faluban a leggazdagabb ember, és még ma es élnek, ha meg nem haltak.

ORTUTAY Gyula - DÉGH Linda - KOVÁCS Ágnes 1960. 3.k.760-764. pp.316.sz.Elmondta: Sinka Ferenc Csíkszentdomokos, Csík m. R.; 1943. Gyűjtő: Belatini Braun Olga

AaTh 1533 A kakas elosztása
MNK 1533B* Az öt kakas szimbolikus elosztása hét ember között

PÉTER ÉS PÁL

Volt egyszer egy szegény ember. Péternek hívták, s annyi gyermeke volt, mint a rostalika, még eggyel több, de aztán egész gazdasága egy árva kakas volt. A szomszédja, Pál, az meg erős gazda volt s mégis mindig jajgatott.

Azt mondja egyszer Pál Péternek:

- Szomszéd! A kend kakasa sokat kaparász az én kertemben, én tovább nem türhetem. Isten Istenem ne legyen, hogyha megfoghatom, kitekerintem a nyakát.

Péter nem szólt semmit, de erősen gondolkodóba esett, hogy mitévő legyen azzal a szerencsétlen kakassal. - Én bizony - gondolja magában - nem veszködöm sokáig vele, hanem az uraságnak ajándékozom, hátha még meg is jutalmaz valamivel. Azzal megfogta a kakast s elvitte az urasághoz.

- Talán bizony keresztelés vagy lakodalom van a házadnál, Péter, hogy kakast ajándékozgatsz? - kérdezi az uraság.

- Dehogy, uram, nem lesz nálam semmiféle, csak költse el az úr a családjával, ne gondoljon vele, - mondá Péter.

- Hm, nem értem a dolgot. Hát nem elkélne nálatok, hisz annyian vagytok, hogy Jákób is megirigyelhetné.

- Igaz, uram, igaz, de minek adjak én húst a gyermekeimnek, mikor kenyérre is alig jut. Jobb, ha meg sem kóstolják.

- Ó te oktondi! Hát add el s végy kenyeret az árán.

- Dehogy adom, uram! Ha én a városba viszem, két nap járom az utat s míg hazaérek, megeszem a kakas árának a felét.

Mit tehetett az uraság, nem lehetett Pétert megtéríteni, kiadta hát a rendeletet a szakácsnénak, hogy ebédre süsse meg a kakast. Mikor az ebéd kész volt, Pétert is az asztalhoz ültette. Épen heten ültek vele együtt az asztalnál. Azt mondja az uraság, mikor a sült kakast behozták:

- No, Péter, a kakast te osztod el, de úgy vigyázz, hogy mindenki megkapja a maga részét. Ha jól osztod, megajándékozlak, ha nem jól osztod, lehúzatlak s tizenkettőt veretek rád.

Erre Péter maga elé vette a kakast, levágta a fejét s azt a gazda

tányérjára tette ezekkel a szavakkal: A fej az úré, mert ő a ház feje. Azután a nyakát vágta le s ezt a gazdasszony tányérjára tette. - A fej és a nyak egyek, - mondá Péter - a Szentirás szerint is a férj és feleség egyek, tehát a nyak az asszonyt illeti. Most a kakas két szárnyát vágta le s odaadta a fiúknak, hogy jobban tudjanak írni, a két lábát pedig a leányoknak, hogy jobban tudjanak táncolni.

Azt mondá most Péter: - Mindenki megkapta a magáét, én is elveszem a magamét s azzal a »maradékot« bekebelezte.

Nagyot kacagott az uraság és családja a Péter furfangján s jó kedvibe gazdagon megajándékozta. Adott neki tehenet, borjut és birkákat is.

Hazamegy Péter nagy örvendezéssel s beszéli Pálnak a szerencséjét.

- Megállj, Péter, - gondolá Pál - adok én öt kakast az uraságnak s akkor ötször annyi ajándékot kell hogy kapjak. Mindjárt megfogott öt kakast s elvitte az uraságnak.

Az uraság jól tudta, hogy honnét fúj a szél, nem akarta elfogadni az ajándékot, de Pál addig istenkedett, hogy mégis elvette, hanem kikötötte, hogy a sült kakasokból neki is enni kell, épen mint Péternek. Megsüttette mind az öt kakast s mikor asztalhoz ültek, ezt mondotta Pálnak:

- Hallod-e, Pál! Az én házamnál az a szokás hogy aki hozta az ajándékot, az is ossza el, de úgy oszd, hogy hetünk közül mindenki megkapja a magáét. Ha jól osztod, hasznát veszed, ha nem: huszonnégy botot veretek reád.

Eleget törte a fejét Pál, de nem volt annyi istenes esze, hogy az öt kakast fel tudja osztani hét ember között.

Az uraság, mikor látta, hogy Pál semmire sem tud menni, elhivatta Pétert.

- Nem tudom, uram, - mondá Péter - hogy el tudom-e osztani, de én mindig, jóban-rosszban, a Szentháromságban bíztam, talán most is segít rajtam.

Azzal nekilátott az osztásnak.

- Én azt találom, - mondá Péter - hogy a nagyságos úr, a nagyságos asszony és egy kakas egy háromságot tesz ki, a két úrfi s egy kakas nemkülönben, a két kisasszony s egy kakas is csak egy háromság s végezetre én szegény ördög s két kakas ismét csak egy háromság s most már mind közönségesen jó appetitust* kívánok.

Az egész ház népe kacagott a Péter furfangján s az uraság Pált huszonnégyig verette, Pétert pedig megajándékozta házzal és telekkel.

Máig is él, ha meg nem halt.

BENEDEK Elek 1894-96[8] MMMV II.157-160.pp.21.sz. Istensegits, Bukovina, 1884k.

AaTh 1534 Salamoni ítéletek

A SZEGÉNY EMBER, AKI A KIRÁLY PARANCSÁT TELJESÍTI

Vót egy szögény embör, annak vót egy kis födje, oszt emönt egy gazdag embörhö, hogy ekérje ökreit szántani a födjit. Aszonta csak vasárnap adhati oda. Igy akkó a szögény embör vasárnap vitt egy csobolyó vizet, oszt ekezdött szántani, oszt eccör harangoztak szentségre, oszt a szögény embör letötte a kalapját, imádkozott. Mikó akart tovább szántani, az ökrök elszálltak. Ő fölvötte a csobolyót, kijöntötte a vizet belőle és ballagott hazafelé. Mikó hazajért, kérdözi a felesége, hogy mán megitta azt a csobolyó vizet. Ü mög aszonta:

- Dehogy ittam!

Akkó mondja a feleséginek, hogy mi történt.

- Mikó szentségre harangoztak, levöttem a kalapom, oszt imádkoztam. Mikó akartam tovább szántani, láttam, hogy az ökrök elszálltak.

Másik vasárnap a szögény embör emönt a templomba s fömönt a kórusra. Csakhogy ott szomorkodott fönt, oszt a káplány úr mönt be a templomba, s mire a kórus alá ért, a szögény embör eszunnyadt ott fön bánatába, oszt ráesett a káplányra, az mög szörnyet halt. A gazda embör mög az öreg pap mönnek a királho pörőni. No oszt egy kocsmába rájuk estelödött, oszt ott lött a vacsorájuk. A gazda embör mög az öreg pap együtt vacsorátak. A szögény embörnek két nagy vöröshagyma vót meg kenyér. Ü is kitötte az asztalra. A kocsmároséknak nem vót még azelőtt családjuk, oszt mos lett vóna. A kocsmárosné úgy mögkivánta a vöröshagymákat, hogy mire röggel lött, akkorra emönt a család a kocsmárosnénak. Most a kocsmáros is mén a királho panaszra. Mostan legelőször is a gazda embör mén a királyho, oszt előadja, hogy a szögény embör szántott, oszt elszálltak az ökrei. No oszt akkó most a szögény embört behija a király. Ü emondja megint, hogy ü kérte hétköznap az ökröket, nem adta neki, osztán ü vasárnap, ahogy szántott, tiz órakor harangoztak szentségre. Ü levötte a kalapját és imádkozott s akart tovább szántani, de az ökrök elszátak. Most a király aszonta:

- Amér vasárnap adta oda a szögény embörnek az ökröket, két ökre helyött a gazda még két tehenet is adjon oda a szögénnek.

Mostan az öreg pap mén be panaszra. Ez is mondja, hogy a szögény embör vasárnap fömént a kórusra, ott bóbiskolt, a káplány úr mönt be, oszt a szögény embör rájesött, osztán a káplány úr szörnyet halt. Most a király azt itélte, hogy az öreg papnak fő köll mönni a kórusra, a szögény embörnek mög a kórus alá állni, oszt az öreg papnak a szögény embörre kő hogy essön.

Most a kocsmáros mén panaszra a királyho, hogy ez a szögény embör kitett ottan a kocsmájukba az asztalra két fej vöröshagymát, oszt még

nekik sose nem vót családjuk, most lött vóna, de a felesige megkivánta a vöröshagymát, oszt emönt a család. A király azt itélte, ha mönnek hazafelé, a szögény embörnek ott kő hálni egy éjjel, hogy család helyött család legyen. Mög van most az itélet, s mönnek hazafelé. A gazdag embörnek a két tehenet oda köllött adni a szögény embernek. Az öreg pap otthon mögmondta, hogy mit itélt a király, hogy neki fő köll menni a kórusra, a szögény embörnek meg a kórus alá állni. Ekkó aszonta a szakácsnéja, hogy fő ne mönjön a kórusra, mer ha leesik, szétlottyan. Inkább adjon száz forintot a szögény embörnek. De a szögény embör nem vállalta, csak a király parancsát akari teljesiteni. Igy adtak neki háromszáz forintot, és igy a szögény embör belenyugodott. No a kocsmáros is megmondta a feleséginek, hogy mit itélt a király, hogy vele köll aludni a szögény embörnek, hogy család helött család legyen. A kocsmárosné aszongya, adjanak neki kétszáz forintot, me ü nem alszik vele, me nagyon csúnya. A szögény embör csak a király parancsát akari teljesiteni, de itt is kapott háromszáz forintot. Aztán nem lött olyan szögénségbe.

PENAVIN Olga 1971. ÚMNGy XVI. 444-446.pp. 128.sz. Elmondta: Csehák Verona /1887/, Csóka, Bánság, Ju. 1960-70.

MNK 1535* Szegény ember a tehénbőr árán meggazdagszik

GÁBOR ÉS A GYÖRGYÖK

Hát, hun vót, hun nem vót, vót eccer egy falu. Nagyon régen vót ez mán. Abban a faluban mindenkinek György vót a neve. Csak eggy embör vót, akinek Gábor vót a neve. Ezért erre jaz eggy embörre mindenki haragudott. És haraggyugba mind egyebeccse csinyátak, mán nem tuttak hogyan bosszut álni, odajártak mind az udvarára odapiszkitani. Akkor mán hiába pörüt a szomszédda vagy akárkivel, mer ütet senki nem halgatta meg.

Nem tudott micsinyáni, fogott egy hordót és egy lapátot, az összes piszkot minden reggel egy hordóba rakta. No, amikor teli lett a hordó, becsinyáta a fenekit és elhajtotta a másik faluba, hogy elaggya a vásárba majd.

És mikor beért a faluba, bemegy a kocsmárosho´, hogy szállást kérne, szeretne itt mögalunni. Hát, abba az időbe nem attak ágyat, szállást aki kért, bevittek egy vella szénát és ott aluttak. De aszmonta ez a Gábor, hogy nekije van egy hordója, aszt is szeretné elhelezni, hogy nehogy valaki elloptya. Aszongya a korcsmáros, hogy »mi van a hordóba?« Aszongya, hogy gyémánt.

- Ó hát persze - aszongya - nem is hagyhattyuk kinn! Szivessen adok neki helet, hajcsuk le a pincébe.

Le is hajtották. Aszongya a korcsmáros, hogy van egy hordó aranya és egy hordó ezüstye, tegyék csak le oda.

Oda is tötték.

Hát a korcsmáros, ahogy lefeküttek, nem tudott elalunni. Gondúta, hogy aszt a gyémántos hordót jó lenne kicserélni az övével, az arannyal, merhát az mégiscsak többet ér, mint az arany. No jó. Eszt is csinyáta a korcsmáros. Kicserélte.

Rögge fölkel az utas, hogy megy tovább. A kocsmáros még meg is itatta. Adott neki bort, hogy nehogy hát valami rosszat sejcsen. És akkor lemegy vele a pincébe. Elfoglalta nagyon beszéddel, hogy ne nézzen nagyon körül, hogy észre ne vögye, hogy nem az ű hordóját gurgujják föl a pincébű.

Mikor mán kiértek az udvarra az udvarrul gyorsan a kapuhó siettette a kocsmáros. Mikor a kapun kiment, gyorsan becsukta a korcsmáros, nehogy még visszahajcsa a hordóját.

Hát, Gábor is észrevötte, hogy a hordó nem az övé, dehát ű csak ennek örűt! Avval asztán hazafelé indút, nem a vásárba. Hajtya haza a hordót.

Mikor beér az udvarára, hát rihegik-röhögik ott azok a falusiak, merhát gondúták, hogy csak hajtogassa azt a piszkos hordót. De Gábor asztán fölnyissa a hordót, hát szinig arany vót benne. Odamönnek a népek és nézik. »Mi ez? Hun vötted eszt a sok aranyat?«

- Hát mi! Elhajtottam a vásárba és ollan drága most a piszok, hogy mögveszik sok pénzér. Aranyat adnak érte.

No, több se köllött a falu népének! Mindenki szalatt, hogy hun tanál piszkot. Összeszöttek ük is minden háznál egy hordóba. És az egész falu népe, az összes György, hajtyák ám falurú-falura a piszkos hordót. És kiabájják: »Sz ... t vögyenek!«

Mán a vásárra is kiérnek és kajabálnak. Nem köllött több! Kizavarták üket. Ki seprűt, ki lapátot fogott és elzavarták üket. Úgyhogy a hordót úccélen, erre-arra elhagyogatták.

No, visszamönnek nagy bosszúsan, hogy ezér bosszut álnak a Gáboron, hogy ijen bolondot csinyát übelőlük ... majd ezér mosmajd meggyárgya!

Ott ált a Gábor. Beletették egy hordóba és befeneküték. Elviszik a nagy vizre és hát had mönnyön, majd ott csak elpusztul.

Akkor még az a szokázs vót, hogy akit vittek a temetésre, aszt letették a templom előtt és akkor mindenki bemönt a templomba, imátkozni a lelkeüdvösségiér. Hát, Gáborral is így csinyátak. Mindenki bemönt a templomba. Gábor pedig kimmaratt a hordóba egyedül. Arra hajt eccsordás. A csordás pedig beteges embör vót, sok-sok sebek vótak rajta és sokat szenvedett. Es szereted vóna mán inkább möghalni mán és assóhajtya a hordó mellett: »Jaj, bár én vónék ebbe a hordóba, hogy én tunnék möghalni, mozsmán megszabadúnyi ettül a sok szenvedéstül!«

Mongya neki Gábor:

- Tehecc rúlla! Nyis´ csak ki gyorsan ennek a hordónak a fenekit ézs bujj bele!

Aszt is csinyájja a csordás. Gyorsan kinyittya a hordónak a fenekit. Gábor kigyün, a csordás meg bebújik. Mozs Gábor gyorsan becsinyájja a hordónak a fenekit. A csordás meg visszaszól:

- Csak egyre kérlek, hogy ezekre a marhákra vigyázz ézs vögyed magadhol. Ne széleggyenek széjjel a határba legalább. Ott az ostorom, hajcsad üket.

Aszt is csinyájja Gábor. Fölveszi az ostort és hajcsa a marhákat a legelőre.

Este pedig hajcsa végig a falun aszt az egy csorda marhát, be az udvarára. Szaladnak a népek Gábor után, mi történt, hun vötte a sok marhát?

- Hát hogy hun? A víznek az ajján van eggy igen nagy legelő. Szép pázsitos. Ott csak marhák legelnek azon a nagy réten. És hát odamentem, minthogy a vízbe dobtatok és én fogtam magam eleibe egy csorda marhát és hazahajtottam.

Hej, erre mán felbőszült az egész falu népe. Gyerünk a vízbe! A biró szalatt elül, még visszakajátott Gábornak:

- Dehát jut-e minnyájunknak?

- Jut ám! Ot nagyon sok van!

Az összes embörök elszaladnak, de még az asszonyok is, van ollan, aki elszalad, hogy ű is segit hajtani a csorda marhákat haza.

És a ... az egész falu embörei elszalattak, csag Gábor maratt otthon, na még etypár asszony is, ugyhogy Gábornak bőven jutott még feleség izs belőlük. Igy asztán Gábor lött az egész falunak az ura. Az a sok embör, aki Gábort akarta elpusztitani, mind ük pusztútak el.

Igy asztán Gábor élt bódogan. Még most is élne, ha még meg nem hald vóna.

DOBOS Ilona 1962. ÚMNGy X. 272-274.pp. 38.sz. Elmondta: Tót Szőke Józsefné, Kisbajom, Somogy m. 1958.

AaTh 1536A Az asszony a ládában. /A hazajáró holttest/

/A PAP KÉT TEHENESE/

Vót eccer egy pap, annak vót két tehenesse. Annak a papnak vót egy vén annya. Az nagyon rosszu bánt ezökke a tehenesökke. Mindig uan rossz ételt adott nekik. Eccer is behitta üket reggelizni, és kukoricagombócot adott nekik. A tehenesök ránéztek egymásra, azt mongyák: - Ne együnk belüle, talán débe jobbat ad. - Avval otthatták a gombócot, banya meg összepakóta: - Ezök biztosan nem vótak ehössek, majd débe megeszik!

Débe megenn behitta üket ebédre, és megenn csak odatta a kukoricagombócot elikbe. Megenn csak egymásra nésztek a tehenesök: - Ne ögyünk belőle, maj talán estére jobbat ád!

A banya ujra összepakóta, aszongya: - Nem vótak mas se ehösek, majd estére mögöszik.

Este megenn hijja vacsoráni üket, megenn csak odatötte nekik. Akkor má nem tuttak micsinyáni, muszáj vót önni nekik, mer ehössek vótak. Mikor kijöttek, akkor boszut fóratak a banya ellen. Azt mondták, hogy mökfujtik. És ez a banya ujan torkos vót, hogy mindig az éléskamrába feküdt, odd vót az ágya. És a pap meg éppen el vót utazva, má három naptya, hogy nem vót otthun. Ekkor a tehenesök - tudták, hogy hol alszik - betörtek az éléskamrába éjjel. Mökfujtották a banyát, és vót ottan a pócon egy tál túró, azzal a szájját teletömték, és egy sonkábu leváktak egy szeletöt, azt meg a tetejibe nyomták a szájjába, és a hóna alá kötöttek egy sonkát, és akkor odatámasztották az ajtóhó, és bezárták az ajtót és otthatták.

Hát persze másnap a banya nem gyütt elő, keresték mindenhun. Negyednapra megjött a pap. Aszongya: - Mi az, hol van az én anyám? Talán beteg? Mindig szokott elömbe jönni, mikor hazaérök.

A szógálló meg a szakácsné aszongyák: - Dehogy beteg, mast má három naptya keressük, eltünt, nem találjuk sehol se.

Akkor nekiátak keresni, de nem találták sehol. Utóvégre azt mongya a pap: - Há most má mindeggy, ha nem találunk, főzzetek valamit, mer má nagyon ehös vagyok.

A szakácsné elmönt az élléskamrába, hogy maj hoz valamit. Mikor az ajtót kinyitotta, a banya szembe esött vele. Szalad azonnal a paphó: - Jaj tisztelendő úr, itt a nagymama!

Aszongya: - Hol van?

- Csak gyüjjön - aszongya - id van az élléskamrába. Hát a pap mikor odamönt, láttya ám, hogy tele a szájja. mindönne. Azt mondgya a pap: - Na - aszongya - egész élletibe ijen torkos vót, hát evvel is mullott ki a világbu. De - aszongya - ne szójjatok semmit, ezt nem szabad senkinek se mektunni!

Akkor szót a tehenesnek: - Te Jancsi gyere csak be, nézd csak mi történt itt! Szegény édösanyám mekfullatt. Mindig újan torkos vót, hát mast úgy fullatt meg. De aszongya - hogy meg ne tuggya senki, vidd el, hogy senki ne lássa, asztán valahová dobb bele a Dunába, adok neköd kétszáz forintot.

Azt mongya a tehenes: - Jó van! - Belepakúta egy zsákba, este mikor kezdött sötétönni, akkor elvitte.

Egy darabig elvitte, megenn visszahozta, és ujra betötte az éléskamrába, az ajtóhó támasztotta.

Másnap megenn megy a szakácsné, hogy maj hoz valamit; mikor kinyitotta az ajtót, ujbu meginn szembe esött vele a banya. Szakácsné szalad a paphó megenn, aszongya: - Jaj, tisztelendő úr, megenn idd van a nagymama.

A pap szalad, láttya, hogy odd van megenn. Kiabál a tehenesnek: - Te Jancsi, gyere csak be! Hová vitted a nagymamát?

- Elvittem, beledobtam a Dunába.

Azt mongya: - Vidd el, megen adok kétszáz forintot, csak vidd el, dobb bele a közepibe.

A tehenes megen elvitte, aztán éjjel megen visszahoszta. Vót a papnak ety tehene, nagyon drága tehén vót, már igértek érte ezör forintot. Azt mindig ez a vén asszony szokta fejni, és mióta az eltünt, azóta nem atta le a tejet. És ez odavitte az istállóba; mikor gondóta, hogy a szógálló maj gyün fejni, akkor odaütette a tehén alá a fejőszékre a banyát, és az ölibe tette a fejőkét, kezibe belefeszögette a tehénnek a csöcseit. És a szógálló mikor ment fejni, hát látta, hogy ott a nagymama, feji a tehenet. Akkor azonnal beszalatt a paphó: - Jaj, tisztelendő úr, hama gyüjjön, itt a nagymama, feji a tehenet.

A pap kiszaladt, látta,hogy odd van a mama, feji a tehenet, megenn kiabál a tehenesnek: - Te Jancsi, hová vitted a nagymamát, mámeg idd van.

Aszongya: - Elvittem, beledobtam a Dunába, egészen a közepibe.

Aszongya: - Vidd - aszongya - többet ne gyüjjön vissza, adok megenn kétszáz forintot. De ezt a tehenet is vidd el, neköm nem kell, mikor ezt a halott asszony mekfejte.

Hát a Jancsi megenn összepakúta zsákba, és föltötte a tehénnek a hátára. A tehenet vezette, és a tehenet az uton el is adta ezer pengőér, és akkor vitte a banyát a vállán tovább. Odaér egy erdőbe, nagyon melege vót má, gondóta, jó lönne mekpihenni. Még egy pár lépést ment, nem talát ujan röndös árnyékot. Eccer észrevötte, hogy ott a fa alatt egy embör fekszik, és annak egy akkora forma ládája vót mind egy koporsó. Odamén ám, aszongya:

- Jónapot, barátom! - De az embör meg se mozdút, nagyon mélen alutt. Akkor mégeccer megpróbáta, megrugta lábát, megen mongya: - Jónapot barátom -, de ennem ébrett föl. - Eh - gondóta magába, - ez nagyon méllen alszik -, fokta, mekpróbáta a ládát kinyitni, és a láda telle vót ujan ezüst eszcájgokkal, evőeszközökkel; fokta, hamar a banyát, kiöntötte a zsákbu, a banyát meg beletötte abba a ládába, és - ojan selöm takaróba vót az eszcájg betakarva; a banyát is betakarta vele. Mikor evvel végzött, ekkor elment.

Úgy délután négy óra tájba fölébrett az eszcájgos, nekiát huzódozni, aszongya: - Ejnye, de jót pihentem. Na - aszongya - mast má jó lesz

elindúni, mer má sokat aluttam. - Hát mikor akargya fővönni a ládát, nagyon nehéznek tünt neki; aszongya: - Ejnye de nehéz, lehet, hogy sokáig pihentem, azér teccik ijen nehéznek. - Akkor fővette vállára és mönt tovább.

És persze ijen drága eszközöket ritkánn vöttek. Má két hétig hordozta, és eccer odaért abba a faluba, hol a pap lakott, és elkiáttya ott a pap lakás előtt magát: - Eszcájgot vegyenek!

És a szakácsné mekhallotta, bemegy a paphó, aszongya: - Tisztelendő úr, nem veszünk a bucsura eszcájgot?

Aszongya a pap: - Hol van?

Aszongya: - Itt árujják.

Aszongya: - Hidd be!

A szakácsné szót neki, aztán bemönt. Odatötte ládát az asztalra, fölnyitotta tetejét, aszongya: - Tessék választani - elát fére.

Odamegy a szakácsné, mingyá letakarta a selem takarót, látta ám, hogy a nagymama van benne, akkor futni ki az ajtón, ahogy csak tudott!

A szógálló is odd vót, a is bele nézött, az is elszaladt. A pap má nem tutta, hogy mi történt itten, a is odamönt, mi van ezekkel, megbolondútak, vagy mi van velik? Az is odamönt, és belenézött, az is elszalatt.

Még máig is futnak, ha meg nem hatak.

BANÓ István 1941. ÚMNGy II.132-136.pp.10.sz. Elmondta: Hebenstreit György /1877/, Felsőegerszeg, Baranya m. 1939/40.

AaTh 1536B A három vizbe fojtott pap

A HÁROM PAP

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, ez a szegény ember pedig azt mondja egyszer a feleségének:

- Hallod-e feleségem, itt van egy krajcár, eredj a vásárra, és vegyél ezen négy ökröt, szekeret, a szekér pedig tele legyen búzával, emellé pedig egy bérest is fogadj!

Elment az asszony a vásárra, de az egész úton igen szomorú volt. Egyszer előtalált egy papot, azt kérdi tőle a pap:

- Miért szomorkodol, menyecske?

- Hogyne szomorkodnék, mikor az uram egy krajcárt adott, és azt mondta, hogy azon az egy krajcáron vegyek a vásárban négy ökröt, szekeret búzával megrakva, mellé pedig egy bérest is fogadjak.

- Nesze, - mondja a pap - itt van kétszáz forint, hanem mikor menjek el hozzád?

- Hát este tiz órakor - felelt a menyecske.

Azzal elváltak, de a menyecske az úton csak szomorkodva ment. Egyszer megint előtalált egy papot, ez is kérdezte tőle:

- Miért szomorkodol, menyecske?

- Hogyne szomorkodnék, mikor az uram egy krajcárt adott, hogy ezen vegyek a vásáron négy ökröt, hozzá szekeret, ezt pedig búzával megrakva, és mellé egy bérest is fogadjak.

- Nesze négyszáz forint, - mondja a pap - hanem mikor menjek el hozzád?

- Tizenegy órakor - felelt a menyecske.

Azzal egymástól elváltak, hanem a menyecske csak szomorúan ment. De éppen a város végén megint talált egy papot, ez is azt mondja neki:

- Miért szomorkodol, menyecske?

- Hogyne szomorkodnék, mikor az uram egy krajcárt adott, és azt mondta, hogy ezen az egy krajcáron vegyek a vásárban négy ökröt, egy szekeret, ezt pedig búzával megrakva, és mellé egy bérest is fogadjak.

- Nesze hatszáz forint, - mondja a pap - hanem mikor menjek hozzád?

- Tizenkét órakor - felelt a menyecske.

Ezzel elváltak. Itt nagyon örül a menyecske, hogy már neki elég pénze van. Kapta a négy ökröt, megvette hozzá a szekeret, és ezt búzával megrakatta, mellé pedig bérest is fogadott. Azzal hazament.

Látja az ura, hogy minden van, amit csak parancsolt, azt mondja a feleségének:

- Mégis csak derék asszony vagy te feleségem.

- Igen bizony - mondja az asszony. De mi történt velem az úton.

Azzal mindent elbeszél az urának, hogy mit végzett a papokkal. Hanem azt mondja aztán az urának:

- Hallod-e, öltözködj föl, és mintha valahova mennél, majd mikor az első pap eljön tiz órakor, én be fogom ereszteni, te pedig csak hamar jöjj az ablakra, kopogtasd meg, és szólj nekem. De te csak maradj kivül.

Tizenegy órakor majd a másik is eljön. Mikor bejön, te pedig jöjj az ablakra, zörgesd meg, és szólj nekem.

Tizenkét órakor ismét eljön a harmadik is, és ha bejön, csakhamar zörgesd meg az ablakot, és szólj nekem, én pedig majd kinyitom az ajtót.

Úgy is lett a dolog. Az ember, mintha valahova menne, felöltözött, s elment.

Itt bekövetkezett az este, hát tiz órakor jön a pap az ablakra, egy kicsit megzörgette:

- Mindjárt, mindjárt! - szólt a menyecske, azzal kinyitotta neki az ajtót. De még jóformán le se ült a pap, mikor az ember megzörgette az ablakot:

- Nyisd ki, feleségem!

A pap megijedt. - Jaj, hova bújjak? - Hanem a kamrában mindjárt a küszöbnél egy mély verem volt, azt mondja az asszony a papnak:

- Menjen tisztelendő uram a kamrába, de vigyázzon, hogy a verembe ne essen!

A pap pedig ijedtében, amint hirtelen ment volna be az ajtón, a verembe esett:

- Canis mater!* Ez nem jó sor! - mondja magában.

Eljön a tizenegy óra, egyszer megkopogtatja a másik pap az ablakot:

- Mindjárt, mindjárt! - szól a menyecske, azzal az ajtót kinyitotta, és a papot beereszti.

De alig ült le a pap, az ember megint megzörgette az ablakot:

- Nyisd ki, feleségem!

De a pap igen megijedt: - Jaj, - mondja - hova bújjak?

- Menjen tisztelendő úr a kamrába, de vigyázzon, hogy a verembe ne essen!

A pap pedig ijedtében, amint ment volna az ajtón, a verembe esett:

- Canis mater! Ez nem jó sor! - Hanem amint ott tapogatódzik, a másik a kezébe akadt.

- Mi vagy te? - kérdi.

- Én pap vagyok! - volt a felelet.

- Én is az vagyok! - mondja emez.

Végre tizenkét órakor a harmadik pap is eljött, s az ablakot megzörgette:

- Mindjárt, mindjárt! - felelte a menyecske, azzal ennek is kinyitotta az ajtót. De jóformán le se ült, egyszer megkopogtatja az ember az ablakot:

- Nyisd ki feleségem!

- Mindjárt, mindjárt - felelt az asszony.

Hanem a pap rettenetesen megijedt:

- Jaj - mondja - hová bújjak?

- Menjen frissen tisztelendő úr a kamrába, de vigyázzon, hogy a verembe ne essék.

Ezzel a pap ijedtében benyitná a kamraajtót, alig lépett egyet, beesett a verembe:

- Canis mater! Ez nem igen jó sor!

Amint ő is tapogatódzott, mind a kettő a kezébe akadt. Kérdi tőlük:

- Mik vagytok?

- Papok vagyunk! - volt a felelet.

- Én is az vagyok! - mondta.

Ezalatt pedig az asszony beeresztette az urát, az ember pedig jóformán le se ült, azt mondja a feleségének:

- Hallod-e feleségem, tudod, hogy holnap csépelni akarok, azt a vermet ki akarom füstölni, hogy majd ha a búzát belerakjuk, készen legyen. Ezzel behozott egy rakás zsuppot, lehányta a verembe, s ott meggyújtotta. A papok pedig mind a hárman belefúltak.

Itt az ember gondolkozott, hogy vigye ő azokat onnan el?

Volt pedig abban a faluban egy korhely szabadságos katona, azt mondja neki:

- Hallja-e, komám-uram, itt van egy pap, vigye el majd éjszaka valahova, és vesse el, nagyon jól megfizetek érte.

Megörült a katona, hogy majd jó borravaló lesz.

- Elviszem biz én, adta-teremtette papját!

Ezzel az ember egy papot kihúzott a veremből, és az ajtófélfához támasztotta. A katona pedig elment oda, és a papot a vállára vette. Azzal vitte a patakhoz, és a patakba bevetette.

Ezalatt az ember a másikat is kihúzta a veremből, és azt is az ajtófélfához támasztotta.

Amint a katona visszament, hát látta, hogy megint ott van egy pap:

- Kutya ilyen teremtette, - mondja a katona - hát visszajöttél? No megállj!

Azzal a vállára veti s viszi a patakhoz. Ott, ahol a legmélyebb volt a víz, belehajította.

De az ember, míg a katona odajárt, a harmadikat is kihúzta a veremből, és az ajtófélfához támasztotta.

De mikor a katona hazament, látja, hogy megint ott van a pap:

- Ejnye, kutyateremtette! - mondja a katona - hát megint visszajöttél?

Felkapja a vállára, viszi az utcán. Egyszer előtalálja a baktert. Kérdi tőle a bakter:

- Mi vagy?

- Ördög - feleli a katona.

- Mit viszel? - kérdi a bakter.

- Papot - feleli a katona.

- Mit csinált? - kérdi a bakter.

- Lopott! - volt rá a felelet.

Azzal vitte a patakhoz. Ott is kereste a katona, hogy hol a legmélyebb, majd ott veti be.

Ezalatt a bakter a paphoz szaladt, és azt mondja a papnak:

- Keljen fel tisztelendő úr, és menjen, ahova tud, mert az ördög a papokat hordja, éppen most jött velem szemközt, láttam, hogy vitte.

Ezen a pap megijedt, felugrott az ágyból, felöltözött, és egy fehér lóra ült. De amint a hídon ment, előtalálja a katona.

- Vagy úgy, - mondja a katona - kutya ilyen teremtette, azért érsz hát hamarabb haza, mint én, hogy lóháton mégy!

Azzal megkapta a papot, és a hídról a vízbe hajította. A lovat pedig megfogta, ráült, és hazament.

- No gazduram, lovam is van! De csak gondolja meg: az a huncut pap, mikor én a patakba lehajitottam, háromszor jött vissza, és sose tudtam, hogy ő milyen ravasz! Hát ő lóháton járt haza. De megjárta most, lekaptam ám ökelmét a lóról, újra behajitottam a hid alá, a lovát pedig elhoztam.

- No, jól van, - mondja a gazda - hát mivel tartozom?

- Amit ad gazduram - felelte a katona.

A gazda pedig a katonának kétszáz forintot adott, és igy neki pénze, és lova is lett.

x Canis mater! = Eb az anyja! (Káromkodás.)

ORTUTAY Gyula - KATONA Imre 1956. II.383-388.pp.47.sz. Eszenyi Tamás gyüjtése 1860-as évek.Kisfaludy Társaság Népmese-gyüjteménye MTAK Kézirat. Ms 10.020/IV. 58-62. pp. 8. sz.

AaTh 1537 Az ötször megölt holttest

BOLONDOS JANKÓ

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy embernek három fia. A három közül az egyik olyan félkegyelmü volt. Egyszer aztán az öreg nagyon megbetegedett, érezte, hogy meghal. Hát odamennek a gyerekei.

Az idősebb kérdezte: édesapám, mit hagy kend nekem?

Azt mondja az öreg: bikát fiam, bikát!

Kérdezi a másik fia is: hát nekem édesapám mit hagy?

- Bikát fiam, bikát - felelte ennek is.

Odamegy a harmadik is, ez a félkegyelmü. Kérdezi:

- Hát nekem édesapám mit hagy kend?

Annak is csak azt mondta: bikát, fiam, bikát.

Nem is volt az öregnek más vagyona, mint volt neki egy szép bikája. Ezt hagyta mind a három fiának.

Az öreg aztán csendesen elaludt: meghalt. Azután, amikor végbement a temetés, azt mondják a gyerekek:

- Hogyan osztozzunk el hárman a bikán? Mert levágni kár volna. Mit csináljunk?

Hát az idősebb azt mondja:

- Idehallgassatok, mind a hárman csináljunk itt az udvarban egy-egy istállót, s akinek az istállójába megy, azé lesz a bika.

Mert hát elvagdalni mégsem akarták. Hát jól van; beleegyeztek. A két idősebb épitett szép istállókat. Az egyik még botot is faragott fából, amelyik téritì a bikát az istállóba. Hát ez a bolondos, - Jankónak hivták - ez meg elment az erdőbe, hozott olyan zöld ágakat, vert le karókat, aztán avval a zölddel körülkanyarította. Más istállót nem tudott csinálni.

Mikor már kész volt mind a háromnak az istállója, kieresztették a bikát. Aztán csak várták, melyikébe megy be. A bika meg aztán nem ment egyik szép istállóba sem, hanem meglátta ezt a zöldből épitett istállót s abba egyenesen befutott. Aztán már ette is a falát, a leveleket.

Igy hát bolondos Jankóé lett a bika.

Hát jól van, a másik kettő nem zúgolódott, mert ők találták ki ezt, hogy igy osztózzanak. Hát most mit csináljon Jankó? Azt gondolta magában: ő nem tartja, elviszi eladni.

Hát aztán, amint megy az úton, vezeti a bikát, megy el egy pudvas füzfa mellett, ami olyan korhadt volt már, hallja ám, hogy nyikorog a fa:

Nyik-nyák, nyik-nyák. Erre aztán megáll.

- Mi az te vén füzfa, meg akarod venni ezt a bikát?

A füzfa csak tovább nyikorgott. Azt mondja Jankó:

- Hát jól van, idekötöm hozzád, meglátom, hogyan fizetsz?

Hát odakötötte a bikát a füzfához, a füzfa akkor is csak nyikorgott.

Azt mondja Jankó:

- Na jól van, most elmegyek haza, de holnap eljövök, ha nem lesz itt a pénz, elviszem a bikát, de aztán téged is kiváglak.

Hát úgy is lett. Másnap megy ám vissza, vitte a fejszét is. Hát már messziről látta, hogy a füzfa mellett nincs a bika. Elér oda, hát csak véres földet lát emitt-amott, meg a körmeit, szarva hegyeit, meg a csontjaiból itt-ott pár darabot. Erről aztán tudta, hogy megették a farkasok. Azt mondta Jankó:

- Te vén füzfa, elengedted vinni a bikát, se a tied nem lett, sem az enyém.

Neki is állt a fejszéjével kivágni a fát. Nem is olyan sokáig kellett neki vágni, mert korhadt volt a gyökere is. Hát amint kivágta, mikor kidőlt a fa, hát egy nagy bogrács volt az aljában, annak a födele - amint dőlt ki a fa - leesett, a bogrács félredőlt, s a sok aranypénz gurult szanaszét. Hát nézi ám Jankó: ejnye, mégiscsak itt ám a pénz!

- Te bolondos fa, nem tudtál előbb szólni, látod most már kivágtalak, aztán most adod oda a pénzt.

Hát mindegy, most már nincs más, haza kell vinni. De annyi esze volt Jankónak, hogy nem merte hazavinni a pénzt igy, azt mondja: meglátják a bátyjai, aztán elveszik tőle. Mindjárt avval a fejszével a füzfa ágaiból csinált olyan szánkóformát az ágaiból, leveleiből csinált neki zöld ágakkal, aztán igy huzogatta haza.

Amint hazaért, becipeli valahogy a házba a bográcsot, azt gondolja: meg kéne mérni, mennyi lehet ez? Hát el is ment az egyik bátyjához, adja oda a nyolcadáját.x Hát az neki adta, de csodálkozott: mit akar ez a

Jankó a nyolcadával? Búzája nincs, gabonája semmi sincs. Hát mit akar ez mérni?

Hát belesett az ablakán, hát akkor látja ám, hogy pénzt mér. Ejnye! De sok pénze van a Jankónak: jól eladta a bikát! Hát ez csak úgy ebbe maradt. Amikor aztán hazavitte a nyolcadát, a bátyja azon spekulált, hogy lehetne azt a Jankót becsapni. Valahogy megszerezni a pénzét. Hát amint így tanakodik, Jankó azt gondolja magában: holnap elmegyek a városba, ezt is veszek, azt is veszek. Hát így is lett.

Akkor meg megint, - amint a városba vándorolt - most meg egy falubelije, a pap látta meg. Ej, honnan van ennek a Jankónak annyi pénze, hogy ennyi sok ruhákat, meg mindenféle drágaságokat össze-vissza vásál?

Aztán amikor Jankó hazament, a pap is belesett az ablakán. Hát amikor Jankó körülnéz, észreveszi, hogy valaki les be az ablakon. Kiugrott egy bottal, látta ám, hogy a pap volt ott. Se szó, se beszéd, megkólintotta a papot ott az ablak alatt úgy, hogy azonnyomban szörnyet halt. Hát most mi lesz!?

Elvitte a papot haza. Odatámasztotta a fal mellé, aztán kivette a micsodáját, mint aki pisálni akar, s otthagyta.

Reggel amikor jön ki a papnak a gazdasszonya, hát látja ám, hogy ott a pap, s be akar pisálni a konyhába. Rászólt:

- Tisztelendő úr, menjen innek!

De a pap oda sem hederint. Mégegyszer figyelmezteti a gazdaasszony, akkor sem mozdult. Méregbe jött a gazdaasszony, a söprűvel megcsapta a papot - nem kellett neki sok ütés - aztán eldőlt. Hű, szörnyülködött a gazdaasszony: a söprűvel agyoncsapta a papot! Mi lesz itt!?

Hát még hajnal volt. Azt mondja: elviszi valahova. De hova tudja ezt vinni? Elviszi Jankó ablaka alá, az olyan bolondos ember, jobb ha arra fogják. Hát elcibálta valahogy Jankó ablaka alá. Odatámasztotta.

Amint kinéz az ablakon Jankó, megint látja: ott van a pap. Kiment.

- Majd megcsapom én azt, hogy többet nem jön ide!

Hát megütötte, a pap megint eldőlt. Azt mondja Jankó: most igazán agyoncsaptam már! Hát most mi lesz?! Fogja és elviszi az egyik bátyjának a kapujába.

Aztán reggel, amikor a bátyja kel fel, jön ki, hát látja, hogy a pap ott van a kapuba, nekitámaszkodik, ugyhogy nem is lehet a kaput tőle kinyitni. Mondja neki:

- Tisztelendő úr, menjen el onnan, mert hát ki akarom nyitni a kaput.

A pap oda sem hederint. S addig beszél, addig, fogja az öklét, s olyat odacsap, hogy a pap megint eldőlt. Nézi, ej, agyoncsapta a papot. Most mi lesz! Fogja, elvitte ő is a Jankó ablaka alá. Az bolondos ember, majd ráfogja.

Hát aztán, amint Jankó nézelődik, hát látja, hogy megint ott van a pap. Odanéz.

- Nohát, te aztán nem jössz ide többet! Fölfogta a hátára a papot, vitte, vitte jó darabig, amikor aztán kiért a határba, szembe jött vele a lakodalmas népség sok kocsival. Kérdezték tőle:

- Ki vagy?

Azt mondja: az ördög.

- Hát kit viszel?

- A papot.

Avval aztán elhajtottak, féltek, hogy őket is elviszi az ördög. Ez meg elért a tóhoz, beledobta a papot, hogy az többet sem jött elő.

Úgy ám, de amíg odavolt, észrevette a bátyja, hogy a Jankó nincs itthon. Közben aztán bement, mert nem volt bezárva az ajtaja. Hát úgy megrámolta Jankónak a pénzét, hogy alig maradt valamicske. Azt mondja Jankó - amikor észrevette, hogy a bátyja elvitte a pénzét -:

- Na megállj, majd lesz még ennek rosszabb oldala is.

Közben aztán egyszer hirdetik az országban, hogy aki most tud érett szilvát vinni a király lányának, az megkapja a fele királyságot is, meg a király lányát is, mert a király lánya halálosan beteg. Csak érett szilvát ehet, attól meggyógyulna.

Hát hogyan lehetne érett szilvát találni, amikor november táján volt már az idő. Hát ez a Jankó meg gondolt egyet, bent a szobájában elültetett egy szilvafát. Olyat, amelyik már termett. Aztán addig melengette, tüzelte, öntözgette, hogy márciusra már volt érett szilvája is.

Aztán amikor már meg volt az érett szilva, leszedte a fáról, s indult a királykisasszonyhoz. Jelentkezett, hogy ő tud adni szilvát.

De aztán a bátyja is észrevette Jankónak a szilváját, aztán lopott belőle, előbb, mint Jankó szedett. Lelopott három szemet, s az is elvitte.

Hát aztán odaértek. Jankó jelentkezett, hogy hozott a királynak szilvát. De jelentkezett a bátyja is, hogy ő is hozott szilvát. Hát most mi lesz!? Mind a kettőt beeresztette a király. De melyiket eressze előbb a lányához. Mindegy. Odavezette először Jankót, meg is ette a királylány a szilvát, egy-kettőre meg is gyógyult. Akkor beeresztették a bátyját is, annak is volt három szem szilvája. Hát a királylány azt mondta, hogy majd azt is megeszi, de most már nem, mert jól lakott.

Hát most melyiknek a felesége legyen? Jankó szép pofáju gyerek volt, csak egy kicsit ütöttfejű volt, más hibája nem volt. A királylány nézelődik, válogat, melyiket is válassza? Utóbb aztán mégiscsak azt mondta az apjának: hát édesapám, ezt ha Bolondos Jankónak hívják is, ezt választom, mert ez gyógyított meg, ez hozott több szilvát, meg több esze

volt, mint a bátyjának, mert tudott termelni szilvát.

Így aztán a bátyját elutasították a szilváival együtt, ötet tartották meg, szerencsés lett, mert megkapta a királylányt feleségül.

A király nem merte mindjárt rábízni az országot, de amikor látta, hogy ügyes, meg minden megvan benne, csak egy kicsit ütöttfejű, mégis rábízta az országot is. Nem is lett semmi baj. Megtartották a lakodalmat. Volt ott sok minden, annyi volt a tarhonya, hogy a szürke ló a fejével tolta, a kutyák meg a macskák odajöttek a szagára, de mire a vége odaért, az eleje már megdöglött.

Ezután éltek boldogan, még most is élnek, ha meg nem haltak!

BOSNYÁK Sándor EA 12.884 18-22.pp. 6.sz. Siklós, Baranya m. 1959. MNK 1643A*-AaTh 1537

AaTh 1540 A mennyből jött ember /A paradicsomból való diák/

/A MENASÁGI KOLDUS/

Vóút eccer egy menyasági kúdus. Az a Széikejfőüdön vam Menyaság. Elment a szomszíd faluba kúduni. Béiment ety hászhoz, csak az asszony vóút otthun. Aszt kéirdi az asszony a kúdustúl hoty:

- Hová valóú?

Asz monygya a kúdus:

- Menyasági.

Kéirdi az asszony:

- Mennyországi?

- Igen odavalóú - válaszol a kúdus.

Az asszony asz keirdi a kúdustúl:

- Az éin lelkem, jóú uramat nem esméri a mennyországba?

- De igen - asz monygya a kúdus - csak ronygyoson jár, me leszakadozott a ruhája.

Sírva kíri az asszony a kúdust, hogy a második urának a ruháját vinnéi el az elsőü vóút urának a mennyországba. A kúdus kiszsiggel vállalkozik, de azír elviszi. Az asszony összepakkojja a második urának a ruháját éis átaggya a kúdusnak, hogy vigye a mennyországba az elsőü urának.

Ahogy elmegy a kúdus, jön haza az asszonnak az ura s kíri, hogy ne haraguggyon.

- Vóút itt a mennyországbúl ety kúdus s elküttem a ruháját az elsőü vóút uramnak.

Az ember tutta, hogy béicsapták az asszont, minygyár lúhátra ült éis ment a kúdus után Menyaság felái. A kúdus éiszrevette, hogy mennek utánna éis a pakkját errejtette egy bokorba. Mikor eliri az ember a kúdust, aszt kéirdi tülle:

- Nem látott ety kúdust menni Menyaság felái? Batyut visz a hátán.

Aszt monygya a kúdus:

- De igen, láttam, itt megy a gyalogútonn.

Ott lúval nem lehetett menni. Leszállott a lúrúl éis kíri a kúdust, hoty fogná meg a lovat, améig utánna szalad. Ekkor a kúldus kivette a batyut a bokorbúl, ráült a lúra éis elment a lúval eggyütt.

Mikor visszajön az ember, láttya, hogy ütet is béicsapták. Hazamegy éis kéirdi a felesíge, hoty:

- Hunn vóút?

Asz monta, hogy:

- Lovat attam a kúdusnak, hoty hamarabb írjen mennyországba.

KOVÁCS Ágnes 1943. ÚMNGy V. 158-159.pp. 11.sz. Elmondta: Máté István bálint 1940-42, Ketesd, Kolozs m.

AaTh 1544A* Bocskorondi király és Ludamenti király

A BOCSKORDI KIRÁJ KIVERTE A LUDAMENTI KIRÁJT...

Vót a világon két szabacságos katona, a hogy möndögéltek hazafele, rájuk estelödött. Bemöntek egy tanyára, szálást kértek. Ott éppen vacsoráltak sült libát, bemöntek, kérdöszték, hogy möghálhatnak-e ük ott? A gaszda mingyá hítta is vacsorálni, hogy möghálhatnak. Egy szóra nem möntek vacsorálni, mászszor nem hítták; az aszszon fötötte a sütt libát a kemöncze tetejire. Lefeküttek a katonák is: az aszszon a födre csinát ágyat. Mikor elalutt a gazda, aszongya az egygyik, a mölik éhösseb vot: "Halod, komám! a gazdának van jónagy bocskora, föltögyük a tepsibe, a sült libát mög a tarisznyába, oszt útra kelünk! nem várjuk a röggelt". Úgy is töttek. Mikor elindultak, a gazda aszongya: "Hová mönnek? mé nem várik be a rögget?"

"Muszáj mönni, - mongya a katona - mer bocskordi kiráj kiverte ludamenti kirájt tepsivárábul, annak köl segiteni!" Hát röggel, mikor fökeltek, látytyák, hogy csakugyan kiverte bocskordi kiráj tepsivárábul a ludamenti kirájt, annak köl segiteni.

KÁLMÁNY Lajos 1914.II.183.p.58.sz.Egyházaskér,Torontál m.1913.

MNK 1542A A kocsis helyettesiti a földesurat**

A FIÚCSINÁLÁS

Hát, eccé vót, hun nem vót, az ópinaráncos tengeren is túl vót, vót egy uraság, meg annak vót egy kocsissa. Ez az uraság sehogy se tudott fiúgyereket csináni. Mind csupa lány vótak. A Jánosnak meg hat-hét gyereke, mind fiú.

Aszongya eccé az uraság a Jánosnak:

- Idehallgass János! Maj megbeszéjjük, hogy mikó, egy este beeresztelek én téged a nagyságos asszonhó, oszt csinájj nekem egy fiú örököst! Ha sikerül, kapsz tűllem tiz lánc fődet.

- Az jó lesz! - aszongya a János.

Úgy is vót, ahogy megbeszéték.

No, emút a kilenc hónap, a nagyságos asszonná má fönt a bábasszony, a kastélnak meg vót egy nagy előszobája, ott sétál le-fő a nagyságos úr meg a János. Eccé csak nyillik fönt a szobaajtó, oszt kikaját a bábaszszon:

- Nagyságos úr, fiú!

Örül a nagyságos úr, örül a János, megvan a tiz lánc főd! Isznak ottan mingyá, eccé csak megint nyillik az ajtó:

- Nagyságos úr, még egy fiú!

Hú, még nagyobb az öröm. Ez má húsz lánc főd!

Hanem eccé csak:

- Nagyságos úr! A harmadik is fiú!

Megretten a nagyságos úr:

- Te János! Ami sok, az sok!

Aszongya a János:

- Semmi ez, nagyságos úr! Ebasztam vóna én az egisz birtokot, csak megcsúszott a lábam a parketon.

BURÁNY Béla 1984. 117.p.60.sz. Zenta, Bácska, Ju.1950-es évek.

AaTh 1543 Isten hitelezője

A csizmadia legény otthon mindig azt hangoztatta, hogy neki az Isten ad száz forintot, egy pár csizmát, meg egy öltözet ruhát. Ki is ment minden áldott nap a temetőbe, hogy ott találja az Isten adományát. A Mester mindig nevetett rajta: "Elfogadna maga 99 forintot is!" "Nem én a világért se, egy fillérrel se kell kevesebb!" A mester próbára akarta tenni s kivitt a temetőbe 99 forintot. Másnap a legény ott találta, felvette és zsebre vágta.

A mester otthon mindjárt kérdezte: Van-e már. "Kilencvenkilenc forintot megadott, s megadja a többit is!" Hiába kérte vissza a mester pénzét nem adta a legény s perre került a dolog. A tárgyalás napján a legény azt mondta, hogy ő csak ugy megy a tárgyalásra, ha a Mester ad rá ruhát és csizmát! A mester kölcsön odaadta neki, csak menjen.

A tárgyaláson erősen vallatják őket. A nagy huzavonában odafordul a legény a mesterhez. "No mondja mán, hogy még ez a ruha, meg ez a csizma is a magáé?" A mester dühösen néz rá: "Te szemtelen, hát nem most adtam rád, hogy ide jöhess!" "No lássák? - mondja a legény - még erre is azt mondja, hogy az övé!" A birák nem tudtak dönteni, nem is folytatták az

ügyet, hanem elutasitották. Együtt mennek hazafelé s tárgyalnak. Találkoznak egy pappal. A legény odamegy hozzá s megszólitja, hogy az apja neki tartozik egy forinttal /t.i. az Isten/ - adja meg a fia, s nem távozott míg meg nem kapta. Igy jutott hozzá mindenhez. A Mesterrel kibékült s nála dolgozott élete végéig.

RUBOVSZKY Ferenc EA 477. 74-75.13.sz. C.n. Kisvárda, Szabolcs-Szatmár m. 1914.

AaTh 1545 A soknevű legény

A SOKNEVÜ KIRÁLYFI

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhétországon túl, az óperenciás tengeren innét, volt egy királyfi. Szép, ügyibevaló legény volt ez a királyfi, megakadt a szem rajta, az is volt, amit a tejbe apritson (meghiszem azt, hogy volt!), de miért s miért nem, a jó Isten tudja, én nem: a szomszédország királya nem adta neki a leányát, pedig az, úgy láttam, mint ma, igaz hajlandóságot mutatott a királyfihoz.

Hej, megszégyelli magát a királyfi erősen, nem is mert hazamenni az ő országába, ott maradt a királykisasszony országában, szállást vett a város végén egy vendégfogadóban s onnét négy álló hétig ki sem mozdult. Gondolkozott éjjel-nappal, törte a fejét, mit csináljon: szerette volna visszafizetni a királynak a csúfságot. Egyszer aztán, mit gondolt, mit nem, felöltözött borbélylegénynek s ment egyenest a király palotája elé. Be akar menni az első kapun, de a kapus megállitja:

- Hé, atyafi, megállj! Hogy hivnak?

- Engem Pálinkának, - felelt a királyfi.

- Ej, ilyen-olyan adta, eltakarodj innét, - mordult rá a kapus.

Elódalog a királyfi, megy a második kapuhoz, de ott is megállitja a kapus:

- Mit akarsz? Hogy hivnak?

- Ilyesvalaminek, - felelt a királyfi.

- No még ilyesvalami nevet sem hallottam, - mondotta a kapus. - Jó lesz, ha elkotródol, mert látom, hogy nem jóban jársz!

Elkotródik a királyfi, de a harmadik kapunál is szerencsét próbál. Kérdi a kapus:

- Hogy hivnak?

- Engem Négyhételőtt-nek!

- No, - mondta a kapus - ilyesvalami nevet sem ezelőtt nem hallottam, sem ezután nem hallok többet, - mit akarsz? Mi a mesterséged?

- Borbélylegény vagyok. Szeretném megberetválni a királyt. Tudom, hogy még úgy senki meg nem beretválta. Megemlegetné halála napjáig.

- Hát ha olyan hires borbély vagy, akkor csak eredj be Isten

hírével, jó kenyered lesz a királynál.

Bemegy a királyfi, de nem ment egyenest a királyhoz, hanem először befordult a konyhára. Kérdi a szakácsné:

- Kit keres maga, lelkem? Mi a neve?

- Macska az én nevem, kincsem szakácsné.

- Ó, hogy a macska rugja meg, de különös neve van.

- Itthon van-e a királykisasszony?

- Itthon biz´a lelkem, ki sem mozdul a szobájából,sír éjjel,nappal.

- Ugyan mért sír?

- Mert nem adták ahhoz a királyfihoz, aki itt járt négy hét előtt.

- No én éppen attól a királyfitól jövök. Levelet hoztam a királykisasszonynak. Tudom, megvigasztalódik, ha elolvassa.

- Csak vigye, lelkem, vigye.

- Megmutatta, hogy merre menjen, de a királyfi visszafordult az ajtóból:

- Hallja, kincsem szakácsné, mi lesz vacsorára? Majd visszajövök.

- Túrósrétes, lelkem. Csak jöjjön, jó szívvel várom.

Azzal elment a királyfi, keresztülsompolygott vagy huszonnégy szobán, úgy talált a királykisasszony szobájára. Hát csakugyan igaza volt a szakácsnénak, most is sírt a királykisasszony, vörös volt a szeme a sok sírástól.

- Jó napot, szomorú királykisasszony, - köszöntötte a királyfi.

Megijed a királykisasszony, nagyot sikolt:

- Jaj, ki vagy, mit akarsz?

- Túrósrétes a nevem, felséges királykisasszony, meg ne ijedjen tőlem.

- Túrósrétes! No még ilyen nevet sem ettem világéletemben, - mondta a királykisasszony s olyan lelkiből kacagott, hogy csengett belé a palota. - Hát mért jöttél, Túrósrétes? - kérdezte a királykisasszony, mikor jól kikacagta magát.

- Nézz meg jól, királykisasszony, nem ismersz meg?

Hej, de még csak most sikoltott nagyot a királykisasszony!

- Jaj, hogy mertél idejönni! Vége az életednek, s az enyémnek is, ha megtudja az apám!

No de mit csináljon? Nem volt szíve, hogy elkergesse a királyfit, ott is maradt az estig, beszélgettek édesen, kedvesen s tanakodtak, hogy s mint lehetne a király szívét megforditani.

Este aztán elbúcsúzott a királyfi, ott hált a konyhán, de sem neki, sem a királykisasszonynak egész éjjel nem jött álom a szemére. Reggel megy be a királyné a leányához, látja, hogy milyen halaványz az arca, összecsapja a kezét:

- Jaj, lelkem leányom, mi bajod esett?

Mondta a királykisasszony:

- Nem esett nekem semmi bajom, édesanyám, csak nem tudtam aludni a - túrósrétes miatt.

Ezalatt a királyfi bement a királyhoz s ajánlotta magát, hogy csak fogadja fel udvari borbélynak, mert ő úgy beretvál, ahogy még borbély nem beretvált, amióta áll a világ.

- Hogy hívnak? - kérdezte a király.

- Ilyesvalaminek, - felelt a királyfi.

- No, Ilyesvalami, hát nyírd le a hajamat s beretválj meg. Ha megtetszik a munkád, úri dolgod lesz az én udvaromban.

Leül a király, a királyfi meg hajnyirásnak lát, de csak féloldalt vágta le a haját s beretválni is csak féloldalt beretválta meg. Aztán se szó, se beszéd, lecsapta az ollót, meg a beretvát, kiugrott az ajtón. Felszökik a király, szalad a tükörnek, nézi magát s nagyot ordit: szörnyü éktelen volt a feje.

- Megállj, gazember, megállj! - orditott a király s szaladt szobáról szobára. Először is a leányával találkozott.

- Nem láttad Ilyesvalamit?

- Jaj, nem láttam én semmit, nem is látok a szememmel, egész éjjel nem tudtam aludni Túrósrétes miatt.

Szalad a király a konyhára.

- Nem láttad Ilyesvalamit?

- Nem láttam, felséges királyom, de Macska éppen most szaladott el.

- Megbolondultak ezek? Mind félrebeszélnek!

Szalad le a harmadik kapushoz:

- Nem láttad Ilyesvalamit?

- Ilyesvalamit nem, de most futott erre Négyhételőtt.

- Bolond! - orditott a király s nagyot ütött a kapusra.

Szalad a második kapushoz:

- Nem láttad Ilyesvalamit?

- Bizony láttam, felséges királyom, éppen most futott az első kapu felé.

- No, végre hallok okos beszédet is!

Szalad az első kapushoz. Az ott fetrengett a kapu előtt s nagyokat nyögött. A királyfi vágta földhöz, mert nem akarta kiereszteni.

- Láttad Ilyesvalamit?

- Nem láttam, felséges királyom.

- Hát mért fekszel a sárban?

- Mert a Pálinka levert a lábamról.

- Ej, szedte-vedte gazembere, hát te annyi pálinkát iszol, hogy lever a lábadról?!

Cudarul elpáholta a kapust s visszaszaladt a palotába. Ott aztán

lassanként kitudódott, hogy a királyfi volt az ármányos borbély. Na, mit tehetett a király. Gondolta, még erősebben csúffá teszi a királyfi, inkább neki adja a leányát. Egyszeribe üzentek, csak jöjjön bátorsággal, neki adják a királykisasszonyt. De jött is a királyfi mindjárt s még aznap megtartották a lakodalmat.

Holnap legyen a vendégetek a soknevü királyfi.

BENEDEK Elek 1894-96[6] MMMV V/1. 267-272.pp. 55.sz.Székelyföld.

AaTh 1548 A köleves

A KÖLEVES

Hol vót, hol nem vót, vót eccer egy szegén háboruból hazatérő katona. Ment eggyik faluból ki, a másikba bé, rongyoson szegén s éhesen. De biza nem kénálták meg sohutt se egy falás kenyervel vaj egy kicsi meleg levesvel. Bekérezkedett eggyik házhoz es, s kért, másik háznál es. Vaj a kutyát rejaiszitották, vaj ojan szegénnek tetették magikot, hogy semmijük sincsen.

Hát ő igy, ahogy bémenegetett, elhatározta magába, hogy megállj, legyen az akárki, ahova bémenyek a legelső házhoz, ott én főzök levest, megmutatom. Fel es vett a kapuból egy követ, s bément a legelső házhoz. Eppe egy öregasszon vót.

- Jó napot, öreganyám!

- Adjon Isten, vitéz uram!

- Há hogy mind szógál az egészsége?

- Hát szógál, ahogy szógál, hát - aszongya - vitéz uramnak hogy szógál?

- Hát nekem es eppent úgy szógál, ahogy szógál. Csak ennék valamit, ha vóna, s ha adna szüvesen.

- Jaj, lelkem, vitéz uram, adnék én, ha vóna. De én es ojan szegén vagyok, mind a templom egere. Semmim sincs, tiszta üres a kamarám, padlásom, mindenem. Semmi nincs, egy falás se.

- Hát - aszongya - én nem vagyok annyira szegén, nekem van itt a zsebembe, ne, egy jó nagy kő. Ebből én tudnék levest főzni - monta a katona -, csak kéne vaj egy üstöcske, vaj fazak; valami amibe megfőzzem.

- Hát azt eppe adhatok, me fazakam van elég - aszongya az öregasszon -, csak nincs, amit belitegyek.

Na, megmosta a katona a követ szépen, belitette a fazakba. Tüzet rakott az öregasszon. Vizet tötött a katona a kőre, s odatette főzni. Egy jó hosszu fakalánval megkevergette.

Leste az öregasszon. A katona még meg es kostolta.

- Hát jónak jó - aszongya -, de ha egy kicsi só vóna benne, akkor még jobb vóna.

- Há hozok én sót, van nekem. - Belitette a katona a sót, megkevergeti jól, s aszongya:

- Tudja-e, ha lenne egy kalánka zsirja, akkor aztán igazán jó lenne.

Aszongya az öregasszon:

- Van nekem az es, hozok én!

Hozott egy kalán zsirt, azt es belieresztették oda a fazakba, kevergeti a katona, kostolja, lesi az öregasszon. Aszongya a katona:

- Hát tudja-e, szoktam én köleveseket főzni, de abba még kolbász es vót. S az mejen jó izü.

- Van nekem kolbászom es - aszongya az öregasszon -, hozok én egy darabot a kamarából.

Bement, s aszongya az öregasszonnak a katona:

- Hozzon akkor két darabot, öreganyám, met - aszongya -, nekem es kell egy darab, s magának es.

- Hozok, hozok! - aszongya. Hozott az öregasszon két darab kolbászt.

A katona belieresztette azt es a fazakba. Kevergeti, kostojja.

- Tudja-e - aszongya -, ha van egy pár szem pityókája,* s azt még ide ha beliaprittanánk - aszongya - meghánccsuk,* s utánna beliapriccsuk, s még ha zöccségje jes vóna, az megadná a módját egésszen.

- Van nekem az es - aszongya az öregasszon -, hozok én azt es.

Hamar hozott egy pár zöccséget, pityókát, megpucolták, hántották, s beli a levesbe, kevergeti a katona, izleli, s aszongya az öregasszonnak:

- Kostojja csak meg, most be jó!

Megkostojja az öregasszon, s:

- Jaj hát sose hittem vóna, hogy a köből ejen jó levest lehessen főzni - aszongya.

Még hatták egy kicsitt főni, s aszongya a katona:

- Egy pár szem rizsa jes jó lenne, ha vóna, de ugye az nincsen?

- Van nekem az es - aszongya az öregasszon. Hamar még egy pár szem rizsát es belétettek. Na aszongya:

- Most tiszta ojan, amejenyeket én szoktam főzni.

Megvárták, hogy megfőjjön, kitötött egy jó nagy tángyérval az öregasszonnak, eggyet magának, s jóizüen ették. Az öregasszon nem győzött eleget csodálkozni, hogy lehet egy köből ejen jó levest főzni? Mikor jóllaktak, aszongya a katonának:

- Mondja, vitéz uram, nem adná el ezt a követ? Sokszor az sincs, amit főzzek, s ebből mejen jó levest tudnék én főzni.

- Dehogynem! - aszongya a katona. Elmosojodott a bajussza alatt, száz forintétt odaadom - aszongya. Az öregasszon hamar odaadta a száz forintot, s a levesből ami megmaradott kő, az öregasszon egy takarga-

tóba* belirételgette, s féretette, hogy neki legyen, mikor levest akar főzni.

A katona megint a száz forintval ugy elsomfordált, hogy nehogy az öregasszon meggondolja magát, s visszacserélje. Így má jóllakott es, s vót neki száz forintja es, vigan rótta estig az utat, amig még nem kapott egy ejen öregasszont, aki nem tudja, hogy hogy kell főzni a kölevest. Ott asztá újra jóllakott. S szegén öregasszon, hogy osztán mejen levest tudott főzni abból a köből, azt én nem tudom, met ezt a mesét es Kalári néni monta nekem el. Lehet, hogy ök próbálták, amikor még szegények vótak Bukovinába.

Még ma jes élnek, ha meg nem hótak.

SEBESTYÉN Ádám 1981.II.80-81.pp.110.sz.Elmondta: Fábián Ágostonné/Andrásfalva,Bukovina,R./,Kakasd,Tolna m. 1970-78.

MNK 1549x A szamár megborotválása

A SZEGÉNY EMBER ÉS A BORBÉLY

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, aki olyan szegény volt, hogy egyebe sem volt csak egy vén szamara. Egyszer szedett a szeginy ember fát, és bevitte a városba eladni. Egyszer csak odavetődött egy borbély:

- Hogy adod te, szeginy ember, azt a szamárterhet? - kérdezte.

Addig alkusznak, még meg nem csinálják a vásárt. Elviszi a szeginy ember a borbélyhoz a fát, lerakja, hanem rászól ám a borbély a szeginy emberre, hogy ő nem csak a fát vette meg, hanem ami a szamár hátán volt, a nyereggel együtt. Hiába szabadkozik a szegény ember, hogy ő a nyerget nem számolta bele az árba, de a borbély nem engedett. A szegény ember nem tehetett mást, igy nyereg nélkül távozott.

Törte a fejét, hogyan szerezhetné vissza a borbélytól a nyerget.

Másnap fogta magát, és elment a borbélyhoz, a szamárral együtt. Megköti a szamarat, bemegy a műhelybe, és kérdi:

- Mennyiért borotválna meg engem és társamat?

Megmondja, hogy mennyiért, a szeginy ember fizet, majd kiszalad, és bevezeti a szamarat.

- Itt a társam, mos borotválja meg! - mondja a szeginy ember.

Hiába húzatszkodik a borbély, hogy ő szamarat nem borotvál, de a szeginy ember erélyesen követeli, hogy borotválja meg a szamarat, mert ő azt kifizette és ha nem, akkor ő biró elé viszi a dolgot. Mikor a borbély látta, hogy ennek fele se tréfa, már könyörögni kezdett, hogy visszaadja a pénzt, sőt még meg is duplázza, csak ne keljen megborotválni a szamarat. Amikor a borbély a nyerget is visszaigérte, igy szól a szeginy ember:

- Akkor minden rendbe lessz.

Miután a borbély visszaadta a pénzt és a nyerget, a szeginy ember elégedetten távozott.

Így járt túl a szeginy ember a borbély eszén.

PENAVIN Olga 1984. ÚMNGy XIX. 50.p.25.sz. Elmondta: Bobán Ilona, Becse, Bácska, Ju. 1971-77.

AaTh 1558 Bagi uram frakkja

Itt, Szatmár megyébe történt. Elment Kende Zsigmond Fehérgyarmatra. Bement a saját vendéglőjibe. A pincér kihajtotta. Olyan vót az ötözete. - Bácsikám! Itt csak az uraknak van helye!

De Kendének több háza vót Gyarmaton. Elment a másik lakására. Vót neki Debrecenbe és másutt is háza. Felötözött úrnak.

Visszament a vendiglőbe. Akkor oszt nagy hajlongással fogatták. Kérdi a pincér: - Mit parancsol uram? - Egy dézsa kávét kérek! - Mégis, uram, milyen dézsa kávét? - Legyen legalább száz literes! - Jaj istenem! Honnan veszünk annyi tejet?

Szalad a vendiglőshö. Mongya neki, hogy van itt egy úr, száz literes dézsa kávét parancsol!

Hordták össze a sok tejet. Megfőszték a töméntelen kávét. Összevegyitették a tejjel. Odavitték az úrnak.

Kende Zsigmond levetette a fekete pantalló szövet ruhát, és belenyomta a dézsa kávéba. Aszongya: - Te vagy az úr itt, nem báró Kende Zsiga! Nem báró Kende Zsiga gulyás!

Nagyot nizett a vendéglős, hogy az ü gazdájával van szembe. Akkor ösmerte meg, hogy báró Kende Zsiga.

FERENCZI Imre 1975-76. Néprajz és Nyelvtudomány XIX-XX.18.p. 4.sz.Elmondta: id. Páva Sándor 80 é. Tiszabökény, Kárpátalja, Szu. 1972.szept. 21.

AaTh 1560 Az evés és a munka mimelése

Eccer eggy paraszt ember elhitt eggy cigánt hajtó gyereknek, mikor mán barázdáltak, nem merte rábizni ja cigányra ja paraszt a barázdálást, hanem maga jült fel a lúra, az ekét meg odajatta ja cigánnak, hogy tarcsa. A cigány kezibe vette jaz eke szarvát, de nem akasztotta belé ja födbe mikor a gazda jelindult a lúval "micscsinálsz te cigán - kijátotta ja gazda - hát akasz belé ja födbe jaz ekét. De ja cigán csak morogva mondta: "Gazsuram tegyünk úgy mintha szántanánk." A gazdát maj megette ja mireg, de nem szólt semmit, hanem közzé csapott a lovaknak, kik örült iramba kesztek váktatni, a cigánnak annyi jereje se vót, hogy beléja-

kassza jaz ekét a fődbe, hanem szalatt a feforditott eke után. A paraszt mek csak monta neki "Gyere, more, gyere". Hát szalatt a more amig szuszszal birta, vigre josztán nem birt szaladni, hát lejütt az eke mellé, Mikor eszt látta ja paraszt, meglassitotta ja lovakat, oszt igy szólt: "Gyere more, gyere mosmán szántottunk, gyere jebidelni." A cigány bezzeg felugrott oszt mikor odajirt a kocsiho, mig a gazda kifokta ja lovakat és szénát adott nekik, szalatt a more nagy tüzet rakott és előre fente ja fogát az ebédre. Vigre mikor a gazda jenni jadott a lovaknak, elővette ja tarisznyáját, abból kivette ja kenyeret, meg a kést, de nem vágott piritost, hanem a kenyeret körül-körül vákta. "Hát micscsinál gazduram, hát nem eszünk, szólt a cigány".
"Nem hát more válaszolt a paraszt, hanem csak úgy teszünk mintha jennénk."

SZENDREY Ákos EA 616. 199.p. 36.sz. Cim nélkül Nagyszalonta, Bihar m. 1914-15.

AaTh 1561 A reggelijét, ebédjét, vacsoráját együltében megevő napszámos

A cigányt egy gazdaember aratni hivta napszámba. Reggel megjelent a háznál, kérdezte a gazda:

- A frustukot megesszük-é itthon?

- Meg bizs ast! - értett egyet a cigány. Megették a reggelit. Megszólalt a móré:

- Gazsduram, mondanék valamit, ha meg nem sérteném. Együk meg azs ebédet es.

- Jó - hagyta rá a gazda. Az ebédet is megették. Újra szólt a cigány:

- Gazsduram, ismét esembe jutott valami, ami nagyon fontos!

- Halljuk, cigány!

- Hát ast indítványozsnám, együk meg a vacsorát es, hogy ne legyen bajunk vele.

- Igazad van, cigány! - És megették a vacsorát is. Erre felállt a cigány:

- Köszönöm azs én résemet. Vacsora után nem sokás dógozsni! - S azzal hazament.

IMREH Lajos, 1985. 99-100.pp. 247.sz.Sepsiköröspatak, Háromszék m., R. 1930-as évek

MNK 1561A* Agárdi

AGÁRDI DEBRECENBEN

Agárdi öszeszedte a cigányokat kaszálni. Ahogy öszeszedte a cigányokot, hát kiment kaszálni a ..., kivitte üköt nigy lúval. Beleültette a kasfarba.

Csak kaszálnak a cigányok, csak kaszálnak. Eccer azt mondja a cigán.

- Hallja azs úr, harangoznak!

- Hógy, te cigán?

- Siling-salang, suhint! Früstököljünk!

- Én nem bánom, te cigány, ha früstökölünk is.

Mikor a kaszát fentik, hát akkor mondta a cigán, hogy harangoznak. Azt mondja:

- Hogy, te cigán?

- Siling-salang, suhint.

Na, itt megfrüstökölnek. Azt mondja a cigány:

- Hallja azs úr, együk meg - azt mondja - azs ebidet! Nem lesz rá gondunk!

- Hát én nem bánom, együnk! Együk meg! - azt mondja neki.

Megettik az ebidet. Na, még a kevés, hogy megettik az ebidet.

- Együk meg azs ozsonnát is - azt mondja - uram! Nem les rá gondunk!

- Hát együk, cigán!

Ettek. Még azt is megettik. Azt mondja:

- Hallja azs úr, együk meg a vacsorát is - azt mondja -, nem lesz rá gondunk, oszt kaszálunk!

- Megettik a vacsorát is. Mikor megettik a vacsorát, azt mondja a cigán:

- Hallja azs úr, az apám se dógozott vacsora után, a fia se fog! - Agárdinak.

- Na, hát nem baj cigán!

Elmentek haza. Feleségivel megbeszélte Agárdi, hogy:

- Hónap főzzil enni tejbekását meg turósgaluskát, oszt dilbe fogól hozni enni! - Ü meg magának a tarisnyát elkészitette, oszt betette a bokórba, oszt mindig járt, mintha fére való dógára menne, oszt mindig jókot-jókot szivott, meg egy kicsit harapott is.

A cigányoknak se früstököt nem adott, se ebidet nem adott. A felesigivel megbeszilte, hogy:

- Tejbekását főzz, turósgaluskát, osztán kissél egy kicsit az ebiddel! Oszt a nagy két fejér kutyát hijjad magaddal, oszt messzirül kiálts ott nekem, oszt akkor hajitsd el az itelt, oszt szaladj hazafele!

A cigányok csak tekintgetnek.

- Ó, de sokáig hozza azs asszonyság - azt mondja - azs ebidünk, de soká!

- Hát a früstököt kelett vón neki hozni te cigány, nemcsak az ebidet! Hátha kenyeret sütött, hát nem tudta a kenyeret hozni!

Jó! Itt a ... észrevette Agárdi, hogy jön az asszony, emelte feli az itelt. A nagy két fejér kutya utána. Még messzirül mondja, hogy:

- Hó, ere-ara az anyádnak - azt mondi -, hát ilyenkór kel az ebidet hozni? Most hozod? Ere-ara! Megyek, segitek elhozni.

Ere fogta az asszony, elhajintotta az itelt.

- Ne bántsa az úr - azt mondja -, ha kiső lesz is, megegyük mán! - azt mondja.

- Nem, az anyjának ezzit-azzát!

Fogta az asszony, elhajitotta az itelt. A két kutya mire odament, harapta a turósgaluskát.

Na, itt mán nincs mit enni. A szilke fenekin maradt egy kis kása, úgy hörbölték a cigányok, még most is folyik lefele. Kaszáltak estig.

A kast, a szekeret, odaforditotta a bokórhoz, oszt a kast hozzákötötte a bokór mellett, oszt ugy tette a soroglyát,x hogy mikor megindult, hát lemaradjon.

- Na. Na, mikor ... menjünk mán - a cigányoknak mondja - menjünk mán hazafele - azt mondja - te, mer ihesek vagytok!

- Bizony uram - azt mondja -, ennénk mán! - azt mondja.

- Na, üljetek fel! - befogott Agárdi - Megyek, fogok be - azt mondi -, oszt üljetek fel!

Ahogy felültek a cigányok takarosan, ej, Agárdi közzévágott a lú közzé. Mikor megkapta a szekeret, úgy ment, mint az itilet. A kas ott maradt. A bokórnál.

Na, elment Agárdi haza. Ahogy elment Agárdi haza, Agárdi mindján kifogta a lovat, más ruhába őtözött.

Azt mondja:

- Na more - azt mondja - te, hát vigyük a kast haza!

- Vigye az anyja picsája - azt mondja -, nem fogom én neki!

- Hát nem úgy te! - Nem ad neked enni se - azt mondja -, nem hogy még fizetne - azt mondja -, ha itt hagyod a kast!

Felvettik a kast, elvittik haza.

Mikor megynek, hát ki-, Agárdi mán más ruhába őtözött, kiálott a hídra. Azt mondja:

- Hallja az ur, nem tudja, azt az urat hogy hijják, hól lakik - azt mondja -, akit úgy hinak mint azt a hossuóru kutyát?

- Na, hogy hijják, te?

- Úgy, mint azt a hossuóru kutyát!

- Á more, menjetek! Nem Agárdi?

- De azs uram, azs, verje az anyjába a fasát - azt mondja - azs a!

- Menjetek, arébb lakik - azt mondja -, fentebb - azt mondja -. Menjetek amoda, ni!

Azalatt megint bement Agárdi, megint más ruhába őtözött. Megint visszautasitották Agárdi fele. Agárdi megint elutasitotta tovább. Azt mondja neki, hogy:

- Hallja az úr, nem tudja, hon lakik itt az az ur, akit úgy hinak, mint azt a hosszú orru kutyát?

- Azt mondja neki, hogy:

- Nem tudom én, halod, te cigány - azt mondja.

Na, elutasitotta megint a cigányokot egy másik helyre. Onnan meg osztán megint visszajöttek a cigányok. Ü megint bement, megint más ruhába őtözött. Felőtözött aztán abba a ruhába, amibe kaszáltak. Megyen aztán, mondja:

- Hát egyem meg az urat - azt mondja -, hát itt van? mióta keressük - azt mondja -, oszt nem tanáljuk!

- Hát nem tudod, hogy itt lakom?

- Nem tudom én, kirem alássan! - azt mondja. - Bejártuk mán amara is uram, az utat!

Azt mondja:

- Hát minek mentetek olyan messze? Hát itt lakom én! No, gyertek fel - azt mondja -, mán ihesek vagytok! Tegyitek le azt a kast - azt mondja -, oszt gyertek be enni!

A felesiginek azt mondta, hogy:

- Na felesig, főzzél egy jó tál ciberét. Minden félit rakj el, ne látszon csak a ciberis fazik!

Mikor kitőtött a cigányoknak egy tállal, megettik. Aszondja:

- Kell-e még?

- Hát tessik még adni!

Nizegettek szijjel, nem láttak sehol semmit. Mikor jóllaktak ciberével, megettek két tállal a cigányok, hogy ihesek vótak, de mán a pitvarba, konyhába, ott álott a cigány a muzsikával. A konyhába. Ott áll a cigán már vári.

Hej te, kihúzi az asszony a dunna közzül a nagy tál turós derelyét!

- Ó - azt mondja -, de tudott a gazdasszony mit főzni, de nem tudott mit tálalni! - a cigány mondta neki.

- Egyetek cigán!

Hát nem nagyon keletett nekik. Azt mondja:

- Uram - azt mondja -, vagy kettőt betennénk!

- Nem szabad egyet sem a zsebbe tenni! - azt mondja - a pulyád nem kaszált irte, tik kaszáltatok. Egyetek!

A cigányok úgy tettek, hogy elharapták a szegit a derelyének oszt a gelebjükbe hánták.

Mikor a turósderelye nem kelett, akkor meg mán a turósbélest vette elő a gazdasszony az ágybul.

Na, hát a turósbélest se... hát má nem kelett neki! A derelyének is elharapdálta a szegit, osztán úgy hánták be a gelebjekbe.

Hát elduggatták azir a turósbélest is, elduggatták a derelyét is. Mikor jóllaktak:

- Na, jóllaktatok cigányok?

- Jól!

Akkor:

- Na, húzd rá! Táncolni a cigányoknak!

Aki nem táncolt, ott vót a kórbács. Ütötte. A cigányok ott táncoltak hát, a derelye csak úgy potyogott kifele a gelebjibül, az izének... a cigánnak.

- Ej - azt mondja -, tudott a gazdasszony mit főzni - azt mondi -, de nem tudott mit tálalni!

Jóltartotta űköt ciberével!

ERDÉSZ Sándor - HALMOS István - KOVÁCS Ágnes 1968. 159-163. pp. 38.sz. Elmondta: Ruszkovics István 89 éves, /Gálocs, Ung m./, Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m. 1956.

MNK 1561C* A cigány libát lop

Megfogadták a cigányt libapásztornak. Este jő haza a libákkal. Olvassa a gazda, hát húsz liba helyett csak tizenkilenc van. Azt mondja a gazda:

- Hé cigány, hija van, a reggel húsz libát hajtottál ki!

- Ast, uram, ast - hagyta rá a cigány.

- Nem igaz, cigány, nézd meg!

Hivott a gazda húsz embert s azt mondta, hogy fogjon meg mindenik egy-egy libát. Neki is indultak, tizenkilencet megfogtak, de a huszadiknak nem jutott liba.

- No látod, cigány, húszan voltak az emberek és egynek nem jutott!

Vállat vont a cigány:

- Miért nem igyekezett jobban, neki es jutott vóna!

IMREH Lajos 1985. 107. 271.sz. Sepsikörösпatak,Háromszék m. R., 1930-as évek

MNK 1561D* Két szem szilva

A CIGÁNY ÉS A CSERESZNYÉK

A beteg pap két szem cseresznyét kivánt. Tél volt, s a cigányt elküldték messze földre cseresznyéért. Ott jól bepakolták a két szem cseresznyét, de a cigány megkivánta, s az egyik szemet megette. Mikor a pap a csomagot kibontotta, látja, hogy csak egy szem cseresznye van.

- Hát a másik hol van? - kérdi a cigányt.

- Megettem - válaszolja a cigány.

- Hát hogy tudtad megenni?

- Igy,ni,instállom - s azzal felkapja a másik szemet,s azt is megeszi.

VÖÖ Gabriella 1981. 363-364.pp. 127.sz. Elmondta: Tamás Zsuzsa, 11 éves, Szék, Kolozs m., R, 1951.

MNK 1561E* A cigány kávéról álmodik

Azt álmodta a cigány, hogy hideg kávé s kalács van előtte. Kapta magát, felkelt az ágyból, hogy a kávét megmelegitse. Akkor vette észre, hogy álmában látta a hideg kávét. Azt mondta:

- Hogy a süj egye meg a gustusomat és a pofámat, hogy hidegen nem tudtam meginni. Most már semmi sincsen, amit egyem!

IMREH Lajos 1985. 108. p. 272. sz. Sepsikörösпatak, Háromszék m. R. 1930-as évek

MNK 1561F* A cigány akasztása

CIGÁNYAKASZTÁS /RÉGEN/

Történt egyszer régen, hogy sátoros cigányok jártak együtt táborba fejlődve egyik faluból a másikba. Közbe, ha úgy kivánkozott, nem riadtak vissza még a rablástól, sőt a gyilkosságtól sem, ha megéheztek. Aki olyankor útjukba került, azt azonnal elintézték.

Történt egyik alkalommal, hogy a vajdájokat elfogták és bíróság elé állitották. A bíróság, mint felelős vajdát, a sok rablás és gyilkosság után halálra itélte.

Mikor eljött az akasztás ideje, kihirdették az egész országban, hogy cigányakasztás lesz.

Erre az ország minden részéről sereglettek össze hintókon, és gyalog, ki hogy tehette, csakhogy szemtanúi lehessenek a szokatlan kivégzésnek.

Mikor a cigányt az akasztófa alá állitották, még egyszer felolvasták előtte a halálos itéletet. Megkérdezték tőle:

- Mit szól ehhez? Bele van nyugodva?

Erre azt felelte a cigány: - Hát csókolom a kezsit, lábát, tekéntetes és naccságos főbíró úrnak, bele vónék én nyugova, csak hát egy kicsit sokatlan. Ezs azs akastásféle mert nem mindennapos, ezst elébb meg kell sokni. De mán még ezs is megjárná, csak mig a felesigem, meg azs öt rajkót seretném összelelni, csókolni!

- Na mostmár elég volt a meséből - intette le a biró.

- Hagyd abba, mert telik az idő, ne várjon itt utánad a sok előkelő nézőközönség. Azt mond meg, mi az utolsó kivánságod, cigány?

Erre a cigány azt mondja: - Hát csókolom a kezsit, lábát, hagy hányjam meg utoljára a cigánykereket! De mig kire a biró urat, hogy ezs a sok nip itten ájjik jó nagy körbe sijjel, hogy nekem jó nagy tágas hely legyen. Ha még nem láttak igazsi csudát, most láthatnak!

A közönség örömmel nézte.

Erre a cigány hozzáfogott a cigánykereket hányni. Forgott, mint a szélforgó. A nagy körből forgás közbe kifordult és amikor érezte, hogy távolabb vannak tőle a birák, odasandított félszemmel, és mondta magába: Most már nem forgok tovább, én már fütyülök rátok!

Akkor felugrott és bakugrásokkal szaladt a közeli erdő felé. Az erdőhöz közel találkozott az úton, egy hintón közeledő úrral.

Azt kérdezte az úr a cigánytól: - Hová szaladsz te cigány?

Erre a cigány azt felelte: - Elébb mondja meg ázs ur, hogy hová megy?

- Én megyek egy cigányakasztásra.

Amire a cigány nagy örömmel és nagy hangon kijelentette az úrnak:

- Nem musály sietni uram olyan nagyon, mert én is onnan jövök, és mig én oda vissa nem megyek, addig nem les abból azs akastásból semmi. Ugy bizs azs uram, hába is nizs olyan mirgesen rám!

- Ne bolondozz cigány. Gyere, ülj ide mellém, mert nekem nincs ahhoz időm, hogy még téged visszavárjalak.

Erre a cigány összevonja a szemöldökét, ráhunyorit az úrra:

- Ott verje a Devlá üket, örülök, hogy megsabadultam tülök!

Azzal megindult és futott tovább.

Az úr nem tudta elképzelni, hogy mi történt. Haladt a biróság felé, és akkor tudta meg, a nagy kavarodásban, hogy mi történt. De már a cigánynak hült nyoma volt. Túl volt már az akkor árkon-bokron, üthették bottal a nyomát.

Az összesereglett nézőközönség egy része bosszankodva indult haza, a vesztőhelyről. A másik része a tömegnek megkönnyebbülve hagyta el a helyet,hogy a cigány megmenekült az akasztástól.

Mikor a cigány hazaért, nagy örömmel ölelte össze a feleségét, meg az öt rajkót. Sirt örömében.

Akkor összehivta a cigánykaravánt és elmondta nekik, hogy hogyan szökött meg az urak kezéből, az akasztófa alól.

Kiadta az utasitást, hogy többet ne lopjanak, se ne gyilkoljanak, mert nincs rosszabb dolog, mint a cigányakasztás, mert azt megszokni nem lehet soha.

- Úgy nizzetek rám, hogy én ázs akastófa árnyékából jövök.

Azóta fél a cigány az akasztástól.

BODNÁR Bálint EA 9918 86-87.pp. 19.sz. Mándok,Szabolcs-Szatmár m. 1955.

MNK 1561G* A világ legszebb gyermeke

A KIRÁLYNAK VÓT HÁROM ARANYALMÁJA
ÉS KI AKARTA A CIGÁNT PRÓBÁLNI

A királynak vót három aranyalma a keziébe és a királynak a jánya elment a cigánygyermekek közzé, együtt játszottak.

- Na, te cigány, itt van ez a három aranyalma és mind a hármat annak add oda, amelyiket a legszebbnek látod! Most a kezedbe adom!

A cigány elvette a három aranyalmát és összeállitotta szemmel maga felé az ü rajkójait meg a király jányát. Rániézett.

- Ez is sziép, ez is sziép, na, de ez mégiscsak a legszebb!

Az övét, kiválasztott egy kis cigánlánt, annak adta oda az aranyalmát. Magáho hitta a cigánt a király.

- Nahát, te cigány! Hogy létezik, hogy a te jányod olyan pucéron van és mégis te annak adtad oda a három aranyalmát!

- Hát, felsiéges királyom! Sziép a maga jánya is, de csak magának, de nekem az a legszebb, mert az az enyém!

ERDÉSZ Sándor 1968. III. 325-326.pp. 177.sz. Elmondta: Ámi Lajos 1959, Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.

MNK 1561H* Nincs időm

Vót eccer egy faluba egy öreg cigán. Annak az öreg cigánnak még élt az öreg felesége. Eccer nagyon beteg lett az öreg cigány és meg is halt. Elment a fia a paphol:

- Dicsirtessik a Jézsus Kristus.
- Mindörökké ammen, - feleli a pap - na mi a baj, cigán?
- Meghat azs apám, gyüjjön, temesse el.
- Hát hogy akarod eltemettetni cigán?
- Hás ugy, ahogy a tistelendő ur akarja, nekem jó azs ugy is.
- Jaj jaj cigán, hát nem úgy értem.
- Hát hogy érti a tistelendő ur.

- Hát fizecc nékem négy forintot oszt elmegyek és eltemetem az apádat.

- Tuggya mit, tistelendő ur, én gondótam valamit. Aggyon maga nekem négy forintot ást odaadom magának az apámat úgy cakpak, ahogy van.

Gondókozott egy kicsit a pap, aztán azt mondotta a cigánnak:

- Él e még anyád, te cigány?

- Él bizson, de mán ázs is nagyon beteg, nemsoká azs is meghal.

- Hát akkor te cigány délután eltemetem az apádat.

- Hát azst akarom én is.

- Hát délután elmegyek azt eltemetem.

Délután elment a pap és eltemette az öreg cigánt. Egy hónap leteltivel meghat az öreg cigányasszony. Elmegy a cigány a paphol, azt mongya:

- Tistelendur kérem, meghat ázs ányám gyüjjön, temesse el.

- Nem érek rá cigány.

A pap pedig aval a gondolatva vót, na eltemettem a cigány apját ingyért, most a cigánval virasztatom az annyát három napig, majd a negyedik naponn eltemetem. Kilökök a cigánval, ha úgy kilökött velem, és igy gondókozott a pap. Másnap reggel megint elment a cigány.

Tistelendő úr gyüjjön, temesse el az anyámat, hás én nem birok ojjan sokáig virastani.

- Mondottam cigány, nem érek rá - mondotta a pap. Hazament a cigány. Délután megint elment:

- Hás tistelendő ur ne csinájjon belőlem maskurát hás gyüjjön, tegye el az anyámat.

- Mondottam cigány, nem érek rá - mondotta a pap. A cigány elment haza. Akkor este elment a paphol. A falu birája, jeddzője, egy vacsorát adott föl a pap és elbeszélgettek a borosüveg mellett. A cigány eggyet gondót, az édesannyát beletette a koporsóba, leszögezte föltette a koporsót az öreg cigánasszonval egy tragacsra és eltólta a pap lakássára. Nagy nehezen a koporsót odahúzta a pap szobája elé a fojosóra és letette. Akkor kopogott az ajtón. Bejjüről hangzott: szabad. Nyittya a cigán az ajtót és akart köszönni, de a pap hirtelen rászót:

- Nem érek rá cigán.

Ere azt mongya a cigány.

Hásen nem is azsé jöttem én hogy ráérjen a tistelendő ur, most mán nem bánom, ha sose is ér rá, csak bejelentem magának, hogy beletettem az anyámat a koporsóba, leszögeztem és a tragacsonn idehozstám. Nézzse, ehun van-e, most mán temesse el, mikor ráér, az anyám is ráér várni.

Mikor meglátta a pap a koporsót, azt mondotta a cigánnak:

- Tód haza az anyádat te cigány, hónap maj elmegyek azt eltemettyük.

- Hásen maj hónap is aszt mongya hogy nem érek rá, dehogy tólom vissa, temesse el mikor ráér, bánom is én most mán - és a cigány otthatta az annyát, vitte a tragacsot és elment haza. A biró annyira félt az öreg cigánasszony halottul, hogy nem mert reggelig kimenni a pap szobájábul. Igy reggelig virasztotta az öreg cigánasszont a pap meg a biró meg a jeddzö. Reggel kocsira vót muszáj rakni a papnak és eltemette az öreg cigányasszont.

DÉGH Linda 1942. ÚMNGy IV. 233-235.pp. 53.sz. /A cigány és a pap/ Elmondta: Pandur Péter, Bag, Pest m. 1940-42.

MNK 1561J* A koldus fenyegetése

Egy koldús öszvetalálkozik egy gazdaggal, és kér tőle alamisnát. A' gazdag csak elmegy a' maga útján, a koldús pedig mind kiábál utánna, és mivel kérése nem akart használni, mond végre mint egy kétséges szókkal: - Uram! hogy ha kérésemet meg nem halgatja, ollyanra vetemedek, a' millyet tellyes életemben sem tselekedtem. A' gazdag úgy vélte, hogy talám magának valami roszszat tselekedne, azért ád néki valamit, és kérdezé tőle, hogy mit tett volna. - Köszönöm ezerszer az Úrnak jótétét, felele a' kóldús, mert másképen dolgoznom kellett volna, mellyet teljes életemben sem tettem.

KÓNYI János 1796. II. 106-107.pp. /194.sz./ Irodalmi változat

MNK 1561K* Cigány a templomban

CIGÁNY A TEMPLOMBAN

A falusi cigány elmegy husvétkor a templomba. Református ember lévén, felment a karba. Hallgatja az éneket, imát, osztán a prédikáciut.

Hát a pap a Golgotárúl meg Jézusrúl vette fel a példát. Hogy meghurcolták, a Gecsemáné kertbe elfogták Jézust, oszt megölték.

Hát a cigány csak hallgat, hallgat. A pap mondja a többi szót hozzá. Végül a cigány mán nem birja, feláll, oszt odakiált:

- Tisztelendő ur! Tessék mán várni egy pillanatot!

Megáll a pap, hogy mit akar a cigány. Aszongya a cigány:

- Hát tavaj is ott fogták meg, meg most is. Én csak azt mondom, ha nem tanult tavajrúl, úgy kellett neki! Minek ment oda!

NAGY Géza 1985. II. ÚMNGy XXI. 765-776.pp. 124.sz. Elmondta: Tóth Lajos 1971, Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.

AaTh 1561 Munkamegosztás /A szolga az összes nehéz munkát másnak adja/

SZÓLJ MÁR TE IS!

Egyszer egy nagy télen inségbe került a cigány, s mivel a cigányoknál nem szégyen a kéregetés, hova ment volna jobb helyre egy kis alamizsnáért, mint a paphoz. Beállít másodmagával, s kezdi mondani a papnak:

- Jó reggelt, instálom, azért jöttünk, mert éhesek vagyunk.

Azt mondja a pap:

- Jól van, fiam, jól van. Itt van egy fél kenyér.

- Ó, hogy az Isten tartsa meg a tiszteletes urat, de milyen jószívű!

- Itt van egy tányér túró is, cigány.

- Haj, hát erre nem is számítottunk!

- Na, látod, cigány, ezt mind nektek adom, de még volna egy háromdecis üveg tele pálinkával.

- Haj, mindjárt megcsókolom tiszteletes uram! Ennyit nem ígért még nekem soha senki életemben.

- Hát én nemcsak ígérem, hanem meg is adom, cigány. De volna egy öl fa is. Fel kéne vágjátok a fiaddal.

A cigány erre csak elhallgatott, s a fia hátulról meglöki:

- Hát szólj, na!

Akkor megböki a cigány a fiát a könyökével:

- Szólj már te is! Én beszéltem eleget!

VÖÖ Gabriella 1969. 246. p. /114.sz./ Elmondta: Vincellér András, 65 éves, Magyarpéterfalva, Fehér m. R., 1958.

AaTh 1563 Adjak neki?

A KATONA MEG AZ ÚJHITŰ PAP

Régen, mikó még a katonák gyalog jártak, hát mán elég hosszan gyütt egy katona. Úgy magába egondóta, hogy a legközelebbi faluba ha beér, valahol ott kér szállást. Maj talán a legnagyobb házná.

Hát, mikó oda is ért, nem nézte, hogy kicsodák, micsodák. Bekopogtatott.

Beengedték.

Hát az újhitű papé vót a ház!

Beköszön, hogy:

- Dicsértessék a Jézus!

Mondja a pap, hogy:

- Mindörökké, ammen.

Hát, aszongya:

- Idehallgasson, plébános úr! Egy garasom sincs. De má úgy e vagyok fáradva, éhes is vagyok, hát legalább ... hogy ebédre itt maradnák...

- Hát nagyon szívesen, fiam, csak még nem kész az ebéd. Addig kigyüssz egy kicsit a kertbe kapáni!

- Hát jó - aszongya -, kimehetek!

No oszt kimentek. De nem vót kinn csak egy kapa. Aszongya a plébános:

- Menjen be, vitéz úr, kérje el!

Hát, vót a papnak három lánya meg a felesége. Oszt a legfiatalabb kimén, aszongya:

- Mit parancsol a vitéz úr?

- Aszondta a plébános úr, hogy adjon!

Kiszól, kikiát a lány, hogy:

- Tata! Adjak neki?

Aszongya:

- Adjá, adjá!

- Hát hun?

- Majd itt a fáskamrába!

No, meg is vót, avval a lány bemén, emez elindul a kerbe, de azé megin visszafordul.

No, akkó meg mán a középső lány gyütt ki. Ennek is mondja, hogy:

- Aszondta a plébános úr, hogy adjon!

Ez is oszt kikiabál, hogy:

- Tata! Adjak?

- Adjá, adjá! - aszongya.

No oszt aszt is elintézte, aztán együtt a harmadik lány is meg az öregasszony is. Mind elintézte. Akkó mondja az öregasszonynak, hogy adjon neki egy kapát, maj kimén kapáni a kerbe.

Hát ki is ment, oszt kapál. Hát ugye, meleg vót, nagyon szép fekete haja vót a katonának. A sapkát odaakasztotta egy szőllőkaróra. A plébános úr meg tiszta kopasz vót. Nézi, nézi, egondókodik, hogy ha öneki ilyen szép fekete haja vóna, minden menyecske ütet szeretné!

Aszongya eccé:

- Ugye, vitéz úr! Nem tunna nekem maga ilyen szép fekete hajat csináni?

- Lehet, plébános úr, csak tudja, ahhó három napig nem szabad levenni a kalapot!

- Nem baj - aszongya -, csak csinájjon!

Odaadta a kalapot, emez meg ement egy szőllőtőkéhő, oszt beletojt a kalapba. Letakarta szőllőlevéllel, oszt az öregnek a fejire tette.

- De - aszongya - három napig nem szabad levenni!

No, eccé kajabának, hogy:
- Kész az ebéd!
Hogy mennyenek ebédőni.
No oszt be is mennek, esznek, hát a középső lány aszongya:
- Tata! Te mindig le szoktad a kalapot tenni, mikó eszünk!
- Nem szabad most három napig!
Eccé:
- Tata, olyan büdös van! Én nem tudom...
- Kint beleléptünk valamibe a vitéz úrra. Nem tudom...
No, megebédőtek. Aszongya a katona, emén ű mán most, nem várja az éjjelt. Az asszonyok meg mind ekészitettek egy-egy csomagot:
- Vitéz úr, ez "azé" vót! - mondja a legfiatalabb.
- Vitéz úr, ez "azé" vót! - mondja a középső.
- Vitéz úr, ez "azé" vót! - mondja a legöregebb.
Még az öreg mama is fogja a csomagot:
- Vitéz úr, ez "azé" vót!
No, az öreg is kiveszi a pénztárcát, egy ezerdinárost, aszongya:
- Vitéz úr, ez "azé" vót!
Aszongya az asszony:
- Tata, tán téged is megbaszott?
- Nem - aszongya -, tán tikteket meg?
- Meg ám! - aszongya. - Mind a négyünket meg!
Lekapja a kalapját:
- Bár a kalapomba szart vóna inkább!
Odavágja a födhő, hát onnan is kipottyan a szar.
Ez is beteljesedett.

BURÁNY Béla 1984. 81-83.pp. 37.sz. Elmondta: Vlasity Károly /1924/ Mohol, Bácska, Ju. 1978.

AaTh 1567C Néha a szótlan hal is mondhat igazat

Egyszer egy katona valamelly Papnál lévén ebéden, és mivel böjti nap volt, tehát a´ többi között halat is hoztak fel az asztalra, mellyből a´ katonának a´ tányérjára is adaték; de ez olly büdös vala, hogy abból egy falatot sem ehetett. Hogy pedig ezt valamelly szép móddal adja elő, tehát le tartja a´ száját hozzá, mintha vele valamit lassan beszéllene; ismét azután a´ tányérát füléhez tartotta. A´ Pap kérdé, hogy mind ez mit jelentene? A´ katona azt feleli, hogy ez előtt 14 nappal egy báttya a´ tóban holt, és most kérdé a´ halat; ha felőle valami hírt nem tudna-é mondani. - Nohát mit felelt a hal? - Azt felelte, mond a´ katona, hogy erről semmi hírt sem mondhat, mivel már három hete, hogy a´ tóból kifogattatott.

KÓNYI János 1796. II. 100. p. /183.sz./ Irodalmi változat

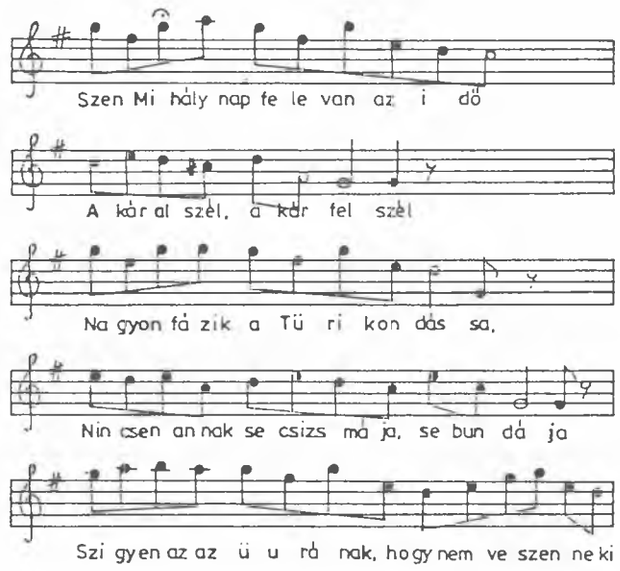

(szóval): "Csitt te, veszek én neki."

MNK 1567Hx A Türi kondása

TÜRI KONDÁSA

Hon vót, hon nem vót a világon, hát mán kezdjük meg, hogy vót a világon egy uraság. Türinek hiták. A kondássának tartozott venni csizsmát meg szűrt. De mán hüvösek vótak, mégse vette meg se a szürt, se a csizsmát. A izé..., a kondás osztán felizélte a kódust, hogy énekelje el a Türi ajtaján, hogy:

"Szen Mihály nap fele van az üdő,
Akar alszil, akar felszil, de hideg a,
Fázik a Türi kondássa.
Nincsen annak se csizsmája, se bundája,
Szigyen az az ű urának, hogy nem veszen neki,
De csitt te, veszek én neki!"x

Na, itt oszt nem tudott mán a kondással Türi mit csinálni! Hogy csapja el, mer ippen nem csaphatta el, hanem öszehita a többi kondásokot, oszt vett nekik egy lakomát csinált, osztán na, leitatta a többi kondásokot, hogy verjik össze az övét, verjik meg.

Hát mikor mán riszegek vótak, hát összebonyolódtak, oszt hát megvertik a Türi kondását, Türi oszt elcsapta a kondást. Hogy oszt a csizsmát megvette-i neki, meg a szűrt, azt mán én se tudom. Csakhogy így osztán múlott el az izé.

x= Az elénekelt és az elmondott szöveg bizonyos eltéréseket mutat, ezért jónak látjuk mind a kettőt közölni /szerk./

ERDÉSZ Sándor - HALMOS István - KOVÁCS Ágnes 1968. 218-219.pp. 74.sz. Elmondta: Ruszkovics István, 89 éves, /Gálocs, Ung m./ Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m. 1956.

MNK 1568Bx A szamárfej

Egy paraszt Paris városában a´ vám ház előtt ment el, és azt gondolta, hogy a´ vámos kalmár: azért közelebb mégyen, hogy meglássa a bóltban, mit árúlnak; de midö semmi portékát sem látott a´ bóltban, kérdé a´ vámost: Uram mit árúl kegyelmed? - Szamár fejeket, felele a´ vámos, a´ ki a´ parasztal tréfálni akart. - No, ugyan jó vásárja lehetett az Úrnak, felele a´ paraszt, mert egynél többet nem látok a´ kegyelmed´ bóltjában.

KÓNYI János 1796. I. 73.p. /105.sz./ Irodalmi változat.

AaTh 1568xx Amit az Isten egybekötött, ember ne válassza szét

Egy torkos szabónak ollyan szokása volt, hogy az étel felett a´ húst mindenkor maga metélte, tehát úgy metszette hogy mind egygyütt maradt, és egymástól el nem esett; illyenképpen is ki vette a´ tányérára és maga megette, mondván: a´ mit az Isten öszvekapcsolt, azt nem jó elválasztani. A´ Legényeknek koppant a´ szemek. Jól van. Egyszer a´ gazda a´ városba lévén, odamegy egy Katona, és kérdé, ha tudnának-é lóra való magyar nadrágot szabni. Igen is felele a´ Legény, de az a´ mi gazdánk igen rosz természetü ember, mert a´ bizony mindjárt megveri az embert, azért is már nem igen mernek az emberek ide jönni. Micsoda? mond a´ Katona, megveré? de bár előbb egy üllő vasat elnyeljen ám, az illyen ollyan szerte, ha meg akar verni. No, tsak vigyázzon Katona Uram, mond a´ Legény, mikor az asztalt megüti az öklével, mindjárt az ember hajába kap. Jól van: Eljön a´ szabó. A´ Katona kérdé tőle, ha tudna-é lóra való nadrágot varni. Miért nem tudnék, felele a´ szabó, fél-válra, talám tsak egyszer vártam ollyan embernek mint kend. A´ Katona látja, hogy bizony vékonnyan van nála az emberség, és elhitte a´ Legénynek szavát. A´ szabóknál szokás, hogy mikor az ollót keresik, tehát az asztalt megütik, ha nem tsörren-é. Ez is megüti keményen az asztalt. A´ Katona frissen az üstökébe ragaszkodott. A´ szabó is védelmezvén magát a´ maga házánál, úgy, hogy mind a ketten a´ földre estek: A´ Katona kezdé derekasan a´ szabót öklözni és pofozni, úgy, hogy a´ Legénnyeit kiabálta segitségre. Ezek pedig nem mentek, hanem azt mondották, hogy a´ mit az Isten öszvekaptsol, nem jó elválasztani. Így a´ Katona ugyan helyén hagyta a´ szabót, és gondolom, hogy azután a´ húst jobban elmetélte.

KÓNYI János 1796. I. 95-96.pp. /140.sz./ Irodalmi változat

MNK 1571Bx Mikor nem fázik az ember?

"KI MINDEN RUHÁJÁT FELVESZI NEM FÁZIK"

Ezt egy szolga mondotta volt Urának, midőn télen egygyütt vadásztanak. Az Úr nagyon meg fázván, csudállotta szolgáját: meg is kérdezte! az ő fázttában´ mért nem fáznék ő? erre a´ szolga: ha az Úr is minden ruháját úgy fel vette volna magára, mint én; meg nem fázott volna. Mert az Úrnak temérdek sok ruhája vala de otthon, ennek csak kettő volt, de itthon a´ vállán.

DUGONICS András 1820. I. 282.p. szólás-mondás magyarázat

AaTh 1573x Összeveszitett cselédek

TRUFA

Eccer ment hazafele két katona szabaccságra, ezek komák voltak tulajdonképpen és a két katona együtt szógátak. S mikor megérkesztek az egyik kolegájokhoz, mer még kb. harmadik kösségbe lakot a másik barátja, éppen disznóvágás vót. Kedves komája még as se monta neki: "Hallod-e komám, meghivlak vacsorára, mint kolegák vagyunk". Borzasztó zokonvette a katona. "Na, aszonygya, megájjatok,majd ki...ok veletek!" Akkor kérem lefekütt a kocsiszinbe a kocsira, megvárta, míg elaluttak. Tehát annak örömire, hogy hazaérkezett a fiú szabaccságrul, az az egy fija vót fijugyermek, nagy dáridót, nagy vacsorát, tort csaptak, ugy hogy ettek, ittak s jó berúgtak. S lefeküttek, de az ajtót nyitvahatták, elfelejtették bezárni. Mikor elcsendesedtek, a katona felkelt, a kocsirú, bement a szobába, nem is, a konyhába. Röktön a kolbásszal mekpakolta a kemencéről a hátizsákját. A hurkamaradék benn volt a kemencébe, jólakott. Bor izs vót az asztalon, ő is it, amennyi kellett neki. Majd akkor meglássa, hogy egy nagycsomó véreskása ki van maradva. Aszt asz asszony meg az ember közé tette az ágyra. A kis gömbicet /=sajt/ volt olyan 14 leány, aszt meg a kislán mellé tette. A juhász meg ahogy pikulázott, elvót hajintva a pikula, el vót hajintva a födre, ennek meg a jukába nyomta a pikulát. Hát eccer az asszony odanyúl, vagyis az ember az asszon lába közé, megfogja a véres kását. Aszonygya: "Hé, annyok, kej fel, idesz...-tál!" Az asszony ot részeg fővel: "Á,á,á," oszt magába jobban szétkeverte a kását. Nem boldogult egyáltalán a feleségivel. Majd költi a leányát, de az is egy kicsit it, az is ojan mámoros vót, oszt egy-két szóra nem ébrett. Odaugrik odamegy, leugrik az ágyrú, leráncsa a takarót rólla. De meijett, hogy a gömbic ot vót: "Ejnye, az anyád istenit, te meg megköjkesztél?" Megyen az öreg juhászhó, hogy mennyen a faluba a bábáér. Türügeti ot a szemit, elkezd az öreg f...ani. A pikula meg hoty ott a jukába vót: "lü-lü-lü". Leszáll a gazda az ágyrú, vagyis odaugrik a juhászhó: "Ejnye az anyád istenit, hát ijen nagy esetben is pikulázol?" /A katonaságnál hallotta, társaságban ráérő idejében sokszor elmesélte, leginkább borozgatás közben, kocsmában szokott mesélni./

KATONA Imre EA 4094 385-386. pp. Elmondta: Bak Sándor 37 éves, Tiszaigar, Szolnok m.

AaTh 1585 Patelin azt mondja: bee

Sok gyermeke volt a szegény embernek. Egyszer azt mondja a feleségének:

- Elmegyek ki az erdőre, hátha az Isten rendelne valamit a gyermekeknek.

Ki is ment, kapott egy sánta nyulat, hazavitte.

- No feleség, ezt a nyulat készitsd meg a gyermekeknek.

- Én jobbnak látnám - tanácsolta az asszony -, ha bévinnéd a városba, eladnád s kenyeret vennél.

Úgy is lett, bevitte a városba. Mindjárt meg is kérdezte egy úr:

- Hogy a nyúl?

- Két forint - mondta a szegény ember.

Rögtön ki is fizette és megkérte, hogy vigye ebbe és ebbe az utcába a lakására, s adja oda a feleségének. Az ember alig lépett néhányat, egy másik úriember kérte a nyulat. Az ember újra eladta, de vinni csak egyvalahová vihette, úgy döntött, hogy a második vevőhöz. Az első hazament délben s kérdezte a feleségtől:

- Hol van a nyúl?

- Én nem láttam semmiféle nyulat - válaszolt az asszony. Az úriember nem sokat teketóriázott, beperelte a szegény embert. Be is idézték csakhamar a járásbíróságra. Az ajtó előtt szomorkodott, s várta, hogy mikor hivják be. Arra jött egy ügyvéd, kérdezte tőle:

- Maga miért búsul?

- Azért, mert a múltkor egy nyulat két helyre adtam el, de csak egyik helyre vihettem. Az első beperelt a nyúl áráért, s nem tudom, mi lesz velem!

- Semmi - nyugtatta az ügyvéd. - Én öt forintért megtanitom, hogy mit csináljon. Magától akármit kérdeznek, csak füttyentsen mindenre.

Alig pár perc múlva kiáltották:

- Jöjjön be!

Be is megy. Azt kérdezte a járásbiró:

- Hogy hivják?

A szegény ember egyet füttyentett.

- Hová való?

Arra is füttyentett.

- Beismeri, hogy ezt az embert becsapta? - faggatta tovább az egyre türelmetlenebb biró.

Arra is csak füttyentés volt a válasz. Erre megállapitotta a járásbiró:

- Bolond, dobják ki!

Az ügyvéd a kulcslyukon hallgatta. Ahogy a szegény embert kidobták, rögtön ott termett:

- No ugye jól megtanitottam! Hol az öt forintom?

A szegény ember egyet füttyentett neki is, s azzal továbbment.

IMREH Lajos 1985. 26-27.pp. 11.sz. Sepsikőröspatak,Háromszék m., R., 1930-as évek

AaTh 1605x Az adótól mentesitő szamár /Világi mirmió/

VILÁGIMIRMIÓ

Ennekelőtte, mikor a katonák szabadultak, elkapták mindön risztongjukat, a ki az idejit kitötötte. Egy katona miko mögszabadult, mönt hazafelé, rátanát egy falura, látta: hogy abba a faluba igön buták laknak. Ü neki vot egy kulacscsa, aszt oszt elkészitötte: hoszszú spárgát kötött rá oszt kinthatta a falu szélihön közel. Mikor osztán bemönt a faluba, czibilruhába mönt be, asz monta a falusi népnek, hogy: "Vigyázzanak, ne mönynyenek ere mög ere az úton, mert ott van egy olan álat, hogy a ki ara mén, min mögöszi!" Ettül a falusi nép nagyon félt, ü pedig másnap katonaruhába ötözött, bemönt a kösségházára. A kösségházán asz kérdösztek tüle, hogy mörül gyütt? Monta, hogy erül; kérdöszték, hogy nem látott ara ijen mög ijen álatot? Aszongya: "Nem láttam, én is halottam a czibilöktül, de az énneköm semmi se, mer el tudom én az ojan állatokat födelni!" Mingyá monták neki, hogy ha efödeli, annak neki háromszáz forintot mög egy szamarat, hogy ne mönynyön gyalog, mer mögérdemli.

Mingyá fökészült, mönt puskával, a kösség (lakosa) mög kiált a faluszélire és onnan nészte, nem mertek kimönni oda. Akkor ü aru kerütt a mörü tutta, van a spárgának a vége. Akkor mögfokta a madzdzagnak a végit, elkeszte húzni magafelé, az embörök mög csak nészték. Mikor odahúszta közel magához, fölkapta a szájához (a kulacsot), mintha összevesztek vona, ivott belüle, akkor elhajitotta üs elvágódott, az embör hánkolódzott, hun a kulacs vot fölül, hun az embör. Mikor mind kiitta belüle (a bort), akkor (a kulacsot) főthönvákta, belelütt, elkeszte a bajnéttal szurkálni. Mikor mán darabokra szétverte, összeszötte oszt elásta. Mönt a falu felé nagyizgatottan, hogy most hogy mögvivott vele, el is ásta, de ne merjék fölásni, hogy baj ne lögyön, csak hagygyák tot, hagy rothagygyon el! A kösség ennek nagyon mögörült, hogy mögmöneködött attul a szörnyü állattul, mögatták neki a háromszáz forintot mög a szamarat, a kit igértek, hogy ne mönynyön gyalog. Emönt haza.

Mikor hazaért, az ü falujába mög az a szokás vot: hogy nagyon sok robotot köllött töteni mindön embörnek. Ütet is hamardossan robotba keszték hajtani, de ü aszt monta: ütet ne hajcsák robotba, mer van neki egy világmirmiója, ha ü aszt kiereszti, az mögöszi az egész kösségi elöljárókat. Mikor hazamönt a kisbiró, monta a jedzőnek, de eszt a jedző nem hitte. Abba a faluba még sose látták, hogy möjen a szamár, még nem is hallották a hirit se. A jedző nem hitte a mit a kisbiró mondott, hanem ü maga elmönt lóháton, hagy lássa, hogy möjen az a világimirmijó? Mikor odamönt a jedző, aszonta: de muszaj neki mönni robotba! Aszonta a katona: "No, ha éngömet nem hittak vona ijen erössen, nem bántottam vona sönkit se, de mer ijen erössen hittak, mos mán - hogy a kösségbü sönkit

se hijanak - a világimirmijómmal mögötetöm az egész kösségi elöljárókat!" Az embör röktön kieresztötte a szamarat az istállóbul, a szamár miko möglátta a lovat, elordította magát, a jedző mögijett tüle, elkeszdött a faluháza felé nyargalni, a szamár pedig a ló után szalatt. Az egész falu kitódult az úccára, mikor a mirmijó kergette a jedzőt lóháton. Mikor a jedző a faluházához ért, beszalatt a szobába, az ajtókat bezárták, hogy a mirmijó be ne möhessön, a lovat bevezették az istállóba, akkor monta a jedző: "Mos mán ne hijjanak sönkit se robotba, mer ha a lovam futósabb nem lött vona, mint a mirmijó, akkor mögövött vona".

Itt osztán a faluba eltörűtek a robotot.

KÁLMÁNY Lajos 1914. II. 134-135.pp. 28.sz.Egyházaskér,Torontál m. 1913. BN 1282* + AaTh 1605*

BN 1606* Szentnek öltözött csalók

JÉZUS, SZENT PÉTER, SZENT JÁNOS

Ecczer összekerűt három vándolló. Vót azoknak mindenik a szélesatta világonn, csak pézik nem. Törték a fejiket: hot tehetnének rá szert?

Aszongya ecczer az egyik:

- Tuggyátok-e, hogy lessz? Maj leszek én Krisztus, valamellyitek legyék Szent Péter, valamellyitek meg Szent János. Hallottam ide nem messzi a révésznek sok pézi van, elmennyünk oda! Keritünk valahonnét egy szép nagy halat, egy jó magosra sült nagy kenyeret meg egy kupa jó bort! A többi maj lessz valahogy.

Úgy is vót. Bementek a halász gunyhójába, onnat ellopták mind a hármat. Akkor oszt indútak a templom fele. Onnat ellopták a nagy selyempalástot, két fejíringet, a palástot Jézus vette magára, a legöregebb vándolló, az ingeket meg a két másik. Süveget meg papirbú nyirtak, azt tették a fejikre.

Elindútak oszt a révészhe.

Bekopogtatnak. Szabad vót bemennyi.

Az asztalonn égett egy kis mécses. Jézus megát az asztal mellett, Péter az ajtóba, János meg a pitarajtóba. Elmonták oszt, hogy kik ök?

- Én Jézus vagyok, ez itt Péter, az apostolom, a harmagyik meg: János, otki áll a pitarba.

Összecsapta a két kezit a két öreg: a révész meg a feleségi. »Szent Isten! honnat érdemellyük mink ezt a nagy tisztességet, hogy a mi hajlékunkba elgyön a Krisztus két apostolával! - Siessék mán, hozzék valamit! - Jaj! lelkem, Jézus Krisztus! ne haraguggyék má, hogy nem tugyuk kellően kiszógányi!«

Akkorára begyött az öreg révész, hozott egy hitvány halat a feleségnek, hogy süsse meg.

De aszongya Jézus Krisztus:

- Aggyák csak ide! - Péter! vidd ki ezt a halat Jánosnak, mongyad, hogy ággya meg!

Péter kivitte, de mikor begyött, a nagy hallal gyött be, a kit a halásztú loptak.

Az öregek majd elestek, annyira csudákoztak a szép halonn.

Azt oszt nemsokára megsütték, elég lett mind az ötyiknek.

Vocsora közbe kenyeret hozott az asszony, de olyan szegény vót, mint a föd.

- Péter! vidd csak ki Jánosnak: ággya meg!

Péter a szép nagy kenyeret hozta be.

Az öregek méj jobban csudákoztak.

A vocsora utánn elévett az öreg révész egy rossz kancsót, abba vót egy kis bicskanyitogató, avval kináta meg Jézusékot, de Jézus nem itt belülle! azt is megáldatta Jánossal; mikor Péter begyött, vót bor egy nagy kupával, ihattak hasig!

No! arra mán csakugyan elhitték, hogy Krisztussal meg a két apostollal van dógok allyig mertek szónyi.

Ecczer az asszony odafordú az ura filihe:

- Hallya-e, kend! van ott nekünk az a szakajtó aranyunk, ne áldatnánk azt meg? most, még itt van a Krisztus!?

- De - mondta az öreg nagy hangosann - jó vóna biz a!

Az öregasszony be is hozta mingyá a szakajtó arampézt.

- Ereggy, Péter, monggyad Jánosnak: ággya meg azt a kis pézt!

János vót a letjobb szaladó köztök, szalatt a pézzel mingyá. De Péter egy kicsit kivel maratt.

Aszongya odbe Krisztus:

- Mennézem má, oszt megáldom magam is, hátha hasznosabb lessz az én áldásom!

Kiment Krisztus is, de mikor a pitarajtóba ért, ő is csak nézte, mére van a másik kettő? Akkor aló! vesd el magad! utánnok a palástba, ammeg úgy a lába közé verődött, mindég hasra akart benne esnyi.

Sokállották má az öregek az áldást, kinézett az ember: ugyan mit csinálhatnak má?

De ő is úgy látta ököt még ecczer, akar én! nem vót ott senkiféli, még egy lélek se.

Szalatt be mondanyi a feleségnek, hogy:

- Jaj! jaj! nincs péz! elvitte a Krisztus! elvitte a Krisztus! még ilyen zsivány Krisztust.

Aszongya neki a feleségi:

- Ne káronkoggyék kend! hát ha a Krisztus adta, a Krisztus elvette! mit ugat kend annyit a Krisztusra?

Bezzeg nem bánta má a három vándolló legény, akarhogy szitták, csakhogy a malaszt velek maratt!

BERZE NAGY János 1907.MNGy IX. 539-542.pp.79.sz.Elmondta: özv. Bozsik Imréné, 70 éves, Eger, Heves m. 1904. augusztus

AaTh 1610 A megfelezett ütlegek

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A SIKÁRFŰ-ÁRUS

Egy öregembernek volt egy kis darab földje, Mátyás király életében, amely sikárfüvet* termett. Az öreg szedegette a sikárfüvet, és árulgatta, evvel tengette az életét, és tartotta gyermekeit.

Az öreg, amikor ásogatta a sikárfüvet, egy napon talált egy gyémántkövet. Hazavitte a gyémántkövet, föltette a gerenda alá a szobába, hogy nem kellett nekik világbeli.*

Akkor egy gazdag ember szomszédja volt, átment hozzá este, meglátta, hogy micsoda világosság van a szobában. Kérdezte az a szomszédja, hogy:

- Hol vette azt a követ?

Az öreg azt felelte:

- A sikár ásogatásokban találta a földjén.

A szomszéd azt mondta:

- Vigye el Mátyás királynak, a király megajándékozza, hogy nem kell neki sikárfüvet ásogatni.

Az öreg beletette a zsebkendőjébe, elindult Budára, hogy elviszi Mátyás királynak a követ. Mikor odaért az első kapuhoz, megmutatta a követ, hogy mit visz a királynak.

- Hol a leveled? - kérdezte a kapus.

- Nincsen, egy követ viszek a királynak.

Jól van, de a negyedrészét adja oda, amit a kőért kap, azért beereszti. Ugyan a második kapunál is a negyedrészét követelték, a harmadik kapunál is odaígérte.

Akkor bejutott a király elé a kővel. A követ kezdték becsülni. Akkor kérdezte a király az öreget, hogy mit kér a kőért? Az öreg azt felelte:

- Kétszáz botot.

A király azt mondta: - Nem értem! hogyan értsem, hogy kétszáz botot?

- Rám verni! A negyedrészét az első kapus kapja, a második kapus megint a negyedrészért, a harmadik kapus megint a negyedrészért eresztett be, annak kell odaadnom. A negyediket majd egy házalónak eladom a pesti piacon.

- Most már értem! - mondta a király.

Az öreg kért a királytól két katonát, hogy majd eladja az ötven botot. Csakugyan talált egy fiatal házalót, aki megvette huszasért. Mivel hallotta, hogy a bot a király udvarában van, két huszast adott foglalót.

Mikor bekerültek a király udvarába, kérdezte a király a házalót, hogy:

- Megvette-e azt az ötven botot az öregtől?

A házaló azt válaszolta, hogy megvette.

- Kifizette?

- Egy huszas kell még az öregnek.

- Fizesse ki, majd meg fogja kapni a botokat.

A házaló kifizette. Akkor a király azt mondta:

- Elő kell hívatni a három kapust!

Akkor a király kérdezte a kapusokat is:

- Mennyiért eresztettétek be az öreget azzal a kővel?

Azt mondja mindegyik, hogy a negyedrészért. Akkor a király kiparancsolta a derest, így a kapusokat kifizették. Mind a háromnak az ülepire verték a kétszáz botból ami ráesett. Akkor a házalóra került a sor: az nem akarta vállalni, hogy ő nem olyan botot vett. Azt mondta Mátyás király:

- De az öregnek nins más botja, csak ez! nagyon is eladó volt!

Így az is kikapta.

Azután ajándékozta meg Mátyás király az öreget, hogy nem kellett neki sikárfüvet szedegetni.

ORTUTAY Gyula-KATONA Imre 1956.II.325-327.pp.27.sz.Kálmány Lajos gyűjtése EA 2771 494-495.pp.6.sz.Szaján,Torontál m. 1913.

MNK 1617x A vak ember pénze

"NÉHA A VAK TÖBBET LÁT A SZEMESNÉL"

Sok pénzze lévén egy vak koldúsnak, azt alattomban a´ mezőre ki vitte, és el ásta. Ezt komája látván, még azon nap´ ki ásta. Egy hét után kincscséhez menvén a´ vak koldús (mivel azt helyén nem találta) komájának tolvajságárúl nagyon gyanakodott. Hozzája sietvén; azt mondá: hogy egy hét alatt száz aranyat kóldúlt, szeretné tudni: hová kellene el rejtenie. Erre a´ koma azt felelé: hogy oda tenni leg jobb volna, a´ hová többi pénzzét tette. Ezt helybe hagyván a´ vak: meg ígérte: hogy holnap oda viszi. A´ koma hamarébb vitte oda az el lopott pénzt, és ismét el ásta, hogy a´ száz aranyokat is kezéhez kapariscsa. Ott találván pénzzét a´ vak, fel vette, és komájának háza előtt el menvén: a´ vak (úgymond) továbbra látott a´ szemesnél.

DUGONICS András 1820. II. 15.p. szólás-mondás magyarázat

AaTh 1624 A cigány sárgarépát lop

A CIGÁNY A ZSÁKKAL

A cigány a pap földjén huzigálja a grulyát,* s rakja a zsákba. Meglátja a pap:

- Mit csinálsz, te cigány?

- A grulyaszárba kapaszkodok, tiszteletes úr, mert nagy szél fúj.

- Hát a zsák meg minek ott?

- Hát ez az, a fene vigye el, csak ez ne volna itt, akkor le tudnám tagadni.

UJVÁRY Zoltán 1986. 111.p. IV/9.sz. Elmondta: Domby Lajos, szül. 1895. Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.

AaTh 1624A* A legrövidebb út /A cigány szalonnát lop/

Szalonna lopni ment vót eggy éjjel a czigán. Az az embör, akkihöz ment a hijuba* tartotta a szalonnát, de hogy el ne lophassák, éjjerre felszette a híju deckáját a szalonna alatt.

A czigán nappal előre kinézte, hogy hol áll a szalonna s éjjel a setétben nem látta meg, hogy fel van szedve a decka. Mikor a szalonna felé közelödött, eccer csak bésuppant a házba. Jól megütötte magát, de még jobban meg ijedött, hogy mit csináljon most.

Mig a gazda felszökött az ágyból, hogy megcsipje, a czigán összeszedte magát s elkezdögelte:

Jó estét aggyon isten, Jánosbá! itt jövék bé, hogy hamarébb benn legyek.

Jánosbá mindamellett es jól eldöngette a czigánt s osztán kilöditotta a házából.

KOLUMBÁN Samu 1903. Ethn. XIV. évf. 384.p./"Szalonna lopni ment vót eggy éjjel..."/ Székelyföld

AaTh 1624C* A ló lopta el a cigányt

A LÓ LOPTA EL A CIGÁNYT

A cigány ellopott egy lovat, s elvitte Gyulafehérvárra az állatvásárra eladni. A rendőrség lefülelte, s megcsipte. A járásbiróság megidézte a cigányt, s a biró kihallgatta. Azt mondta neki a biró:

- Te cigány, miért loptál lovat?

- Ó, kérem szépen, csókolom a kezit, lábát, biró úr, én nem loptam, a ló lopott el engem.

- Hát hogy, te?

- Aztán úgy történt a dolog, hogy elmentem a feleségemmel s a

rajkókkal az erdőre száraz ágat gyüjtögetni. Hát egy csorda farkas nekünk rontott - gondolom, úgy tiz farkas is lehetett ott. Bőgött a feleségem, sirtak a gyerekek, s mi szaladtunk, azt se tudtuk, merre. Az erdőn - tetszik tudni, biró úr - vannak olyan bemélyedt erdei utak, s én éppen egy ilyenen akartam keresztülszökni. Hát amint szöktem, egy ló akkor szaladt ott el, éppen ráestem. Eleget viaskodtunk, kiabáltam, hogy segitsenek, segitsenek, mert elvisz! Meg sem állott velem Gyulafehérvárig. Ejsze sokat volt a vásárban már a ló, mert mindenképpen kereken fordult a vásártéren. Mit csinálhattam? Búsultam a feleségemért, búsultam a gyermekekért. Aztán bizony jöttek a vásárlók, kérte ez is, kérte az is, s nekem nem volt ennivalóm a tarisznyában, pénzem sem volt, hát rászántam magam, hogy eladjam. De már jött is a rendőr, s elcsipett. Azt állitotta, hogy én a lovat loptam. Pedig bizony isten, nem loptam biró úr!

VÖÖ Gabriella 1969. 249-250.pp. /119.sz./ Elmondta:Vincellér András, 65 éves, Magyarpéterfalva, Fehér m. R., 1958.

AaTh 1628 A fiú az iskolában /katonaságnál/ elfelejtett magyarul

A CIGÁNY FIA

Vót eccer egy cigány. Ennek a cigánynak született egy fija. Aszongya a cigány a felesiginek, hogy - Hallod, ebbül a gyerekbül urat nevelünk. Kiiskoláztattyuk, elvisszük a kollédijumba.

Hát mikor kijárta a gyerek a hat osztályt, elvittik a kollégijumba. A cigány... Igen, de a cigány gyereke a kollédijumba nem tanult, csak cigány vót ott is: kicsapták a kollédijumbul...Ment hazafele.

- Na - aszongya -, most mit mongyak othon, ha hazamegyek? - Láttya, hogy jön az uton egy rakott szekér, a villa bele van ütve. A szekérbe. Á - aszongya - van mán egy: - Sekerándus, villándus.

Avval megin láttya, hogy egy csapat liba a viz mellett gágározott.

- Na, van mán kettő: Sekerándus villándus, vizsen vizs gágárándus. - Jön tovább, láttya, hogy a viz szilin ott van a füzfa. Egy bika meg kimászott a vizbül, felmászott a füzfa gyökerire, de ujra visszaesett a vizbe. Aszongya a cigány gyerek: - Á, van mán megin egy: sekerándus villándus, vizsen vizs gágárándus, bika a fára felmásándus, de ujra bele bukándus.

Megin jön, láttya, hogy egy szógáló huzza a vizet. Ahun ni - aszongya - megin egy mondat: - Sekerándus, villándus, vizsen vizs gágárándus, bika a fára felmásándus, de ujra bele bukándus, kut nyikorgás, kutnyikorgás.

Haza megy. Az apjának beköszön, hogy: - Sekerándus, villándus, vizsen gégérándus, bika a fára felmásándus, de ujra belebikándus,

kutnyikorgás, kutnyikorgás.

Az apja csak halgattya. Aszongya: ez se magyarul nincsen se cigányul. - Montam, hogy ne aggyuk a kolledijumba - aszongya a felesiginek, ez más nyelven van. Ereggy, hidd el a tisztelendő urat. - Elhitták a kathólikus papot. A pap szól hozzá latinul. Annak is mogya, hogy: sekerándus villándus, vizsen vizs gágárándus, bika a fára felmásándus, de ujra bele bukándus, kutnyikorgás, kutnyikorgás. - A pap is csak gondolkozik, hogy ez milyen eszperent nyelven van. Fogta magát, jól pofon türülte. Aszongya a cigány gyerek: pofon ne vágjon többet tistelendő ur. hehehehehe... Mingyán tudott magyarul.

BERECZKI Imre EA 4145 15-16.pp. Dévaványa, Szolnok m. 1948.

AaTh 1631 A cigány lovat árul

A SZÉKELY LÓKUPEC

Lóvásárba ment a székely, az volt a foglalkozása, hogy lovakat adott-vett. Egyszer aztán megvásárolt egy lovat, ki is fizette becsülettel, de a végén, ahogy szokás a vásároknál, megkérdezte:

- Na, most már a lovat kifizettem, de légy szives és mondd meg, hogy mik a hibái. Most már megmondhatod, mert úgyis kifizettem.

- Ó - azt mondja az eladó -, csak három hibája van. Az első: a fára nem mászik.

Feleli a székely:

- Nem küldöm én az erdőre madarászni. Mondjad csak a másodikat!

- A második, hogy a kútba nem néz.

- Nem is küldöm én vizért, hogy nézzen a kútba. Merek én neki vizet, s megitatom. Ez nem hiba, jöhet a harmadik.

- A vasat nem eszi.

- Ó, én bizony sohasem adok neki vasat, mert zabbal etetem meg szénával. Ezek nem hibák!

- No, akkor szerencsét a lóhoz!

Kezet szoritanak, elindul az atyafi a lóval, megy talán egy kilométernyit, s éppen valami sebes vizhez értek, híd volt rajta. De sehogy sem tudta ráhúzni a hídra. Ekkor jutott eszébe, hogy mit is mondott az eladó: fára nem mászik.

Na, nagy nehezen keresztülvonszolja a lovát a vizen. Már be is sötétedett. Látja, hogy a ló ide-oda vergődik, nem lát semmit. Akkor eszébe jutott az atyafinak, hogy a ló nem néz a kútba, de nem néz az sehova sem, mert nem lát.

Hazaérkezik a lóval, s otthon ki akarja próbálni, hogy lássa, ha már megvette, használhatja-e valamire. De a zablát sehogy sem tudta a szájába tenni a lónak. Földhöz verte magát a ló, mindent csinált, de a zablát nem vette be.

Ekkor jött rá aztán a gazda: fára nem mászik, kútba nem néz, s a vasat nem eszi - szóval semmire sem használhatja.

Így történt...

VÖÖ Gabriella 1969. 225-226.pp. /90.sz./ Elmondta: Vincellér András, 65 éves, Magyarpéterfalva, Fehér m. R., 1958.

MNK 1631Bˣ "Ha akarom : vemhes; ha akarom: nem vemhes"

Egy cigánynak volt egy derék lova, mellyet elhajtott a´ vásárra, hogy vagy eladja vagy eltserélje. Azomban a´ vásárban tartogálja a´ lovat, és egy falúbúl való két paraszt ember öszvebeszéllett egymással, hogy előbb tsak egyik kérje a´ lovat, azután a´ másik. Az egyik paraszt odamegy a´ cigányhoz, és kérdi tőle; hogy mire tartaná a´ lovát, a´ ki azt felelé: hogy hatvan forint; A´paraszt pedig azt mondja néki (mint hogy derék egy ló volt, de megvevő szándékja még se volt) - Hallod-é koma! ha tudnám, hogy vemhes lenne, mégis tsak megvenném, a´ cigány azt felelé. - Ha akkora darab aranyom volna, mint a´ mekkora tsikó van benne, Isten, Szent háromság, fele vásárt megvenném. Ez ott hadja, a´ másik paraszt ismét kérdi tőle, hogy mire tartja a´ lovat? Annak is 60 forint, ez pedig azt mondja néki. - Hallod-é koma, ha tudnám, hogy vemhes nem volna, bizony talán megvenném, felele a´ cigány: sohase volt, nem is lesz. Az első paraszt megszóllitja: - Te cigány hiszen előbb vemhes volt. Kinek a´ cigány felele: Um bibaszt, ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes.

KÓNYI János 1796. II. 32.p. /55.sz./ Irodalmi változat

AaTh 1634Cˣ A cigány akarata ellenére eszik /iszik/

Meg vót ehülve csúful a czigán, s a mezőn éppeg eggy esztena* mellett ment el. Úgy kévánta a sok jó sajtot, ordát*, zsendicét*, hogy a nyála es folyt el, de tutta hogy hejába kér, met a pakulárok* nem adnak. Más módot gondolt ki, hogy valamihöz hezza juthasson s mikor az esztena ajtó előtt ment vóna elkezdögelte:

Cih! be büdösség van ebbe az esztenába, meg nem enném semmit belőlle, ha halállal fenyögetnének es!

Meghallották eszt a pakulárok; ecceribe kifutott két jó erőss oláh legén az esztenából, megfogta a czigánt, bévitte, ott lenyomták s eggy harmadik legén elkezdötte eggy nagy fakalánnyal gyúrni bé a szájába a jó édös zsendiczét.

A czigán eleresztötte magát, mind a ki meg akar halni, de egy kicsi

idő múlva méges megszóllalt s aszt mondotta: Nemúgy! eggy fogjon s kettő aggya!

KOLUMBÁN Samu 1903. Ethnographia XIV. évf. 384.p. 3. bekezdés /"Meg vót ehülve csuful. . "/ Székelyföld

AaTh 1634D* Nem úgy verik a cigányt

"NEM ÚGY VERIK NÁLUNK A CZIGÁNT"

A´ Beregszászi Birónak lovára fel kapott egy Czigány. Alatta lovát meg ösmervén egy vásárban a´ Biró, egy kezével a´ kantárt, másikkal bottyát kapván, keservesen páhollya a´ háti bőrt. Erre a´ tolvaj: Uram (úgymond) nem úgy verik nálunk a´ Czigánt. Hát hogy (kérdezé a´ Biró)? mind a´ két kézzel (felele a´ Czigány). Erre meg boszszonkodván a´ Biró (midőn a´ Czigánt két kézzel verni akarja) a´ kantárt el eresztette, és a´ botot két kézzel fogta ellene. Ezt észre vévén a Czigány, erősen meg sarkantyúzza a´ lovat, és szerencsécsen láb elől el illantott.

DUGONICS András 1820. I. 13.p. szólás-mondás magyarázata

AaTh 1638* Miért szabad a cigánynak lopni

ME SZABAD A CZIGÁNNNAK LOPNI?

Mikó Jezus Krisztust a zsidók föl akarták feszíteni, hát nesszöget csinátattak, hogy jó melegyen feszítve. De a hunczut czigán esszeget elopott, i´ csak három szegge tutták fefeszíteni. Krisztus megáldotta ezér a czigánt, azúta oszt´ a czigánnak nem vetek a lopás.

BENKÓCZY Emil 1914. Magyar Nyelv 10. évf. 91.p. Felnémet, Heves m.; 1914.

AaTh 1641 Prücsök /A mindentudó doktor/

PRÜCSÖK JÁNOS

Volt egyszer a világon két mester ember. Levén az egyik becsületes csizmadia, a másik pedig vargamester. Egy fedél alatt laktak az istenadták, mégis mindenben különböztek egymástól, csak egyben egyeztek meg: - a szegénységben; mindkettőnek lapos volt az erszénye, beleütött az istennyila!

Egyszer azt találja mondani a csizmadia a vargának:

- Hej, koma! mondanék én egyet, kettő lesz belőle: tegyünk szert pénzmagra!

- Csak az itt a bökkenő, felelt a varga, hogy én azt a mesterséget egyáltalán nem értem, de még az apám se értette; mert a hogy jött a világra, ugy ment vissza, csupán két csizmadiatallérja volt, azt is

nekem hagyta.

- Ej, dehogy nem értjük! válaszolt a csizmadia, olyan gondolatom támadt mint a peták! Ugy-e, van a birónak jó öt lova?

- De van ám!

- No, ha van, azokat majd szépen elcsenjük s te komám kiviszed az erdőbe, ide meg ide, én pedig azalatt látogatóba megyek ő kigyelméhez, majd el panaszolja ő nekem az egész dolog sorát rendjét, majd mondja ő nekem: hogy ennyit meg ennyit adnék annak az embernek, a ki ugy szépszerével előadná a lovaimat, - én pedig állok elébe s mindazokra szóm és mondásom ez lesz: van nekem egy mágyiás könyvem, melyből e széles világon történt minden dolgok kilehet olvasni: tán bíróuram lovairól is szól az irás.

Ugyis lett. - Ellopták a biró öt lovát; a varga kivitte azokat a megnevezett helyre, a csizmadia pedig a mágyiás könyvet zsebre tevén, elballagott másnap a kárvallott bíróhoz.

- Adjon isten jó napot, biró komám uram!

- Fogadj isten komám uram!

- Azt hallottam, hogy valami nagy szerencsétlenség érte komám uramat?

- Hej, ne is emlitse Prücsök uram! ellopták az öt lovamat!... szegény párák, milyen áldott jószágok voltak!...tudom azoknak sem lesz többet olyan gazdájok mint én voltam!... szegény párák! ...szegény párák!...

- Azt valami gazember cselekedte!

- Igazság szól ki Prücsök uramból, becsületes ember hogy is tette volna?!...szegény áldott párák! Biz elhiheti kigyelmed, hogy annak, a ki előadná, nem sajnálnék tőle 300 forintot.

- Kétszer se mondja biró uram, mert szaván fogom; tegnap találtam egy mágyiás könyvet, ebben minden e széles világon történt dolgok meg vannak irva: hátha a kelmed lovairól is szól az irás, hátha nem alszik az ördög?!

- Hiszen ha szólna, kelmedtől sem sajnálnám a háromszáz forintot, akár előre is kifizetném.

- Nem kell nekem előre, felelt a csizmadia, majd csak akkor, ha előlesznek a lovak.

Ezzel kiveszi Prücsök János a köpönyege zsebéből a mágyiás könyvet, felnyitja s elkezd belőle handrikálni ilyeténkénképen: ha a szálason lemegyünk, a fenéken fel, nagy hegy alatt kis dombon egy sugár cserfához van kötve mind az öt lova kigyelmednek. Ez van szórul szóra ákom-bákom betükkel a mágyiás könyvben megirva, a ki nem hiszi, im olvassa, - de szerencsére senki sem tudott olvasni. - Elhitték.

Itt kimegyen az erdőre egy sereg ember botokkal, baltákkal,

vasvillával fölfegyverkezve, hol is a mondott s nevezett helyen már messziről meglátják a biró öt lovát egy sugár cserfához kötve, mellette pedig egy bujnyik kinézésü ember tartotta a kötőfékeket; ez pedig nem volt senki egyéb mint a varga.

Még messziről rá kiabálnak: megálj gazember...megállj hunczut...ilyen, amolyan lókötője!...

No, persze a zsivány képébe felöltözött vargának is volt annyi esze hogy megállott: azért illa forè, nád a kert!...persze ezeknek is volt annyi eszök, hogy nem vették üzőbe a vargát, csakhogy a lovak megvannak!

Itt nagy hírrel haza vezették a lovakat, Prücsök Jánosnak pedig kifizették a háromszáz forintot, még ráadásul meg is köszönték.

Itt hire futamodik Prücsök Jánosnak, hogy itt meg itt ebben a faluban lakik egy híres jós, ki a sátánnal czimborál, a hazajáró lelkekkel szövetkezik, a kopogó szellemekkel pedig ép' barátságot kötött s ezek szereztek neki egy olyan mágyiás könyvet, hogy abban minden, de minden a széles világon történt dolgok ákom-bákom betükkel be vannak irva; - úgyannyira elterjedt a hire, hogy magának a királynak fülébe is eljutott, pedig ép' ekkor veszett el a királynénak legkedvesebb aranyjegygyürüje, pedig ez napságtól fogva a királynénak se' étele, se' itala hanem egyre sir-ri s naponta három kendőt is száritgatnak utána, hogy szinte beteg bele.

A királynak se' kellett több, hogy meghallotta az ország-világra szóló jóst, üveges aranyos hintót - elöl kocsis, hátul huszár - parádésan küldött érte.

Megáll Prücsök János háza előtt az aranyos hintó, s a huszár jelenti alásan hogy mi járatba van. Váltig szabadkozott Prücsök János, gondolván hogy most rákerül az ebharminczadjára, hogy neki ilyen meg ilyen sok váltómunkája van...hogy ő nem mehet... hogy elvesztette a mágyáiás könyvet, e nélkül pedig oda minden tudománya; de mind ez nem használt semmit, mert hogyha a hires Prücsök János nélkül visszamernek térni a rezidencziába, fejök vesztése alatt volt kiadva a parancsolat. Mit volt mit tenni, vagy akart vagy nem, elvitték Prücsök János uramat, ki keserves könyhullatások között vált meg kedves élete párjától és kedves komájától, s még a testamentomát is megirta, hogy már neki igy lesz vége, úgy lesz vége.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, hetednapra elértek a rezidencziába s bevezették Prücsök Jánost a király elébe. Szegény Prücsök Jánosnak vagy volt melege, vagy nem, de most az egyszer saját véres verejtékében fürdött meg, annyira folyt róla az izzadtság. De mégis a mennyire, annyira vigyázott magára s három napot kért a királytól gondolkozásra. A király megadta neki a három napot, meg ha még harmincznégyet kért volna is, csakhogy aztán a gyürü meg legyen.

Itt Prücsök János soha világ éltében nem volt oly nagy úr, mint most; bevezették a fehér szobába, de jobb szeretett volna ő otthon a tőke mellett ülni, mint azon a bársony széken, aranyos kanapén, - mert egészen a búbánatnak adta magát, úgyannyira hogy se' étele, se' itala, s hármat is rántott a nadrágszíján, de az mégis bő volt.

Közbe légyen mondva, a királyné legkedvesebb jegygyürüjét hárman lopták el: az inas, a kukta meg a szakács.

Itt elkövetkezik a dél is; Prücsök még mindegyre búsul, azt sem tudja, hogy hányadán van az idő, pedig már felteritették a puszpángfa asztalra az aranyabroszt, aranyabroszra czintányért tettek, mellé ezüstkanalat, négyágú villát és szarvasnyelü kést, - de mondom, jobb szeretett volna ő otthon abból a négy krajczáros cseréptányérból fakanállal bablevest enni mint ezt a parádét.

Beviszik az első tál ételt s ez volt a fekete leves. Ép az az inas vitte be, a ki részes volt az aranygyürü ellopásában.

Prücsök János föltette magában, hogy megszámlálja az ételeket, - azért mikor az inas letette a fekete levest a puszpángfa asztalra, azt találja mondani az ételnek: itt jön már az első.

Az inas se' holt, se' eleven nem volt; azt gondolta, hogy neki mondja, hogy itt jön már az első, a ki a gyürülopásban részes volt; - de mégis valahogy mint a részeg kiténferedett a szobából.

Alig ér ki az inas a szobából, alig nyitja be a konyha ajtaját, már ketten is kérdik, a kukta meg a szakács, hogy mit mondott a híres jós.

- Jaj, ne is kérdezzétek, végünk van, már tudja, de hogy is ne tudná mikor jós, hogy mi hárman loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjegygyürüjét!

- De nem azt mondom én, mondja a kukta, hanem azt: eredj be te szakács, hát neked mit mond?

Bemegyen a szakács, beviszi a második tál ételt s leteszi a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra.

- Itt jön már a második, mondja Prücsök János az ételnek, a szakács pedig azt gondolta, hogy neki mondja, se holt se eleven nem volt, csak mint a részeg kitántorgott a fehér szobából.

Alig ér ki a szakács a fehér szobából, alig huzta be a lábát a konyha küszöbjén s tette be az ajtót maga után, midőn ketten is kérdezték egyszerre: mit mondott?

- Jaj ne is kérdezzétek, azt mondta mit neked mondott, itt jön már a második.

- De nem azt mondom én, felelt az inas, hanem azt: eredj be te kukta, hát neked mit mond?

Bemegyen a kukta a fehér szobába s leakarja tenni a harmadik tál ételt a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra, midőn megszólal Prücsök

ilyeténképen:

- Itt jön már a harmadik.

A kukta se´ holt se´ eleven nem volt, kiejtette a czintányért a kezéből s térdre esett Prücsök János előtt.

- Kegyelem, gráczia! mink loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrűjét, én, meg az inas, meg a szakács.

Az inas meg a szakács ott füleltek a kulcslyuknál s mikor látták, hogy a kukta mindent bevallott, ők is berohantak a fehér szobába, letérdepeltek Prücsök előtt s kegyelmet, grácziát kértek a fejökre; - de előbb a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrűjét letették a puszpángfa asztalra.

Végre megszólalt a szakács mint a ki köztük legidősb volt s igy legtöbb esze is volt, ilyeténképen:

- Ha jós úr szépszerével úgy eltudja simitani a dolgot, hogy az egészből semmi se´ légyen: itt van parolás tenyerem, hogy azonnal lefizetek háromszáz forintot.

- Én is adok, én is adok háromszáz forintot, mondják ketten is egyszerre, az inas meg a szakács.

Prücsök János pedig majd kibujt a bőréből örömében; elfogadta az ajánlatot s előre fel is vette a 900 forintot.

Mikor Prücsök János a pénzt zsebre tette, hozatott a kuktával egy fehér czipót, lisztet és vizet. Ezeket aztán ő összekeverte s a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrűjét beledagasztotta. Az ablak alatt ép´ ott legelészett egy nyáj pulyka, kapja a lelkit, lehajitja közéjök a tésztát s benne a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrűjét, - hát látja, hogy azt a legnagyobb kanpulyka kapta fel.

Most bezzeg hivást se várt Prücsök János, hanem egyenesen berontott a királynéhoz.

- No felséges uram, tudom már hogy hol van a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrüje!

- Ugyan úgy-e?...hát hol van?

- Hát azelőtt mintegy két héttel, a mikor a királyné imádkozni ment a rezidenczia udvarán keresztül, akkor vesztette el legkedvesebb aranyjegygyűrűjét s felségednek egy állatja nyelte el: azért ha nem sajnálja felséged attól az állattóli megvállását, még most is ott van a zúzájában.

- Ha csak egy zúzás állat s melyik légyen az?

- Az a nagy kanpulyka, mely a nyájat vezérli az udvaron.

- Ha csak egy kanpulyka!...Hej, pulykák legfőbb pásztora állj elő!

Előáll a pulykák legfőbb pásztora s a király kiadja neki a parancsolatot: hogy a legnagyobb kanpulykát meg kell fogni, a fejét tökére tenni, éles baltával levágni s aztán a zuzáját szépen kivenni,

czintányérra téve behozni.

Megfogják a legnagyobb kanpulykát, fejét a tökére teszik s elvágták az éles baltával, a zuzáját pedig szépen kivették, czintányérra tették s ugy vitték be a király elébe.

Prücsök János pedig a kanpulyka zuzáját csillagos bicskájával kétfelé hasitotta s ime! kigurult belőle a király lábaihoz a királyné legkedvesebb aranyjegygyűrüje.

Felkapja a király az aranygyürüt s egyenest beszaladt a feleségéhez, ki a jegygyürü utáni bujában betegen feküdt s tizenkét szobaleányával együtt éjjel-nappal siratta keserves könyhullatásokkal.

A királyné alighogy megpillantotta legkedvesebb aranyjegygyürüjét: azonnal jobban lett; kiderült szomorú orczája s tündökölt mint az a fényes nap az égen.

Prücsök Jánost pedig az asztalhoz ültették, még pedig az első székbe s megvendégelték úgy, hogy míg él sem felejti el.

Mikor ez a nagy vendégség is meg volt, három zsák pénzt mértek ki a számára s úgy küldték vissza a maga falujába. Magát pedig üveges-aranyos hintóba ültették, melyet hat seregélyszörü* paripa vontatott, bent pedig a hintóban Prücsök János oldala mellett ült az ország-király tanácsosa.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen s már egy jó darabot magok után hagytak, mikor eszébe jut az ország-király tanácsosának, hogy meg kellene tréfálni ezt a híres jóst, hogy valjon olyan nagy-e a tudománya mint a milyennek országvilág hireszteli?

Azért leszállott az aranyos-üveges hintóból s ép´ a szemügyébe akadt egy prücsök, melyet aztán fölvett s a markába szoritott.

Mikor aztán visszaült az aranyos-üveges hintóba, azt kérdi a híres jóstól:

- Nos jó uram, ha oly híres ember kelmed, hát mondja meg, hogy mi van az én markomban?

Prücsök János csak gondolkozik, csak gondolkozik, de sehogy sem jöhetett a nyitjára, hogy valjon mi lehet az ország-király tanácsosa markában, egyszer csak felkiált:

- No, te Prücsök vagy most kinban!

- Kitalálta kigyelmed, felelt az ország-király tanácsosa, csakugyan prücsök.

Ezzel kinyitván markát, a szegény prücsök kiugrott a tarlóra.

Igy szabadult meg Prücsök János, igy nem vallott szégyent!

Végre elértek abba a faluba, a hol Prücsök János lakott s leszállitották az aranyos-üveges hintóból. Ő aztán bement a házába, az ország-király tanácsosa pedig vissza a rezidenciába.

Igy lett Prücsök Jánosból gazdag ember; de azért a komájáról sem feledkezett meg, mert a három zsák pénzt kétfelé mérték; feleközepét

kapta a varga, feleközepét a csizmadia.

Hitták Prücsök Jánost még azután is számtalan sok helyre, de volt esze nem menni, ha mingyárt a római pápa hivatta volna is, pedig az már csak nagy úr! mindenkinek azt felelte: hogy a királynál jártában elvesztette a mágyiás könyvet s vele együtt elveszett a tudománya is, a hol pedig nincs, ott ne keress!!

MERÉNYI László 1861. II. 143-156.pp. 6.sz. H.n. 1861.

MNK 1643A^{x} = AaTh 1643 + AaTh 1600 Tökfilkó megöli a papot

BOLOND JÁNOS

Hol volt, hol nem volt, volt eccer három fiatal testvér. Az apjuk előzőleg vagy két évvel meghalt. Hát az egyik, a János bolondos fiú volt, hát aztán maradt rájuk egy tehén. Nem tudtak megegyezni rajta. A legidősebbik kitalálta, hogy építsen mindegyik egy ólat és amelyikbe belé fog menni a tehén, azé lesz. Szóval ugy egyeztek meg rá, hogy mindegyik magának épitsen egy ólat. Meg is kezdték egyenest. A Bolondos Jancsi fogta magát, nem akart pingálgatni, zöld gallyakból összevert egy sátort, úgy nézett ki, mint egy sátor és jó volt neki. A többiek meg kicifrázták az istállót, szóval nagyon szépnek látszott az istálló. Délután mikor ment hazafelé a csorda, nagyon éhes vót a tehén és egyenesen a Jancsi óljába ment bele és a zöld gallyakat kezdte rágni. A két testvér összenézett, hogy milyen okos ésszel dolgozott, hiába Bolondnak hivják. Hát oszt addig-meddig mulott az idő, János fogta magát, hogy eladja. Hát az uton, az erdőnél megáll pihenni. Eccercsak nyikorog egyet a nagy nyárfa. Kérdezi tőle Jancsi, hogy mit akarsz, tán megvennéd ezt a tehenet, hé? A nagy nyárfa bólintott egyet, aztán nyikorgott egyet. János meg azt mondja: - Igen? Hát mikor fizeted ki? A nagy nyárfa megint bólintott egyet, ahogy húzta a szél. Aszmongya János: - Na, akkor itt hagyom, visszajövök a jövő héten érte! A nyárfa megint bólintott egyet, fogta magát, aztán megkötötte a nagy fához. Elindult hazafele. Kérdezi a két bátyja: Na, eladtad a tehenet? - El hát! - Kinek? - Az erdőben adtam el az egyik nyárfának! - aszmongya. János fogta magát, lefeküdt, másnap felkött. Bolondos vót anélkül is. Mongya a két bátyjának: Na, hé most mán megyek a pénzért! A két bátyja meg kiröhögte, mert gondolta, hogy a farkasok megették a tehenet, biztosan. Hogy ki volt kötve. Ahogy János elindult, viszi magával a fejszét. Aszmongya a nyárfának: Na, hé, eljöttem a pénzért! Mán akkor nem fujt a szél és nem nyikorgott a nyárfa. Aszmongya: - Nem szólsz egy szót se? A nyárfa csak nem szólt, mert nem fujt a szél. János mérgibe belevágta a fejszét a fába, oszt egy nagy lék hasadt rajta. Hát aztán sok arany hullt ki belőle, körbe hullott a fa tövén. Akkor János fogta magát, mikor gondolta hogy elég lesz, vissza

bedugta a fadarabot, mellyet kivágott. Aztán elindult hazafelé a szekérért. Mongya a testvérbátyjának, hogy keritsen valahun egy szekeret, mert rengeteg sok aranyat tanált. A két bátyja még akkor is kiröhögte. Aszmongya, gyertek, ne törőggyetek vele! Aztán felpakolták a sok aranyat. A fa tövébe volt öntve és nem gondolta a két bátyja, hogy a fába lehet az a sok arany. Hát aztán hazavitték és általküldték a Jánost a papnál, hogy kérjen egy vékást. Szóval az a vékás egy mérleg volt. Ahogy általmegyen, kérdi a pap tülle, hogy mit akarsz avval a vékással? Aszmongya János, hogy pénzt akarunk vele mérni! A pap meg előzőleg bekente a mérleget, hogy maradjon rajta valamilyen pénzdarab hogy megtuggya, hogy tényleg pénzt mértek-i rajta, vagy nem? Hát aztán, ahogy általvitte János a vékást, hozzáfogtak mérni és a pap nekikezdett az ablak alatt leskelődni. A János meg mongya a két báttyának, hogy figyeljétek meg, én agyonütöm ezt a papot! Akkorára mire kimondta, ki is ugrott s fejszével, agyonütötte. A két bátyja meg mongya neki: - Te, miért ütötted agyon? Most majd bejelentenek bennünket a csendőrségnek, elviszsnek mind a hármunkat! Ezért a sok aranyért, meg amiért agyonütötted. - Ne törődjetek vele, aszmogya, majd én elintézem! Fogta magát, egy kecskét is agyonütött és belelökte a verembe. A papot meg a másik verembe lökte bele. Hát a pap felesége nem győzte várni az urát, hogy mikor megyen mán. Ment ü is az ablak alá leskelődni. Mongya a papnak a felesége: - Jancsi, nem láttad itt az uramat? - Dehogynem láttam! Agyonütöttem és belelöktem a verembe! - Ne bolondozz mán Jáncsi! - De igen! Jöjjék és nézzük meg! János belemegy a verembe és mongya: - Szakálla is vót a tisztelendő úrnak, nagyságos asszony? - Vót, vót, csak aggyad mán kifele! - aszmongya. - Szarva is vót a nagyságos urnak? - Vót, vót, csak aggyad kifele János! Akkor mondja János megint: - Csecse is vót a tisztelendő urnak? - nagyságos asszony. - Vót, vót, csak aggyad kifele! Fogja János és emeli kifele. - Hát te, ez nem az! Ez egy kecske! - Hát kecske. Én azt hittem, hogy a tisztelendő ur! Hát osztán fogta magát, elment haza a papnak a felesége és utána felment a csendőrségre és Jánost bejelentette, amiért agyonütötte az urát. Hát osztán behivatták Jánost, hogy mért ütötte agyon a tisztelendő urat. Hát oszt János elkezdi mesélni, hogy ü mikor tisztelendő ur odajött az ablak alatt, fogta magát és agyonütötte és belelökte a verembe. Aztán nekikezdtünk nyilat huzni rá hárman, egy darab bőrbül, kihuztuk rá a három nyilat. Oszt mikor huztuk a bürt, elszakadt. Ekkor, aszmongya, a fejem a falba vágtam és felébrentem! A bíróság azt mongya Jánosnak: - Hát akkor ez nem volt igaz, János! - Hát nem, én ezt csak álmodtam! Ezzel oszt vége volt.

ERDÉSZ Sándor EA 6314 37-39.pp.Elmondta:Irinyi János földműves, 18 éves, 1958 március, Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.

MNK 1643A^{x} + AaTh 1790 + AaTh 1537

MNK 1535x Szegény ember a tehénbőr árán meggazdagodik
MNK 1643Bx A kutyának eladott tehén /tehénbőr/

A SZEGÉNY EMBER TEHENE

Vót eccer egy szegény ember, egy faluba. De ott sok lakodalmak vótak. Oszt vót annak a szegény embernek egy tehene. Azt mondja annak eccer a felesége:

- Hallod, hé - mer vágytak vóna a lakodalomba, oszt nem hijta senki -, vágjuk le a tehenet. Oszt - mondja az asszony -, süssünk-főzzünk, hijjuk meg az egész falut vacsorára.

Oszt azút üköt is hijják mások vacsorára. Abba vótak.

Le is vágták a tehenet, meghijták az egész falut, de üköt azút se hijta senki a faluba vacsorára. Na, csakhát mán e bántotta üköt. De micsináljon a szegény ember? Elviszi a bürt az ember, eladja.

Nem vót mán tehene, csak a hátára vette a tehenbürt, eladja.

Csak közel vót mán a város, mint igy Zajta. Ahogy megy a város végin, kiugrik egy nagy kutya elibe, ahogy húzta a bürt a hátán. Hogy a kutya ugatta, azt hitte, hogy a bürt kéri.

- De én nem adom ócsón!

De csak ugatta a kutya. Hát meg is egyeztek a bürbe. Na, azt mondja:

- Jó, hát mikor jöjjek az áráért?

Ahogy a kutya ugatott, morgott, azt hitte, hogy mondja:

- Mához egy hétre.

Na, csak hazament, kérdi a felesége:

- Eladtad a bürt?

- El - azt mondja.

- Hát, oszt mennyiért adtad?

- A város végin kiugrott egy vargalegény, a vette meg. Azt mondta, mához egy hétre menjek el érte.

El is ment egy hét múlva. Akkor is kiugrott rá a kutya, megugatta.

- Azt mondtad, hogy jöjjek el ma, oszt kifizetel?

De a csak ugatta:

- Va, va, va, va, vu, vu, vu, vu.

Na, elment egy hét múlva újra, de baltát is vitt. A kutya csak kiugrott, kéri tülle, de nem adja.

A kapu előtt vót egy töke, ahun a kutya kijárt az utcára. Ugatja, ugatja, a pénzt se adta. Kapta magát, a baltát utána hajitotta, a töke kétfele válott, tele vót arannyal, aranypénzzel. Akkor hamar összehajtotta, senki se látta. Este elment a családjával, feleségivel, zsákokkal, elvitték a pénzt.

Akkor oszt hazament. Vót egy olyan hétéves fia. Kütte a birónál, a vót a keresztapja a fiúnak:

- Kérd el, fiam, keresztapádtúl a vékát.

Azt mondja a biró neki csúfságbúl, mer szegények vótak, kenyerek se vót:

- Mit mértek, tán búzát?

- Nem - azt mondja -, pénzt mérünk, amit az édesapám kapott a bürér.

Látjátok milyen a pulya, mán kibeszéli?

Azt mondja:

- Hát annyi sokat kapott azért a rongyos bürért, hogy vékával méritek?

Vót vagy négy véka pénz. Akkor a szegény ember a vékának az abroncsa mellé pénzt szúrkált, hogy lássák, csakugyan pénzt mért. Mán nagyuraskodott vele.

Na, a biró mindján gyülést hajtott, mer megkérdezte a fiútúl, hogy:

- Mennyi vót?

- Hát négy véka.

Mutatja be a gyülésen a vékát, hogy körül van pénzzel, vágják le az egész faluban a tehenet, mert látják, mennyi sok pénzt kapnak érte.

Nacsak levágták, elvitték a rengeteg bürt a vásárba. Kérdik, hogy adják. Ennyi véka pénz, annyi véka pénz, mer vót, ugyi, nagy ökörbür is közte.

- Hogyne, halljátok, hát még meg vannak ezek bolondulva! - kikacagták üköt.

Akkor hazamentek, rögtön gyülést hajtott a biró újra, büntessék meg a szegény embert, ilyen csúfságot tett meg vele. Az összes jószágot elpusztitották.

Hát mivel büntessék meg vele?

Egy hétig mindenki a szegény ember pitvarába járjon sz...ni.

De a szegény ember meg csináltatott két nagy hordót, betette a pitvarba, amék ment, elvégezte a dógát, ü lökte a hordóba. Mire a hét lejárt, tele lett a két nagy hordó. Akkor a szegény ember befenekelte a két hordót. De mán lova vót, meg szekere. Feltették a szekérre, hogy viszi a királynak, mint két nagy hordó szinmézet, ajándékba. Csak ráesteledett. Egy vendéglőhö ért a határba kint. Oszt épp ott vót a Tisza. Kapu előtt folyt el éppen a Tisza vize.

Na, kapott ü szállást ott, mer úgy jelentette, hogy a királynak viszen ajándékot. Csak ott akart hálni a pajtánál, mer a pajtába hajtatott a vendéglős be.

Na, csakhogy azt mondta a vendéglős, hogy:

- Hogy hálna itt, jön be vélem a szobába.

De az ember azt mondja, hogyha azt el tanálják lopni, neki a király fejét vétetí.

Akkor azt mondja a vendéglős, hogy:

- Lássa, itt a fejem alatt van a kócs, innen azt sénki ki nem veszi, csak én.

Akkor a szegény ember megvárta, hogy elaludjon• a vendéglős. Ü lassan a kócsot kivette a feje alól, és kinyitotta a pajtát, és a hordókat kihömbörítette, és akkor vissza bezárta a pajtát, a kócsot visszatette, lefeküdt. A vendéglős nem ébredt fel.

Maj, mikor pirkad, sóhajtozik a szegény ember, alig várja, hogy a vendéglős felébredjen.

Mikor kinyitja a vendéglős a pajtakaput, hát látja a szegény ember, hogy üres a szekér. Akkor megindul, szalad, hogy beleugrik a Tiszába. Csak megkapja a vendéglős:

- Csak ne szaladjon sehova, azér ne ölje meg magát.

- Hát hogyne, mikor éngem azért a király lefejeztet.

- Nem baj, adok én magának pénzt, amennyi kell, hogy vegye meg a mézt a falukon.

Akkor megrakodott pénzzel, és elment haza. Úra eküttе a bírónál a fiát, a vékát elkérette úra.

Mondta a bíró:

- Mit mértek eccer megént?

Azt mondta a fiju:

- A pénzt, amit a sz... ért kaptunk.

Akkor megmérte, úra bedugdosta, még azon felül egy nyócas pénzt küdött a bírónak.

Na, ismét gyűlést hajtott a bíró. Hát mindenki edénybe járjon sz...ni, ha ijen drága az a sz... Vótak olyan suhanc jányok, akik mán kis pénzt szerettek vóna csinálni, csuprokba, mék hova, dugacsba sz... tak, hogy legyen nekiek is pénzek valamire.

Lejárt a hét. Most már vigyék a vásárra. Szép abroszokkal lekötötték a dézsákat. A városba piacon sorba mennek, kérdik, hogy:

- Mit árulsz, jányom?

- Sz...t. Mit árulnék?

- Fő, de büdös, b... a s...it! - Kiverték üket a városbúl.

Na mos mán hazament az egész falu, a bíró gyűlést hajtott úra, mán mit tudjanak ezzel a piszok emberrel csinálni? Hát úgy büntessék meg, hogy menjenek el a vízhe. - Úgy folyt a Tisza, mint ahogy itt a szőlőskert van, kivül a falun -, lökjék a Tiszába. Belebújtatták egy zsákba, mikor kivitték a Tisza hídjára, széjjelnéznek, hogy ott van-e mindenki? Hát a pap nincs ott. Az öregember vót. Akkor osztán hát menjenek be a papért. De menjen az egész falu, hátha nem akar jönni az öreg pap. Azt

rá kell beszélni. Ütet otthagyták a Tisza hídján. Be vót a zsák jól kötve.

Hát ahogy ott van a hídon, hallja, hogy megyen arrafelé valaki. Hát egy mészároslegény hajtott tizenkét sőre ökröt lúháton, és akkor ű elkezdett kiabálni a zsákba, hogy:

- Nem leszek király, nem leszek király!

Na, hallgatja a mészároslegény, odamegyen a zsákhoz:

- Mi nem leszel te?

- Király! Ládd, királynak akarnak tenni, belelöknek a Tiszába, ha nem leszek az.

Na, ne búsulj, leszek én király. Bújj ki a zsákból, belebújok én a zsákba, leszek én király. Itt van ez a tizenkét sőre ökör meg a lú, hajtsd el.

Akkor kibújt, jól bekötötte a zsákot a mészároslegényre, oszt otthatta. És ű meg ment a Tiszafüzesbe, a tizenkét sőre ökörrel meg a lúval, míg ezek kijönnek. És ott hallgatózott, míg kijönnek.

Mikor hallja a mészároslegény, hogy jönnek, kiabálja, hogy:

- Leszek mán király, leszek mán király!

- Na, halljátok - mondja a bíró -, mán király akar lenni. Mikor odaértek, e csak kiabálja, hogy:

- Leszek mán király!

Megtoszitották, zuhé bele a Tiszába.

A szegény ember oszt végbenézte a Tiszafizesbe megbújva, és mikor elmentek, bebarnult, beesteledett, megindult hazafele a tizenkét sőre ökörrel. Lúháton pattogtatott kevélyen, mer a mészároslegény odaadta az ostort, mindent.

No, csak mikor megyen a faluba, csürget. Nézik az emberek, lökik egymást:

- Nézd mán, micsoda ökröket hajt, micsoda sőréket.

- De mennyi jószág van a Tisza fenekén. Még nektek is jut, ha idejében mentek.

Semmi egyebet. Úra gyűlést hajtottak. Mos mán menjenek ki az egész falu a Tisza partjára, ugráljanak bele a Tiszába, ott a sok jószág. Úgy sincs a faluba egy jó se, a múltkori vásárra mind leölték.

Csak mikor kimentek, a másik falusi csorda a Tiszán túl vót, annak látszott az árnyéka a vízbe, de eccerre ugorgyanak, nehogy kiválogassák a szinét. Hogyne, még annak, aki előbb megy, szebb jut.

A pap szegény, öreg vót, félt befele ugrani, hát a bíró nádpálcáson ment, hogy ű majd választ szépet. A pap, szegény, nem mert ugrani, ű fennmaradt a hídon, a papné ahogy néz lefele, látja, hogy a bíró felcsapott a kezével a nádpálcával. A papné ott állt mellette.

- Nézd csak, hogy int a koma. Haladj, válassz te is! - Belelökte.

Nacsak, így pusztította el az egész falut. Ű meg él még ma is bú nélkül. Vót mos mán mindene. Ha csúfságra jártak vele, ű meg kicsúfságolta az egész falut.

BÉRES András 1967. ÚMNGy XII. 355-359.pp. 87.sz. Elmondta: Páskuly Lászlóné, 1952. december 28-án, Rozsály, Szabolcs-Szatmár m. MNK 1535x /MNK 1643Bx/

MNK 1684x Bolond Mihók
AaTh 1691 Az ostoba ember látogatóban
AaTh 1653A Rablók a fa alatt /Házaspár a fán/

BOLOND JANKÓ

Volt egyszer egy szegény embernek egy bolondos fia. Hogy bolondos volt: az apja semmitsem tudott rajta venni. Hiába vasalta a munkára: a bolond mindenütt bolond, ha Bécsből hozzák is, vagy ha odaviszik is, kapja a lelkét, mit, mit nem cselekedett vele, elküldte szolgálni.

Elment Jankó szolgálni s beszegődött egy vén asszonyhoz. Három napból állt egy esztendő s szolgált egy gombostőt.

A mint megyen, mendegél hazafelé, előtalál egy szénás szekeret, kapja a lelkét, beleszúrta a gombostőt.

Egyszer kereszt-útra értek; a szénás szekér hajszra,x Jankó pedig csálérax ment: ezért bolondos Jankó rákiált a szénás szekérre, hogy álljon meg.

- Minek? kérdi a szénás szekér gazdája.

- Egy aranyszálat dugtam a szénás szekérbe: keressük meg!

Keresik, keresik, szálanként válogatják a szénát, egyszer valahára mégis megtalálják a gombostőt s kérdik tőle, hogy valjon nem olyan volt-e? Ilyen volt, ép' ilyen volt, válaszolt a bolond s örült neki, mint vak Laczi a két szemének.

Itt a mi Jankónkat előveszi a gazda s amugy magyar miskásan jól meghányta, még pedig úgy, hogy szinte nyögött bele; mert hogy merte őt bolondá tenni.

Itt a mi Jankónk nagy busan, nagy verten vánczorog haza s otthon kérdik tőle, hogy mit szolgált?

- Egy gombostőt.

- Hová tetted?

- Egy szénás szekérbe dugtam.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni; hanem a kalapod mellé szúrni s úgy haza hozni.

- Jól van apám-uram, majd máskor úgy teszek.

Jankó újra elment szolgálni. Három napból állt egy esztendő. Szolgált egy eke-vasat.

Kapja a lelkét a bolond, mit, mit nem cselekszik, az ekevasat a kalapja mellé szúrta s úgy vitte haza. Nehéz volt ez ekevas-bokréta, egészen földre húzta a nyakát s úgy megfájdult belé, hogy miatta egy álló hétig nyomta az ágy deszkáját.

- No mit szolgáltál? kérdik tőle.

- Egy ekevasat.

- Mit csináltál vele?

- Hát, a mint apám-uram mondta, a kalapom mellé tűztem; de igen nehéz volt; majd kitört a nyakam belé.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni!

- Hát, hogy édes apám?

- Kötélre kötni s a hátadra vetni.

- No majd eztán úgy teszek.

Elment a bolond újra szolgálni. Szolgált egy borjút. - Ő tehát kötélre kötötte azt, a hátára vette s úgy czipelte haza. A borjú természetesen mig haza ért, megfúlt a kötélen.

- Mit szolgáltál, édes fiam? kérdik otthon.

- Egy borjút.

- Mit csináltál vele?

- A mint apám-uram mondta, kötélre kötöttem, s a hátamon haza hoztam.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni, hanem kötélre kötni, szépen magad mellett haza vezetni, itthon az ólba kötni, szénát tenni elébe, hogy egyék, s aztán megitatni a rocskából.

- No majd máskor úgy teszek.

Itt Jankó újra elmegyen szolgálni. Ekkor szolgált egy szép leányt. Ő tehát kötélre kötötte a szegény leányt s maga mellett vezetgette. Hogy haza ért: bekötötte az ólba, szénát tett elébe, hogy egyen. Mikor aztán ilyeténképen dolgát végezte, bement a szobába.

- Mit szolgáltál, kedves fiam? kérdik tőle.

- Egy szép leányt, édes apám.

- Mit csináltál vele?

- Nem egyebet, mint, a hogy édes apám-uram mondta, kötélre kötöttem, magam mellett vezetgettem s hogy haza értem, bekötöttem az ólba, szénát, vizet tettem elébe, hogy egyék, igyék.

- Nem úgy kellett volna azt édes fiam, hanem megölelni, megcsókolni, s kézen fogva haza vezetni.

- No majd máskor úgy teszek.

Összeadták Jankót a szép leánnyal s lakzit laktak. A lakzi előtt azt mondja a menyasszony a vőlegénynek:

- Hallod-e te Jankó! te igen sokat szoktál enni, már pedig ez a vőlegénynek nem illik, mert megszólják az embert: azért ha megnyomom a

lábodat, többet ne egyél!

Itt, behozzák a jóféle marhahús-, tyúkhúsleveseket, alig eszik Jankó egy-két kanállal, beszalad a kutya s ráhágott a lábára: ezért Jankó tüstént letette a kanalat s többet egy falatot sem evett. Kínálják erősen, apja, anyja és a felesége, de nem evett, s mindenkinek csak azt mondta, hogy már jóllakott.

Itt, elkövetkezik az estve. Ezért a vőlegényt meg a menyasszonyt lefektették a kamrába. - Egyszer csak elkezdi Jankó:

- Szivem szép szerelme, jaj, be éhes vagyok!
- Hát te bolond, mért nem ettél?
- Ha megnyomtad a lábomat!
- Én?
- Te hát!
- Oh te bolond! hisz az a Bodri kutya volt. De, ha már oly szörnyen éhes vagy, menj, ott a pánkon van egy kis körömfaladék*, egyél belőle; de vigyázz, mert ott paradicsom is van sorjába lerakva, valahogy abból ne egyél.

Bemegy a bolond a szobába, nem találta a körömfaladékot, kezibe akadt a paradicsom, azt ette meg.

- No jóllaktál-e, kérdi a felesége?
- Jól ám, csakhogy igen émelygös izü volt, még most is kovályog a gyomrom tőle, de a fejem is szédül.-
- Óh te bolond! a paradicsomot etted meg!
- De én hányhatnám is!
- Hát eredj, ott az ajtó mellett van két fazék, az egyikbe tejfel van, a másik pedig üres, aba rakodj bele.

Elmegy a bolond, bele disznókodik a tejfeles fazékba.

- Valjon nem a tejfeles fazékba hánytál-e?
- Biz én nem tudom; mert csakúgy czupogott.
- No bolond, úgy oda a tejfel! hanem takarodj tüstént s vágd a kapufélfához.

A bolond ugy értette: az apja hátához, s a szegény öreg hátához vágta a tejfeles fazekat, úgyhogy az csupa tejfel lett. A szegény öreg nem tudta hogy mi leli, hogy honnan jön rá az áldás, ijedtébe kiszaladt a házból s végig az utczán. A kutyák megérezték a tejfelszagot, utána mindenütt a nyomába, összevesztek a tejfelen s lőn olyan nagy zsibaj, hogy az egész falú mind fölébredt. Azt gondolták hogy tűz van, a harangot félre verték, s horták ide-tova a sok vizet.

Vissza megyen bolond Jankó a felesége oldala mellé s ez kérdi tőle, hogy oda vágta-e?

- Oda bizon, erősité a bolond, hogy szinte nyögött belé.
- Kicsoda?

- Hát az apám.
- Oh te bolond, soha nem lesz neked elég eszed!
- De van nekem elég magamhoz képest.
- Az a baj! hanem eredj most kövesd meg.

A bolond úgy értette, hogy kövezd meg. Szed egy ingújj követ, s az épen hazatérő atyját megkövezte.

- No megkövetted-e? kérdi tőle a felesége.
- Megám! csakúgy jajgatott!
- Kicsoda?
- Az apám.
- No már most csak fussunk, mig jól el nem vernek bennünket.

Elszaladtak. A mint a kerten kiértek, azt kérdi a feleség bolond urától, hogy behúztad-e az ajtót?

- Nem.
- Hiszen te jöttél utoljára; szaladj vissza, húzd-be az ajtót.

A bolond úgy értette hogy hozd el az ajtót. Visszaszalad, leveszi az ajtót, fölveszi a hátára s loholni kezd a felesége után.

Mikor már egy jó darabot a hátuk megett hagytak, a bolondnak nehéz volt az ajtó, azt mondja a feleségének:

- Hej, anyjuk!
- No, mi baj?
- Segits már te is vinni.
- Mit?
- Ezt az ajtót.
- Hát elhoztad?
- Hiszen te mondtad!
- Mondta a bolond! de ha már itt van, hát czipeljük.

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer egy nagy vadon erdőben értek. Itt ép´ 12 zsivány jött rájuk szemközt. Ijedtökben ezért felmásztak egy fára; az ajtót is felvitték magokkal, nehogy erről a zsiványok reájok ismerjenek. A 12 zsivány ép´ azon fa alá ült le a lopott pénzen osztozkodni. Itt elfáradt Jankó s már nem birta tovább tartani az ajtót, s ezért azt mondja a feleségének:

- Szivem szép szerelme! már nem birom az ajtót tovább tartani; mindjárt leesik.
- Jaj, az istenért le ne ejtsd! mert csúfhalállal mulsz ki, zsiványok keze által.

Késő idő után kántalni a holni! leesett!

Az ajtó ép´ egy beszélő zsiványnak úgy a fejelágyára esett, hogy az rögtön elharapta a nyelvét. Erre a 11 zsivány elszaladt világul mint a Kari lova, a sok pénzt pedig otthagyták. A 12-ik zsivány is utána a többinek, hogy beszélni nem tudott, mindig ezt kiabállta utánuk:

emberlót! emberlót! - e helyett: ember volt. A 11 zsiványmég most is szalad, ha meg nem állt.

Jankó, meg a felesége aztán lejöttek a fárol, a sok pénzt fölszedték s alig birták hazaczipelni.

A Jankó apja az igaz hogy beteg volt, de ennek a temérdek sok kincsnek láttára egyszerre meggyógyult. És ez a sok pénz még bolond Jankónak is meghozta az eszét.

MERÉNYI László 1861. I. 195-204.pp. 10.sz.

MNK 1684* + AaTh 1691 + AaTh 1653A

MNK 1643A*=AaTh 1643 + AaTh 1600 A tökfilkó megöli a papot
AaTh 1653B Rablók a fa alatt /Fivérek a fán/

A BOLOND TESTVÉR

Egyszer volt, hol nem volt, vót egyszer egy szegény ember, annak volt három fia. Kettő elég okos vót, de a harmadik az oan félkegyelmű, bolond vót. Szegények vótak, nem vót egyebük, csak egy tehenük. Mikor meghalt az apjuk, hát gondolkoztak, hogy hogy osszák el a tehenet. Hárman vannak, csak egy tehen van, hát abba egyeztek meg: mindegyik testvér csináljon az udvarra egy pajtát. Mikor este jö haza a tehen a csordából, amelyikébe belemegy, hogy azé legyen a tehen.

No, megyegyeztek. Két testvér csinált is jó pajtákot, de a harmadik, a bolond, az nem törődött. Mikó készen vót a két pajta, mondják neki:

- Hát te mé nem akarsz csinálni pajtát?

Na, akkor elment ő is az erdőre, hozott egy hát nyirfát, jó leveles nyirfát, s mikó hazaért, összeállitotta az udvaron rakásba. No, várják a tehenyet este. Amikó bemegy az udvarra, melege vót, rögtön beszaladt a nyirfa közi, oda lefeküdt. No, a két okosabb testvér búsult:

- Jaj, né, a bolondé lett a teheny!

Na, hát micsináljanak?! Igy vót az egyezség. Hát azt mondják a testvériknek, hogy:

- Te micsinálsz a tehennel?! Hát inkább vidd el a vásárra s add el, s osztán a pénzt elosszuk.

No, a bolond beléegyezett. Másnap el is vitte a vásárra. Nagy szélfúvás vót az erdőn, amint ment keresztül, fújta a fákot a szél, hát egy nyirfa mind ott nyekergett:

- Nyif, nyeef, nyif, nyeef!

A bolond azt hitte, kéri a tehenet.

- Há mit adsz érte?

- Nyif, nyeef, nyif, nyeef!

Hát gondolta, hogy csakugyan kell a tehen neki. Odaadta a tehenet, megkötötte a nyirfához:

- Na, mikor adad meg a pénzt?

- Nyif, nyeef, nyif, nyeef!

Hm - gondolta -, há majd holnap megadja! Avval hazament, elmondta, hogy ő eladta a tehenyet. Két testvér:

- Há kinek, te?

- Hát ott egy nyirfának.

- Á, te bolond, eridj, hozd haza hamar a tehenet! Há hogy adtad a nyirfának a tehenet?

Há másnap elmegy a bolond. Visz egy fejszét magával, hogy ha meg nem adja a pénzt, ő rögtön kivágja tövestől. Há mikor odaér az erdőbe, akkor is fútt a szél. Hát hallja, hogy nyifog a nyárfa. Kérdi, hogy:

- Há hol a pénz?

- Nyif, nyeef, nyif, nyeef.

A tehen sehol se vót, a pénz sincs; tehen világgá szaladott. Hát kéri:

- Add meg a pénzt, a tehenet hova tetted?

- Nyif, nyeef, nyif, nyeef.

Addig nyiszorgott, hogy megharagudt a bolond, fejszével kezdi vágni tövestől ki a nyirfát. De hát egyszer nagyot csendült a fejsze. Hát mi lehet ott? Há lássa, hogy egy üst arany, egy üst pénz van a nyirfa alatt. Mindjár kiássa az üst pénzt, alig birta hazacipelni. Na, amikó hazaér, a két testvére csak elcsudálkoztak, hogy jaj mennyi pénzt kapott a tehenér! No, most micsináljanak, hogy osszák el a pénzt? Végre egyik testvér azt mondja: há menjen, a tiszteletes úrtól kérje el a vékát:

- És mérjük el vékával.

A bolondot küttek átol.

- De nehogy megmondd, hogy pénzt mérünk!

Na, a bolond átolmegy:

- Tiszteletes úr, adja ide a vékát, de ne gondója, hogy pénzt mérünk!

Hát a tiszteletes úr odaadta a vékát. Há mérik a pénzt, de a tiszteletes úr nem tudta, hogy mit mérhetnek azok a szegények, mikor nekik semmijük sincsen; mit tudnak mérni? Gondolta, hogy elmegy, meglesi, hogy mit mérnek. Hát csakugyan mérték a pénzt. Ekkor egyik testvér meglássa, hogy valaki leskelődik.

- Eridj, te, üsd agyan, né, valaki leskelődik.

A bolond kap egy botot, rögtön kimegy, és nagyot vágott rá. Visszajö, azt mondja: ő agyonütte.

- Há hogy ütted vót, te, most mi leszen velünk? Szaladjunk, szaladjunk, szaladjunk!

S mind a hárman, ahogy csak el birtak szaladni, ki a kerten, ki a mezőre. Ott eszikbe jutott, hogy az ajtót nem zárták be. Minnyá bolondot visszaküdik:

- Eridj, zárd bé az ajtót, te, hogy a pénzt el ne vigyék!

Há bolond visszamegy, zárja az ajtót, zárja, de nem tudta bezárni. Há megharagudott, kikapta sarkából az ajtót, vitte magával. Mikor igy elérte a testvéreit, há azok azt mondják:

- Há minek hozod az ajtót, te bolond!?

Há ő nem tudta bezárni, s immán kell hogy vigye.

- No akkor hozzad immá.

Mentek, mentek, amig elesteledett. Elértek egy erdőbe, no, ott meg kell hogy pihenjenek. Hát egy nagy cserefa vót ottan. Hát elsőbb letelepedtek oda, de féltek ott kucorogni. Felmásztak mind a hárman a cserefának a tetejibe. Na, ott eltöltik valahogy az éjszakát. A bolond is felmászott, az ajtót is felvitte, fogta a kezibe, s ott ültek csendesen. Nemsokára arra jönnek valami idegen emberek; azok is a vásárra mentek a szomszéd faluba. S éppen annál a nagy cserefánál ők is letelepedtek. Fát gyüjtöttek, tüzet raktak, hogy süssenek vacsorát, készitsenek vacsorát. Hát szalonnájuk vót, kenyeret piritottak, szalonnát piritottak, hát falatoztak.

De a bolond fenn vót. Csak nézték, nézték, egyszer aszondja: jaj, jaj, ő kell hogy vizeljen. Mondja a két testvér:

- Hát vizelj.

Akkor kezdett csorinkálni lefelé az ételükre. Há egyik azt mondja, hogy:

- Jaj de jó meleg eső van!

A másik aszondja:

- Jó meleg eső.

Megették jól a feles kenyeret, a piritott kenyeret. De nemsokára azt mondja, hogy ő bajolhatnék is. Aszondja a két okos testvér:

- Hát micsinálj, bajoljál!

Akkor kezdett letojni nekik, de hát az ajtót eleresztette, leszaladt. Éppen mikor az egyik ember harapta a szalonnát, a fejire esett, a nyelvit kettőbe harapta. A más kettő, többi emberek megijedtek, szaladtak. Aki elharapta a nyelvit, az is szaladott utánik. Azt akarta mondani, hogy:

- Ember vót!

De mindig úgy kiabálta, hogy:

- Embeló, embeló!

Akkó még jobban megijedtek, úgy szaladtak, hogy máig is szaladnak.

Azután lejöttek a fáról, és nem tudták, hova menjenek, hát visszatérek haza. Hát ottan látták, hogy nincs semmi baj, a pénzt elosztották, máig is élnek, ha meg nem haltak.

VÖÖ Gabriella 1981.301-304.pp.99.sz.Elmondta:Székely Péter, 77 éves, Halmágy,Brassó m.,R.,1966. MNK 1643A^{x} + AaTh 1653B

AaTh 1653F$_{1}$ A vén lány és a tolvajok
AaTh 1530^{x} "Látlak" /A tolvaj(ok) és a kutyák/

A VÉN LEÁNY

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy olyan vén leány, ki még az országútnál is öregebb volt. Ennek a vén leánynak szépségre nézve nem hiszem, hogy e széles világon párját lehetett volna találni; mert a pofája olyan volt mint a cserzett-bör, szemöldöke mint a tövises disznóé, foga - alul-felül kettő-kettő - mint a disznóagyara, szája mint a békáé, haja deres mint a zúzmorás fa, hátáról sohase fogyott el a kenyere, ruhája százrétre szólt és a csizmája mindig azt kérdezte: hol a varga? De bezzeg volt pénze! az arany csuprostul állt a ládája fenekén, az ezüst pedig ép tarisznyástul; de nem is csuda! mert a Bányarém volt a szeretője, ki éjnek idején, ép tizenkét órakor járt fel hozzája s ekkor mindig annyi kincset hozott magával, hogyim megszakadt alatta.

Itt híre futamodik, hogy itt meg itt Nekeresden milyen gazdag eladóleány van, csak vőlegény kell, de biz´ azért csak nem jelentkezett senki.

No ha nem jelentkezett, gondolta magában tizenkét zsivány, majd elvesszük mi a menyasszonyt. Magát a vén leányt ugyan nem bánjuk, ha az istennyila üti is meg, csak a pénze legyen a miénk! Mondom, hogy a zsiványok ily szép szándékkal voltak a vén szüz irányában, éjnek idején erős kegyetlenül fölfegyverkezve leánynézőbe mentek. Azaz nem is mentek be, csak a kertben húzták meg magukat, honnan aztán egyet közülök elküldtek kérőnek. Azaz nem is kérőnek ment el az az egy, hanem csak azért, hogy kikémlelje, valjon alszik-e már a vén leány? Ha alszik - isten légyen neki kegyelmes! - rögtön rajta hajtanak; ha pedig nem: várnak addig, a meddig elszunyad.

Itt a zsivány ily szép szándékkal csendesen az ablakhoz sompolyog, a vén leány pedig ép akkor ásitott egyet, még pedig akkorát, hogy a szája széle a két fülét csókolta, mondván:

- Itt van már az első!

A zsivány azt gondolta, hogy neki mondja, - ezért megszeppenvén, intett a másiknak, hogy jöjön.

Odajön a másik s a mint ott fülelnek, hogy mi lesz már ebből, a vén leány ujra egyet ásitott: mondván:

- Itt van már a második!

A két zsivány azt gondolta, hogy nekik mondja, megijedtek s intettek a harmadiknak is, hogy jöjön.

Odamegyen a harmadik is s a mint ott fülelnek, hogy mi lesz már ebből, a vén leány ujra egyet ásitott, mondván:

- Itt van már a harmadik!

A három zsivány megijedt s intettek a negyediknek is, hogy jöjön; de ez is ép igy járt s igy sorba mind a tizenkettő.

A zsiványok, mondom, azt gondolták, hogy a vén leány őket számlálja, ezért az ablak alatt tanakodni, susogni kezdtek.

Csak susognak, csak susognak, egyszer a vén leány újra megszólal, mondván:

- Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!

A 12 zsivány azt gondolta, hogy nekik mondja, egy se szeretett volna e tisztességben részesülni, megijedtek, utczú vesd el magad, és a kertbe szaladtak, hol is hátul a tökszárban elbujtak; pedig a vén leány, hogy legyen mivel szalonnabőrként összetöpörödött, nyirfahéjként összezsugorodott testét tengetni, a tűzben vadalmákat sütött s ezeknek mondá:

"Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!"

Hogy a vén leány a vadalma vacsorát elköltötte, le akart feküdni; de ép ekkor jutott eszébe, hogy a kis kutyája, melyet ép Tökszárnak hitak és a mellyel együtt egy ágyban szokott feküdni, még nincs ide ben. Mondom, hogy ez eszébe jutott, kiállott a pitvarajtóba s elkiáltja magát ilyeténképen:

- Tökszár, ne! Tökszár, ne fütty! Jöszte be, készen vár a dunnám!

A zsiványoknak se kell több, utczú vesd el magad, szaladásnak eredtek s még most is szaladnak, ha meg nem álltak!

MERÉNYI László 1861. II. 203-208.pp. 11.sz. AaTh 1653F1
+ AaTh 1530*

AaTh 1525N A két koma
AaTh 1654 A fotosi ember polturája

A FURFANGOS KOMÁK

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy falu, abban lakott két szegény ember, az egyiket hitták Okosnak, a másikat Frisnek. Ez a két szegény ember nagyon szerette egymást, ha csak lehetett, együtt mentek munkára, de meg keresztkomák is voltak. Ha a nagy munkaidő elmult, télen együtt jártak az erdőre száraz gallyat szedni, s amire a háznál szükség nem volt, azt bevitték Budapestre, a piaczra, eladták, s úgy kerestek egy pár garast* és mindig azon vetélkedtek, hogy ki tud több pénzt hazavinni, s azért, ha jószerével lehetett, egymást rá is szedték, igy például:

Amint egyszer kimentek az erdőbe, megjelöltek egy kereszt utat és abban állapodtak meg, hogy aki hamarabb teleszedi zsákját, ott várja meg a társát. Amint az erdőben jártak keltek, az Okos koma egy fa alatt nagyon sok farkasgubót* talált és arra a gondolatra jött, hogy tele szedi belőle zsákját s megtréfálja vele komáját, majd azt mondja neki, hogy diót talált s elcseréli vele a fáért, akkor ő a fát eladja, neki lesz pénze; Komájától pedig senki sem veszi meg a farkasgubót, aztán üres zsebbel megy haza. - A Fris koma meg jártában keltében nagyon szép mohot talált az erdő szélén és arra a gondolatra jött, hogy megtömi belőle zsákját s az Okos komának azt fogja mondani, hogy gyapjut talált s elcseréli vele a fáért; ő majd a fát eladja, Komája pedig majd üres zsebbel jön haza Budapestről. Úgy is tett, csakhamar teletömte zsákját, elment vele a kijelölt kereszt útra és ráült!

Nem sokára jön az Okos koma mosolyogva és azt mondja "Nem hijába Fris a kend neve; de nem is tudom kendet megelőzni soha, mindig hamarabb it van kend, mint én." "Könnyü volt nekem szól a Fris koma; mert én az országúton találtam egy zsák gyapjut, azzal tömtem meg a zsákomat, beh szép báránygyapju, koma, olyan fehér, mint a hó." - No nézze kend, szól az Okos koma, milyen a véletlen szerencse, én meg egy zsák diót találtam az országuton, s leveti zsákját a földre, melyben a farkasgubó valóban úgy csörgött, mintha dió lett volna.

Fris koma ezt hallva azon törte az eszét, hogyan cserélhetne a valóban szerencsésnek vélt komával. Egy ideig szótlanul ült a két koma, végre megszólal az Okos, talán meg is indulhatnánk már Komám, de tudja kend, mit, az én vállamat már nagyon megtörte a dió, nem cserélne kend velem terhet?

Bajos biz az Komám, szólt eltitkolt örömmel a Fris koma, mert hát maga is beláthatja kend, hogy ilyen egy zsák báránygyapjú csak többet ér mint annyi dió, de hát a kend kedvéért, Isten neki, megteszem. A csere megtörtént, a két koma utnak indult Budapestre, s útközben mindenik egészen más dologról beszélt mindig, nehogy a másiknak eszébe jusson a zsákot kioldani és megnézni, mi van benne.

Budapestre beérve Fris koma egyenesen a piaczra ment a diónak tartott gubóval, Okos koma pedig zsidót keresett a gyapjúnak, s mind a kettő folytonosan azon nevetett, hogy mennyire rászedte társát.

A kofák jönnek a piaczra s kérdik Fris komát, mi van a zsákjában? dió, volt rövid a felelet, hát oldja kend fel a zsákot, lássuk, milyen, mondják a kofák. Ugyan mit néznek kendtek rajta, hiszen kivülről is tapinthatják, hogy milyen szép nagy diók. Hohó atyafi! mi nem veszünk zsákban macskát, csak oldja kend fel a zsákot. Fris koma nagy hetykén kioldja a zsákot s csak akkor látja bámulva, hogy farkasgubó van benne s

hogy ő is meg van csalva, s kicsibe mult, hogy a kofák fejbe nem verték a kosarakkal, mert azt hitték, hogy kész akarva akarta őket megcsalni, és Fris koma örült, hogy ép bőrrel kiszabadulhatott közülök és gubóját egy félreeső sarokban kiönthette zsákjából.

Okos koma házról házra ment a vélt gyapjúval, mig vevőre talált, de természetesen az is először azt kivánta, hogy mutassa. Okos koma a zsák kioldása közben mindig dicsérte a gyapjút, hogy nagyon szép hófehér báránygyapju, s csak akkor hült el, mikor látja, hogy biz az moha és nem gyapju.

A venni akaró pedig fizetés helyett jól lehordta Okos komát, mint szántszándékos csalót és azzal lökte ki a kapun, hogy menjen a pokolba, keressen magának kut csinálót, az majd talán használhatja a mohot, de gyapju kereskedöt ne bolondítson vele.

Okos koma elszontyorodva ment tovább és végre csakugyan talált egy kútcsinálót, aki a mohot megvette 6 polturaértxxx. Hazafelé menöben találkoztak a komák a város szélén lévő kis kocsmában, ahol rendesen pálinkázni szoktak, s egyszerre kiáltott mindenik a másikára "No koma, kend engem ugyan rászedett! Hát kend engem tán nem? volt a kölcsönös felelet.

Mit kapott kend a dióért? Kérdi nevetve Okos koma Fris komát. Azt hogy a kofák majd megkosaraztak.

No lássa kend, nem hiába okos az én nevem, mondja az Okos koma, én mégis kaptam 6 polturát, kettőért veszek pálinkát, azt megisszuk közösen, hogy kendnek se kopjék fel egészen az álla. Jól van komám, szólt a Fris, de egy pulturát meg adjon kend kölcsön, hogy egy darab kenyeret vehessek, mert nekem egy fityingem sincs. Adok komám, mondja az Okos koma, csakhogy aztán megadja ám kend otthon. Meg-meg, komám, igéri a Fris koma. Eközben megitták a pálinkát és útnak indultak hazafelé.

Útközben azt mondja Okos koma a Frisnek: Komám gondoljunk már ki valami pénzkeresési módot; mert ha igy megyünk haza üres zsebbel, az asszonyok kivernek bennünket. Hát gondoljon kend ki valamit, mondja a Fris koma, kendet úgyis okosnak hijják. Gondoltam is már, mondja az Okos.

Holnap Budapesten nagy ünnep lesz, ilyenkor sok vidéki úr megy oda, aztán mindenik kiváncsi előre megtudni, mi az ujság a fővárosban, hát mi majd hazudunk egy-egy nagyot, aztán kapunk érte egy kis borravalót. Nono! Szól a Fris koma, csak aztán a borravalótól el ne hányja hátunk a bört. Dehogy hányja, csak okosan csináljuk, s mivel kend Fris, hát kend megy előre s kend hazudjék, ha aztán bántani akarják, én majd utána megyek, bizonyitom, amit kend mondott és nem hagyom bántani. De koma kendnek a neve meg Okos, kend menjen előre, azután én.

Ugy is jó lesz, szólt az Okos koma és előre sietett. Nem sokára

csakugyan jött egy nagy lovashintó, az Okos koma nagyot köszön: "Jó napot kivánok, tekintetes uram! Jó napot atyafi, honnan jön kend? Budapestről uram! Mi ujság a fővárosban? Nem tudok egyebet uram, mint hogy tegnap délután egy akkora madár szált fel a Dunából, hogy szárnyaival eltakarta a két várost.

Ejnye gazember, hogy mersz ilyent hazudni, azt gondolod, hogy bolond vagyok. Eredj, Jancsi, szól az ur a kocsisnak, hányj a nyakába azzal az ostor nyéllel! A kocsis nem rest és jól helyben hagyja az Okos komát.

Ezt látva a Fris koma, nekiiramodik és már messziről kiabálja: "Micsoda emberek az urak? tán uton állók? Hogy a szegény embert elfogják és verik.

Hogyne, hogyne, barátom, mondja az uraság bosszusan, mikor ez a gazember azt hazudja, hogy tegnap a Dunából akkora madár röpült fel, hogy a két várost elboritotta szárnyaival. Én, uram, csak ma reggel jöttem Budapestre, hát a madarat nem is láthattam, hanem láttam ma a Dunaparton egy akkora tojást, hogy 12 ember alig birta vasrudakkal tovább hempergetni. Igaz lenne az? mondja az uraság. Olyan igaz, uram mint hogy itt vagyok, erősiti a Fris koma. No hát akkor lehet, hogy az a nagy madár tojta azt a nagy tojást, mondja az uraság, s magához szólitva Okos komát, markába nyom egy ezüsthuszastxxxx s azt mondja, "no ne haragudjék kend, itt van egy huszas fájdalomenyhitésre, s azzal tovább utaztak.

No Fris koma, most kend megy előre, mondja az Okos koma. Én ám, szól a Fris koma, de aztán ne hagyjon kend ám sokáig verni. Nem-nem, csak menjen kend, feleli az Okos koma.

A Fris koma előre siet és nem sokára találkozik szintén egy négy lovas hintóval. Odaköszön. Jó napot, tekintetes uram! Jó napot atyafi, honnan jön kend? Budapestről, uram! Mi ujság a fővárosban? Nagy baj van uram, tegnap a Duna meggyulladt, majdnem megégett vele a két város is.

Ejnye semmirekellő, hogy mersz igy hazudni? Eredj Pista, mondja az uraság a kocsisnak, hányj a nyakába annak a hazugnak, még bolonddá akar bennünket tartani. A kocsis jól hozzá is látott az ütlegeléshez, az Okos koma pedig csak úgy a bajusz alól nevetve közeledett és gondolta magában: hadd érezze a koma is, hogyan kell hazudással keresni a pénzt. Mikor azonban már megelégelte és a Fris koma is nagyon jajgatott, ő is oda futott és ő is azzal kezdette beszédét, hogy talán rablók az urak, hogy a szegény utas embert megtámadják, és leverik. Hogyne, hogyne, barátom, mikor ez a semmirekellő azt hazudja, hogy a Duna megégett. Már uram, hogy a Duna megégett é vagy sem, azt nem tudom, mert nem értem rá a Dunapartra menni, de azt tudom, hogy az utczák mind tele vannak sült hallal és hogy az egész város büdös a sült haltól.

Az uraság Okos koma beszédére szintén megütközött és magában azt

gondolta, hogy mégis igaza lehet Fris komának, megszánta őt és fájdalom enyhitésre adott neki egy ezüst huszast s azzal elhajtatott Budapestre.

Tovább haladva azt mondja Okos koma a Frisnek, no komám, most már csak majd meg állhatunk becsülettel az asszonyok előtt, de ha tovább folytatjuk ezt a kereset módot, elhányja hátunk a bőrt. - Igaz, Komám szólt a Fris koma, de én gondoltam is már ki egy tisztességesebb életmódot. - No mit, komám? Kérdi Okos koma.

Hát azt komám, hogy most othon kipihenjük magunkat, azután keresünk olyan állandó szolgálatot, ahol mind a ketten együtt lehetünk egész télen, mert ez a mostani keresetünk télen nagyon bizonytalan, aztán meg már vénülünk is, nem nagyon birjuk a nehéz munkát. - Igaza van kendnek, mondja az Okos koma, én is beleegyezem.

Hazaérve beszámolt mindenik a maga feleségének a huszassal és elmondta, mi szándékuk van. Az asszonyok is beleegyeztek, és sütött mindenik a férjének néhány pogácsát az útra.

A két koma utra kel és mennek mendegélnek, egyszer csak előtalálnak egy urasági jágert.* Köszönnek neki; Isten jó nap; jager uram! Fogadj Isten atyafiak, hova mennek kendtek? Szolgálatot keresni uram. Hát mifele szolgálatot keresnek kendek? Olyat uram, ahol együtt lehetnénk vagy pásztorok, vagy mindenesek, vagy más efféle könnyü munkáju cselédek.

- Nagyon jó, szólt a jáger, látják kentek azt a kastélyt ott az erdő alatt? Látjuk.

Abban a kastélyban lakik egy igen gazdag, özvegy földesasszony, én is annak a jágerja vagyok, menjenek kentek oda, mondják meg, hogy én küldöttem kendteket, ott éppen két emberre van szükség, egyik a tehenet őrzi, másik a háznál marad az istállót, udvart tisztitani, meg a konyhára fát, vizet hordani, lesz jó koszt, jó fizetés. A két koma örömében alig várta ki az utolsó szót s mindjárt útnak indult a kastély felé s beállitott a földesasszonyhoz. A földesasszonynak nagyon megtetszett a két ember s mindjárt fel is fogadta őket, megmutatta nekik a tehenet, az istálót, megmagyarázta nekik, hogy mi lesz a dolguk, azután adatott nekik egy-egy messzely bort, jó vacsorát és meg mondta nekik, hogy három nap lesz az esztendő, ha a nem tetszik nekik tovább a szolgálat, elmehetnek.

A két koma, vacsorálás közben úgy osztotta fel a munkát, hogy első nap Fris koma, a másodikon Okos koma hajtja ki a tehenet, a másik pedig othon marad a kastélyban.

Másnap reggel kapott mindenik egy-egy pohár pálinkát, egy darab kenyeret és szalonnát. Fris koma kihajtotta a tehenet az erdőbe - Mig a tehén az úton ment, olyan szelid volt, hogy Fris koma tenyerével veregette a farát és úgy kisérte az erdő széléig, amint azonban a tehén az erdőbe ért, egyet csavarintott a farkán és elkezdett futni, Fris koma,

nehogy az erdőben elveszitse, megkapta a farkát, szaladt utána tüskön bokron keresztül és mindig mondogatta hóha boczikám, hóha boczikám, talán a bögöly csip" de a tehén csak futott mindaddig, mig a nap alkonyodni nem kezdett, ekkor nekiállt egy szép ligeten legelni és oly csöndesen legelt, mintha a legszelidebb állat volna; de Fris koma már annyira kifáradt, hogy még az evés sem esett neki jól, a pálinkás üveg meg hozzávágódott futás közben egy fához s a pálinka mind kifolyt. A tehén jóllakott s naplemente után megint ugy ballagott hazafelé mint a bárány.

Az Okos koma reggel jókor hozzáfogott az istálló tisztitáshoz, részint, hogyha az asszonyság megnézi, tisztán találja, részint hogy több ideje legyen a többi cseléddel megismerkedni, amint azonban egy lapát trágyát kidobott, azt tapasztalta, hogy mire visszatért, már két lapáttal volt a helyén és keservesen dolgozott hajnaltól estélig s csak akkor dobta ki az utolsó lapát trágyát, mikor a tehén a kapu előtt bögött.

Az Okos koma hamarjában ráheveredett a szénára és ugy tetette magát, mintha aludnék, a Fris koma meg vigan fütyörészve kisérte végig az udvaron a tehenet, mintha legjobb dolga volt volna. Bemegy az istálóba, hát látja, hogy a komája a szénán heverész, megállj koma, gondolja magában, majd nem heverészel holnap, s erre odaköszön egész vigan, hogy komája észre ne vegye rajta a fáradtságot "Jó estét komám! hát kend heverész? Hát mi az ördögöt csináljak egész nap, azt a pár lapát trágyát kidobtam, azután enyelegtem a vászonycselédekkel. De már abba is beleúntam, hát lefeküdtem. Hát a tehén hogy viselte magát? Akár a szelid bárány, mondja Fris koma, reggel az erdőben nekiált a legelésnek, egy szép ligeten, én meg lehasaltam a fa árnyékába, néztem, hogy milyen jó ízüen legelész, mikor lefeküdt kérődzeni én is kenyereztem, azután szunditottam egyet s ha egyik fa árnyékából kisütött a nap, mentem a másikba.

Ha beleegyez kend, hogy holnap megint én hajtsam ki, elviszem a kend furulyáját is, hogy jobban elteljék a nap, aztán meg majd a madarkák is vigabban dalolgatnak, ha nem látják, hogy unalmamban minduntalan ásitok.

De komám, szólt az Okos koma, holnap már csak majd én hajtom ki, mert én is szeretném közelebről látni azt a széperdőt. Jól van komám, mondja a Fris koma a markába nevetve, hiszen igaz, hogy úgy egyeztünk meg, hogy egyik nap kend hajtja ki, a másikon én, hát nem erőszakoskodhatom. Erre a szolgáló elhozta a két messzely bort, meg a jó vacsorát, s a két koma úgy hozzá látott az evéshez,mintha egy hét óta nem evett volna, azután ledőlt a szénára és reggelig ugy aludt mint a zsák.

Reggel az Okos koma bepakolta az eleséget meg a pálinkát a tarisznyába, s hogy annál kényelmesebben mulathasson az erdőben, még a fejőszéket is felkötötte a tarisznyára, úgy indult meg a tehénnel. De bezzeg megjárta, mert a tehén őt is úgy meghuczolta tüskön bokron keresztül,

hogy a fejőszéknek csak az a lába maradt meg, amire a madzag volt kötve, a többi része mind széthullott, a pálinkás üveg széttörött, a tarisznyát is összevissza szaggatta a gally s a tehén most is csak akkor csendesedett meg, mikor a nap már fahegyen volt /lemenőben volt/.

A Fris koma hitelt adva komája szavának, reggel egy ideig nézelődött a kastély körül, azután kenyerezett és úgy fogott a kitrágyázáshoz, de ez is csak akkor lett kész a kitakarítással, mikor a tehén a kapu előtt megállt és bőgött s még akkor is csepegett róla az izzadság, midőn komája az istálóba belépett. Először is ő szólította meg komáját. "No komám, hogy viselte magát a tehén?" Az Okos koma egész dühhel dobta le tarisznyáját a szénára és átkozta a tehenet s még a ki nevelte is, s azt mondta "a ménkű ütötte volna meg kendet is, meg ezt a dögöt is, miért nem szólt kend tegnap este, a múlt éjjel odább állhattunk volna s ma nem kellett volna ujra kiállanunk ezt a kint!" Ugye, szólt Fris koma, tán azért, hogy kend jót nevethessen rajtam, hát kend miért nem mondta meg, hogy majd megszakadt a trágyahányásban. Már most mindegy koma, ez már megtörtént, hanem ha az asszonyság kérdez bennünket, el ne áruljuk magunkat, s úgy is lett.

Az asszonyság vacsorálás közben megnézte embereit és kérdezte tőlük, hogy tetszik nekik a szolgálat. A két koma úgy dicsérte szolgálatát, hogy a könyökéről majd le ment a bőr, s azt állitotta, hogy ezt a szolgálatot el nem hagyja haláláig. Az asszonyság ezen nagyon csodálkozott és azt hitte, hogy ezek az emberek megbabonázták a tehenet.

A két koma azonban alig várta, hogy a kastélybeli népség elaludjék és tovább álhasson. Mi előtt útnak indultak volna, azt mondja Fris koma "No komám, a kend okossága mellett megint elmehetnénk haza üres zsebbel, ha én szemesebb nem lettem volna, de én kiszemeltem ám, honnan szerezhetünk kárpótlást, mert reggel, míg a munkához nem fogtam, itt a kastély háta mögött levő kiskertben találtam egy vermet, mely félig van ezüst pénzzel, abból majd megrakjuk ezt az abrakos zsákot, aztán búcsút veszünk a kapu félfától. - Azután szép csendesen kimentek a kertbe és csakugyan megtalálták a vermet. Itt van ni, mondja Fris koma, csak menjen kend le, rakja meg a zsákot s nyújtsa ki. Én nem mehetek a verembe, mondja Okos koma, mert én azt se tudom, milyen mély, aztán meg hogy merre van benne a pénz. No jó, szólt a Fris koma, hát majd belemegyek én, de aztán engem benne ne hagyjon kend a veremben.

A Fris koma lement, rakott a zsákba egy vékányi ezüstöt, azután beleállt ő is, s a hóna alatt körülkötötte magán a zsákot, fejére állt és úgy nyújtotta fel fenekével. Itt a zsák koma, húzza kend fel. - Az Okos koma megkapta a zsák két csücsét, vetette mindenestől a vállára és ballagott hazafelé.

Útközben el-elmosolyodott azon gondolatra, hogy most az egyszer mégis sikerült neki rászedni komáját, s ha nehéz volt is a teher, mégis szivesen vitte, mert azt hitte, hogy a Fris komát a veremben meg csipik s az a rengeteg kincs mind az övé lesz magáé, emez meg a zsákban azon nevetett folyton, hogy milyen kényelmesen hazajut ő most, s hogy milyen szivesen cipeli őt komája; amint azonban a falu alá értek, a kutyák kirohantak, s nagyon közel jártak a Fris koma lelógó fejéhez, mire ez megszólal és azt mondja "Komám, húzza kend fölebb a fejemet, mert megharapják a kutyák.

Az Okos komát dühében majd megütötte a guta, s úgy ledobta válláról a zsákot, hogy a Fris koma feje majd betört.

No kend szép koma, szól nevetve a Fris koma, ugye otthagyott volna kend a veremben, ha okosabb nem lettem volna mint kend.

A kölcsönös szemrehányások után bementek a temetőben levő kápolnába, melyben mindig égett a lámpa és elosztották a pénzt. - Hazafelé menőben figyelmeztette Okos koma Fris komát, hogy másnap elmegy hozzá a polturáért, amit Budapesten kölcsönadott, s ezzel elváltak egymástól, és otthon nagy örömmel átadták a sok pénzt feleségeiknek.

Másnap azt mondja Fris koma a feleségének "Hallod anyjuk, Okos komának tartozom egy polturával, amit Budapesten kölcsönadott, de én azt nem akarom neki visszafizetni, mert akkor úgy is megcsalt, hanem majd ebéd után felfekszem az asztalra és úgy tetetem magamat, mintha meghaltam volna, te meg majd siránkozol fölöttem, s ha kéri koma a polturát, azt mondod neki, hogy nem hiszed, hogy tartoznám, mert én nem szoktam adósságot csinálni. Az asszony kérte az urát, hogy ne csináljon azért az egy polturáért annyi komédiát, mikor most úgy is olyan sok pénzük van, de ez nem engedett s úgy kellett a szegény asszonynak cselekednie, amint az ura parancsolta.

Délután jön az Okos koma, Fris koma hamar fölfekszik az asztalra, felesége letakarja egy lepedővel és megy sirva a komája elé; lássa-lássa, kedves komám, jó férjem hazahozta a sok szép pénzt, s már itt fekszik halva.

Az Okos koma ismerve komája furfangosságát, nem adott hitelt az asszony szavának, de azért úgy tett, mintha ő is nagyon megijedt volna és siránkozva közeledett komájához, alattomban nagyot csipett rajta és látta, hogy ez félrevonta arcát s hallotta, hogy rendesen lélegzik.

Odafordult azután komaasszonyához és azt mondta neki "Kedves komámasszony, maga elvesztette jó férjét, gyermekei elvesztették a kenyérkereső jó apjukat, én meg elvesztettem legjobb czimborámat és komámat, akivel minden vagyonomat együtt szereztem, de mi csak ketten vagyunk az anyukommal, mi már megélünk abból, amink van, ha a zsebünkbe dugjuk is a kezünket, hanem komám asszonynak gyermekei is vannak, magának több szük-

sége van a pénzre, azért az én kedves komámat majd én takarittatom el, a magam költségén, hogy komámasszonynak egy krajczárjába se kerüljön s addig is, míg a tisztességes eltakarításról gondoskodhatom, elviszem őt a temető kápolnába, hogy ott feküdjék."

Az asszony váltig szabadkozott, hogy ő nem engedi, mert ő maga is eltakarittatja férjét tisztességesen, de az Okos koma nem tágitott, hanem belehemperitette komáját a lepedőbe, vette a vállára, vitte a kápolnába és letette a kőre, maga meg lábujhegyen menve elbújt az ajtó mögé, s onnan leste, mikor unja meg komája a kövön való fekvést, de a Fris koma is figyelemmel kisérte komáját s azt hitte, hogy ez unja meg hamarább az ajtó mögött való ácsorgást, mint ő a fekvést, azért mozdulatlanul maradt, hűségesen egész éjfélig.

Éjfélkor berohan a kápolnába egy rablóbanda, mely a közel szomszédságban rabolt és igen gazdag zsákmányra tett szert. A rablott tárgyakat, hogy egyenlően eloszthassák, kiteritették az oltárra. A rabolt tárgyak között volt egy igen drága kard is. - Amint a rablók sürgölődnek, forgolódnak, meglátja az egyik Fris komát a lepedőben s elkiáltja magát "Nini itt meg egy halott fekszik!" Annál jobb, válaszolt a bandafőnök, legalább megpróbálhatom ezt a szép kardot, hogy jóe, s ha ezt a halottat egy csapással ketté tudom vele vágni, akkor én ezzel megelégszem s a többi kincset mind nektek engedem át. Amint azonban a rablófőnök a kardot kihuzta és közeledett Fris komához, ez lassanként kezdett fölemelkedni a lepedővel s kitárt karokkal és siri hangon mondja "Jöjjetek elő ti megholt lelkek", az Okos koma pedig az ajtó mögött elkiáltja magát amint csak birja "Mind itt vagyunk uram, mind, mind, mind."

Erre a rablók úgy megijedtek, hogy az egész kincset ott hagyva futottak észnélkül, ki merre látott. A két koma pedig nekiült kényelmesen és elosztotta a sok kincset.

A rablók nagyon sajnálták ott hagyni a zsákmányt s mikor már jó darabra elfutottak és az ijedtségből egy kissé magukhoz tértek, megáltak és tanakodtak, hogy mit csináljanak. Végre a rablófőnök nagy jutalmat igért azoknak, kik vissza mernek menni a kápolnához és hirt hoznak, hogy hányan lehetnek azok a megholt lelkek és mi történik a kincsekkel. Két rabló ajálkozott is és elindult a kápolna felé tőrökkel és puskákkal felfegyverezve, s mikor már közel voltak, lábujjhegyen lopódzott az ablak alá, s amint ott megállnak, éppen akkor mondja Okos koma a Frisnek "De komám a polturámat holnap megadja kend ám." A két rabló ezt hallva lélekszakadva futott a többihez vissza és már messziről kiabált, "Csak fussunk-fussunk tovább, mert a megholt lelkek annyian vannak, hogy egy-egy poltura se jut egynek-egynek abból a rengeteg kincsből, éppen akkor veszekedtek egy polturán, mikor mi odaértünk, s ha utánnunk jönnek a körmükkel szétszednek bennünket." Erre a rablók még jobban megrémültek

és úgy nekieredtek a futásnak, hogy talán még most is futnak ha meg nem álltak. - A két koma hazavitte a sok kincset és abból élt úri módon míg meg nem halt.

x = egy garas egyenlő értékü volt a mostani két o.é.krajczárral.

xx = Farkasgubó a tölgyfa levelén kifejlődő dió nagyságú tövises gubó, gyermekek használják játéknak, de festéket is lehet belőle csinálni.

xxx = egy poltura egyenlő értékü pénzdarab volt a mi mostani o.é. egy krajczárunkkal.

xxxx = ezüsthuszas egyenlő értékü pénz volt a mostani o.é. 42 krajczárral

DÉKÁNY Rafael EA 2279 12-22.pp. 2.sz.Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m. 1881-1883.

AaTh 1655 A kódus jószága

A KÓ´DUS

Vó´t eccer egy várasba egy szegíny kó´dus; eccer e´ment a várasba kó´dúnyi, kapott egy szem búzát, elvitte a szomszédba, sasz´onta: Vigyá´zanak e´re a szem búzára, míg e´mék kéregetnyi! - Jó lesz, vigyázunk; elment kéregetnyi. - Vó´t ott egy bubás tyúk, megette a búzát. - Haza mén a kó´dus kérdezi: Hol van az ő búzája? megette az a bubás tyúk; akkó´ asz´ mon´ta, hogy enyim a tyúk; elvitte a szomszédba sasz´on´ta: Vigyá´zanak e´re a bubás tyúkra, míg e´mék kéregetnyi! - Jó lesz, jó, vigyázunk; elment kéregetnyi. - Vó´t ott egy hízott gyisznó, megette a tyúkot. - Haza mén a kó´dus kérdezi: Hun van a tyúkja? Ez a gyisznó megette; enyim a gyisznó, elvitte a szomszédba sasz´on´ta: Vigyá´zanak e´re a gyisznóra, míg e´mék kéregetnyi! - Jó lesz, jó, vigyázunk; elment kéregetnyi. - Vó´t ott egy hízott ökör, keresztü´szúrta a gyisznót. Haza gyün a kó´dus kérdezi: Hun a gyisznó? Keresztü´szúrta az ökör; enyim az ökör. - Elvitte az ökröt a szomszédba: Vigyá´zanak e´re az ökörre, míg e´mék kéregetnyi! - Jó lesz, jó, vigyázunk; - elment kéregetnyi. - Vó´t ott egy vak a´szony, kieresztette az ökröt. - Haza gyün a kó´dus kérdezi: Hun van az ökör? Kieresztette ez a vak as´szony; enyim a vak a´szon. - Elvitte a szomszédba: Vigyá´zanak e´re a vak a´szonyra! Jó lesz, jó, vigyázunk; e´ment kéregetnyi. - Vó´t ott egy szép jány, kieresztette a vak a´szonyt. - Haza gyün a kó´dus kérdezi: Hun a vak a´szony? Kieresztette ez a szép jány; enyim a szép jány, bekötte egy zsákba, elvitte a szomszédba sasz´on´ta: Vigyá´zanak e´re a zsákra, míg e´mék a szomszédba kéregetnyi! Jó lesz, jó, vigyázunk. Míg a kó´dus odajárt, megnészték, mi van a zsákba´; látták hogy egy szép jány, kieresztették, vó´t ott egy bojtos kutya, bekötték a zsákba. - Haza gyün

a kó´dus kérdezi: Hun a zsák? Oda´atták néki; elvitte. Eccer nagyon rukdalodzott a kutya: Ne rukdalodz´ szép jány, minygyán haza érünk. Haza értek, kió´gya a zsákot, kiugrott egy bojtos kutya.

Kijabá´t a kó´dus: Egy szem búza, bubás tyúk, hízó´ gyisznó, hízó´ ökör, vak a´szony, szép jány, bojtos kutya ´hu´ ni! /itt kezével valamelyik gyermek elé mutat, mintha ott volna a bojtos kutya./

KÁLMÁNY Lajos 1877. I. 235-236.pp. Pécska, Arad m.

AaTh 1675 A bíróvá lett ökör

VIRÁG ÜDVÉGY

Vót eccer egy szegén ember, s eggy asszon. Hát azoknak nem vót több vagyonjik, csupa egy bornyik. A bornyú igen szép vót, szép cifra bornyú vót, hát nagyon örvendeztek neki, mert gyermekik nem vót. Hát örvendeztek a bornyúba. Szépen es növelték, hogy nem tudták, mit adjanak neki. Ha lehetett vóna, felhúzták vóna, hogy minél hamarébb nőjjön. Ők meg minden nap megmosták. Legalább a farkát, hogy örökké oan tisztán tartották, mint eggy árvaleánhaj, s füsülték.

Eccer aszondja az asszon az urának:

- Idehallgass - aszondja - oan okos ez a bornyú, a mehénk, hogy csak beszélni nem tud. Csak beszélni nem tud, hát érdemes vóna, hogy elvigyük valahová, hogy odaadjuk, kitanyittassuk valamire.

Aszondja az ember, hogy:

- Én nem bánom, feleség, vigyük el, s adjuk oda, egy mesternek tanyittassuk ki, vaj iskolába.

El es vitte. Elvitte bé egy mészárosnak.

Aszondja a mészáros:

- Mit akarsz ember avval a bornyúval?

- Hát én elhoztam - aszondja - hentes úr, szeretném kitanyittatni valami mesterségre, met ez eggy oan okos állat, - aszondja - hogy ennek párja nincs, csak beszélni nem tud. Hátha öregségemre engemet eltartani akar, úgy sincs gyermekünk.

Aszondja a hentes:

- Nem bánom, hagyja itt nálam, én kitanyittatom.

Na, otthatták a bornyút, s azt mondták, hogy két hét mulva odamennek, hogy meglássák, hogy mit tanút a bornyú.

- Jól van - aszondja - eljöhetnek.

Na, otthatták, s ők hazamentek. Két hét mulva elment az asszon, hogy meglátogassa a bornyút, hogy tanút-e valamit, vaj mit tanút. Odamenyen, s köszön, s fogadja a hentes.

- No - aszondja az asszon -, eljöttem, hogy megnezzem a Virágot, - met Virág vót a neve a bornyúnak.

- Haj - aszondja - heába jöttek, nem találjják meg, met én odaadtam egy fennebbvaló iskolába, hogy tanujjon többet. Két hétig tanyitottam, s láttam, hogy okos, s odaadtam egy fennebbvaló iskolába, hogy tanujjon többet.

De azt ő elvágta.

Hát aszondja az asszon:

- Bár tudnám, hogy hová adta, hogy megnezzem. Nezze, - aszondja - imán nem menyek oda egyedül, de ha eljövök vaj két hét mulva az uramval, ha lenne oan szüves, hogy eljőjön velünk, hogy megmutassa, hol van, melyik iskolába.

Aszondja a hentes:

- Ne, csak jöjjenek bátran, én eligazitom magikat, s megkapják.

Na, eljött a két hét, aszondja az ember:

- Feleség, menjünk el, nézzük meg a Virágot, nagyon várom, hogy meglássuk. Az egész biztos, hogy már beszélni es megtanút.

- No - aszondja - menjünk. De valamit kell vigyünk ennivalót. Én tudom, hogy nagyon szerette a csalamádét, hát vigyünk vaj egy kévét el neki, ne menjünk üres kézvel.

Esszeköttek egy jó kötő csalamádét, s avval elindúnak. Hát odamentek legelőbb a henteshez, hogy tegye útba üket, vaj menjen el velük, ő tudja, hol keresse, hol találjja meg. Hát odaérnek a henteshez.

Aszondja az ember:

- Legyen szüves, jöjjön velünk!

Aszondja a hentes:

- Ide hallgassanak, nem muszáj én elmenjek, magik úgy es megkapják. De - aszondja - a maga fiábu nagy úr lett, azt es megmondom. Nem tudom, beszél-e magikval, vaj nem. Adok egy levelet magiknak, leírom a címét annak az utcának s annak a háznak, ameen irodán van. De ő - aszondja - nagy úr lett. Le van írva a címje küjel:* Itt lakik Virág üdvégy.

Hát ott lakott egy üdvégy, de a neve Virág vót, s aszondta, hogy az ő Virágja ott lakik, abba az épületbe, ott megtalájja. Csak azt es megmondta:

- Mondom, ha bémennek, szépen beszéjjenek, met az nagy úr ám, eggy üdvégy lett belüle.

Nahát, elvették azt a levelet, s ők eltudakoztak a cím után. Nahát, bémennek a kapun, elérnek egy hosszú foljost, hát mennek addig, amíg ki vót írva, hogy: Virág üdvégy. Hát bémentek, a csalamádét letették a foljosra küjel. Köszönnek, hát az az üdvégy az asztal mellett vót, mellette az irogatói, több úr vót ott, s csak ő egyedül. Hát kérdik, hogy mi az óhajik, mét mentek? Hát mondják ezek, hogy keresik Virág üdvégyet, őket íde igazitották, hogy itt van, itt dógozik ebbe az épületbe, hát jóhelyt járnak-e?

- Hát jóhelyt jár, igaz, én vagyok a Virág üdvégy, hát mit akarnak?

- Jaj - az asszon összecsapja a két kezit - jaj, drága Virágom, szép Virágom, be szép lett belüled! Nem es gondótam vóna, hogy te ekkora úr vagy.

Hát az adekát* megképpedt, hogy miféle beszéd ez?

Az asszon mondja:

- Hát idejöttünk, Virág, hogy meglátogassunk. Nem es akarsz velünk beszélgetni, hogy bár azt kérdezd, hogy vagyunk?

Kiserül az ember, béhozza a csalamádét, s:

- Nézd csak, legjobban szeretted, mit hoztunk neked.

Letették az asztalra a kéve csalamádét.

Hát megharagudt az üdvégy, miféle kifogást tesznek vele, s aszondja:

- Hát én nem tudom, mit beszélnek. Magik meg vannak zavarodva. Vigyék elülem ezt a szemetet, hát minek hozták ide?

- Jaj, Virág, ne beszéjj így, hát elfelejtettél münköt, meen jól gondoztunk, meen jól dajkáltunk téged, s most elfelejtettél münköt?

Aszondja az üdvégy:

- Nénémasszon, látom, hogy nincs helyén az eszik. Menjenek a bajikba, ne zavarjanak ingemet!

- Ó, te Virág - aszondja - hát elfelejtetted, hogy én tégedet mennyit mostalak, mennyit mostam a te farkadat, mennyit füsültem. Hát most így megvettél bennünket, hogy een nagy úr lettél, nem es akarsz velünk beszélleni?

- Hát nézze, nénémasszon, mosta, lehet az apjának a farkát, de nem az enyémet. Rendőr kezire adom, s elvitetem a kórházba az elmeosztályra.

- Hát ne tagadd meg - aszondja -, ne tagadd meg, met ez szent igaz, hogy majd minden nap megmostam a farkadat.

Hát nem vót mit csinájjanak, szépen kivitették üket az embert es, meg az asszont es, hogy vizsgáltassák ki az orvosok. Az üdvégy kihajtotta üket onnat, aztán így a szegén pár ember haza kellett menjenek Virág nélkül.

Ma es élnek, ha meg nem hóttak.

DÉGH Linda 1955. ÜMNGy VIII. 443-445.pp. 47.sz.Elmondta: Palkó Józsefné /Andrásfalva, Bukovina, R./ Kakasd, Tolna m.1954.

AaTh 1681 Szerencsétlen János

AaTh 1696 Mit kellett volna mondanom?

Eccer vót, hol nem vót, hetedhét országon is tul vót eggy ember. Ez az ember elment az erdőre két ökörvel fájé. Vót ott közel az erdőbe eggy nagy tó, s abba a tóba vót eggy csomó vad récze. Az ember gondolt eggyet s elment vad récze-fogni. Mikor elment a tóhoz, hát elvitte a fészit es

és belé dobta a fészit a vad réczékre; de a vad réczék mind elreppentek; s a fészi elveszett.

Most nem tutta, mi csinájon; se fésze, se récze. Hát vót a zsebibe eggy huszas; aszt bédopta a vizbe; gondóta, hogy a huszas ha peng, maj meghajja, hogy hol a fészi, és bémenen s kiveszi. De a huszas is elveszett.

Most busút az ember; nem vót micsájon, elment vissza a szekeréhez s az ökrökhöz. Mikor elérte a szekért, hát nincsenek ökrök, csak a csontok, megette a medve az ökröket. Az ember ott hatta a szekért s elment haza; de a feleséginek nem mondott semmit; hát enni kirt. A felesége aszt monta, ott a szalonna, a bor a pinczébe; egyék, igyék, a mennyi kell. Az ember bément a kamorába s szalonnát vágott s kenyeret s lement a pinczébe borét; de a kenyeret s szalonnát a pincze grádicsán hatta. Az ember a pinczébe itta meg a bort, de mikor ivott, egy kutya a szalonnát és kenyeret ette. Az ember mecsájon, kapja magát s a boros hordóból kikapja a csapot, elszalad a kutya után, de a kutya elfutott. Mikor jő vissza, eszibe jut, hogy a csapot kihuszta. Lemenen a pinczébe, hát a bor mind elfojt; de hogy a felesége meg ne tuggya, eggy vika buzájik vót s aszt beöntötte a boros hordóba. Eccer az asszony felmenen a hiba /hiuba/*, hát nincsen buza. Kérdi az urát, hogy nem tuggya-e, hol a buza? Az ember előbb nem akarta megmondani, hogy a boros hordóba béöntötte, de utollyára meg kellett mondani. Az asszony megszitta az urát, hogy mit csált s azt monta, hogy menynyen akárhová s neki a buzát vegye meg.

A szegény ember fokta magát s elment a malomba buzáért. A mezőn eggy ember éppen buzát vetett; oda ment a szegény ember és buzát kért. A vető ember megszitta, hogy mét kér buzát s mét nem mongya aszt, hogy: isten áld meg, szaporicsd meg! - s nem adott buzát.

Ment tovább az ember; hát találkozik eggy csomó lakodalmas emberrel; ott volt a menyasszony es, éppen verekettek. Ez a szegény ember oda menen a verekedőkhöz s aszt mongya: Isten áld meg, szaporicsd meg! Ezek az emberek elhatták a verekedést és a szegény emberhez foktak s jól megverték azért, hogy mét mongya aszt, s mét nem mongya hogy: szoricsd magadhoz s csókold meg.

Az ember ment tovább s találkozik eggy mészárszékvel, s ott ojan jó kövér disznókat árultak; oda menen a szegény ember s aszt mongya: Szoricsd magadhoz, csókold meg! A mészáros jól megszitta, hogy mét mongya azt; inkább mongya aszt: Huzd a nyásra, mert kövér!

Immár a szegény ember micsájon? Ment tovább, ment, még a malmot nem érte el. A mint mengyen, eggy helyt eggy kutyát husztak ki a mezőre; a szegény ember oda áll, aszt mongya: Huzd a nyásra, mert kövér! Ezek jól

megverték, hogy mét beszél efféléket; inkább mongya: Vigyék ki a dögöt a városból!

A szegény ember ment tovább; éppen eggy városba ért bé, s ott éppen eggy öreg asszony meghót, s aszt temették el. Ez a szegény ember oda es elmenen; oda áll a koporsó mellé s aszt mongya: Vigyék ki a dögöt a városból! Onnan elkergették, aszt monták, hogy inkább mongya aszt: Isten nyugtassa meg a szegény öreget! A szegény ember elért a malomba s aszt sem tutta, hogy mét menyen oda. Osztán megvette a buzát s haza ment a feleségihez; s májig is ílnek, ha meg nem hótak.

BORCSA Mihály 1876. Nyr.5.évf.374-376.pp."Népmesék" cím alatt. Hosszúfalu, Brassó m. AaTh 1681 + AaTh 1696/AaTh 1387/

AaTh 1689A A szegény és a gazdag ajándéka /A nagy tök és a négy ökör/

HOGYAN AJÁNDÉKOZOTT MÁTYÁS KIRÁLY?

Egy szegény ember talált egy nagyon nagy tököt. Elvitte Mátyás királynak, odaadta ajándékba. Mátyás király meg pénzt adott a szegény embernek, annyi pénzt, hogy két ökröt vehetett rajta. Így aztán négy ökrön szánthatott, mert azelőtt is volt két ökre.

A szomszédja gazdag ember volt, kérdezte, hogy hol vette azt a két ökröt? A szegény ember elmondta, hogy így meg így, talált egy nagy tököt, aztán Mátyás királynak adta ajándékba.

- Na, jól van, majd viszek én is valamit.

Volt neki egy szép csikója, odaadta Mátyás királynak ajándékba. Nézi Mátyás király a szép csikót, egyszer azt mondja:

- Ez már csakugyan szép csikó, ilyet még magam sem láttam!

Odavezeti a gazdag embert a tökhöz, hogy hát ő látott-e már ilyen nagy tököt?

- Na, már ilyent még magam sem láttam!

- Na, legyen a magáé, azért a csikóért!

Mert Mátyás király tudta, hogy gazdag ember, nincs rászorulva a pénzre. Azt a tököt adta néki, amelyiket a szegény embertől kapott. Ilyen igazságos volt!

ORTUTAY Gyula - KATONA Imre 1956. II.323-324.pp.26.sz. Kálmány Lajos gyüjtése EA 2771 493.p.5.sz. Kiszombor-Szeged, Csongrád m. 1910-es évek

AaTh 1697 A három ostoba legény

A HÁROM OSTOBA

Vót eccer egy ember, annak vót három fija. Ezök nagyon szerettek vóna németül megtanúni. Hát hogy a falujikba ujan ember nem vót, akitül megtanúhattak vóna, ementek világnak.

Találkosztak egy öreg emberre, aki evádúta, hogy maj mektanétti üket német szóra. A legnagyobbikat ara tanétotta, hogy: aszt tuggya kimondani: "Mink hárman", a másodikat arra, hogy: "Tejfelér és túróér", a lekkisebbiket meg ara, hogy: "Isten uccse! jó lessz!"

Avva a fijuk hazamentek. De a zaptyik, hogy mektutta, millen nagy a zö tudományik, ekergette üket hazúrú.

A három fiju megen nekivágott a világnak. Ahogy mennek, egy erdőbe érnek, ahun a fődön egy agyoncsapott embert találnak. Nem mentek tovább, halem körülláták, oszt etátották a szájikat. Ahogy ott átak, odamentek a csöndérek is, oszt kérdöszték üket:

- Ki tette eszt?

Aszondi a legnagyobbik fiu - má, hogy mutassa, hogy ü németül is tud -:

- Mink hárman!

- Hát minek töttétök? - kérdöszték a csöndérek.

Aszondi a második fiju:

- Tejfelér és túróér.

A csöndérek ere nagy mérgössen a lekkisebbik fijuhó fordútak, oszt aszondik:

- No, ezér fő lesztek akasztval!

A jis rámondi, akit a zörektül tanút, hogy:

- Isten uccse! jó lessz!

A csöndéreknek nem vót micsinyáni, behajtották üket, de, amikor látták, hogy minnyá csak ujan háromfertálosok, eleresztették üket.

BERZE NAGY János 1940. II. 449-450.pp. 246.sz. Elmondta: Papp Jánosné, 59 éves, Hosszúhetény, Baranya m.1934. szeptember

AaTh 1718* Az Isten nem érti a tréfát

/Mikor a cigány szalonnát lopni volt.../

Elment a cigán szalonnát lopni. Vitte a szalonnát osztán a hátán. Ety patakon kellett keresztül menni. Nagyon sötit vóút. Csak akkor látta, hova lípjen a pallóún, mikor villámlott. Asz monygya a cigány:

- Pillancs Uram, pillancs, me neked adom a felit.

Mikor villámlik eccer, láttya a cigány, hogy méik csak eggyet líp s akkor túl van a patakonn. Akkor már asz monygya:

- Már akár pillantassz, akár nem, úty se adok ety szikrát se.
S akkor beléibukott a patakba s asz monta:
- Jaj, Uram, tevéilled méik tréfálni se lehet.
Ez csak ojan vicc.

KOVÁCS Ágnes 1943. ÚMNGy V. 160.p. 14.sz. Elmondta: Máté István bálint, 1940-42, Ketesd, Kolozs m.

AaTh 1725 Az ördöngös szolga

A KOMA

Vót a világon esz szögény embör, annak vót egy legényfija, ojan tizenhárom éves löhetött, kimöntek szántani. Úgy möntek ki: hogy a nap nem gyünnek haza, maj oda lösznek két nap. De este, mikor kifoktak, aszongya a gyerök: "Édösapám! én elmék haza, mögnézöm édösanyám: nem-e betegödött mög máma?" "A, fijam! sose mony, mer nem gyüsz ki hajnalra: mire be kól fogni!" mongya az édösapja. "De kigyüvök, édösapám! még hamarébb is." mongya a gyerök. "Hát eregy! de ha kin nem lösző két órára, kikapsz!" A gyerök öszszeszötte magát, mönt haza. Mikó hazaért, gondolta magába: hogy kösse ü be most magát az anynyához? mikó nem vári. A szín alatt vót a macska, csöngő vót a nyakába, kivötte a nyakából a csöngőt és az üvébe akasztotta, négykézláb ált az ajtóba, elkeszdött nyávogni. Mán akkó a birókoma ott szerelmösködött az anynyával a házba, aszongya a biró koma: "Ereszd be a macskát, né nyérvogjon!" "Nem eresztöm be! - mongya az aszszony - mer mögöszi az asztalon a rétest." "Nem öszi mög mind, hágy a még belüle!" Az aszszony beeresztötte. A macska sütétbe odamén az asztalhon, raki a rétest a tarisznyába. Eccö mögén nyérvog a macska kifelé, aszongya a biró koma: "Eregy mán, ereszd ki, ne nyérvogjon!" A gyerök kimönt, visszakötötte a macska nyakába a csöngőt, az ablakra mönt halgatóczni. Eccör aszongya az anynya: "Ugy-e, komám! hónap möre szántanak? maj hónap viszök ebédöt!" Aszongya a koma: "Nem birsz hozni, mer mink is ott szántunk a komájéknál, a mi ökrünk is a kételső ojan, mind a komájé, nem üsmered fő! De mégis maj leteritytyük a két elsöt fekete szürrel!" Aval elhalgattak, a gyerök is mögindult, mén kifelé. Mikor a gyerök kiér, nem szól sömmit se, a rétest eltötte, aval lefekütt.

Másnap úgy tiz órakor, mikor kifognak ötetni, az apja nem hatta egészen kifogni, hogy maj csak ott annak nekik önni. Mikor öttek az ökrök, aszongya a gyerök: "Édösapám! én ezöket az ökröket leteritöm fekete szürrel, mer nézze ken csak, nagyon kimelegöttek." Aszongya az apja: "Bánom is én, fijam! akármit csinálsz." A gyerök mingyá letakarta a két elsöökröt fekete szürrel, az apja mög mingyá bontotta a kinyeres tariszt-nyát, hogy maj öszik. "Ne ögyön ken, édösapám! aszonta édösanyám: hoz

dére önni." "A, - aszongya az apja - nem igaz a mit te beszélsz, hisz máma búzát mos!" "De bizon hoz önni!" mongya a gyerök. Az embör féretötte a tarisznyát, nem övött. A föd végin vót egy nyárfa, aszongya a gyerök. "Édösapám! a ki annak a nyárfának a tetejibe fő bír mönni a madárfészöké, az öszi mög az ebédöt!" "Nohát próbájjuk mög, nem bánom! möjikünk mén föl?" Aszongya a gyerök: "Hát ken mönynyön fő elöször! ken az öregebb." Az öreg embör nem birt fömönni, a gyerökön van a sor, fömönt a madárfészökhön, lehozott hét madártojást. Odamén a kocsihon, ara néz a gyerök a falu felé, még messzirül mogpillantotta az édösanynyát, mongya az apjának: "No, édösapám! ahun gyün édösanyám, hozi az ebédöt." De az apja csak a kocsi alá húzódott, mert bizott, hogy ü mán nem öszik az ebédbül. Eccör az asszony odaért iránytyukba, mingyá szalad a gyerök elébe, aszongya: "No édösanyám! mit hozott ken? ojan éhössek vagyunk!" "Tudom, hogy éhössek vattok, hanem alig birtam ide tanáni, hogy az ökrök le vannak teritve" mongya az aszszony. "A gyerök takarta lé, aszonta, hogy nagyon kimelegöttek." mongya az embör. A gyerök mingyá kibonti az ételt, látytya a gazda, hogy a felesége hétfélét is hozott önni, aszongya: "Hát, ojan sokfélét hosztá? hiszen máskor egyféle is öleg vót." "Hosztam ám - mongya az asszony - mert mostan anynyi telt." A gyerök odaül az étel mellé, az embör csakúgy paslog, nem öszik. Aszongya az aszszony: "Hát, ken mé nem gyün önni? kennek hosztam!" "Fogadást töttünk - mongya az embör - elvesztöttem az ebédot." "Gyüjé ken csak, ögyé ken!" De a gyerök nem hatta az apját önni. Mikor jó lakott a gyerök, aszongya:

"Hej! de jó vóna ez a kis étel a kórösztapámnak, tudom, jóizűn mögönné!" "Jó mondod gyerökom - mongya az édösanynya - messzi szánt-e, kórösztapád? vigyé neki önni!" Aszongya a gyerök: "Nem messzire szánt, ehun vannak-e." Az anynya rakott enynyéhány pogácsát mog cziczvarát /rotytyantott tojásbú: rántotta egy kis tálba a komájának, eküttе a gyeröktű a kórösztapjáho. A mint mönt a gyerök, ehajigálta az ételt az úton, mikor a kórösztapjához ért, aszonta neki: "Tisztöli édösanyám! aszt üzeni: hogy édösapám möktutta, hogy ken eszerette az édösanyámat, hanem vigyázzé ken, ha édösapámat láti ken, hogy ere gyün a fejszével, akkor szalagygyé ken, de ne kentökhön, hanem mihozzánk, mer édösapám ugyis kentökné keresi kendet!" Aval a gyerök visszamont, aszongya az apjának: "Édösapám! aszt üzeni kórösztapám, vigye ken el neki a fejszét, igazicscsa még vele az ekét!" Az apja vötte a fejszét, mönt vele sebössen. A mint mén, láti a pogácsákat a födön, éhös vót, szödögélte öszsze, a komája mög gondolta: "Nem öleg, hogy a fejszét hozi, hanem még tégladarabokat is szod!" fölfokta a gatyaszárát, elkeszdött szalanni. Möglátі eszt az aszszony, asz kérdözi a gyeröktü: "Mé szalad kórösztapád?" "Látta ken, hogy küvecsegöt szödött édösapám, most agyonveri kórösztapámat, a mé kendet elszerette az écczaka, azé szalad kórösztapám."

Elkeszdött szalanni a felesége is az embörnek. Az embör hátratekint, láti, hogy a felesége szalad, szalad üs utánna, mikor a gyerökhön ér, aszongya: "Mé szalad édösanyád? fijam!" "Mé szalad? égve hatta a konyhába a tüzet, osz möggyullatt a ház, most ég!" Akkor elkeszdött az embör is szalanni az aszszony után. A felesége hátranézött, látta, hogy az ura mos mán ü utánna gyün anná jobban szalatt. Mikor a kapuhon ért az aszszony, órra bukott a komájába, az ura mög ü benne, ekeszte az aszszony: "Ó, jaj! ne báncsé ken, nem szeretöm többet a biró komát!" "Hát szeretted?" kérdözi az embör. "Szerettem, de mán nem fogom szeretni!" Az embör osztán ellátta a biró komát is mög a feleségit is úgy, hogy a biró komának nem vót többet kedve odamönni, a gyerököt mögdicsérte. Asztán éltek boldogul, még most is élnek, ha mög nem haltak.

KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 103-106. 27.sz. Magyarszentmárton, Torontál m. 1914.

MNK 1729x A kukoricadaráló barát

IHAHAHA MENYECSKE

Eggyik katolikus kösség közepin vót eggy artézi kút. Az artézi kúttal szembe vót a paplak. Egy gyönyörüszép fiatal pap vót a parókián és ez a gyönyörüszép fiatal pap minden nap az ablakba állt és figyelte a kösség menyecskéit és leányait, akik mentek az artézi kutra vizér. A menyecskék között meglátott egy csudaszép menyecskét. Mikor nem vót más a kuton, csak az a menyecske a szép pap az ablakbul aszmongya a menyecskének:

- Ihahaha menyecske!

A menyecske nem szól semmit. Odatekintett az ablakra, de hangtalanul és ment haza. Odahaza aszmongya az urának:

- Hallod-e apusom, amikor az artézi kúton vótam a pap az ablakbul aszmongya nekem: Ihahaha menyecske.

- Eriggy csak ki máskor is a kutra és ha megint mongya néked, akkor mongyad néki: hogy Ihaha estére.

Kimegy a menyecske a kútra. A pap figyeli az ablakbul. Megint aszmongya:

- Ihaha menyecske.

Ere nyomba kimongya a menyecske, hogy:

- Ihaha estére.

Jaj de boldog vót a pap, mikor a választ mekkapta. A menyecske hazamegy, haza viszi a vizet és kérdi tölle a férje:

- Na mi van anyusom?

- Hát odakajátottam neki, hogy ihaha estére.

Nemsokára esteledett. Aszmongya az ember a feleségének:

- Hát anyusom, majd én ide elbujok az udvaron és ha meggyün a pap beszélgess vele egy kicsit én majd zörögni fogok. Majd ő fogja kérdezni, hogy hova bujjon. Ereszd be az istálóba.

Mer a gazdának egy nagyon régi fajta háza vót, a konyhábul eggy ajtó nyilt az istálóba. Hamarosan besötétedett. A pap alig várta. Eccer csak gyün a pap. Amikor megjön a pap, bemegy a szobába, az asszony fogatta. Aszmongya a pap:

- Jaj édes szivem, csakhogy elgyühettem hozzád, oan régen szeretlek, hogy még aludni se birok éjjel, mert ha elaluttam, akkor is álmomba mindig téged látlak.

Node nem sok hasolló beszélgetnivaló idejje vót a papnak, mert a gazda megverte az ablakot. Aszmongya ara a pap:

- Jaj nekem, ki az?

- Biztosan az uram, jaj - mondta az asszony - pedig nem vártam.

- Jaj, hová bujjak?

- Gyorsan, hamar az istálóba.

A konyhábul nyilló istálóajtót kinyitotta az asszony és az istálóba beengedte a papot. Az udvarra nyilló ajtót mán előzőleg bezárta a parasztgazda és belépett a parasztgazda a konyhába. Aszmongya az asszonnak:

- Asszony, na hónap el akarok menni a vásárra és csak most vettem észre, hogy szecskám nincsen vágva. Befogom a lovakat a kocsiba és elmegyek a szecskavágóhon és vágok szecskát.

- Hát a maga gongya, nem az enyim, csinájja.

A pap ezalatt szaladgált az istálóba, le, fel, kereste hogy hová bujjon el, de nem tudott sehová se elbujni. És mikor azt hallotta, hogy a parasztgazda be akarja fogni a lovakat a kocsiba, hogy megy szecskát vágni, eggyet gondolt a pap és a lovak közé négykézláb ált ő is. Bemegy a parasztgazda az istálóba meggyútya a lámpást leakasztya a hámot a szegrül, meglegyinti az eggyik lovat s aszmongya néki:

- Farta te!

Nyakába akasztya a hámot. Leveszi a másik hámot a szegrül és erősen végighuz a papon:

- Farta te!

A pap nyakába akasztya a hámot. Leveszi a kantárt a szegrül és felkantározza mind a lovat és a papot. Kivezeti az istálóbul a lovat és a papot. Befogott a kocsiba, feldob a kocsira egy pár kéve zabot. Felült a gazda a kocsira, kezibe kapta a hajtószárat és szólitotta a lovakat, vagyis a lovat és a papot. Az ostorral végigvágott a papon:

- Néscsak hogy lustálkogyik ez a csikó - és hajtotta a szecskavágóhon.

Ott megállt, kifogta a papot a kocsibul, befogja a szecskavágóba és a néhány kéve zabot szecskának a pappal megvágta. A szecskát felrakta a kocsira, a papot kifogta a szecskavágóbul és befogta a kocsiba. Elhajtott hazafele.

Közbe megint végig végig hajigát a papon az ostorral:

- Ne lustálkoggy te.

Amikor hazaért, az udvaron kifogta a lovat, ráhajított a lovára a hámmal s aszmongya:

- Co be te!

Leszerelte a szerszámot a paprul és a hámmal erősen végighajitott a papon:

- Co be te!

Ere aszmongya a pap:

- Co be a fene aki megesz - és aval eszalatt a pap haza.

Járt az asszony azután is az artézi kutra ugy mint eggyig, de bizony nem látta a papot az ablakba. De egy pár hét mulva meglátttya a papot az ablakba, amikor az artézi kuton vót és odakajátott a menyecske a papnak:

- Hát ihahaha tisztelendő ur.

Ara aszmongya a pap:

- Ihahaha a fene aki megesz benneteket, talán mán elfogyott a szecskátok.

Enné fogva oszt a pap békinhatta a kösség menyecskéjit, nyugodtan éldegélt, még ma is él, ha meg nem halt.

DÉGH Linda 1942. ÚMNGy IV. 201-203.pp. 47.sz.Elmondta: Pandur Péter, Bag, Pest m. 1940-42.

AaTh 1730 A pap, a kántor és a harangozó a szépasszonynál

CIFRA MARINKA

Vaót eccör ety faluba ety szeép asszony, ugy hilták, hogy: Cifra Marinka. Cifra Marinkát nagyon mökszerette a pap is, a pereceptor* is még a taneéttaó jis, de egyik se tudott a másikrul. Eccör találkosztak vele, oszt keérdószteék, hogy el-e möhetneének hozzá, mer nagyon mökszeretteék. Cifra Marinka gondút egyet, oszt aszonta nekijek, hogy gyüjjenek csak bátran, de hozzanak peészt ios még ollankor mönnyenek, mikor a zura nincs otthun.

Kilesteék, mikor a zura emönt othunrul. Eleőbb a pap mönt e hozzá. Má nagy baráccságba vaótak, eccör kocaót* valaki.

- Jaj! há bujjak. Bisztosan a zurad gyün! - mondi a pap. De nagyon még vaót ám ijedvel!

Cifra Marinka beálleétotta a sifoneérba, oszt rácsukta.

Begyütt a pereceptor. Aleég, hogy Cifra Marinka aszt is leütette, mögen kocaótak.

A pereceptor is:

- Há bujjak, a nagy Isteneér! Nem-e a zurad gyün?

Cifra Marinka bekütte a kuckaóba.

Harmaccorra begyütt a taneéttaó. Evve se vaót sokájig, mögen kocaót valaki. A tanettaóbul is maj kiesött a leélek.

- Jaj, jaj! Há bujjak, hogy a zurad még ne lásson!

Aszt még betötte a zágy alá. De mas má csakugyan a zura gyütt még. Aszondi nekije:

- Hát ked minek gyütt vissza?

- Minek? A sifonérba felettem a peénzömet! - monta ja zura.

Avva mönt a sifoneérhon. Kinyitti, láti, hogy valami fekete van benne.

- Mi jez, ez a fekete? Tán csak nem ördög? - keérdöszte Marinkától.

- Eén nem tudom! Neézze még ked! monta nekije a zasszony.

- Eb bisztossan a zördög! No, majd elátom a baját! - monta a zembör.

De má akkorára mögmozdút a pap is, összetött keézze rimánkodott, hogy ha nem bánti, ad nekije háromszáz forintot. Kifizette a háromszáz forintot oszt emöhetött. De a zembör aszondi, hogy a baltája a kuckaóba van, aszt is evinneé. Mögy a kuckaóhon, ott még ott találi a pereceptort. Annak se köllött több, hörtelen fölugrott, oszt keservesködött, hogy ha nem bánti, ad nekije keétszáz forintot. A zembör evötte a keétszáz forintot, oszt a pereceptort is eleresztötte. De még valami köllött nekije, beneézött a zágy alá, hát láti, hogy ott izs van valaki.

- Hú! Hát em még kicsoda?! - mondi a zasszonnak.

Má lábáná fogval akarta kihuzni. A taneéttaó is keéccseégbeesvel könyörgött, hogy ne báncsa, ü nem tud többet adni száz forintnál. Aszondi neki a zembör, mikor má kibujt a zágy alul:

- Taód le a nadrágot, oszt áj neégykeézláb!

A taneéttaó uty tövött. A zembör ellüvövött egy gyertyát, belepacsáta a taneeéttaó ...eébe, oszt möggyütta. Akkor Cifra Marinkáva leüt vacsorázni. Mikor a gyertya leeégött, má eévös eéccaka vaót! A taneéttaót is eleresztötte.

Nem mút e több ety pár heteénál, egy vasárnap Cifra Marinka még a zura szeépön föleőtözvel emöntek a miseére. Od vaót a pap is, a pereceptor is még a taneéttaó jis. Ahugyan a pap möglátta üket, kiszaót a zaótártul:

- Mas gyün a Cifra Marinka!

Rámondi a pereceptor:

- A zeén sok peézöm is oda van!

A taneéttaó mög a zorgona melleöl szaót le:
- A zeén peézöm keveés vaót, ...öm gyertatartaó vaót!
Ett a veége!

BERZE NAGY János 1940. II.456-458.pp.249.sz. Elmondta: Hadnagy István, 75 éves, Szaporca, Baranya m. 1935 november

MNK 1730C[x] A pap, a tanitó meg a kántor a szépasszonynál fityfirityelnek

A RAVASZ NANCSI

Volt két öreg, s volt egy gyerekük, egy fiatalember. Kérték az öregek, hogy nősüljön már meg, hogy nekik is legyen segitségük, mert már nem nagyon birnak dolgozni. De amelyik lányt elvette volna a fiú, azt nem akarta a két öreg, s a fiúnak meg más nem kellett. Elég az hozzá, hogy a két öreg azt mondta, hogy ha mégis elveszi Nancsit - mert úgy hivták a leányt -, ők nem adnak nekik még egy szeget sem, csináljanak, amit akarnak.

Nancsi mindig szolgált, s bizony egy kicsit rossz életü volt. Kivel volt neki dolga? A pappal, a bíróval s a jegyzővel. Esküvő után - mert a legény mégis elvette - csak hét fillérjük volt. Következett a vásár. Gondolta az új asszony, hogy elmegy a vásárba, s vesz, amit lehet hét fillérért.

Hát amint kiment a vásárra, találkozik a pappal. Azt mondja mindjárt:
- Jó napot, Nancsi!
- Jó napot!
- Hallom, férjhez mentél!
- Férjhez mentem.
- No, milyen urad van? Jó?
- Jó!
- Hát, mikor mehetnék el hozzád?
- Eljöhet - azt mondja Nancsi - estére. De most már nem jöhet úgy, mint régen, nehogy megtudja az uram, csak úgy, hogyha hoz egy létrát, egy pányvakötelet és meztelenül leereszkedik a kéményen.
- No, akkor hány órakor?
- Tizkor.

A pap mindjárt benyúlt a zsebébe, kivett száz forintot, odaadta Nancsinak, és elköszönt töle.

Ahogy elment a pap, találkozik Nancsi a bíróval. Mondja a bíró is:
- Jó napot, Nancsi!
- Jó napot!
- Hallom, férjhez mentél.

- Férjhez.
- És jó urad van?
- Jó.
- Hát mikor tudnék elmenni hozzád?
- Eljöhet estére.
- Hogy, mint?
- Hát hoz egy létrát, pányvakötelet, és meztelenül leereszkedik a kéményen.
- Hány órakor?
- Fél tizenegykor.

Benyúl ez is a zsebébe, kivesz száz forintot, és odaadja Nancsinak. Elköszönt töle.

Jön a jegyző is.
- Jó napot, Nancsi!
- Jó napot!
- Hallom, férjhez mentél.
- Férjhez mentem.
- Van-e jó urad?
- Van.
- Hát aztán mikor jöhetek hozzád?
- Estére - azt mondja.
- Hány órakor?
- Tizenegykor. De most ne úgy jöjjön, mint azelött, hanem hozzon egy létrát, pányvakötelet, és a kéményen meztelenül leereszkedik.

Benyúl ő is a zsebébe, kivesz száz forintot, odaadja Nancsinak. Elköszönnek egymástól. Nancsi megy a háromszáz forinttal a vásárba. Vett mindent, ami csak kellett nekik. A fuvaros felrakta a szekérre, és hazavitte. Otthon mindent elrendezett szépen, úgyhogy be voltak rendezkedve. Mikor hazajött az ura meg a két öreg, csak nagyot néztek, hogy miféle lány lehet ez, aki hét fillérért ennyit vásárolt!

Hanem este várta Nancsi a vendégeket. Azt mondta az urának, hogy feküdjön le, mert neki még dolga van a konyhán. A férje lefeküdt, Nancsi kiment a konyhába. A kis padkára rakott egy jó nagy tüzet, az ekéről leakasztotta a csoroszlyát* behozta, és beletette a tűzbe. Mikor eljött a tiz óra, a pap odatámasztotta a létrát a tetőhöz, és ballagott fölfelé. Mikor felért a kéményhez, spekulált, hogy hogy is ereszkedjen ő most le. Addig spekulált jobbra, balra, amig már odatámasztotta a bíró is a létráját. Mászott fel ő is. Mikor felért, meglátta a papot! A bíró megijedt a paptól, a pap a bírótól. Beszélgetni kezdtek aztán, hogy hogy is ereszkedjenek ők most le, mint csinálják a dolgot. Amig erre-arra beszélgettek, megérkezett a jegyző is. Az is odatámasztotta a létráját, fölment. Ő is megijedt a másik kettőtől, azok is tőle. Na, most már hár-

man tanakodtak, hogy menjenek le. Megegyeztek, hogy egymást leeresztik, és a jelszóra: "Her Smukk!" - felhúzzák.

Legelőször a jegyzőt eresztették le. Ahogy leért, Nancsi kivette a csoroszlyát a tüzből, s kezdte dörzsölgetni a jegyzőhöz. A vas tüzes volt, égetett. Elkiáltotta magát rögtön a jegyző: - Her Smukk! - Emezek húzták fel. Mire felért, már levetközött a bíró. Leeresztették őt is, Nancsi megint kivette a csoroszlyát a tüzből, s kezdte a bíróhoz dörzsölgetni. Kiabálta ő is esze nélkül: - Her Smukk! - Emezek felhúzták rögtön. Most már a papra került a sor. Azt mondja a pap:

- Mi van Nancsival, hogy ilyen gyorsan végeztek?

Azt mondja a jegyző meg a bíró:

- Hát most, hogy férjhez ment, nagyon tüzes a Nancsi, s ezért egykettőre megy a dolog.

A pap azért megkérte őket, hogy őt, mivel már idős ember, egy kicsit többet hagyják lent, mert nála már nem olyan gyorsan megy a dolog. Derekára kötötték neki is a kötelet, és leeresztették. Alighogy Nancsi elérte, kikapta a csoroszlyát a tüzből, s kezdte a paphoz dörzsölgetni.

A pap kiabált: - Her Smukk! Her Smukk! - de ezek nem húzták fel mindjárt, még hagyták, mivelhogy idős ember volt. A papot már annyira égette a csoroszlya, hogy kiabálni sem tudott. Mikor felhúzták végre, mérgesen rátámadt a többiekre:

- Ha tudtátok, hogy mit csinál lent Nancsi, miért eresztettetek le?

- Mindannyian egyformán kaptunk, mert egyformán fizettünk! - mondták a többiek.

VÖÖ Gabriella 1969. 173-175.p. /57.sz./ Szakáll József,64 éves
Csákova, Temes m., R. 1961.

MNK 1730Dx Kutykurutty-pitypalatty

A PAP MEG A KÁNTOR

Vót a faluba egy nagyon szép házaspár. Az illető feleségének a neve Mariska vót. Ez a Mariska az akkori papnak meg a kántornak az udvarára járt ivóvizér. Mer abba az üdőbe még nem vótak ijen kutak, hogy jó víz lett vóna a többi hejeken. Hát a pap meg a kántor agglegények vótak. De Mariskát igen éles szemmel figyelték, ahogy ment a csinos járásával, a kecses mozdulataival. Hát bizony nyalták a szájuk szélit. Egy alkalommal, mikor az asszony megy vizér, aszongya neki a pap:

- Kedves Mariskám, mikor lehetne magával beszélgetni,

Hát Mariska elhallgatta, oszt aszongya:

- Semikor.

Ahogy megyen tovább, hát a kántor úr is ott vót, oszt aszongya:

- Jaj, drága Mariskám, mikor lehetne magával egy kicsit elbeszélgetni?

Hát Mariska arra mán nem is vállaszolt, ha elment a kútra, megmerítette a vedret, oszt hazavitte.

No, ez így ment tovább. Több mint egy hónapig így ostromolta a két ember Mariskát, hogy így Mariskám meg úgy Mariskám, mikor lehetne magával tanálkozni, beszélgetni, meg egy kis vallásos estére is elgyönne. Hát Mariska mán nem győzte cérnával. Aszongya a férjének:

- Idehallgass András! Ez a két ember nem hagy nekem békét, oszt mán nem is tudok nekik mit mondani. Mán nem is megyek oda vizér, mer mindég ostromolnak.

- Hát mit mondnak Mariskám?

- Hát - aszongya -, a pap mindég aszongya, hogy kedves Mariskám, mikor lehetne magával beszélgetni, tanálkozni, egy kis vallásos estére is eljárhatna hozzám.

- És a továbbiakban?

- Megyek tovább - aszongya -, hát a kántor meg megint ott van, oszt az is mondja, hogy kedves Mariskám, hát mikor lehetne egy kicsit magával beszélgetni? Hát - aszongya -, nem tudok rá nekik mit felelni. Mondjad mán, hogy mit csináljunk?

Aszongya a férje:

- No, bagózzunk ki velek! A kertünk alján van egy tábla búza. Mondd meg a papnak, ha először aval tanálkozol, hogy menjen ki a felső végire a tábla búzának este kilenc órakor, oszt gyüjjön lefelé, oszt mondja mindég, hogy kutykurutty!

A kántorral meg ha tanálkozol, oszt az is megszólít, mondjad neki:

- Kántor uram, ma este menjen be a kertünk alatt levő tábla buzába az alsó végin, oszt mondja mindég,hogy pitypalatty! pitypalatty! oszt én meg a felső végirül fogok gyönni.

Persze megmondta a papnak is, hogy ű az alsó végin fog bemenni, oszt azt fogi mondani, hogy pitypalatty, a pap meg mondja, hogy kutykurutty.

Hát ez így is vót. A fiatal pár lement este, úgy fél kilenckor a kert aljába. De elment a két agglegény is, oszt várták az üdőt, hogy mikor induljanak. No, osztán el is indultak. Elindul a pap a felső végin, oszt mondja, hogy kutykurutty. Az alsó végin megszólal a kántor: pitypalatty.

De a menyecske azt mondta mind a kettőnek, hogy majd a tábla búza közepin tanálkoznak, oszt majd ott beszélgetnek üvele. Persze mind a ketten azt hitték, hogy csak magok lesznek a menyecskével.

Hát a két agglegény így ment össze, oszt mindég kiabáltak, hogy

kutykurutty meg pitypalatty. Mán nem messzi vótak egymástúl. Aszongya a pap:

- Kutykurutty!

Szól a kántor:

- Pitypalatty!

Eccercsak összeütődött a fejek. Felnéznek. Hódvilágos este vót, hát látja a kántor, hogy a pappal ütődött össze a feje. Aszongya a kántor:

- Tisztelendő uram, mit keres itt?

- Én aszongya - a fürjet. Dehát kántor uram mit keres itt?

- Én meg - aszongya a tojássát.

Ennyi vót.

NAGY Géza 1985. ÚMNGy XXI. 805-807.pp. 134.sz. Elmondta: Tóth Lajos 1971, Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.

AaTh 1735 "Aki egyetlen jószágát Istennek adja, tízszeresen kapja azt vissza"

A SZEGÉNY EMBER, A HUSZÁR ÉS A PAP

Volt egyszer egy szegény ember, kinek nem volt egyebe, csak egy riska,* vaszka,* csonka tehene; de a szomszédjának, ki pap volt, tíz darab fejős marha járt ki az udvarából.

Itt egyszer katonaság érkezik a szegény ember falujába, s míg ehhez párosával szállásolták be a vitéz urakat, addig a szomszédja megse érezte a katona-tartást, mintha ott se lettek volna.

Hogy meghagyta az Isten a vasárnapot érni, a szegény ember és az egyik katonája templomba ment, hol a pap azt találta predikálni: Adjatok a szegénynek a mi van, mert az Isten ezer annyit ad helyette.

Hogy hazament a szegény ember és a katona a templomból, azt találja mondani a vitéz úr a szegény embernek:

- Hallod-e te szegény ember, egyet mondok, kettő lesz belőle: voltál-e ma a templomban?

- Voltam katonauram, voltam.

- Hát tudod-e mit kukorikult az a lelki kakas?

- Hogy adjunk a szegénynek azt, a mit, mert az Isten ezer annyit ad helyette.

- No ládd, ugy-e van neked egy csonka riska tehened?

- Van katonauram, van.

- Hát csak azt akarom mondani, hogy vágasd te le azt a vaszka, riska tehenet, és méresd ki a szegényeknek, mert az Isten, mint a pap mondá, ezer annyit ad helyette.

- Jó lesz biz az, vitéz uram.

És a szegény ember riska tehenét, csakugyan levágták és kimérték a falu szegényeinek.

Itt lelkem teremtette mi történik a dologból, mi nem, másnap estve tehéneresztéskor, hogy hogy nem, a pap tíz tehene, tán a vér szagára, mind a szegény ember udvarára jött be.

- No szegény ember, mondja a katona, nem hijába papolt az a pap, mert ládd egy helyett tíz tehén jött be az udvarodra: azért fogd szarvon mind a tizet s kösd be az óladba; mert ezt neked az isten adta.

A szegény ember azonképen cselekedett, a hogy a katona mondta; mind a tíz tehenet bekötötte a maga óljába; de egy kevés idő mulva nagy haraggal átjön a pap s kérdi, hogy merészelte bekötni az ő tíz darab jószágát?

De a pap is más malomba őrletett, meg a szegény ember is; mert ez mindig csak ezt a nótát fujta: "hogy ezt neki az isten adta."

A pap, hogyim semmire se tudott menni a szegény emberrel, azt találja mondani:

- No szegény ember, azé legyen a tíz tehén, a ki hamarább köszön egymásnak jó reggelt.

És ezt a katona ugy félfülről mind jól hallotta, s hogy eltávozott a pap, azt mondja a szegény embernek:

- No szegény ember cseréljünk ruhát, te add ide nekem a tiédet, én meg odaadom az enyémet.

Ugyis lett. A szegény emberrel ruhát cserélt a katona, ki még az nap estve, hogy besötétedett, belopódzott a pap házába s elbujt a kályhalyukba.

A pap, közbe légyen mondva, a gazdasszonyát szerette. Ezért ugy három óra tájban zörget a szakácsné ajtaján, kérdvén:

- Hogy hijják ezt a várost?

- Róma, felelt a gazdasszony.

- No ha Róma, én meg a pápa vagyok: azért ereszsz be szivem szép szerelme

És a gazdasszony beeresztette a papot. Ez a huszárnak még a soknál is több volt, nem szólt semmit, hanem szép csendesen kibujt a kályhalyukból s hazament a szállására.

A katona aztán a szegény embert a szomszédba küldte s megtanitotta, hogy ott mit mondjon.

A szegény ember át is ment s köszön a tiszteletes urnak:

- Jó reggelt tiszteletes uram!

- Fogadj isten szegény ember! Hát már fölkelt, én épp most akartam átmenni kendhez.

- Haj, én megelőztem a tiszteletes urat s hamarább fölkeltem, mert már akkor is itt voltam, mikor a pápát Rómába eresztették.

- Jaj, csak hallgasson kend, szólt a pap, s inkább legyen a kendé tiz darab tehenem.

Igy nyerte meg a fogadást az egyszerü szegény ember.

MERÉNYI László 1863. I. 143-146.pp. 9.sz. Dunamelléke

AaTh 1736A A fává vált kard

Hajdan történt, hogy L. Frantzia Király estve köz katona ruhában fel-öltözvén, és midőn az útczákon fel s alá járna, öszve-akad egy félboros köz katonával, monda: Jó szerentsét pajtás, no, hol jár kend? - Itt valék egy száitl borotskán, de már nints pénzem, és haza-felé megyek. - No, jöjjön ked bé, pajtás, majd én töltetek egy itze bort. Bemennvén, meg-isznak egy itze-bort, azután azt mondja a´ katona, no pajtás, már a´ ked borát meg-ittuk, hanem még én-is töltetek egyet. - Úgy de pajtás, ha pénze nincs kednek, hogyan fizet-meg ked. - Ah! pajtás, az az én gondom, fortéllyal kell a´ katonának élni. Jól vagyon, a´ bort meg-iszszák, és midőn a´ fizetésre kél a´ dolog, a´ Király megfizeti a´ magáét, a´ katona pedig ki-üti a´ kard-vasat a´ bódéjából, és oda adja zálogba, az itze borért, ollyanképen, hogy pénz napkor kiváltja. Úgy pajtás, mond a´ Király, de hát mit tsinál ked, kard nélkül? - Ej pajtás az én gondom az, majd addig fát tsinálok belé, tsak hogy a´ bódé a´ hüvelybe meg-álljon. Ezzel el-mennek együtt, és beszélgetnek mentekben egyrül másrúl. A´ többi közül azt mondja a´ Király, pajtás! az igaz, hogy sanyarú az életünk, alig hogy az ember csak egy szalma szálat által-hág, vagy egy szót keresztül ejt, azontúl a´ huszon ötet mérik a´ fenekére. Jaj pajtás! úgy felel a´ katona, hiszen most-is búmban koválygok, imé egy jó pajtásom volt, és azt-is tsak valami tsekély állapotért arestomban tartják. - Hogy hijják azt a´ szegény Legényt? - Prainer János, igen szives barátom. - Már itt egymástól el-akarván válni, azt mondja a katona, édes pajtásom, meg kell vallanom, hogy régen nem találtam ollyan kedves pajtásomra, mind ked, igen örömest múlatnék még tovább´, ha az az átkozott regula nem volna. - Bizony magam-is pajtás, mond a´ Király, de ki tehet róla, majd a´ jövő vasárnap ismét meg-keresem kendet, de mi a ked neve? - Pravor Miska az én nevem. Ezzel egy másnak jó éjtszakát mondván elválnak. Más nap mindjárt parantsolja a´ Király, hogy az Arestomban lévő Prainer János köz katonára Standrekt, azaz: álló hadi törvény tartassék, és különös nagy okokra való nézve fővételre sententziáztassék* Azonban meg-parantsolja a´ Majornak* a´ Király alattomban, hogy az executzióra* a´ Pravor Miska is meg-jelenjen. Más napra kelvén, az executzióra a´ Prainer János Arestans kivezettetik, és midőn mindenek rend-szerént végbe-vitetődtek, a´ hol a´ Király maga is meg-jelent, parantsoltatik, hogy nem más, hanem Pravor Miska vágja-el

saját maga kardjával a´ Deliquentnek* fejét. Mellyért ő eleget szabódozott, de ennek meg-kellett lenni; Pravor Miska elő-áll, és nagyot fohászkodván mondá: Ah! Uram Isten, ne engedd, hogy én ezt az én jó Pajtásomat megsértsem, tégy tsudát, és valtoztasd az én kardomat fává. Erre ki-rántja a´ kardját, melly fává változott. Ezen el-nevette magát a´ Király, az Arestánsnak pardont és 12 aranyot ajándékozott, Pravor Miskát pedig leleményes eszéért, azon helyben hadnaggyá tette.

KÓNYI János 1796. II. 78-80.pp. /146.sz./ Irodalmi változat.

AaTh 1739 A terhes pap

A VISELŐS PAP

Eccer egy pap beteg lett. A vizeletibül vinni kellett a zorvoshon. A vizeletöt a szógáló vitte egy pohárba. Ahogy a szántásra ért, ebámút. Elesett, a vizelet meg mind kiömlött a pohárbul. Micsinyájjon má! - töpröngött. Közelibe szántott egy ember, a tehene meg vizelt. Odaszalatt, oszt alája tartotta a poharat. Avva ment az orvoshon. Aszondi nekije az orvos:

- Akitül ez van, teherbe van! Megmondhati nekije!

A szógáló othun a papnak meg is monta. Bajba vót a pap, hogy millen nagy szégyön ez! Eccer halli, mikor a disznók hazafelé gyüttek, hogy a kanász kijabál a göbének:*

- Ugy orrba csaplak, hogy leadod a malacodat!

Gondúta magába, hogy jó lesz evve a kanássza beszéni. Odahivatta magához. Emonta nekije, hogy mi a baja, meg, hogy fizet neki, amennyit kér, még ebédet, vacsorát is ad, csak mencse meg a tehertül, ahogy a göbének monta. A kanász ráállott. A papot kivitte a határba, ebujtatta egy bokorba, oszt jó orrba csapta. A pap mögött a bokorba fekütt egy nyul. Ez hörtelen kiugrott, oszt ekezdött szaladni. Odakijátt a kanász a papnak:

- No, od van! Nézze plébános úr! Szabó led vóna, mer má vitte az ollóját.x

x= A nyúl feltartotta a két hosszú fülét.

BERZE NAGY János 1940. II. 460-461.pp.252.sz.Elmondta: Kisbakó István, 58 éves, Püspökbogád,Baranya m., 1935 szeptember

AaTh 1741 A pap vendégei és a megevett tyúkok

A GAZDAG EMBER S A RAVASZ SZAKÁCSNÉ

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy szakácsné, Panninak hitták. Ügyes asszony volt, szerette a szép ruhákat, szeretett minden szépet, de volt egy hibája, mert erősen szerette a bort s a pálinkát. Bé

volt állva rendes helyre, volt neki egy úri gazdája. Egyszer egy reggel azt mondja a gazdája:

- Panni fiam - azt mondja -, vendégeim érkeznek, vágjál nekik két tyúkot. De vigyázz - azt mondja -, hogy egészben süssed ki a lerben*, szép pirosra, mert ezek kinyes vendégek, üsmerik ám, hogy melyik a jó falat, melyik a jó pecsenye.

Jól van, Panni reggel felkél, megöli a tyúkokat, beteszi a nagy tepsibe, beteszi a lerbe sütni. Ott piritgatja, piritgatja, öntözgeti zsírral, nézi az órát, hogy meglegyen kellő időre. Egyszer csak gondolja magában, mert már kívánta is, az egyik szárnyát leveszi s megeszi.

Meg is ette. Közben a pincében behajtott egy kupa bort, jött visszza, megint csak ügyelt a tyúkokra, hogy szépen süljenek. Végezte egyéb dolgát is. Megint csak lement a pincébe, megint behúzott a borból. Akkor már el is felejtette, mintha nem is vendégeknek készült volna az a tyúk, nekifogott s megette egészen az egyik tyúkot.

Na, már akkor eszibe jutott, hogy nem jól csinálta, már mit szól a gazda, hol van a tyúk. Hát lement a pincébe, megint húzott be egy csomó bort, s megint elfelejtette, hogy mi legyen a tyúkkal. Felment, a másikat öntözgette, iritgatta-piritgatta, nekifogott annak is, már megette azt is egészen.

Egyszer azt mondja a gazdájának:

- Gazduram, hát jünek a vendégek, vagy nem jünek?

- Hát hogyne jünének, mindjárt este van, mindjárt itt is vannak.

Ő azt mondja:

- Ki kellene nézzen gazduram, jünek vagy nem jünek?

De már mind tudta, hogy nem jól csinált. A gazda ki is néz az utcára, jön vissza. Hát éppen nem látszanak, hogy jönnének.

- Úgy vettem fel, hogy jön egy kocsi. Valószínüleg azon jönnek. Még látok két gyalogost is. Vagy a kocsin, vagy a másik gyalogos.

Kinéz végül a gazda, akkor azt mondja:

- A két gyalogos, az lesz az, jünek.

- Na - azt mondja -, igy hogy tudjak én készülni, mindjárt itt vannak, s a tyúkok nincsenek még felvágva. Legyen szives, segitsen, fenje hamar ezeket a késeket. Odaadott neki két kést. Ott az előszobában a gazdája nekifogott, fente a késeket szaporán, hogy el ne késsenek a felvágással. Addig Panni szakácsné kifutott a kapuba.

Megérkezett a két vendég.

- Jaj, kérem szépen - azt mondja -, nagy jó uraim, bé ne jüjenek. Nem hallják, hogy a gazda hogy feni a kést, erős esküvel fogadta, hogy mind a két filiket lenyiszálja.

Hej, a két vendég megijed, elkezdtek futni.

Bémenyen Panni:

- Na, gazduram, rendbe vagyunk! Bejött a két vendég a konyhába, mind a két tyúkot ellopta s futnak vele.

- Ugyan ne beszélj!

- Tessék kérem megnézni, ha nem hiszi.

Kifut a gazdája, hát látja, hogy futnak a vendégek, futnak. Ő már késestül együtt fut utánuk.

- Álljatok meg, te, álljatok meg, te, csak az egyiket akarom. Csak az egyiket! /Csak az egyik tyúkot adják vissza./

Aj, azok még jobban futottak, örvendtek, hogy ép füllel elfuthatnak.

NAGY Olga 1976. 299-301. 46. Elmondta: Sóspál Róza, 54 éves, Szék, Kolozs m., R.; 1960.

AaTh 1790 Álom gyanánt elmondott lopás

A CZIGÁNY, A PAP ÉS A BÍRÓ

Mikor még minden nagyobb úr tartott magának udvaribolondot, történt: hogy egy faluban a pap és a biró - kik azelőtt nagyon jó barátok voltak - egy vadászat alkalmával úgy összeharagudott, hogy többé még egymásra sem nézhetett. A pap, hogy valamivel bosszanthassa a birót, magához hivatta az ő kedves udvaribolondját: a czigányt s kérdezte tőle, hogy mivel tudná legjobban megbosszantani a birót? A czigány - tudta: hogy a birónak van egy kedves tehene, - azt a tanácsot adta a papnak, hogy el kellene lopni! A pap helyesnek találta a tanácsot, 20 forintot adott a czigánynak, hogy lopja el a biró tehenét. A czigány a rákövetkező éjjel elvezette a biró tehenét, reggel azután a papnál levágták és szépen elosztották. A biró mikor reggel észrevette, hogy nincs tehene, kidoboltatta a faluban, hogy a ki nyomára vezeti, 60 forintot kap. A czigány mikor ezt meghallotta, elment a paphoz, 40 forintot kért tőle azért, hogy ne jelentse fel. A pap hogy meneküljön a bajtól, adott neki, de a czigány ezzel sem érte meg, hanem mikor kijött a paptól, egyenest a bíróhoz ment és azt mondta, hogy ő tudja ki lopta el a tehenet és arra kérte a birót, hogy hivassa fel a papot s vonja kérdőre. Azután hazament a czigány, mint a ki a dolgát jól végezte.

Másnap, mikor megkapta a pap az idézőczédulát, megijedt, rögtön magához hivatta a czigányt, szemére vetette hálátlanságát s faggatta, hogy miért tette ezt? mikor megatta a mit kért. A czigány azt hajtogatta, hogy adjon a pap neki 60 forintot s megmenti attól a nagy szégyentől, a melyik előtt áll, de mikor a tárgyalás lesz, a pap ne szóljon semmit sem, csak őt magát hagyja beszélni. A pap azután beleegyezett a dologba és kifizette a 60 forintot.

Mikor eljött a tárgyalás napja, a pap a rendes időben megjelent, de a czigány nem volt ott, a pap szemlesütve járkált a folyosón, éppen arra gondolt, hogy a czigány megint felültette, mikor megjelent a czigány. A bíró behivatta őket s felolvasta a papnak, hogy mivel van vádolva s kérdezte, hogy mivel védi magát? A pap azt mondta, hogy beszéljen a czigány, mert ő nem tud semmit. A bíró ezután a czigányhoz fordult és ráparancsolt, hogy mindent úgy mondjon el, mint a hogy elmondta már neki. A czigány azután elkezdte mondani úgy, mint azelőtt: hogy elmentek a pappal éjjel a bíró istállójába és elvezették a tehenét a paphoz, reggel azután levágták, a húsát két részre osztották, az egyik a papé, a másik az övé lett. Itt azután a czigány szünetet tartott, a pap szégyenében már majd elsüllyedt, a bírót pedig az Isten őrözte, hogy nem tapsolt örömében, hogy a czigány meg merte a pap szemébe mondani. A bíró erre odafordul a paphoz, kérdezi: "Igaz ez?" mire a czigány közbe szólt, hogy elfelejtett még valamit mondani, a bíró biztatta, hogy csak bátran mondjon el mindent, a mi idetartozik! A czigány azután folytatta: "Mikor a bőrosztásra került a sor, mindaketten egészben szerettük volna megtartani, de mivel nem tudtunk megegyezni, fogtam a bicskát és elkezdtem a fejinél a hátán végig hasitani, de mikor a farkához értem, ott a bicska megakadt és én hanyat estem; erre felébredtem."

A bíró erre rákiáltott a czigányra: "Te czigány! hiszen ezt te csak álmodtad!" "Persze, hogy álmodtam - mondja a czigány - de tegnap mikor elmondtam, a bíró úr örömében nem hallotta, mikor mondtam, hogy csak álmodtam." Igy azután a pap is, czigány is vigan mentek haza, a bíró pedig szomorúan nézett utánuk, mert sem a tehene nem lett meg, sem a papon bosszút nem állhatott.

KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 99-101.pp. 25.sz. Hódmezővásárhely, Csongrád m. 1914.

AaTh 1804 A szándék annyi, mint a cselekedet

Egy gazdag paraszt ember egy zsák búzát igért a´ Papnak. Azomban gyoni ment a´ paraszt, meg-vallja, hogy a´ szomszéd Aszszonyával hálni, volt eltökellett akaratja, de az alkalmatosság megakadályoztatta szándékában. Ezért a´ Pap igen megfeddi, mondván, hogy mivel eltökellett akaratja volt tehát annyi már, mintha meg is cselekedte volna, azért nagy penitentziát* hágy néki. A´ Paraszt midön haza megy, gondolkodik magában, hogy mivel fizesse ki a´ Papot. Jól-vagyon. Egyszer öszve akad vele a´ Pap, és kéri tőle az igért buzát. Uram, felele a´ Paraszt, tellyes akaratom volt az adás, igy tehát annyi, mintha már adtam volna. Igy bosszúlta-meg a´ Papot.

KÓNYI János 1796. I. 62.p. /78.sz./ Irodalmi változat.

MNK 1822B* "Áldja meg az isten..."

ÚGY ÁLDJA MEG AZ ISTEN, MINT A TÖRDEMITZI MALMOT

Tördemitz Balaton táján van, történt egykor, hogy a´ Tördemitzi malmot egy nap kilentzer megtsapta az Isten nyila, és innen eredett a´ mondás.

MÉSZÖLY Gedeon 1928. Ethnographia 39.évf. 221.p. 10.sz.szólásmagyarázat /Folklore - adalékok Kresznerics Ferenc kézirataiból: Emlékezet segétsége MTAK Kézirat M.Nyelvt. 4-r. 17.sz./

AaTh 1825B "Isten igéjét hirdetem"

HOGY LÖTT A PÓGÁRBUL PAP, A KATONÁBUL MESTÖR?

Vót eccer ety hirös menyecske. Az ura kiment a pincébe. Még az ura el vót, a pap ment el hozzá, mer aszt nagyon szerette. Öttek-ittak javába. A gazda a pincébe berugott, oszt haza ment. Othun az ablak alá megy, oszt kocul, de senki se gyün ki. Hát nem engették be! Lefekütt, oszt elalutt ott az ablak alatt. Eszt odabenn eszrevötték. Kiment a pap, oszt a maga ruháját ráatta a pógárra. Mikor ez fölébrett, szétnézött, nem ösmert magára. Nem tutta magárul, hogy ki löhet. Bekocút az ablakon, oszt kérdöszte a feleségitül: ethun van-e az ura. Az aszt monta, hogy:

- Ethun!

Ment a szomszéd ablaktyához. Ott eszt kérdöszte:

- Mongya má meg, szomszéd, ki vagyok én?

Az meg ekergette.

- Emenny ennend, még szépen vagy!

Má, hogy sohun nem akarták efoganni, aszt gondúta, hogy emegy a falubul. El is ment. Ahogy ment, fötötte magába, hogy ha má papruhába megy, pap lössz, akármi lössz is. Talákozott ety katonáva. A jis szegény ember vót. Kérdözgette, hogy´ löhetne valahol valami keresethö jutni. Aszondi nekije:

- Ha valahon pap köll, az én löszök, de ha mestör köll, az maga lössz!

Aszondi a katona:

- De én nem tudok ám éneküni!

- Maj megtanéttom én!

Ahogy tovább mentek, ujan helre értek, ahon se pap, se mestör nem vót. Meglátik a paruhába ötözött embert, elibe mennek, éjjönzik, oszt aszondik, hogy ez lössz az ü paptyik. Akkor az embör rámutasztott a katonára:

- Ha én löszök a pap, akkor meg ez lössz a mestör!

Aszt is efogatták, de még hogy´ örültek! Be is szállásóták üket mingyár a lakásikba.

A mestör maj mindön órába ment a paphó, hogy taniccsa ütet énekűni. A pap mindég aszt monta: ráérünk! Má vasárnap rögge vót, templomba is köllött menni, a mestör még semmit se tudott énekűni. Beharangoztak. A pap is meg a mestör is a templomba mentek. A prezsbitérium má leste, hogy prédikál majd az uj pap. A pap főment a szószékre, körülnézött, rávágott a szószékre, oszt aszt monta:

- Ti vatytok ti!

Kis idő mulván megen:

- Ti vatytok ti!

Harmaccor is ütött egyet.

- Ti vatytok ti!

Az emberek szétnésztek. Aszondi az egyik a másiknak:

- Kérdözze má mek kend, hogy mik vagyunk!

Az mekkérdöszte. Aszondi a pap:

- Urak lopója, vármegye csalója, szegény ember huzó-vonyója!

Avva le is gyütt a szószékrül. Következött vóna, hogy a mestör éneküjjön. A mestör ekeszte énekűni:

- Aszt énekülöm, amit a többi mestörök!

De ebbül nem értöttek semmit. Nagyon mérgössek löttek. Emöntek a főbiróhó panaszra, oszt emontak mindönt. Aszt monta a főbiró:

- Hát ti azér harakszotok, hogy a pap megmonta nektök az igazat? Majd adok én nektök!

Kezébe vötte a korbácsot. Utána kérdöszte:

- Hát mi baj van a mestörre?

Aszondik nekije:

- Mindég aszt éneküli, amit a többi mestörök!

Fölugrott a főbiró:

- Hát mit éneküjjön? Az lössz a mestörtök!

Oszt ekergette üket.

BERZE NAGY János 1940. II. 475-477.pp. 262.sz. Elmondta:
Rohrer Péter 61 éves, Bogdása, Baranya m. 1936 július

AaTh 1829A* A tejfölös szájú szent

MIÉRT NINCSENEK SZENTEK AZ EVANGELIKUS TEMPLOMOKBAN?

Ecczer, de má rigen vot ám az, hogy egy kálomista, vagy luteránus pap vot-e, én bizon nem tudom, elig a hozzá, hogy ilyenféle pap vót; hát az a tejet a templomba vitte. Nem vot a szeginnek pinczéje; hát biz ű, fikkom atta teremtette, aszt gonduta, hogy legjobb lessz annak ott; úgyis elig hüvös a templom; ott legjobban megalszik.

Jó van uram fia, de a harangozó meg eszt észre-vette. Egy kicsit ránkóros* vot a papra; hát bizony a tiszteletes uram tejinek a fölit leszette, osztán hazavitte. Olyan téfölös csuszát ettek akkor ebidre, hogy egisszen! A tiszteletes uram meg nem tutta eltaláni, hogy mi baja lehetett annak a tejnek, hogy semmi föle nincsen. Node azér másocczor is oda vitte. A harangozó meg má leste, hogy mikor lesz egy kis föle.

- No felesigem, menny ki a piaczra, vegyé egy kis turót, meg egyetmást, mer megin csuszát eszünk ám dilbe!

Azzá osztán elment egyenessen a templomba. De nem mindig papsajt, mer tiszteletes uram észrevette, osztán utánno ment. A hogy szedegeti a harangozó a téfölt, hajja ám, hogy gyün valaki. Alló, vezsd el magad; a bögrét egy pad alá dukta, az ujját meg, mer hát a kezive szette a téfölt, annak a vaczer szentnek a szájáho türűte, a melyik alatt a tejes fazikak vótak. Osztán úgy tett, mintha a padok alatt keresne valamit.

Begyün ám tiszteletes uram, meglättyo a harangozót, aszt kérdi tűle:

- Hát maga mit keres ott?

- Én bizon tiszteletes uram, a hogy regge kimenet alkalmávo a pörsöt vittem kifelé, hát a fölöttőm megakatt ebbe a padba ni, osztán a gombom meg leszakatt. Osztán hogy ollyan szűkön van az emberné az a piz, osztán meg hogy egy kis irkezisem is van, hát biz én a gombomat keresem, hátha megtalánám. Nem köllene másikat venni, eszt varná föl az annyukom.

- Hát bizon nagyon jó teszi, János, csak keresse; mer bizon most minden krajczárt a fogunkho kő verni, mikor oda akarjuk valamiér anni.

Eszt a tiszteletes monta. Azza odamegy a tejes fazikakho, hát láttyo, hogy megin nincs téföl. No itt az Istennek az ű szent keze működik, gondújja magábo, osztán nagy áhitatosan a szemit az ég felé forditttya.

- De nini! Ennye, hogy a ménkő üsse meg ennek a vaczér szentnek a dogát. Hát ez eszi meg az én téfölömet? Jó, hogy tudom. Egy perczenetig se marad itt tovább egy szen-cse. Hogy még a téfölömöt megegyik! Abbú bizon semmi se lesz!

Hát a harangozó sopánkodott-e? Sopánkodott ám, de úgy, hogy majd minden szentet lekönyörgött az égbü.

- No lásso a tiszteletes uram, ki gonduta vona eszt, hogy még a szentek is tesznek ilyesmit? Hát a szegíny ember hogy ne nyuna a másého, úgy niha-niha, mikor ollyan nehezen tud jutni egy-két krajczárho? Bizon csak nem érdemes ezeket a szenteket itt tartani!

Azér beszit igy az ördög fajzattya, mer szombatonkin meg köllött egy kicsit poruni üket. No, gonduta magábo, ezze is kevesebb dogom lessz; a birem meg csak a lessz, a ki vot.

Hát bizon kihántok azok minden szentet; azúta osztán nincsen semmiféle szent, se a kálomista, se a luteránus templomba.

VERES Imre 1876. Nyr. 5.évf. 327-328.pp. Orosháza, Békés m.

AaTh 1833A "Mit mondott Dávid?"

MIT MONDA DÁVID?

A pap eküttе szógáját a zsidó mészároshó, akit Dávidnak hittak, hogy hozzon hust hitebe. De aszt is mögmonta neki, hogy gyüjjön vissza, oszt mongya mög, hogy ad-e Dávid vagy nem. Utána emönt a templomba. Ippeg javába perdikát Dávid királrul, oszt aszt találta mondani:

- Mit monda Dávid?

Ere ippeg begyütt a templomba a szógája, aki eszt hallotta. Odaszól a paphó:

- Dávid aszt üzente, hogy előbb füzesse mög ke a pacat!

BERZE NAGY János 1940. II. 474-475.pp. 261.sz. Elmondta: Zseni János 40 éves, Nagyváty, Baranya m. 1934 október

MNK 1833B× "Hát a fiú hol maradt?"

Tanitott a pap egy cigányt keresztet vetni, de semmiképpen nem tudta elmondani csak úgy, hogy "Atyának, Szentléleknek nevében, Ámen". A Fiút örökké elfelejtette mondani.

- No cigány - igérte a pap -, ha megtanulod a keresztvetést, kapsz egy véka búzát.

A cigány hazament. A fiával kezdte a keresztvetést tanulni. Egyszer azt mondja a fiának:

- No fiam, most már tudok mindent. Vegyed a zsákot, menjünk a búzsáért. - El is mentek a paphoz. A fiú megállott az ajtó előtt. A cigány bemegy a házba, azt mondja:

- Főtistelendő úr, megtanultam a kerestvetést!

- No halljuk!

A cigány elkezdi:

- Azs Atyának, Sent Léleknek nevében, Ámen!

- Hát a Fiú hol maradt? - kérdi a pap.

- Künn azs ajtó előtt a zsákot fogja - válaszolja a cigány.

IMREH Lajos 1985. 109-110.p. 276.sz. Sepsikörösпatak, Háromszék m., R., 1930-as évek

MNK 1833J× Prédikáció segitségével kideritett bünös

Egy buzgó indúlattal tellyes Prédikátornak kedves halgatói között volt egy istentelen gonosz-tévő Aszszony. Midőn már a´ Prédikátziót el végezte vala, monda: Szerelmes halgatóim! közöttetek vagyon egy rosz istentelen Aszszonyi-állat; a´ ki gonoszságából épen ki-nem akar térni. Annakokáért most először meg-intem, hogy gonoszságat hagyja el, másképen a´ jövő vasárnap nyilvánságosan meg-nevezem. Mivel pedig ez a´ jo sereg feslett erköltsétől ´s örökössen meg-eskütt gonoszságától semmiképen el-nem akart távozni, tehát a´ Prédikátor másodszor-is meg intette. De haszontalan, mert nála mind Krisma mind pedig Keresztség el-veszett. Azért igy mond a´ harmadik vasárnap: Szerelmes halgatóim, mivel ezt a´ gonosz Aszszonyt már kétszer meg-intettem, de mind haszszontalan, azért hogy kiki meg-tudja, hogy mellyik az ime ezen kövel (mellyet a´ sebjeből vett-ki) főben hajtom; neki fogja magát, mint ha hajtani akarna; hát ime több mind százan le-hajtottak a´ fejeket. Jaj nékem! úgy mond erre a´ Prédikátor, azt gondoltam, hogy csak egy van olly gonosz Aszszony az én hiveim között; de látom, hogy fellette sokan vannak. Az Isten irtsa-ki ezt a´ Maszlagot közületek!

KÓNYI János 1796. I. 64-65.pp. /83.sz./ Irodalmi változat.

AaTh 1837 A szentlélek

A SZENT LÉILEK

Eccer a pap asz monygya a nipeknek:

- Kedves atyámfiaji, jóúl imátkozzatok, a pünközsdbe el fog jüni a szent léilek.

Imátkosztak is a nipek (elmonták a mijatyánkot!), várták a pünközsdöt. Lassan elközelgett a pünközsd. Közbe a pap mekfogott egy fejir galambot s a mennyezetre fúrt egy nagy jukat s asz monygya a cseléidnek:

- Menny fel a padlásra. Mikor kijátom háromszor, jövel szent léilek, repics béi a galambot.

Közbe miséiznek azir a papok a nipeknek s eccer kijáttya:

- Jövel, szent léilek! - kijátotta másoccor is - Jövel, szent léilek.

Ere a cseléid meg akarta forditanni a galambot a kezibe s a galamb errepült. Utánna erett a cseléid, hogy fogja meg s közbe kijátotta harmaccor is, hogy:

- Jövel, szent léilek!

A galamb hejett a cseléid eset béi, de úgy, hogy fennakatt a jukon. Eszt a pap éiszrevette s asz monta, hogy:

- Kedves atyámfijaji, ne nizzetek reja, mer ojan finyessigbe jött, hogy mim megvakultok.

Ez a vige.

KOVÁCS Ágnes 1943. ÚMNGy VI. 45.p. 56.sz. Elmondta: ifj.Kovács Márton szücs, Ketesd, Kolozs m. 1940-42.

AaTh 1838 Disznó a templomban

/A DISZNÓ HÁTÁN VISZI A PAPOT/

Vót hát ety faluba, abba az időbe még nem ijen kényelmesség vót a papoknak, ijen kényelmes lakásuk mind mast van. Ami kis gabonát összesződött, azt a templom eggyik sarkába öntötte; nem igen vót pallása se lakásának. Harangozó mikor mönt harangozni, az mindönkor egy zsák buzát elhozott üneki. Hát a pap észrevötte ám, hogy nagyon fogy az ű buzájja. Aztán akkor eggy röggel hajtott a kanász, templomajtó nyitva vót, nagy fekete kan ammeg beszalatt a templomba, oda a buzáho. És a harangozó akkor bemönt a paphó, monta neki, hogy gyüjjön hamar, mer egy késértet van ott a templomba, eszi a buzát.

Pap mingyá röktön gyütt. Akkor mingyá monta a pap, hogy foggya szentöttviztartót, azt a vödröt, ő meg majd a füstölőt.

Ammind odaérnek, hát a disznó megijett, röfögött. Elkezték szentelni, füstőni, aközbe a disznó odaszalatt a pap lábaközzé, aztán vitte a papot. Egyre kiabáta: - Szenteld, dékán! Szenteld, dékán!

Utóbb má nem vót víz a vödörbe, a vödröt dopta a pap hátáhó, akkor a pap leesött, a disznó elszalatt; itt a vége.

Így nem tudódott ki, hogy a dékány viszi el a buzát.

BANÓ István 1941. ÚMNGy II. 152-153.pp. 19.sz. Elmondta: Kereszturi István /1872/, Kárász, Baranya m. 1939/40.

SZÓMAGYARÁZAT

adekát	ügyvéd
állás	lábakon álló fedél
appetitus	étvágy
csobán	italtartó edényfajta (rom. cioban u.a.)
csobotár	cipész (rom. ciobotar)
csoroszlya	ekevas előtti függőleges kés
csujogatni	tánc,vagy mulatozás közben rigmusokat kurjongat, kiabál
deliquent	vétkes
életünkön	itt: kertünkön, portánkon
esztena	1. juhok bekeritett szállása (rom. stana) 2. esztenán levő birkaállomány
executio	lat. végrehajtás, teljesités
göbe	anyakoca
grulya	burgonya
hiju, hiu	padlás
jáger	vadász
káácc	félre
kártya	vödör, viztartó faveder
kocáót	kopogtatott
körömfaladék	lakodalomból megmaradt elemózsia
küjel	kivül, kint
ler	német eredetű, kályha v. tüzhely sütőtere
major	francia eredetü,német közvetitéssel is:őrnagy
meghánt	meghámoz
megvigyázkodni	körülnézni, figyelni
nyolcadáját	buza, gabona mérőeszköze, mérleg
orda	savóból forralás közben túró alakjában kiváló kazein
pacil	történik valakivel valami, átél valaki, valamit; itt: szégyent vall, szerez magának
pakulár	juhász
penicilus	zsebkés
pereceptor	házitanító
pityóka	burgonya
puczor	gyomor, disznósajt

putypurutty	fürj (madár) hang
ránkórós	borzadós, viszolygós, idegenkedő
riska	vörös szőrű kurta szarvu tehén
sentenciáz	lat. elitél
seregélyszőrű paripa	olyan ló, melynek szőre a seregély tollaihoz hasonló szinü sötétszürke
sikárfű	zsurló: surolásra, dörgölésre való eszköz
soroglya	szekér, kocsi, taliga alkatrésze, mely arra szolgál, hogy a szekérdekekat lezárhassák, esetleg a rakterületet megnövelhessék
süllögött	odasült, odaégett
száda	nyilása valaminek, itt: padlás bejárat
sziptam	visszaszivtam, visszatartottam
takargató	konyharuha
türet	felgöngyölt vég vászon
vaszka	hitvány, sovány, veszendő
világbeli	világitóeszköz
zsendice	felforralt juhtejsavó

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

Szerkesztőség: MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT
1250 BUDAPEST, Pf. 29. MAGYARORSZÁG
Sorozatszerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

No 1. 1987 KOVÁCS Ágnes–BENEDEK Katalin:
A magyar állatmesék katalógusa (AaTh 1–299)
2. javított, bővített kiadás.
No. 2. 1988 DÖMÖTÖR Ákos:
A magyar tündérmesék katalógusa (AaTh 300–749)
No. 3. 1982 BERNÁT László:
A magyar legendamesék típusai (AaTh 750–849)
No. 4. 1984 BENEDEK Katalin:
A magyar novellamesék típusai (AaTh 850–999)
No. 5. 1985 SÜVEGH Veronika:
A magyar rászedett ördög-mesék típusai (AaTh 1030–1199)
No. 5A SÜVEGH Veronika: (előkészületben)
A magyar János szolga-mesék típusai (AaTh 1000–1029, 1120, 1132)
No. 6. KOVÁCS Ágnes (előkészületben):
A rátótiádák típusmutatója. A magyar falucsúfolók típusai (AaTh 1200–1349) 2. javított, bővített kiadás.
No. 7A 1986 VÖÖ Gabriella–VEHMAS Marja:
A magyar népmesék tréfakatalógusa (AaTh 1350–1429)
No. 7B 1988 VEHMAS Marja–BENEDEK Katalin:
A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa (AaTh 1430–1639*)
No. 7C 1989 VEHMAS Marja – BENEDEK Katalin:
A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa (AaTh 1640–1874)
No. 8–9. KOVÁCS Ágnes–BENEDEK Katalin: (előkészületben)
A magyar hazugságmesék, formulamesék katalógusa (AaTh 1875–2399)
No. 10. KOVÁCS Ágnes–BARABÁS György (előkészületben):
A magyar népmese-katalógus bibliográfiája

A kötetek beszerezhetők tudományos publikációkért cserében, vagy megvásárolhatók:
MTA Néprajzi Kutató Csoport
1014 Budapest I., Országház u. 30.
1250 Budapest, Pf. 29.
Terjeszti: MAGISZTER Könyvesbolt
1052 Budapest V., Városház u. 8.